

Teodor Mavrodin

Maresalul **ANTONESCU**

**ÎNTEMNITĂȚ
LA MOSCOVĂ**

Editura CARMINIS

TEODOR MAVRODIN

**MAREȘALUL ANTONESCU
întemnițat la Moscova**

**EDITURA CARMINIS
Pitești 1998**

Coperta: Romulus Constantinescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

MAVRODIN, TEODOR

Mareșalul Antonescu înmănușat la Moscova / Teodor

Mavrodin, - Pitești: Carminis; 1998

244 p. il.; 21 cm.

Bibliografie.

Index.

I.S.B.N. 973-9303-15-3

1. Antonescu, Ion
2. Moscova
- 94 (498) "19" Antonescu, I.
- 929 Antonescu, I.

Redactor: Cristian Ștefan

Tehnoredactor: C. Stănescu

Tehnoredactare computerizată: Editura CARMINIS

Tiparul executat la tipografia Editurii "Paralela 45" Pitești

Editura **CARMINIS**, Tel. **644022; 216966**

Adresa: Str. Exercițiu, Bl. D22, Sc. B, Ap. 1

0300 - Pitești - Argeș

Copyright © Editura CARMINIS

I.S.B.N. 973-9303-15-3

"Toți își cer partea succesorilor,
iar înfrângerile se trec numai pe seama altuia"
Tacit

"Unde interesul dictează,
acolo nu există adevăr"

M. Eminescu

MOTIVAȚIE

Prin lucrarea de față, ne-am propus să aducem în atenția cititorului una din personalitățile controversate ale istoriei noastre contemporane, militarul și șeful Statului, Ion Antonescu.

Despre el s-a scris în diferite lucrări, studii, articole, manuale școlare și cursuri universitare, până în 1990, numai negativ. Perioada cât el s-a aflat la conducerea Statului român a fost analizată doar în raport cu interesele sovieticilor, apărute și susținute de Partidul Comunist Român, aflat la putere până în decembrie 1989.

Acțiunea de denigrare a acestuia a mers până acolo încât nici meritele pe care le-a avut în timpul primului război mondial pentru realizarea unității naționale a românilor nu i-au mai fost recunoscute.

Nu numai el ca persoană, sau ca șef al Statului român, dar întreaga perioadă 1940-1944 a fost prezentată numai negativ, ajungându-se la exagerări aberante.

Excepție face istoricul Aurică Simion, care în lucrarea "Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944", apărută în 1979, aduce puncte de vedere noi și corecte pentru perioada amintită.

Nu-l dorim nici mai bun, dar nici mai rău decât a fost. Și-a manifestat pe față opoziția față de corupție, față de proasta gospodărire a țării în toate compartimentele ei, intrând în conflict cu regele și cu unii politicieni ai vremii.

Ajuns la conducerea Statului a făcut și erori. Cum și câți în condițiile date le-ar fi evitat? Trebuie să subliniem că prin formație, educație, trecut militar Antonescu era un democrat (de orientare franco-engleză). Dar situația

în care se afla România în 1940 l-a orientat către Germania pentru a evita desființarea Statului Român, care deja suferise micșorări teritoriale.

Întreaga perioadă 1940-1944, la fel ca cele dinainte și după acestea, urmează să fie revizuită, reformulată, rescrisă și adusă pe linia adevărului științific.

Dorim ca lucrarea de față să fie o modestă contribuție în acest sens, pentru realizarea căreia am folosit lucrări de sinteză și documente de arhivă, unele publicate, altele inedite.

Un loc aparte îl ocupă documentele pe care le-am depistat în arhivele din Moscova, în timpul cercetărilor pe care le-am efectuat în anii 1993-1996, împreună cu doamna Margareta Stan de la Arhivele Naționale, căreia îi aducem mulțumiri pentru traducerea unora din ele.

O parte dintre ele se referă la perioada de detenție a mareșalului la închisoarea Lubianka din Moscova, când a fost anchetat la Direcția Generală "Smerș", din cadrul N.K.V.D., pe care le prezentăm în anexă.

De asemenea, am depistat la Centrul de Păstrare a Colecțiilor Istorico-Documentare (arhive ale capturilor de război), un document privitor la averea mareșalului Antonescu, care este prezentat în anexă și care dovedește netemeinicia acuzațiilor aduse familiei mareșalului în privința aceasta.

Despre perioada ulterioară încheierii războiului am prezentat documente referitoare la unele manifestații din București, precum și la alegerile din 1946, pe care le-am descoperit în arhiva Ministerului de Externe al Federației Ruse. De asemenea prezentăm un Expozeu al lui Gheorghe Tătărescu, referitor la politica externă a României între cele două conflagrații mondiale, descoperit tot la arhiva Ministerului de Externe al Federației Ruse.

Pentru Toate documentele prezentate în anexă am păstrat ortografia autorilor, iar în text, intervențiile noastre sunt marcate de paranteze ascuțite.

Sperăm că lectura acestei cărți va fi un prilej de meditație și îndemn la consultarea cărților reprezentative pentru perioada în discuție, că va contribui la o mai bună cunoaștere a firii umane, la confruntarea unor idei și afirmații, la educarea oamenilor în spiritul umanității și adevărului.

Căci altfel "Istoria; ... simplă poveste fără preț dacă nu-i pătrunsă de adevăr" (Polybiu).

Autorul

CUVÂNT ÎNAINTE

Mareșalul Ioan Antonescu este fiul căpitanului de cavalerie Ioan Antonescu, născut la București, la data de 29 iunie 1853, din părinții Anton și Sultana Vasiliu, domiciliați în București, plasa Delea Nouă, districtul Ilfov.

Locotenentul, pe atunci, Ioan Antonescu, s-a căsătorit cu d-ra Chiriachița Dobrian, domiciliați în Pitești, din care căsătorie, la 2 iunie 1882, la Pitești, s-a născut viitorul mareșal.

Controversata personalitate a mareșalului Antonescu beneficiază de o nouă carte scrisă de un argeșean.

Teodor Mavrodin, directorul Direcției Argeș a Arhivelor Naționale, și-a început cariera ca muzeograf la Complexul Muzeal Golești și Muzeul Județean Argeș, după care a trecut, pentru foarte multă vreme în fruntea Arhivelor Județene din Pitești. Locurile prin care a trecut și-au pus pecetea asupra activității sale științifice, scoțând în evidență prin articole, studii și cărți, diferite aspecte ale istoriei județului Argeș.

După lucrări mai importante elaborate în colaborare despre trasee turistice, monumente istorice și de arhitectură, a scris singur o foarte utilă lucrare despre Istoria Primăriei Pitești, bazată aproape în exclusivitate pe materiale inedite, care, din păcate, nu se găsește pe piață și nici în biblioteci publice, într-un număr rezonabil de volume.

Teodor Mavrodin, beneficiind de câteva deplasări în Arhivele din Moscova, ne propune, astăzi, un punct de vedere personal privitor la mareșalul Ioan Antonescu, bazat, în primul rând, pe folosirea acestor noi informații, mai ales pentru o perioadă foarte puțin cunoscută din viața ultimului mareșal al României.

Lucrarea prezintă vine să confirme, încă o dată, că în afara eforturilor de înfățișare obiectivă a subiectului, când argeșenii se ocupă de Ion Antonescu, o fac, în primul rând prin introducerea în circuitul științific a noi documente sau puncte de vedere.

Dintre principalele merite ale lucrării de față subliniem:

- reliefați rolul mareșalului în Războiul de Întregire a Neamului, ca șef al Biroului Operațiunilor la Marele Cartier General;
- meritele de diplomat militar în Polonia, Franța și Anglia;

- frumoasele rezultate obținute în fruntea Școlii Superioare de Război, Brigăzilor 5 Roșiori, 6 și 8 Cavalerie și a Diviziei 3 Infanterie Pitești;
- preocuparea pentru modernizarea Armatei Române ca șef de stat major;
- buna pregătire a Diviziei 3 Infanterie, socotită de unul din șefii săi ierarhici, generalul Sichitiu“, cea mai bună divizie a oștirii noastre”;
- implicarea în politică, după 7 decembrie 1937, când și-a dat demisia din armată;
- reliefaarea relațiilor cu Carol al II-lea, înainte și după luarea puterii, folosind sprijinul acordat de P.N.Ț. și P.N.L. în înlăturarea regelui;
- corecta înfățișare a simpatiei față de legionari și dorința incipientă de colaborare cu ei;
- străduința pentru rezolvarea situației celor 250.000 de refugiați din teritoriile cedate;
- rezolvarea pe cale proprie a problemei evreiești, germanii neputându-l obliga să oprească emigrarea a circa 75-80.000 de evrei în Palestina;
- preocuparea de modernizare a Armatei Române, cu ajutor german;
- sublinierea refuzului lui Hitler, la cererea lui Molotov, de a renunța la garanțiile germane pentru asigurarea granițelor României;
- prezentarea corectă a luptei pentru putere, tranșată în favoarea lui Antonescu, datorită sprijinului german la vârf;
- menționarea lipsei de pregătire a Armatei Române pentru un război modern și sublinierea greșelii exconducătorului Statului Român de a nu fi stabilit condiții minime de colaborare cu Armata Germană;
- citarea lui Hitler și a generalului Hans Speidel, că românii sunt cei mai buni soldați dintre toți aliații nemților și relevarea că Ion Antonescu a fost primul negerman căruia i s-a oferit Ordinul de cavaler al Crucii de Fier;
- comentarea prețului mare cu care s-a obținut victoria de la Odessa;

- relevarea preocupării lui Antonescu și a guvernului român ca economia națională să rămână sub controlul și conducerea românilor și pentru o balanță comercială echilibrată;
- înfățișarea obiectivă a greutăților germanilor și românilor în onorarea contractelor economice;
- menționarea existenței a numeroase documente economice în arhivele din țară nestudiate încă de istorici, care pot aduce noi lumini în cunoașterea corectă a relațiilor economice româno-germane;
- prezentarea încercărilor de tratative directe cu Aliații și favorizarea contactelor opoziției cu aceștia, fără a insista asupra naivității lui Antonescu și a liderilor opoziției, care contau pe sprijin englez și american, în încercarea păstrării independenței și integrității teritoriale, inclusiv a Basarabiei și Bucovinei de Nord, nefiind informați la timp sau necrezând că se hotărâse capitularea necondiționată și trecerea României în sfera de dominație sovietică încă din 1943;
- relevarea atitudinii demne a lui Antonescu în relațiile româno-germane din prima parte a anului 1944, fără a se întreba dacă nu se putea încerca o încetare a ostilităților în martie-aprilie-mai, deoarece, așa cum recunoaște și autorul, după debarcarea din Normandia – 6 iunie – și ofensiva sovietică spre Varșovia din 22 iunie, defecțiunea română nu mai era o prioritate pentru Aliați;
- înfățișarea rolului momentului 23 august 1944 în scurtarea războiului, dar și a prețului plătit imediat – 140.000 prizonieri luați de către sovietici, după încetarea unilaterală a ostilităților pe frontul din Moldova;
- menționarea comportării demne a lui Ioan Antonescu la anchetele N.K.V.D.-ului, spre deosebire de comuniștii anchemati de această instituție, care-i făceau jocul, recunoscându-se vinovați sau trădători, chiar dacă știau că nu sunt;
- recunoașterea promisiunii lui Hitler că României i se va da să ocupe și să administreze teritorii până la Nipru;
- reliefaarea faptului că petrolul exportat în Germania, Italia, Turcia și Bulgaria era, în mare parte, proprietatea societăților petroliere engleze, americane, olandeze, belgiene și franceze, a protejării lor de către Antonescu împotriva intențiilor germane de confiscare;

- critica judicioasă a farsei judiciare, care folosea sloganuri bolșevice, jignind neincetat nu numai pe mareșal, dar și întreaga armată română;
- semnalarea faptului că sovieticii au recomandat regelui Mihai I să nu-l grațieze pe Antonescu;
- arătarea activității distructive a miniștrilor comuniști care, la ordinul Moscovei, în loc să-și rezolve sarcinile ce le reveneau, se ocupau de întruniri și dezordini ce urmăreau scoaterea guvernului de coloratură națională și înlocuirea cu unul în întregime aservit sovieticilor;
- susținerea că guvernul lui Petru Groza, împus de A.I.Vâșinski, era instrumentul dominației rusești asupra României și demonstrarea că și după greva regală, guvernele american și englez au permis sovieticilor să mențină un guvern comunist, sub denumirea de guvern național, în care P.N.T. și P.N.L. aveau doar câte un reprezentant onorific, fără portofoliu;
- precizarea faptului că la 17 septembrie 1946, în timpul grevei regale, Marea Britanie a fost de acord ca U.R.S.S. să-și mențină trupele de ocupație în România.

Pentru înțelegerea punctului de vedere al autorului, recomandăm ca "Motivația" să fie citită cu atenție, atât la începutul lecturii, cât și la sfârșitul ei. Din ea reiese, între altele, că Teodor Mavrodin își propune să fie polemic față de lucrările apărute până în 1990. Cititorii vor hotări în ce măsură au fost convinși.

Declarându-ne de acord cu cea mai mare parte a declarațiilor din "Motivație", ne permitem, prietenește, câteva observații:

- ni se pare că autorul încearcă să justifice dictatura lui Antonescu și pentru a o apăra, o compară cu cea a lui Hitler și a lui Stalin. Nefiind de acord cu justificarea dictaturii, credem, totuși că este o împietate la adresa lui Antonescu să-l comparăm cu călăii Stalin și Hitler;
- deși a arătat că Hitler oferise României cedarea teritoriului dintre Bug și Nistru, relevă doar că românii li s-a dat sarcina pazei acestui teritoriu, iar germanii și-au rezervat administrarea și exploatarea economică. Nu comentează că dacă ar fi câștigat războiul nu s-ar fi ținut de cuvânt, procedând cel mult ca în timpul ostilităților;
- autorul nu se întreabă de ce nici Antonescu, nici opoziția condusă de Maniu n-au informat pe anglo-americani că duceau

tratative unilaterale cu Moscova, pe când Anglia și S.U.A. refuzau tratativele bipartite cu noi, condiționându-le de acordul sovietic;

- Teodor Mavrodin, convins, pe bună dreptate, de cinstea și probitatea mareșalului, pare să dea credit și Mariei Antonescu. Credem, acum, ținând cont de opiniile contradictorii ale contemporanilor, că viitoarele cercetări trebuie să stabilească adevărul și despre soția sa.

Indiferent de unele opțiuni ale cercetătorilor istoriei contemporane sau ale diferitelor categorii de cititori, lucrarea lui Teodor Mavrodin este o contribuție serioasă la cunoașterea personalității Mareșalului Antonescu, un punct de vedere interesant și incitant, dar meritul cel mai însemnat este publicarea materialelor inedite din Arhivele moscovite, pe care cititorii le vor aprecia singuri.

De aceea, mă simt onorat a recomanda, călduros, ca prezenta carte să fie citită, studiată și în același timp să se facă reflecții asupra ei și, în special, asupra perioadei de criză în care generalul Antonescu și-a luat răspunderea situației.

Într-o Europă dominată de Germania, când țara noastră fusese dezmembrată, la est, la nord și la sud, generalul și-a luat responsabilitatea de a încerca salvarea României și refacerea unității ei. A fost, ca și Marghiloman, în 1918, omul vremurilor grele. Cineva trebuia să se sacrifice. A avut un timp și credința în invincibilitatea Germaniei. A gândit greșit asupra victoriei finale, dar a fost un bun patriot care nu merita gloanțele patriei și căruia îi datorăm redarea corectă a locului și rolului său în zbuciumata istorie a țării noastre.

Cartea lui Teodor Mavrodin se constituie într-o contribuție de seamă la cunoașterea istoriei contemporane la care, în ultima vreme, numeroși istorici concură.

Dr. Vasile Novac

PRESCURTĂRI

O.K.V.	- Înalțul Comandament al Wehrmacht-ului
N.K.V.D.	- Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne
N.S.D.A.P.	- Partidul Național Socialist de Dreapta German
SMERSȘ	- Moarte Spionilor (smerti șpionam)
R.S.H.A.	- Serviciul Secret German în România

Personalitatea lui Ion Antonescu

Despre omul, dar mai ales despre militarul Ion Antonescu și-au spus opinia mai mulți oameni de seamă. Grigore Filipescu, în 1934, spunea : *"În România sunt mulți oameni inteligenți, mai puțini oameni capabili și foarte puțini oameni de caracter. Generalul Antonescu posedă, în cel mai înalt grad, inteligența, capacitatea și caracterul".*

Cine a fost Ion Antonescu ?

✓ S-a născut la Pitești, la 2/14 iunie 1882, în str. Zmeurii 138, culoarea Neagră, ca fiu al locotenentului Ioan Antonescu și al Chiriachiței.

A urmat cursurile gimnaziale la Craiova, ca fiu de militar, la 1 iulie 1902 devine elev al Școlii Militare de Infanterie și Cavalerie, iar la 1 iulie 1904 devine cadru militar cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Regimentul 1 Roșiori din Galați. După scurt timp, în perioada 1905-1906, urmează cursurile Școlii Superioare de Cavalerie de la Târgoviște, iar la 10 mai 1908 este avansat la gradul de locotenent. Începând cu 1 octombrie 1911, este mutat la Brigada 7 Roșiori, iar între anii 1911-1913 urmează cursurile Școlii Superioare de Război, unde-și desăvârșește pregătirea militară. În anul 1913 este avansat la gradul de căpitan și participă la campania militară din Bulgaria ca ofițer de operații în statul major al Diviziei 1 Cavalerie. După terminarea războiului este decorat cu Virtutea Militară de aur de pace.

Perfecționarea pregătirii militare și afirmarea pe câmpul de luptă din Bulgaria, i-au determinat pe șefii lui să-i încredințeze, la 1 noiembrie 1914, comanda escadronului de elevi de la Școala Superioară de Cavalerie de la Târgoviște. În această calitate le-a insuflat viitorilor ofițeri spiritul de dreptate, seriozitate, muncă și dragostea de țară.

Între timp a absolvit cursurile Școlii de Război, obținând livretul de ofițer de stat major.

În anul 1914, când s-a declanșat primul război mondial, România încă nu devenise stat național unitar. Însemnate provincii românești se aflau în componența imperiilor vecine, țarist și habsburgic. Conducătorii statului doreau ca aceste teritorii românești să se unească în mod pașnic cu țara, dar aveau în vedere și varianta luptei dacă împrejurările o impuneau.

Primul ministru I.I.C. Brătianu, înțelegând bine evenimentele timpului, arăta că *"... se impune să ieșim din neutralitate ... căci nu se știe dacă în decursul veacurilor vom găsi vreun prilej atât de prielnic ca cel de astăzi".* Dar intrarea României în război era legată de posibilitatea realizării unității

statale. De aceea, în primăvara anului 1915, se duc tratative secrete cu Rusia, Anglia și Franța pentru a se stabili condițiile participării la război de partea Antantei.

La 15 august 1916 România a intrat în luptă. La această dată, căpitanul Ion Antonescu se afla la Biroul de operații al Corpului 4 Armată, numit încă de la 1 aprilie 1915, al cărui comandant era generalul Constantin Prezan. Acesta a constatat că Antonescu era un ofițer de excepție. De aceea după ce ia comanda Armatei de Nord, căpitanul va fi numit ca șef al Biroului de operații al acestei armate. În această calitate el a întocmit proiecte și ordine de operații, a căror aplicare a supravegheat-o și îndrumat-o, efectul lor fiind înfrângerea inamicului și pătrunderea armatei române în Transilvania.

Avansat maior, I. Antonescu este mutat, la 1 noiembrie 1916, ca șef al Biroului operații de la Armata I-a, iar după două săptămâni este numit șef al Biroului operații de la Grupul de armată Prezan și concepe bătălia pentru apărarea Capitalei. Pentru meritele sale maiorul Antonescu va fi felicitat și decorat de regele Ferdinand.

Începând cu data de 5 decembrie 1916, până la 1 aprilie 1918, Ion Antonescu se află șef al Biroului operații la Marele Cartier General, în care timp (1 septembrie 1917) va fi avansat la gradul de locotenent colonel.

În aprilie 1917 a fost trimis la Petrograd, capitala imperiului țarist, pentru a pune de acord cu generalul rus Alexeev și Alexandru Kerenski planul colaborării româno-ruse, precum și programul aprovizionării armatei române cu armament.

La Marele Cartier General a avut un rol însemnat în pregătirea și desfășurarea operațiilor militare din vara anului 1917, când armata română a obținut strălucitele victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Meritele și contribuția lui Ion Antonescu la pregătirea armatei, la întocmirea planurilor de luptă și desfășurarea ostilităților, în perioada 14 august 1916-31 iunie 1918, le pune în evidență generalul Constantin Prezan în caracterizarea pe care i-o face : "Până în decembrie 1916, șeful Biroului Operații al Armatei de Nord și al Grupului general Prezan în Muntenia, a dat dovadă de o capacitate excepțională, mai presus de orice laudă. Voință, energie, devotament, izvorâte din patriotism și calitate morale... După data de mai sus și până astăzi, este capul Secției Operațiilor din Marele Cartier General al Armatei, unde a legat numele său de întreaga activitate operativă a armatei, devenind unul din principalele și importante motoare ale activității Marelui Cartier General. A luat parte la refacerea armatei prin elaborarea tuturor instrucțiunilor de reorganizare, de pregătire tactică, de organizare a tuturor școlilor de instrucție. A constituit principalele organe de control și

execuție ale acestor pregătiri și al îndestulării armatei din toate punctele de vedere, prin numeroase misiuni pe frontul armatei. Pentru toată această activitate a fost excelent apreciat de precedentul meu, generalul Cristescu, și propus la înaintarea excepțională.

În urmă, în noianul activității, foarte pricepute și devotate, energică și foarte rodnică, se disting următoarele opere de cea mai mare importanță :

1. Planul de operație al ofensivei din iulie ; 2. Planul defensiv și întreaga activitate de conducere pe timpul bătăliilor de la Mărășești și Trotuș, dovedind o deosebită aptitudine de prevederi și oportunitatea în aprecierea situațiilor și propunerea la timp a mijloacelor ; 3. Proiectul de dezarmare a armatei ruse ; 4. Proiectul de ocupare a Basarabiei ; 5. Proiectul de rezistență după armistițiul de la Focșani.

Aceste opere capitale ar fi suficiente pentru a face capacitatea superioară a acestui ofițer eminent pentru Comandament și Serviciul de Stat Major, pe care l-am distins încă din Școala de Război și care s-au cristalizat printr-o experiență solidă, în războiul activ.

Este incontestabil că activitatea acestui ofițer în timpul războiului a contribuit, în foarte mare parte, la dobândirea succesorilor noastre și la îndiguirea nesucceselor noastre, precum și la întrebuințarea rodnică a slăbelor și puținelor noastre mijloace".

Și politicianul I.G. Duca avea părere deosebită despre I. Antonescu. În însemnările sale afirma : "Brațul drept al generalului Prezan era un tânăr ofițer ... un element de o deosebită valoare și care prin inteligență, pricepere și activitatea sa, și-a adus personal, dar a adus și țării, neprețuite servicii".

Iar generalul rus Galițan a avut următoarele cuvinte măgulitoare la adresa ofițerului român : "... maiorul Antonescu este un om de onoare în cel mai nobil sens al cuvântului. Succesele lui, care au salvat țara sa în situații critice, se datorează nu numai calităților lui de eminent strateg, ci și celor înnăscute viitorului om de stat. Nu știu cum se va pronunța istoria fărăi sale despre el. Vitejia inimii sale și calitatea stoicismului său nu vor putea fi egale de nimeni. Am absoluta convingere că Antonescu este un mare soldat".

După cum se știe, cu toată vitejia ostașilor români, și numeroasele sacrificii făcute de armata română, datorită lipsei de ajutor din partea armatei ruse, care intrase în dezagregare în urma declanșării revoluției bolșevice în toamna anului 1917, România a fost nevoită să accepte armistițiul de la Focșani, care intra în vigoare la 26 noiembrie 1917. Armistițiul a fost urmat de tratatul de la București încheiat cu Puterile Centrale.

După încetarea ostilităților Ion Antonescu este trimis să comande un divizion de tren, iar apoi Regimentul 7 Roșiori, funcții mici față de calitățile și meritele sale.

În anul 1918 se produc noi și importante evenimente pentru țară : provinciile Basarabia, Bucovina și Transilvania, în urma unor plebiscite, s-au unit cu vechiul regat, constituindu-se statul național unitar român.

Înainte de a avea loc marea adunare de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918, a avut loc o consfătuire la 8 noiembrie, între Ionel Brătianu, generalii Coandă, Prezan și Lafont (atașat militar al Franței), marchizul St. Aulaire, N. Mișu și lt. col. Ion Antonescu, revenit între timp la Marele Stat Major, când s-a hotărât ca România să reînceapă ostilitățile, având în vedere viitorul armistițiu între cele două tabere militare și mai ales prevederile acestuia. Ca urmare, chiar a doua zi România cere prin ultimatum marelui Mackensen să părăsească țara, iar pe 10 noiembrie armata română este din nou mobilizată și trece Carpații în Transilvania. Ostilitățile se opresc repede, căci pe 11 noiembrie se încheie armistițiul între Antanta și Germania și astfel finele războiului găsește țara noastră în tabăra Aliaților.

Cu toate acestea pentru armata română războiul nu se încheiease. La 21 martie 1919 s-a proclamat Republica Ungară a Sfaturilor, fiind condusă de un Consiliu Revoluționar, în care Bela Kun deținea funcția de comisar al poporului pentru afaceri străine. În ciuda prevederilor armistițiului de la Belgrad, armata revoluționară ungară a atacat, la 20 iulie 1919, trupele române aflate la est de Tisa, determinându-le să treacă la contraofensivă. Se crease un pericol real ca mișcarea comunistă din Ungaria să se extindă, mai ales că trupele revoluționare erau sprijinite de armata sovietică.

România a trecut la contraofensivă, care a fost "necontenit executată cu știința, autorizația, indemnul și chiar sprijinul Aliaților", cu 118 batalioane, 99 baterii și 60 de escadroane.

Primul ministru Ion I.C. Brătianu a conlucrat eficient cu lt. col. Antonescu în timpul campaniei din Ungaria din vara anului 1919. La declanșarea acesteia a fost de față însuși regele Ferdinand, la cererea lui Antonescu, precum și primul ministru.

Înainte de plecarea primelor unități pe front, regele i-a adresat cuvintele : "Antonescu, nimeni altul nu poate ști mai bine decât Regele Tău marile servicii pe care le-ai adus țării în acest război". După încheierea campaniei victorioase din Ungaria, la 31 decembrie 1919, Antonescu este decorat cu ordinul Mihai Viteazul clasa a III-a pentru sprijinul acordat Înalțului Comandament în calitatea sa de șef al Biroului Operații din Marele Cartier General.

În toamna anului 1919 Ionel Brătianu l-a însărcinat pe I. Antonescu să expună în fața Consiliului Superior al Aliaților probleme legate de acțiunea românilor în Ungaria.

La finele marii conflagrații mondiale, militarul I. Antonescu devenise o persoană foarte cunoscută în țară, dar și în afara ei. Se bucura de o binemeritată reputație în rândul armatei, opiniei publice și politicienilor.

La 1 ianuarie 1921 este avansat la excepțional la gradul de colonel. În luna martie 1920 este trimis în misiune în Polonia, fiind consilier tehnic al delegației române de la Varșovia, iar apoi este delegat al țării la Comisia de reparații pentru lichidarea litigiului creat în urma ocupării Budapestei. Tot în luna martie 1920 devine membru al secțiunilor a II-a și a III-a ale Comisiei române pentru executarea tratatelor de pace.

La scurt timp, 1 aprilie 1920, primește înalta funcție de comandant al Școlii Speciale de Cavalerie care va fi mutată de la Oradea la Sibiu. Aflându-se în această funcție este trimis în Franța pentru un stagiul de pregătire de 4 luni, când a vizitat centrele de instrucție franceze și a urmat un curs la Versailles tot de pregătire militară. În această funcție se va afla până la 30 august 1922, când va fi numit atașat militar la Paris, iar de la 1 ianuarie 1923, în aceeași calitate, la Londra și Bruxelles.

Obligațiile care decurgeau din această funcție și le-a îndeplinit cu multă abnegație, corectitudine și pricepere. Cât timp s-a aflat la Londra, a conlucrat foarte bine cu Nicolae Titulescu, care îi scria : "Colaborarea mea cu dumneata a fost o plăcere din punct de vedere al raporturilor de servicii și din cel al inimii".

La Paris și Londra s-a ocupat nu numai de probleme specifice funcției, dar și de negocierea unor credite, lichidarea sau negocierea unor contracte militare, lichidarea datoriilor de război către Franța. De asemenea a participat, în 1924, la Conferința pentru dezarmare care s-a ținut la Geneva.

Mandatul de atașat militar i-a expirat la 14 iulie 1926 și este numit comandant al Centrului de Instrucție al Cavaleriei din Sibiu, la data de 21 decembrie 1926, iar la 31 decembrie este mutat comandant al Regimentului 9 Roșiori.

Oriunde a fost mutat și-a pus amprenta seriozității, simțului datoriei și răspunderii.

Începând cu 15 iulie 1927, este numit într-o funcție importantă a armatei, aceea de director al Școlii Superioare de Război, îndeplinind și funcția de secretar general al Ministerului de Război (începând cu 1 octombrie 1928). Aici el a căutat să elimine inerția și rutina, să introducă un stil de instruire și

pregătire militară bazat pe "... dese ieșiri în teren și călătorii de instrucție în scopul de a pune elevul în situații cât mai apropiate câmpului de bătălie".

Modul cum a lucrat în această funcție și rezultatele obținute au fost reliefate de generalii Angelescu, Lăzărescu, Samsonovici, Comănescu, scoțând în evidență calitățile sale. În foaia de notare, generalul N. Samsonovici spune: "Am regretat plecarea de la direcția Școalei Superioare de Război a acestui ofițer foarte bine pregătit pentru a conduce această înaltă instituție de cultură militară. A obținut rezultate frumoase ca director ... grație cunoștințelor și calităților sale, mai presus de orice laudă". Comandantul Diviziei a III-a Cavalerie, referindu-se la rezultatele obținute de colonelul Antonescu la manevrele regale, spune că este "Ofițer care iese din comun atât prin cultura sa, cât și prin frumosele sale calități de energie și de caracter".

Într-o perioadă scurtă de timp, 1 aprilie 1929 - 8 iunie 1931, a fost mutat la comanda brigăzilor 5 Roșiori, 8 Cavalerie și 6 Cavalerie.

Felul său intransigent, devotat muncii și meseriei, neiertător față de suficiență și automulțumire, conectat trup și suflet la binele țării, i-au atras și invidii din partea unor superiori ai săi. Așa se face că abia la 10 mai 1931, după mai multe propuneri ale șefilor săi, este avansat la gradul de general de brigadă, la vârsta de 49 de ani.

Începând cu data de 8 iunie 1931, Antonescu se află din nou la comanda Școlii Superioare de Război până la 1 iulie 1933, când este numit comandant al Diviziei a III-a din Pitești.

Proaspătul general de brigadă era astfel descris de comandantul Corpului I Armată, general de divizie M. Ionescu: "Dotat cu o cultură superioară militară și generală foarte vastă, înzestrat cu o inteligență foarte pătrunzătoare și cu o voință de fier, de o tenacitate fără seamăn, în toate chestiunile care ating interesele superioare ale armatei, de o putere de muncă cu totul în afară de comun și care servește de strălucit exemplu subalternilor săi ... se impune ca unul dintre viitorii mari conducători ai armatei, atât prin capacitatea sa excepțională, cât și prin patriotismul cu care sacrifică instituției întreaga sa activitate".

În urma trecerii generalului de divizie Lăzărescu la comanda Corpului I Armată, pe postul de șef al Marelui Stat Major este numit cu delegație Ion Antonescu, păstrând și comanda diviziei din Pitești.

În această funcție a fost recomandat de partidul Național Liberal arătând și motivele: "Cel intern ținea cont de calitățile militare de excepție ale generalului, care se distinsese încă din anii războiului de întregire a neamului... Motivul extern era că ... se bucura de încrederea aliaților

Bucureștilor și deși nu avea gradul cel mai mare, era, desigur, personalitatea cea mai marcantă, recunoscută în străinătate, a armatei române.

Cunoscând foarte bine problemele militare, nu numai cele de pregătire și instruire, dar și cele privind dotarea și organizarea armatei, pe data de 9 februarie 1934 înaintează Departamentul Apărării Naționale un studiu în acest sens, din care se vede limpede opinia sa privind momentul politic european: "Procesul de regroupare a statelor, în raport cu poziția adoptată față de problema revizuirii tratatelor, a dus la declanșarea unei formidabile curse a înarmărilor. Pentru cei rămași în urmă nu mai este nici un moment de pierdut". În categoria celor rămași în urmă se înțelege că intra și România.

La 12 februarie 1934 Marele Stat Major propunea Consiliului Superior de Apărare a țării să ia măsuri neîntârziat pentru reorganizarea și înzestrarea armatei. La 9 martie 1934 Consiliul ia în dezbatere propunerile generalului Antonescu, în prezența regelui Carol al II-lea, când primul ministru Gheorghe Tătărescu arată situația nesatisfăcătoare a înzestrării armatei române.

Generalul Antonescu a întocmit mai multe memorii în care prezenta situația grea a armatei, propuneri de remediere și căi de realizare.

Situația grea a armatei române se datoră în primul rând procentului mic din bugetul țării care îi era alocat în comparație cu alte țări, așa cum rezultă din datele publicate de Societatea Națiunilor. Comparativ cu România pentru fiecare soldat Uniunea Sovietică cheltuia de 18 ori mai mult, Germania de 7 ori, Ungaria de 5 ori, Franța de 3,5 ori, Italia de 2 ori, Iugoslavia de 2 ori etc. Starea necorespunzătoare în care se afla armata română din punct de vedere al înzestrării o afirmă și regele în fața generalului Petain, care ne-a vizitat în perioada 3-8 aprilie 1934: "Or, trebuie să vă spun foarte deschis, oricât de penibil mi-ar fi, că actualmente nu sunt în stare să-mi onorez, față de aliații mei din Mica Înțelegere, obligațiile ce-mi sunt impuse prin convenții".

Zbaterea lui Antonescu continuă. În Planul general al organizării armatei, trimis primului ministru, la 20 iunie 1934, spunea: "... țara este astăzi într-o totală imposibilitate de a se apăra, dacă va fi atacată. Armata este complet dezarmată, pseudoinstruită și demoralizată. Dacă va fi chemată astăzi să apere frontierele, va fi, cu toate sacrificiile de vieți ce i se vor cere, care vor fi pe cât de numeroase, pe atât de inutile, un dezastru militar unic în istoria popoarelor. După el va urma cu siguranță, la scurt interval de timp, dezastrul social și economic, care ne va costa nu numai granițele României Mari, dar ne va duce la situația de a nu ne putea opri nici la cele ale României din 1916. Dacă o facem imediat, avem puțină, sper eu, la redresare ... Pe lângă bani, trebuie un plan, o voință fermă, continuitate și energie în aplicarea lui. Și înlăturarea fără

milă a fărsecurilor, prevaricatorilor care, ridicându-se la conducere prin alte mijloace decât acelea pe care le dau meritele, trecutul și munca, trebuie alungați”.

Nesprîjinit în eforturile sale de către primul ministru Gh. Tătărescu și mai ales de către ministrul Apărării Naționale, generalul de Corp de armată Paul Angelescu și descurajat, Ion Antonescu demisionează, trimițându-i în acest sens scrisori lui Gheorghe Tătărescu pe 7 și 8 decembrie 1934 : “Dat fiind această situație, care mă împiedică total de a lucra, fiindcă trebuie să mă apăr la orice pas, găsesc că a mai persevera în a rămâne în capul instituției este a contribui la anihilarea activității ei și să mă fac părtaş la dezastrul moral și militar pe care-l pregătim cu astfel de ignobile și criminale procedee. Putregaiul este așa de mare, încât a rămâne în mijlocul lui înseamnă a-mi lega și eu numele de un dezastru care e inevitabil, dacă continuăm sistemul și metodele actuale”.

Demisia a provocat vii discuții și interpelarea în Parlament, la 13 și 14 decembrie 1934, a primului ministru și a generalului Paul Angelescu, despre cauzele demisiei. Aceștia n-au spus adevărul, încercând explicații mărunte.

Intrigile, corupția, climatul nesănătos l-au făcut să ia această hotărâre. Aflându-se la vila sa de la Predeal, scrie doamnei Elena Perticari-Davila, în 1937, o scrisoare din care răzbat informații în sensul arătat mai sus. În același timp arată pericolul care se poate abătea asupra țării având în vedere climatul nesănătos la vârf, dar și neglijarea pregătirii și dotării armatei române. Pentru el, sufletul și patria sunt cele două elemente definitorii ale oricărui adevărat om. “Puteți însă fi siguri că atunci când va fi nevoie să-mi servesc și de alt post, Patria, o voi face-o. În fața ei nici un amor propriu și nici o umilintă nu poate exista pentru un adevărat ostaș. O voi servi și în viitor ca și în trecut. Până la servitute”. Mai departe el se destăinuie : “Împreună cu Patria noastră el sufletul a constituit și va constitui pentru mine singurele adevărate altare înaintea cărora am îngenunchiat, fără rezerve și fără condiții, gândirea și energia mea”.

Adevăratele cauze se găsesc în scrisorile către Gheorghe Tătărescu, precum și în memoriul trimis regelui în vara anului 1940, de unde se vede clar că nu a numai că nu a fost sprîjinit, dar a fost și împiedicat în lupta sa de reformare a armatei : “... toate forțele oculte, toți beneficiarii incorecți ai unei situații preponderante, toți invidioși, toți care făcuseră dovada inuricii, nepriceperii și neputinței lor în redresarea statului, s-au coalizat pentru a dărâma, prin intrigi și ură, pe acela care știa că venise să-i scoată cu biciul

din viața politică românească, pentru că o dezonorau și o duceau cu vorbe sonore, încet, dar sigur, la pieire”.

“Odată plecat de la Marele Stat Major se întoarce la conducerea Diviziei a 3-a din Pitești, de care nu s-a putut ocupa așa cum ar fi dorit el. Dar numai după un an de zile, inspectorul general al armatei, generalul de divizie Sichițiu, nota că este “... cea mai bună divizie a oștirii noastre, cea mai bine pregătită cu măsuri de a-i asigura mobilizarea, cea mai bine îndrumată ca educație morală și fizică, ca instrucție profesională a corpului ofițeresc”.

“Cuvinte laudative la adresa lui Antonescu a adus și generalul Gorski, care, ca și generalul Sichițiu, l-a propus pentru gradul de general de divizie și murearea la comanda unui corp de armată. Același general Sichițiu, inspector general de armată, în 1936, spunea că este un ofițer “... eminent sub toate raporturile, dar mai presus de toate, sub acela al demnității și corectitudinii, în toate manifestările, fie ca șef, fie în viața de toate zilele”.

“Ca militar, nu s-a amestecat în partidele politice, pe care însă le cunoștea și despre care avea păreri sale. Când regele, în 1933, i-a cerut părerea despre Garda de Fier, el a răspuns fără ocoliș : “Nu pot da un răspuns categoric pentru că vechile partide au putregaiul lor. Cunoșc firea, dar nu și ce ascunde în spatele ei. Se pare, însă, că dorește binele. Eu sunt cel mai mare adversar al celor ce tulbură viața internă a statului, oricare ar fi ei. Avem nevoie de unire pentru păstrarea granițelor”.

“Pe șeful Gărzii de Fier el l-a cunoscut în anul 1936 prin intermediul generalului Zizi Cantacuzino și Nicolae Măreș, pe care-l vedea așa : “... un om încrezut, rigid în cele mai multe cazuri și cu idei greșite în multe privințe ... Nu avea nici un program pe plan intern. La politica externă era categoric pentru Axa Berlin - Roma. Cunoștea perfect starea de lucruri din Germania și pregătirile ce se făceau acolo pentru război”.

“Pe data de 1 noiembrie 1937 a fost numit comandantul Regiunii Teritoriale a Corpului 4 Armată, iar pe 25 decembrie 1937 este avansat la gradul de general de divizie.

Ca militar, dar și ca om cu înalt spirit civic este tot mai nemulțumit de ceea ce se petrecea în țară. Era nemulțumit de regele Carol al II-lea și mai ales de camarilă. De aceea pe data de 7 decembrie 1937 își cere demisia din armată, dar nu i-a fost acceptată.

Alegerile din decembrie 1937 au adus modificări pe eșichierul politic al țării. Deși Partidul Liberal a organizat alegerile, ca partid de guvernământ, a obținut numai 35,92% din voturi și a pierdut. Celelalte voturi au fost obținute

de alte partide : P.N.Ț. 20,40%, partidul Totul pentru țară 15,58% etc. Acest procent neașteptat de mare - 15,58 - a fost favorizat și de pactul de neagresiune încheiat înainte de alegeri între partidele Național Țărănist și Totul pentru țară, sporindu-i ultimului credibilitatea în ochii alegătorilor.

Rezultatul elegerilor l-au făcut pe Antonescu să afirme despre Garda de Fier că "... a făcut un mare pas în simpatia opiniei publice".

Din noul guvern condus de poetul Octavian Goga a fost solicitat de rege să facă parte și Antonescu, la Comunicații. În audiență fiind, el i-a spus suveranului : "Formațiunea Goga nu va putea fi durabilă decât introducând în compoziția ei Legiunea și pe domnul Brătianu. De ce ? Pentru că am afirmat atunci : Niciodată ideea nu poate fi distrusă cu pistolul. Mai bine s-o aduci la putere și să vezi dacă poate să-i aducă fericire pentru neam sau nu. Știam, însă, că ea nu avea sorți buni deoarece toată pleava societății românești se afla înscrisă în legiune".

Însuși Goga l-a solicitat pentru guvernul pe care urma să-l formeze, dar l-a refuzat spunându-i : "Din dorința de a servi țara și pe dumneavoastră și numai din această dorință, am încercat - și vă cer iertare dacă am greșit - o lărgire a bazei politice a viitoarei formațiuni parlamentare. Am eșuat ... vă rog să mă iertați dacă, după adâncă reflecție, sunt nevoit de a declina cîstea ce mi-ați făcut a vă gândi, din primul moment, și la mine".

Regele n-a acceptat sugestia lui Antonescu privind compoziția guvernului, dar i-a cerut să facă el cabinetul. Prieten fiind cu O. Goga, refuză, dar acceptă, la stăruința regelui, să conducă Ministerul de Război.

Simpatizant al Gărzii de Fier, generalul îl asigură pe Corneliu Codreanu de securitatea mișcării legionare, iar acesta la răndu-i de abținerea de la acte agresive.

Ajuns la Ministerul Apărării generalul face raport regelui pentru reorganizarea armatei pentru "întrebuințarea mijloacelor moderne de luptă, a lucrărilor de fortificații, gruparea tuturor forțelor în scopul realizării unei instrucții mai bune, a unei mobilizări mai rapide și acoperirii mai putemice". În viziunea lui armata României trebuia să fie compusă din "7 corpuri, 21 de divizii de infanterie (inclusiv divizia de gardă), 2 brigăzi moto, 3 brigăzi mixte munte și 3 divizii de cavalerie". Conduce acest minister și în guvernul patriarhului Miron Cristea, până la 29 martie 1938.

Armand Călinescu, ministrul de interne, observând că Antonescu nu era de acord cu reprimarea Gărzii de Fier, îi propune regelui să-l scoată din guvern și să-l trimită atașat militar la Paris. Suveranul refuză, dar generalul își prezintă demisia la 29 martie 1938, explicându-i motivele într-un memoriu. I se

încredințează conducerea Inspectoratului General al Cavaleriei, pe care o refuză, rămânând la dispoziția ministrului până la 1 noiembrie 1938, când ia comanda Corpului 3 Armată. În această funcție fiind dă ordin ca legionarii care se aflau în închisoarea de la Chișinău să fie tratați omeneste. Carol, care nu-l vedea cu ochi buni pe general, îl înalță și dă ordin ca fruntașii Legiunii să fie arestați. Regele era convins, mai ales după vizita pe care o face lui Hitler, în noiembrie 1938, că legionarii sunt îndemnați și sprijiniți din exterior să ia conducerea statului român. De aceea trece la măsuri radicale împotriva lor. În noaptea de 29/30 noiembrie sunt executați : conducătorul Legiunii, Corneliu Zelea Codreanu, și alți 13 asasinii ai lui I.G. Duca și M. Stelescu.

Ion Antonescu a rămas fără nici o funcție în armată, iar la 6 iunie 1940 i s-a acceptat demisia din cadrele active, fiind repartizat ca ofițer de rezervă la Marele Stat Major și la dispoziția Ministerului Apărării Naționale.

În această lună a început tragedia poporului român, prin ruperea din trupul țării a Basarabiei și nordului Bucovinei și includerea lor în imperiul sovietic.

Antonescu nu putea rămâne nepăsător, el care luptase și contribuisese la realizarea României Mari. De aceea cere audiență la rege și este primit pe 1 iulie 1940. În însemnările sale regele consemnează despre această întâlnire : "După masă, la ora 5, generalul Antonescu, care a cerut cu insistență să mă vadă, după declarații de devotament și asigurarea că nu are nici o legătură cu legionarii, îmi spune că țara este în pragul dezastrului, că armata este complet demoralizată și dezorganizată și că trebuie rapid făcut ceva spre a pune lucrurile în mână. Cum, în alte cuvinte, dorește să se facă un guvern cu el și cu bătrânii". Cu această ocazie el i-a înmănat regelui o scrisoare în care îl acuză de situația în care se găsea țara. Ca urmare, generalul este arestat la locuința lui de la Predeal, dar pe 11 iulie, la intervenția ministrului german la București, Fabricius, este eliberat și i se fixează domiciliul obligatoriu la mănăstirea Bistrița din județul Vâlcea.

Situația României era tot mai nesigură atât în interior, cât și în exterior. Uniunea Sovietică, deși rupsesse părți importante din trupul României, continua să fie agresivă și să sprijine revendicările Ungariei și Bulgariei. La garanțiile anglo-franceze se renunțase, care, în fapt erau neaplicabile. Astfel că regele a trebuit să-și regăndească politica externă și să se orienteze spre Germania.

Așa cum spuneam mai sus, generalul Antonescu era bine cunoscut și în afara granițelor țării, deci și în Germania. Calitățile sale militare și meritele din timpul primului război mondial îi erau cunoscute Reichului. De aceea

Germania se interesa de persoana lui, având în vedere planurile sale militare din răsărit.

În situația dată, tulbure și nesigură, după convorbirile cu Ungaria de la Turnu-Severin, regele îi cere lui Valer Pop să facă posibil o întrevedere cu Antonescu, care în acel moment era ascuns după evadarea de la mănăstirea Bistrița.

În timpul audienței la rege a lui Valer Pop din 2 septembrie, acesta îi propune să numească pe Antonescu să facă noul guvern/ Suveranul se întreabă uimit : "... voi putea oare avea încredere în el ?". În același timp interlocutorul i-a vorbit despre nemulțumirile din rândul militarilor îndreptate contra regelui. Aceeași propunere i-o face regelui și Ernest Urdăreanu, mareșal al Palatului. Referitor la această recomandare, în notele sale zilnice, regele scrie : "Eu sunt încă foarte îndoit asupra persoanei lui, până la mai ieri cu domiciliul forțat la Bistrița, care va fi atitudinea lui, care va fi loialitatea lui față de mine. Raporturi bune are cu Garda de Fier, cu Dinu Brătianu și cu Maniu, acesta este un avantaj. Înainte de a face un pas definitiv, am pus pe Urdăreanu să-l întrebe pe generalul Mihail ce părere are asupra acestei eventualități. Răspunsul lui a fost clar, că nu-l iubește, dar consideră că este un soldat și că nu poate trăda. Această părere a fost ultima picătură care a făcut să iau hotărâre. Acum alt bucluc, persoana în chestiune trebuie găsită, din cauza tulburărilor el rămâne ascuns, cu multă greutate, cu concursul lui Valer Pop, a fost găsit. A avut, mai întâi, o conversație cu Urdăreanu, că nu poate lua o așa răspundere, dacă n-are coatele libere".

În aceste momente circulau vorbe cum că generalul urma să fie executat. De aceea Mircea Cancicov roagă pe Fabricius să intervină la rege.

La 3 septembrie 1940 Antonescu este primit de rege, care îi spune să facă guvernul. "După oarecari discuții, și-a rezervat răspunsul" - notează regele. La această întrevedere regele i-a spus printre altele : "Antonescu, nu poți refuza puterea. Tu ești un patriot. Numai ție pot să-ți las țara. Te-am considerat, totdeauna, ca pe ultima mea rezervă. Timpul tău a sosit".

Dacă n-am ști antecedentele l-am crede că-l avea la inimă pe Antonescu. Dar nu. Era nevoit să apeleze la el, indirect recunoscând că ceea ce-i spusese până atunci era just.

Situația internă și externă a României în perioada 1938 - 1940

Așezată geografic în zona de sud - est a Europei, acolo unde se întâlneau interesele marilor puteri, România, încă din 1859, când s-a format ca stat, a trebuit să ducă politică pe plan extern în funcție de cel mai puternic al momentului. De aceea, "... pentru a nu fi tratat ca simplă miză într-un eventual conflict între marile puteri" statul român a trebuit să "se adapteze fiecărei situații, să se sprijine când pe una, când pe alta, dintre grupările de puteri, ceea ce impunea o politică externă extrem de maleabilă și de suplă".

Deși România și-a obținut independența față de Turcia cu ajutorul Rusiei, în urma războiului ruso-româno-turc de la 1877-1878, iar Carol a devenit rege în anul 1881, ea avea sentimentul că este în continuare amenințată de politica de dominație a imperiului țarist. În consecință, ea încheie cu Austro-Ungaria, la 30 octombrie 1883, un tratat defensiv secret, prin care era sprijinită în cazul în care ar fi fost victima unei agresiuni neprovocate.

În urma încheierii alianței ruso-franceze motivele pentru care România semnase tratatul amintit slăbiseră. Este evident că "barometrul din București reacționa deosebit de sensibil la toate oscilațiile atmosferei politice din Europa".

După războaiele balcanice din 1912-1913, România și-a schimbat definitiv orientarea către puterile Antantei, îndepărtându-se de Puterile Centrale.

Odată cu izbucnirea primului război mondial, în august 1914, conducătorii României au considerat că a sosit momentul unirii tuturor românilor. Dar cum nu se putea întrevedea finalul conflictului, România s-a declarat neutră la 3 august 1914, ducând însă tratative cu puterile Antantei. Astfel la 4/17 august 1916 s-au semnat "două convenții, una politică, cealaltă militară, ambele semnate de Ionel Brătianu ... și de reprezentanții diplomației ai Angliei, Franței, Italiei și Rusiei la București. Tratatul prevedea alipirea la România a Transilvaniei, Banatului și Bucovinei ; cea militară prevedea ca România să declare imediat război Austro-Ungariei". În consecință, la 14 /27 august 1916, România declară război Austro-Ungariei, iar a doua zi Germania declară război României.

După mai bine de 2 ani de suferințe și jertfe pentru România, războiul se încheie cu câștig de partea Antantei. Motivația pentru care România a intrat în război s-a îndeplinit, realizându-se statul național unitar român, prin unirea

tuturor provinciilor locuite de români (Transilvania, Banatul, Bucovina, Basarabia) cu patria mamă, ziua de 1 decembrie 1918 putând fi socotită ca zi națională a românilor. De aici înainte politica externă a României Mari a fost orientată pentru consolidarea statului și asigurarea frontierelor. În această direcție s-a creat Mica Antantă în 1920-1921, din Cehoslovacia, Iugoslavia și România (împotriva tendințelor de revizuire a granițelor de către Ungaria), iar în 1934 s-a încheiat înțelegerea Balcanică între România, Iugoslavia, Grecia și Turcia (împotriva unor tendințe revizioniste ale Bulgariei). Pentru evitarea unei agresiuni din partea Uniunii Sovietice, România a încheiat la 3 martie 1921 o alianță cu Polonia prin care acestea trebuia să se apere împreună.

"În ansamblu, frontierele României puteau fi considerate ca fiind asigurate, atâta timp cât raportul politic de forțe, stabilit în sud-estul Europei începând din 1919, nu era tulburat, adică atâta timp cât Germania și Rusia nu erau în situația de a duce o politică activă în acest spațiu".

Pe aceeași linie s-a înscris și Tratatul de prietenie și neagresiune româno-francez, încheiat la 10 iulie 1926, și prelungit în anul 1936, dar care nu cuprindea situații concrete de alianță.

După anul 1918, politica internă și externă a țării a fost dominată de Partidul Liberal, condus ca și înainte de familia Brătianu, și de Partidul Național Țărănesc (format din Partidul Național din Transilvania și Partidul Țărănesc din vechiul regat), condus de Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Ambele partide duceau politică pe plan extern de apropiere de Franța și Liga Națiunilor. Prin dispariția conducătorilor veritabili (Ionel Brătianu în 1927, Vintilă Brătianu în 1930, I.G. Duca în 1933), rolul liberalilor în viața politică a țării a scăzut treptat, fapt dovedit de alegerile din 1937, când, deși se aflau la conducerea țării, au fost învinși. Celălalt important partid - Național Țărănesc, opozantul liberalilor, deși era condus de oameni valoroși, a condus țara perioade mai scurte.

În afară de aceste două importante partide politice, s-au mai aflat pe eșichierul politic al țării și alte partide care pentru scurte perioade s-au aflat la guvernare : Partidul Poporului, condus de mareșalul Alexandru Averescu (1920-1921 ; 1926-1927), Partidul Național Democrat al profesorului Nicolae Iorga (1931-1932), Partidul Național Creștin condus de poetul Octavian Goga și profesorul A.C. Cuza (1937-1938). La acestea s-au mai adăugat partidele de extremă stângă și extremă dreaptă, dar care pe timpul României Mari nu au ajuns la guvernare. Partidul Comunist, cu slabă aderență în rândul populației - în timpul celui de al doilea război mondial număra sub 1000 de membri - "s-a identificat fidel cu interesele sovietice, urmând aproape fără excepție o

stridentă politică antiromânească ... al cărui principal obiectiv a fost dezmembrarea statului creat în 1918 și nu interesul poporului român". Această conduită antiromânească a determinat guvernul liberal să-l scoată în afara legii în anul 1924. La extrema dreaptă s-a aflat mișcarea legionară, cunoscută după anul 1930 sub denumirea de Garda de Fier, care cultiva naționalismul, antisemitismul, virtuțile creștine, a cărei ascensiuni a fost favorizată de viața politică europeană care aluneca spre dreapta și de sprijinul primit din afară, dar și de slăbirea partidelor democratice din țară.

La finele deceniului al treilea și începutul celui de al patrulea se crează un gol de putere, determinat de slăbirea Partidului Liberal, prin dispariția frunzașilor săi și divizarea între partizanii lui Dinu Brătianu, Gh. Brătianu și Gh. Tătărescu, dar și de ezitățile și disensiunile din sânul Partidului Țărănesc de care a profitat Carol al II-lea care s-a întors ilegal în țară în 1930.

Dificultățile provocate de criza economică în care se afla și România l-au făcut pe Carol al II-lea să înceapă demersuri pentru stabilirea de relații economice mai strânse cu Germania. Acest lucru era în consens cu tendințele Reichului care din 1934 se orientase pentru colaborarea economică mai accentuată cu România și Iugoslavia.

Profesorul Gh. Brătianu, șeful grupului disident din P.N.L., a fost primul politician român primit în audiență de Adolf Hitler, fapt petrecut în 16 noiembrie 1936. Din discuțiile purtate s-a desprins intenția Germaniei de a atrage în sfera ei de politică externă atât Ungaria, cât și România pentru punerea în aplicare a planurilor sale. Între altele, Hitler i-a spus că "pretențiile revizioniste ale Ungariei nu trebuie luate prea în tragic ; ele sunt poate necesare din punctul de vedere al politicii interne. Adevăratul pericol care amenință România și pacea în Europa este bolșevismul. Dar dacă România devine un avanpost al ordinii în Europa, atunci nici un stat nu va fi mai interesat în menținerea ei decât Germania. Sunt gata să spun acest lucru și la Budapesta, așa cum am făcut-o deja față de Horthy".

Germania începe să-și pună planul său în aplicare, făcând propagandă în România prin atragerea unor grupări politice mici în vederea creării unei mișcări populare. Obiectivul principal a fost înlăturarea lui Nicolae Titulescu din postul de ministru de externe, considerat ca principal pion al politicii românești orientate către Franța și Liga Națiunilor. Faptul s-a produs în anul 1936, după ce ministrul începuse să promoveze o politică externă prea prosovietică în vederea păstrării Basarabiei cu mijloace mai puțin acceptate. "Fără a-l consulta pe rege, el a acordat ajutor Spaniei roșii permițând cu de la sine putere trimiterea de arme și muniții prin porturile dunărene, cedând fără multă vorbă guvernului Spaniei roșii avioane, comandate în Franța pentru

România. Împotriva acestor acțiuni a protestat îndeosebi Polonia". Prin înlăturarea lui Titulescu a dispărut posibilitatea încheierii unui tratat de prietenie cu Uniunea Sovietică, lucru nedorit de Germania, Italia și Polonia. În acest timp Germania a continuat să lucreze pentru a ajunge la putere în România grupările cu care întreține legături, pe care le ajută propagandistic și material.

Spectrul politic se pulverizase, viața politică se clătina, iar rezultatele alegerilor din decembrie 1937 au fost concludente. Liberalii lui Gheorghe Tătărescu, deși aflați la conducere din 1933, au pierdut supremația. Acestă stare de fapt i-a convenit regelui putând să-și pună în aplicare politica sa de mână forte. Astfel dizolvă partidele politice și parlamentul și instaurează dictatura regală la 10 februarie 1938.

Democrația românească a fost înlocuită pentru prima dată în istoria țării cu un regim autoritar. La 11 februarie 1938 regele a abrogat Constituția liberală din 1923, la 15 februarie a interzis toate partidele politice, la 20 februarie a introdus o nouă constituție, iar la finele anului a creat partidul unic, Frontul Renașterii Naționale.

De acum regele considera că principalul său adversar este Garda de Fier, deși era interzisă, împotriva căreia trebuia să ia măsuri mai drastice. Astfel la 18 aprilie au fost arestați conducătorii acesteia, după ce cu 3 zile înainte dăduse o lege privitoare la menținerea ordinii în stat. Corneliu Zelea Codreanu - șeful Legiunii, a fost condamnat la 6 luni închisoare pentru insulte aduse profesorului Nicolae Iorga, iar la 27 mai a fost condamnat la 10 ani muncă silnică pentru înaltă trădare.

În acest timp în Europa începuse acțiunea de schimbare a ordinii politice statuată de tratatele încheiate după primul război mondial, așa numita politică pas cu pas promovată de Hitler. La 13 martie 1938 Hitler ocupă Austria, alipind-o la Germania, iar începând cu aprilie același an, problema importantă era chestiunea sudetă.

Regele Carol al II-lea, deși era adeptul politicii Franței și Marii Britanii, începuse apropierea de Germania. La 19 martie 1938, el i-a declarat ministrului plenipotențiar german la București că "Anschluss-ul (alipirea Austriei) trebuia să aibă loc și că el îl salută", repetându-i o declarație anterioară referitoare la dorința sa de apropiere de Germania, însă în mod lent. Referitor la chestiunea sudetă, Carol a cerut Cehoslovaciei, prin ministrul român de externe, să fie rezolvată favorabil Germaniei. Iar acestuia din urmă i-a declarat că România va fi neutră.

Cehoslovacia avea din 1935 un tratat de asistență mutuală cu U.R.S.S., pentru aplicarea căruia țara noastră a fost de acord "a permite tranzitul prin România a 100.000 militari, 650 de tancuri și 300 de blindate pe itinerarul Mughileni - Hotin - Cernăuți - Rădăuți - Câmpulung - Vatra Dornei - Bistrița Dej - Baia Mare - Negrești - Tacovo; era, de asemenea, permisă traversarea spațiului aerian român de către avioanele sovietice".

În realitate, U.R.S.S. nu dorea să ajute Cehoslovacia și nici n-a făcut-o. Sovieticii duceau politica de stimulare a divergențelor și tensiunilor dintre statele capitaliste, sperând în declanșarea "unui război între ele". De aceea, la început a lăsat impresia că vrea să ajute Praga pentru a mări criza sudetă, dar a rămas impasibilă la cererile președintelui Cehoslovaciei.

Și când te gândești că până nu demult în universități era stigmatizată România că ea a refuzat U.R.S.S. - ului trecerea peste teritoriul său pentru a ajuta Cehoslovacia.

Referitor la poziția României în această chestiune ministrul plenipotențiar german la București, Fabricius, transmite Ministerului german de Externe că la "orice război ar participa, România are numai de pierdut și nimic de câștigat ... dacă poate rămâne neutră poate câștiga enorm de mult, furnizând beligeranților petrol, lemn de mină, cereale panificabile, grăsimi etc. Dacă va fi să hotărască doar rațiunea, România va trebui să facă totul pentru a nu fi atrasă într-un conflict. Iar conform declarațiilor făcute în repetate rânduri de către oamenii de stat români, România chiar va încerca să meargă pe acest drum".

În continuare, ministrul german face supoziții interesante în privința politicii externe românești. "Accastă indiscutabilă intenție de neutralitate a României ar putea fi schimbată numai în două cazuri : primul, dacă Liga Națiunilor ar declara Germania drept agresoare. În acest caz, dacă Franța și Anglia s-ar hotărî la acțiuni de luptă sau la sancțiuni împotriva Germaniei, atunci România, credincioasă încă angajamentelor față de Liga Națiunilor, s-ar alătura. La aceasta se mai adaugă convingerea regelui Carol că, în cazul când nu bolșevismul ar ieși învingător într-un conflict european sau mondial, Anglia va fi aceea care, în cele din urmă, va cucerii victoria : de aceea, după părerea sa, este bine să se meargă alături de Anglia.

Al doilea, ar fi cazul unei intervenții a Ungariei în conflict.

Oameni care ar îndrăzni să se pronunțe fără rezerve și deschis pentru noi, nu există. Goga a murit, iar Codreanu se află în închisoare, Garda de Fier este redusă la tăcere și inexistență în momentul de față.

După părerea mea, numai un succes rapid al armatelor noastre, neangajarea Franței și Angliei și neutralitatea Ungariei ar putea reține

România de a comite nebulia să se lase târâtă într-un conflict armat între Germania și Cehoslovacia".

Ministerul german a intuit bine desfășurarea evenimentelor. După înțelegerea de la Munchen din 29-30 septembrie 1938, pentru statele din sud-estul Europei situația politică începe să se schimbe. Lipsa de reacție din partea Angliei și Franței față de politica Germaniei a fost interpretată de ultima ca lipsă de interes pentru acestea în zona de sud și sud-est a Europei.

Aceste evenimente determină schimbare în politica externă a României. Carol al II-lea transmite ministrului plenipotențiar german la București, prin mareșalul palatului, dorința de a strânge mai mult relațiile cu Germania.

Evenimentele produse în Europa au determinat schimbarea orientării în politica externă nu numai a regelui și guvernului său, dar și a conducătorilor P.N.L. și P.N.Ț. (Dinu Brătianu și Iuliu Maniu), care până acum se aflau pe linia politicii Franței și Ligii Națiunilor. Iată ce raportează Fabricius către Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei la 28 octombrie 1938: "Gheorghe Brătianu era de părere, ca de altfel întotdeauna, că politica externă română trebuie să se orienteze mai ferm către Germania. Ca urmare a acestei poziții, el a înclinat pe vremuri spre C.Z. Codreanu și spre Garda de Fier, însă - așa cum am spus - s-a îndepărtat, deoarece a remarcat că în Garda de Fier s-au adunat toate elementele nemulțumite din România. El a ajuns la concluzia că politica Gărzii - desigur împotriva dorinței conducătorului său - va duce inevitabil la catastrofă. Din cauza aceasta el s-a îndreptat către Partidul Liberal, și anume către aripa condusă de unchiul său Dinu Brătianu, cu toate că pentru această aripă o politică alături de Germania era de neconceput. Această aripă s-a despărțit complet de Tătărescu, deoarece acestuia i se atribuia vina de a fi confiscat capacitățile partidului. Dinu Brătianu și-a dat seama numai pe baza evenimentelor din ultimele săptămâni și sub influența lui Gheorghe Brătianu, că concepția lui de până atunci - totul alături de Franța - a fost greșită. Pentru el a fost o amară deziluzie că Franța a adus Cehoslovacia într-o situație grea și apoi a abandonat-o. Același lucru - a spus vechiul prieten al Franței - i se poate întâmpla și României. Această schimbare de atitudine a lui Dinu Brătianu era mare importanță; ea îl eliberează pe rege de opoziția principalelor partide politice care s-au situat până acum total de partea Franței. Alături de el, și vechiul conducător al național-trăniștilor, Iuliu Maniu, și-a schimbat poziția. Și el, împreună cu Dinu Brătianu, a cerut într-un memoriu, pe care l-a predat regelui, apropierea de Berlin. Din acest memoriu regele a înțeles că nu mai poate continua politica internă de până atunci. În el se arată că într-o țară ca Germania, în

care există o dictatură, există totuși o legătură între popor și conducere, deoarece conducerea este susținută de voința comună a întregului popor, pe când regimul autoritar din România s-a îndepărtat de popor ...".

Regele Carol al II-lea îi transmite din nou lui Fabricius că vrea să accelereze relațiile cu Germania. În același scop trimite la Berlin pe Gheorghe Brătianu, în perioada 2-12 noiembrie 1938, unde a avut convorbiri cu mai multe personalități politice despre Europa momentului și viitorul ei, dar mai ales despre România și relațiile ei cu Germania și vecinii. De exemplu în privința vecinului nostru de la vest Herman Göring i-a spus că Germania nu și-a schimbat poziția în ceea ce privește pretențiile revizioniste ale acestuia. Brătianu a avut misiunea de a pregăti și o vizită a suveranului în Germania și să fie primit de Hitler. Înainte de a merge la Berlin, regele a vizitat Londra. Între 15-18 noiembrie 1938, și Parisul pe 19 noiembrie, pentru a se informa asupra politicii acestora în zona de sud-est a Europei. Primul ministru britanic, Neville Chamberlain, i-a spus că este normal ca Germania să ocupe poziție economică dominantă în această zonă. Însă acesta nu lua în seamă adevărul că cine domină economic, domină și politic.

Rezultatele discuțiilor în cele două capitale l-au determinat pe rege să aibă altă poziție în timpul vizitei la Hitler din 24 noiembrie. Printre altele, Hitler i-a spus că după Acordul de la Munchen "... aparent, toată lumea dorește pacea, dar după opinia lui, aceasta nu poate fi asigurată decât printr-o maximă înarmare". I-a mai spus că în acel moment Germania dispunea de cea mai puternică armată și va "... avea grijă ca lucrurile să rămână așa".

Întrebat Führerul despre relațiile economice cu zona de sud-est, deci și cu România, despre atitudinea Germaniei față de un conflict ungaro-român, ca și față de problema Ucrainei subcarpatice, acesta a dat răspunsuri evazive. A spus că dorește comerț cât mai intens cu zona în discuție, deci și cu România, având în vedere cerealele și materiile prime românești. Cât privește atitudinea revizionistă a Ungariei sau chiar un conflict ungaro-român a zis că de ani de zile i-a spus Ungariei că este nevoie de mai multă moderație, iar un conflict direct nu ar atinge nemijlocit Germania. În privința Ucrainei subcarpatice a răspuns că nu se opune unei granițe comune polono-ungare, în urma ocupării teritoriului în discuție de către Ungaria.

În continuare ministrul de externe von Ribbentrop consemnează: "Ideea fundamentală a politicii noastre în momentul de față trebuie să fie de a ține în mână atât Ungaria, cât și România, pentru a le folosi, în funcție de evoluția situației, în interesul Germaniei".

În timp ce se afla în Germania, legionarii s-au dat la acte de violență, ceea ce l-a determinat pe Carol, la întoarcere (28 noiembrie) să dicteze măsuri draconice contra lor : Corneliu Zelea Codreanu și alți legionari aflați în detenție au fost executați la 30 noiembrie. Aceste măsuri l-au nemulțumit pe Hitler, împiedând asupra relațiilor dintre Germania și România, cel puțin pentru moment.

În iarna 1938-1939, pretențiile revizioniste teritoriale ale Ungariei față de România se intensifică, dar apar și ale Bulgariei pentru Dobrogea. Amândoi vecinii își exprimau pretențiile în convorbirile cu Germania și Italia. Situația României se înrăutățește continuu. De aceea a încercat din nou să cointerezeze puterile occidentale, mai ales Marea Britanie, în zona sud-est europeană.

După ce la 15 martie 1939 Cehoslovacia a încetat să mai existe ca stat, România și Polonia se simțeau cel mai amenințate, făcându-le tot mai active în încheierea unor înțelegeri cu puterile occidentale.

Astfel la 30 martie 1939, au început tratative între Marea Britanie, pe de-o parte, și Polonia și România pe de alta. Se prevedea că Marea Britanie și Franța vor sprijini Polonia și România în cazul când acestea vor opune rezistență activă unei amenințări. Tratatul continuă în luna următoare, la Paris, și la 12-13 aprilie România primește garanții din partea Franței și Marii Britanii, așa cum primise și Polonia în zilele anterioare. Aceste garanții erau condiționate ca România să declare că va opune rezistență cu toate forțele militare naționale unei acțiuni care amenință independența țării.

Europa era în plină și continuă mișcare. Fiecare țară căuta alianțe în interesul său pentru a evita agresiunea din partea țărilor revizioniste.

În timpul vizitei pe care Grigore Gafencu, ministrul român de Externe, o face la Varșovia, în perioada 4-6 martie 1939, i se face propunerea să participe împreună cu Ungaria la împărțirea Ucrainei subcarpatice. Această propunere i se mai făcuse României și în octombrie 1938, când refuzase. Același răspuns îl dă Gafencu și de data aceasta. Ca urmare, Ungaria ocupă singură toată Ucraina subcarpatică.

Pe plan economic, au început tratative între România și Germania, încă din timpul vizitei lui Carol în toamna anului 1938, când s-a discutat cu Herman Göring extinderea acordului comercial încheiat în anul 1935. Noile tratative aveau în vedere extinderea relațiilor economice pe mai mulți ani, înființarea de societăți mixte româno-germane, investiții de capital german, adaptarea producției românești, în special în domeniul agriculturii, la nevoile Germaniei, completarea și uniformizarea armamentului armatei române, înosebi aviația militară, cu ajutor german, construirea industriei de

armament pe bază germană, construirea de șosele, coordonarea reciprocă a producției în toate domeniile. Acordul mai prevedea că planul economic "... trebuie să țină seama de nevoile interne ale României, precum și de necesitățile relațiilor economice ale României cu celelalte țări".

După lungi tratative, acordul comercial a putut fi semnat și dat publicității pe data de 23 martie 1939, dar "nu a putut - înainte de izbucnirea războiului - să aibă efectul scontat".

Comerțul României cu Germania încă înainte de decembrie 1938 reprezenta 50% din comerțul exterior românesc, iar acum, pe baza noului acord, se aștepta un nou impuls.

Pentru a cunoaște pulsul diplomației Europene, Grigore Gafencu face vizite în mai multe capitale europene, începând cu 16 aprilie 1939 : Berlin, Bruxelles, Paris, Roma.

Cu o zi înainte de turneul lui Gafencu, președintele Franklin Roosevelt s-a adresat lui Hitler și Mussolini cerându-le să nu întreprindă acțiuni militare împotriva unor țări din Europa, printre care și România. Hitler întreabă pe celelalte țări dacă se simt amenințate și dacă l-au împuternicit pe președintele american să facă acel demers. Iar ministrul de externe german, von Ribbentrop, în timpul convorbirilor cu Gafencu din 18 aprilie, îi spune amenințător că dacă România se va lăsa și mai mult angrenată în politica engleză "... partea germană nu va manifesta cătuși de puțin înțelegere". Iar Hitler, pe 19 aprilie, îi spune că nu trebuie să se teamă de Germania că va sprijini pretențiile Ungariei, atâta vreme cât poate conta pe prietenia României.

Desigur Hitler își avea planurile sale pe care nu le divulga nici măcar unui număr mare dintre colaboratorii săi.

La Londra ministrul de externe român a exprimat mari rezerve față de politica externă sovietică. Și față de Germania, și față de Uniunea Sovietică, țara noastră avea rezerve. Țările mici simțeau mai repede pericolul care le pândea.

Pactul de neagresiune dintre Germania și Uniunea Sovietică, încheiat la 23 august 1939, a îndreptățit atitudinea României ; el a avut "efect paralizant", asupra libertății de acțiune a diplomației române. Și încă România nu cunoștea conținutul protocolului adițional secret al tratatului, prin care cele două țări își împărțiseră zonele de influență în sud-estul Europei. La punctul 3 al acestuia se preciza : "În privința sud-estului Europei, partea sovietică atrage atenția asupra interesului ei în Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic în aceste regiuni".

Curând după încheierea acestui tratat, Germania atacă Polonia - 1 septembrie 1939 - iar după două zile Marea Britanie și Franța declară război Germaniei.

Situația în care se afla România era nesigură. În urma întrunirii Consiliului de Coroană din 6 septembrie, guvernul a hotărât neutralitatea, fapt comunicat Germaniei la 13 septembrie.

Țara noastră avea tratat de alianță cu Polonia pentru a se ajuta reciproc, dar numai în cazul unui atac din partea Uniunii Sovietice. Pe data de 17 septembrie Polonia este atacată și de Uniunea Sovietică. Astfel că România se afla într-o situație delicată. Cu câteva zile înainte își anunțase neutralitatea. Chiar Polonia și-a dat seama de situația în care se afla România și a renunțat la ajutorul ei. În ziua de 18 septembrie guvernul român a primit pe președintele polonez și guvernul său pe teritoriul țării.

Pentru România situația creată era grea și confuză. La 21 septembrie transmite guvernului sovietic o declarație de neutralitate pentru a evita atacarea țării de către ruși. Primul ministru Armand Călinescu, aprecia situația momentului în felul următor : "Înaintarea rușilor schimbă situația. Pericolul german se îndepărtează. Acum, pe primul plan este amenințarea rusă. Se impune schimbarea dispozitivelor noastre militare și concentrarea trupelor noastre în Valea Siretului".

Deja la 20 septembrie au apărut primele tensiuni între Uniunea Sovietică și România, prima motivând că pe teritoriul nostru, la granița comună, s-ar fi aflat trupe și multe avioane poloneze.

Ministru de externe al Turciei avertizase țara noastră despre intențiile Rusiei față de noi. Acestea au apărut pe față la 5 decembrie 1939, când locțiitorul comisarului pentru afaceri externe al U.R.S.S. i-a declarat ambasadorului francez la Moscova că orașul Odessa este un port mort de când hinterlandul Basarabia a fost pierdut.

Începând cu 14 decembrie 1939, situația României devine și mai critică, odată cu comunicarea guvernului britanic că garanția lui poate fi considerată viabilă în cazul unui atac sovietic numai dacă Turcia ar permite trecerea prin strâmtoarea a vaselor engleze și dacă Italia nu s-ar opune. Aceste răspunsuri favorabile trebuia să le obțină țara noastră. În această situație, guvernul britanic "... ar fi dispus să examineze imediat, împreună cu guvernul francez, situația nou creată, pentru a stabili cum ar putea contribui la apărarea României".

Propunerea britanică devine inoperantă, căci la numai câteva zile (19 octombrie 1939) se încheie Tratatul de alianță anglo-franco-turc, cu care ocazie Turcia a respins orice angajare împotriva Uniunii Sovietice.

Italia a promis că în cazul unui atac sovietic este "ferm hotărâtă să vină în ajutorul României cu arme, muniții și avioane".

Lată că România era complet izolată, fără să poată spera la ajutor din partea vreunei țări : Mica Antantă nu mai funcționa prin lichidarea Cehoslovaciei. Înțelegerea Balcanică era inefficientă, mai ales prin poziția revizionistă a Bulgariei, Anglia și Franța condiționau ajutorul, Uniunea Sovietică ridica pretenții asupra Basarabiei, Germania ducea politică de "șah etern" față de Ungaria și România, Polonia nu mai exista ca stat.

Pe plan intern, în țară se crease o criză politică datorită asasinării primului ministru Armand Călinescu de către legionari, la 21 septembrie 1939. În același timp zona petroliferă din Prahova începuse să fie supusă unor sabotaje, fapt ce l-a determinat pe Hitler s-o pună sub supravegherea unui serviciu militar de contraspionaj sub conducerea amiralului Wilhelm Canaris. Chiar și primul ministru Gheorghe Tătărescu l-a asigurat pe Hitler, la 5 decembrie 1939, că zona petroliferă va fi mai bine păzită.

La 19 aprilie 1940, Carol al II-lea a convocat la Palat pe primul ministru Gheorghe Tătărescu, pe ministrul de externe Grigore Gafencu și pe ministrul Casei Regale, Urdăreanu, când s-a hotărât ca țara să opună rezistență în cazul unui atac din partea Germaniei sau Uniunii Sovietice. În același timp, regele își schimbă poziția față de Garda de Fier, care simpatiza cu Germania, acordând amnistie pentru crimele politice, la 26 aprilie 1940. Iar sub influența victoriilor militare ale Germaniei în apus, el își schimbă orientarea politică nemiacerând în victoria puterilor occidentale. La 29 mai 1940, convoacă din nou pe cele trei personalități politice, cărora le comunică hotărârea sa ca țara să se sprijine politic pe Germania. Chiar în acea zi dispune semnarea Pactului petrolului care se negocia de mult timp.

Ministru de externe Gafencu își prezintă demisia, nefiind de acord cu noua orientare politică. Pe 31 mai demisia este acceptată, el fiind numit ministru plenipotențiar la Moscova, unde va sta până la 26 iunie 1941, când se rup relațiile diplomatice cu Uniunea Sovietică. În locul lui la Externe va fi numit Ion Gigurtu.

În cursul acestor luni incidentele provocate de sovietici la granița de răsărit a României trădau intențiile acestora. De altfel, la 29 martie 1940, în Sovietul Suprem, Molotov a pus problema Basarabiei. Regele Carol cere sprijinul lui Hitler pentru fortificarea graniței de răsărit, dar acesta nu răspunde. Carol nu știa de înțelegerile dintre Stalin și Hitler de la 23 august 1939. Mai mult, Fabricius îl sfătuiește pe Gafencu să rezolve chestiunea Basarabiei pe cale pașnică.

Chiar și Marea Britanie a încurajat acțiunea Uniunii Sovietice prin declarația noului ambasador la Moscova, sir Stafford Cripps, făcută la 12 iunie 1940, când și-a prezentat scrisorile de acreditare : "... în sud-estul Europei, Uniunii Sovietice îi revine un rol de răspundere". Iar la 13 iulie 1940, după anexarea Basarabiei, acesta i-a declarat lui Stalin : "... guvernul britanic este de părere că Uniunii Sovietice îi revine sarcina de a uni și conduce statele din Balcani în scopul menținerii statu-quo-ului".

Iată că și Marea Britanie ducea politica în scopul propriilor interese, îndemnând la agresiune Uniunea Sovietică.

Încurajată și de Germania, și de Marea Britanie, în seara zilei de 26 iunie 1940, Uniunea Sovietică remite ministrului plenipotențiar român la Moscova, prima notă prin care se cere României să cedeze Basarabia, dar și Bucovina de nord și ținutul Herța ; ultimele două nu figurau în tratatul cu Hitler și nici nu fuseseră vreodată ocupate de ruși. Ultimatumul cerea răspuns în 24 ore. Carol al II-lea vroia să opună rezistență și cere ajutor Germaniei. Dar Hitler, ca și Italia, îl sfătuiește să cedeze în fața pretențiilor teritoriale ale sovieticilor. Consiliul de coroană convocat de rege s-a pronunțat pentru cedare. Astfel că în seara zilei de 27 iunie România transmite că "... este gata să trimită împotemicii pentru a discuta condițiile din nota sovietică". Dar Molotov cere răspunsul pe loc. Gheorghe Davidescu presat de timp, răspunde afirmativ. După aceasta, Molotov trimite al doilea ultimatum care conținea detalii privind evacuarea. Pe 28 iunie, ora 14.00, România trebuia să înceapă evacuarea teritoriilor cerute de Moscova, acțiunea urmând să se încheie în decursul a 4 zile. În răspunsul care se dă Uniunii Sovietice, se arată că guvernul român este nevoit să accepte condițiile "... pentru a evita consecințele grave" ale unui refuz.

Pe 28 iunie 1940, trupele sovietice au și trecut frontiera și în 4 zile au ocupat teritoriile cedate : 50762 km², cu o populație de 3,9 milioane locuitori. Evacuarea s-a făcut în grabă, timpul fiind foarte scurt, uneori înaintarea sovieticilor devansând retragerea românilor, astfel că ne-au fost capturate însemnate cantități de material de război.

Pierderile teritoriale au întristat și înspăimântat opinia publică românească. Doar Partidul Comunist Român s-a bucurat și a transmis "un salut fierbinte popoarelor Basarabiei și Bucovinei de nord eliberate de sub jugul imperialismului român".

Pe plan intern, situația Coroanei era mișcătoare. Regele Carol a unele măsuri cu ajutorul cărora, spera el, să apară altfel în ochii opiniei publice, dar și ai lui Hitler : la 1 iulie renunță la garanțiile anglo-franceze devenite

inoperante, la 11 iulie părăsește Liga Națiunilor, tot în iulie transformă partidul Frontul Renașterii Naționale în Partidul Națiunii, la 4 iulie primul ministru este numit Ion Gigurtu, la Externe este adus Mihail Manoilescu, Horia Sima este numit ministru al Cultelor și Artelor și la 27 spre 28 iunie a decretat mobilizarea generală a armatei.

Continuă apropiere a politicii externe a României de Germania era considerată de Carol al II-lea ca fiind unica șansă de apărare împotriva tendințelor Rusiei Sovietice.

Motivând că a cedat fără rezistență pretențiilor sovietice la recomandarea lui Hitler, îi cere acestuia să garanteze frontierele României și să trimită în țară o misiune militară germană. Dar Hitler se mulțumește să întărească măsurile de securitate și pază a zonei petrolifere, ceea ce îl interesa pe el de fapt. "În înțelegere cu Statul Major român, detașamentul de <<turiști>> (150 de oameni) aflați pe Dunăre a fost debarcat la Giurgiu, unde a fost primit de forțele de pază aflate de mult în România și camuflate sub denumirea de prieteni ai sportului, iar apoi a plecat cu un tren special în regiunea petroliferă, la Breaza, în apropiere de Câmpina".

Încă din această perioadă se bănuiește că regele intenționa să-l aducă la conducerea guvernului pe generalul Ion Antonescu, însă acesta dorea puteri depline, fapt respins. La puțin timp, pe 9 iulie 1940, Antonescu este arestat la locuința sa de la Predeal și dus în pădure lângă Sinaia. Mihai Antonescu intervine pe lângă ministrul plenipotențiar german la noi, Fabricius, și acesta îl întreabă pe Urdăreanu ce se întâmplă cu generalul Antonescu. În același timp, Mircea Cancicov, fost ministru al economiei și generalul Rozin, cer însărcinării german cu probleme economice, Hermann Neubacher, să intervină pentru salvarea "celui mai bun bărbat al națiunii". Acesta îi transmite lui Urdăreanu, prin intermediul primarului general al Bucureștiului că "un accident întâmplat generalului Antonescu ar face o impresie foarte proastă la Cartierul general german", deși generalul încă nu intra în obiectivele politice ale Germaniei, dar voia liniște în România.

Ca urmare, Antonescu este eliberat la 11 iulie, fixându-i-se domiciliul forțat la mănăstirea Bistrița din Oltenia, sub pază.

Situația internă și externă a României se înrăutățește și mai mult. Pe data de 15 iulie Carol al II-lea primește răspuns de la Hitler, cu întârziere, la cererea de a garanta granițele României și a trimite o misiune militară germană. Dar scrisoarea lui Hitler, prin conținutul ei, cade ca un trăsnet : acesta declară că nu poate da curs dorințelor sale până ce nu va rezolva problemele legate de pretențiile teritoriale ale Ungariei și Bulgariei.

Atitudinea revizionistă a celor două state a devenit mai agresivă după cedările teritoriale de la granița de răsărit a țării și după ce Uniunea Sovietică și-a exprimat acordul față de pretențiile revizioniste ale celor doi vecini.

La amenințarea Germaniei că va distruge statul român dacă nu se va înțelege cu cei doi, România se vede silită să înceapă tratative pentru reglementarea litigiilor. Cu Ungaria acestea încep la 16 august la Turnu-Severin, cu Bulgaria la 19 august la Craiova, dar nu avansau. Astfel, la 30 august România este nevoită să accepte Dictatul de la Viena, ale cărui rezultate fuseseră dinainte hotărâte de Germania și Italia. Prin acest arbitraj, România pierde o suprafață de 43.492 km² din Transilvania de nord, și o populație de 2.667.007 (50,1% români). Germania apropiindu-se foarte mult în acest fel de zona petroliferă a României. Cu Bulgaria tratatul s-a încheiat la 7 septembrie la Craiova, în urma căruia Cadrilaterul (județele Durostor și Caliacra) intră în componența Bulgariei, refăcându-se granița fixată în 1878 prin Congresul de la Berlin.

În timpul tratatelor, la granița răsăriteană Uniunea Sovietică provoca incidente și aducea amenințări la adresa țării noastre. Acest lucru l-a determinat pe Hitler, la 2 septembrie, să răspundă la solicitarea regelui român de a trimite o misiune militară germană cu trupe de instruire pentru apărare antian și apărarea spațiului aerian.

Pe plan economic, schimburile comerciale dintre România și Germania se desfășurau în baza Tratatului de comerț, stabilire și navigație dintre Reichul german și Regatul României, semnat la 23 martie 1935. Acest tratat, care cuprindea și unele capitole secrete, stabilea pe termen lung relațiile economice dintre cele două țări.

După 1939, comerțul cu petrol românesc se intensifică, industria germană fiind tot mai interesată de această materie primă importantă. Dar societățile petroliere cele mai importante se aflau în stăpânire străină: Astra Română aparținea lui Shell, Româno-Americană lui Standard Oil, Columbia aparținea unor proprietari francezi, Unirea unor englezi, Prahova unor italieni. Numai Creditul Minier aparținea Băncii Naționale a României.

Această importantă bogăție a țării a început să fie apărată de statul român prin înființarea în 1937 a unei societăți de stat: Administrația comercială pentru prospecțiunea și exploatarea minieră. Legea minelor din 1937 prevedea ca statul român să dea posibilitatea guvernului său să transmită societății amintite noile exploatare petroliere, diminuând în acest fel ponderea elementului străin. Începând cu anul 1939, Germania depindea în primul rând de petrolul importat din țara noastră. Dar această operație se făcea cu greutate deoarece societățile petroliere, așa cum am arătat mai sus, se aflau în mâinile

adversarilor occidentali ai Germaniei, dar și pentru faptul că prețurile carburanților urcaseră până la 200%.

În toamna anului 1939, a fost înființată Societatea comercială SARDEP de către cei care reprezentau interesele Germaniei în România. Aceasta a construit un mare parc de rezervoare lângă Giurgiu, care, în scurt timp, a devenit cel mai important port pentru exporturi, în locul Constanței, întrucât calea maritimă fusese blocată. Nici această soluție n-a fost mulțumitoare, deoarece Dunărea câteva săptămâni pe an era înghețată, numărul tancurilor petroliere fluviale era insuficient, vagoanele-cisternă românești nu puteau fi trimise peste graniță, posibilitățile de încărcare a țițeiului de la Giurgiu și Orșova nu erau prea mari, calea ferată peste Carpați nu avea linie dublă, iar cea care lega orașele Iași-Chișinău-Lviv era închisă, ca urmare a ocupării Galiției de est de către sovietici.

Exportul de petrol în Germania a fost legat de importul de armament german atât de necesar armatei române. Astfel, la 29 mai 1940, a fost semnat pactul Armament-Petrol în urma căruia noi primeam, în special, tunuri antitanc și echipament, mai ales polonez, din captură de război. Schimbul de măruri nu se făceau numerar.

După încheierea campaniei militare din vest, iulie 1940, a fost construită o linie dublă de conducte de la Ploiești la rezervoarele din Giurgiu, fapt care a intensificat transportul țițeiului.

Aceasta era situația internă și externă a României la începutul lui septembrie 1940.

Pierderile teritoriale importante la est, sud și vest, incidentele provocate de sovietici la noua graniță de răsărit și nord, numărul mare de refugiați din zonele pierdute, nesiguranța generală au creat în rândul populației o stare de neliniște și ostilă față de regele Carol, considerat principalul vinovat de situație. Primul ministru, Ion Gigurtu, la sfatul ministrului plenipotențiar german, a interzis manifestațiile din țară în timpul cărora s-au produs ciocniri sângeroase și chiar un început de răzvrătire a legionarilor.

Instabilitatea creată în țară l-a determinat pe Carol al II-lea să-l demită pe primul ministru, acuzat de incapacitatea de a face față situației încordate, și să-l numească pe Ion Antonescu cu formarea guvernului.

Ion Antonescu - Conducătorul Statului român

Pe data de 4 septembrie 1940, generalul acceptă să formeze guvernul, dar personalitățile politice au refuzat să-i dea concursul, pentru că nu voiau să colaboreze cu regele Carol și cereau abdicarea acestuia. Vroia să renunțe. Dar Fabricius, ministrul plenipotențiar german la București, îl sfătuiește să nu renunțe, exprimându-și opinia că dacă nu va lua puterea, în țară se va instaura haosul.

Întrebându-l Valer Pop pe Fabricius dacă Germania dorește ca regele să abdice sau să rămână mai departe, acesta-i spune că pentru țara lui nu are importanță dacă abdică, sau domnește, sau este înlăturat.

În acest timp, Horia Sima, care stătea ascuns, cerea prin manifeste ca regele să abdice. Legionarii au răspândit opinia că ei nu pot colabora cu generalul întrucât nu l-a silit pe rege să abdice. În București aveau loc demonstrații și se trăgeau focuri de armă în fața Palatului Regal.

Pe data de 5 septembrie, la orele 21.00, generalul îi cere regelui să abdice și să părăsească țara până în zorii zilei următoare, în caz contrar el nu răspunde de ce i s-ar putea întâmpla. În acest sens, trebuie amintită poziția generalului D. Coroamă, comandantul trupelor de gardă regală, care i-a declarat lui Antonescu, și acesta la rândul-i regelui, că nu va trage în tineretul naționalist și preferă să fie el însuși împușcat dacă va primi un astfel de ordin.

În situația dată, regele s-a consultat cu generalii Gh. Mihail, șeful Marelui Stat Major, Gh. Argeșeanu, fost prim ministru și Paul Teodorescu. Aceștia s-au oferit să-l aresteze pe Antonescu, la nevoie chiar să-l suprimă, și să restabilească liniștea în țară. Ion Antonescu, ținut la curent de un aghiotat regal, nu dă răgaz primilor și trece la contramăsuri: dă ordin să fie arestați cei trei, iar regelui îi dă un ultimatum care expira după două ore. Astfel că la ora 6 dimineața, pe data de 6 septembrie, regele îi declară lui Antonescu că renunță la tron în favoarea fiului său Mihai. A doua zi, regele cu suita sa, cu Elena Lupescu și Ernest Urdăreanu a părăsit România.

Cu mare greutate, s-a hotărât să renunțe la tronul țării. De aceea evita formula "abdic", pentru ca la momentul oportun "să se poată reîntoarce, așa cum făcuse în 1930" și, la sfatul celor din jur, zice că transferă "fiului său...grele sarcini ale domniei".

Prin Decretul nr. 3053/5 septembrie, regele îl investeste pe Ion Antonescu cu "depline puteri pentru conducerea statului român", după ce suspendase constituția din anul 1938 și dizolvase corpurile legiuitoare.

Noua funcție de "conducător al statului" a preluat o parte importantă din prerogativele regale, alături de puterea legislativă.

În ziua de 6 septembrie, pe baza Decretului - Lege 3064, Mihai, în vârstă de 19 ani, a depus jurământul de credință în fața șefului Statului Român, patriarhului și președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție și a confirmat deplinele puteri acordate Conducătorului Statului român de către tatăl său. Astfel regele României devine Mihai I.

Generalul Antonescu îi declară lui Fabricius că este hotărât să colaboreze cu legionarii, fiind "singura forță politică importantă ce se oferea", și că programul de politică externă al guvernului său este să respecte Arbitrajul de la Viena, să încheie acordul cu Bulgaria, să reconstruiască România și să realizeze o mai mare apropiere economică de Germania. Iar pe plan intern, să revizuiască situația juridică a societăților petroliere și a terenurilor petroliere, să îmbunătățească finanțele și administrația țării.

Chiar pe 5 septembrie 1940, Antonescu a reînnoit cererea făcută de Carol al II-lea ca Germania să trimită în România o misiune militară. În același timp, i-a declarat lui Fabricius că vrea să aibă o armată mai mică, dar bine dotată și instruită. Cât privește punerea în practică a garanției granițelor, el cere să fie trimise în România formațiuni germane compacte.

Guvernarea Antonescu încă de la început a trebuit să rezolve probleme grele și delicate: evacuarea părții din Transilvania cedată Ungariei, care s-a făcut în perioada 5-13 septembrie și încheierea acordului cu Bulgaria, la 7 septembrie, prin care a fost cedată Dobrogea de sud.

Aceste două grave chestiuni au declanșat o a treia legată de rezolvarea situației celor peste 250.000 de refugiați sosiți în România din teritoriile pierdute.

În țară mai era încă o situație delicată, care devenea tot mai acută, aceea a evreilor. Această chestiune apăruse cu mai mult timp în urmă și tindea să îmbrace forme acute sub influența evenimentelor în plină defășurare din Europa. Cei mai mulți evrei veniseră în Moldova din Galiția, și de aici au pătruns în interiorul țării. Ei erau meseriași, mici industriași, arendași, comercianți, avocați, medici, dar nu pătrunseseră în aparatul funcționaresc și nici în posturi de conducere în stat. Puțini pătrunseseră în marea industrie și în marile bănci.

Orientarea evreilor din punct de vedere economic și politic era către Germania. Așa se face că în fruntea celor mai multe reprezentanțe din România ale întreprinderilor germane erau evrei.

Recensământul din 1930 înregistra în România 722.000 de evrei, determinați pe baza confesiunii.

Împotriva iudaismului, Garda de Fier ducea "o luptă națională și religioasă și nu o luptă întemeiată pe rasism ca în Germania național-socialistă. Legionarii erau împotriva evreilor deoarece îi considerau un corp străin fără aderențe la caracteristicile naționale românești, în timp ce în Germania - remarcă istoricul german Andreas Hillgruber - național-socialismul considera că ei reprezintă un pericol foarte mare tocmai prin faptul că ei se integrau cu ușurință într-un specific național străin".

Sub influența evenimentelor externe, cabinetul Gigurtu a hotărât să ia unele măsuri: la 9 iulie 1940 îi îndepărtează din funcțiile publice, la 9 august, prin lege, i-a împărțit în trei categorii, în funcție de data când s-au stabilit în România: cei veniți după 30 decembrie 1918 formau categoria I-a, cei naturalizați până la 30 decembrie 1918, cu dispoziții individuale și cei ce au dobândit naturalizarea în colectiv pe baza Constituției din anul 1879, care au servit țara sub drapel în timpul războiului de independență, ca și cei din Dobrogea pe baza aceleiași constituții (Monitorul Oficial nr. 183/9 august 1940, pag. 4079). Aceste măsuri n-au avut urmări practice însemnate. Mai târziu însă, la insistența Gărzii de Fier, au fost adoptate legi care au avut urmări materiale. Astfel prin decretul - legi din 5 octombrie, 17 noiembrie, 4 decembrie 1940 și 28 martie 1941, au fost trecute în proprietatea statului proprietățile funciare rurale, urbane, patrimoniul forestier și vapoarele (Monitorul Oficial nr. 271/17 noiembrie 1940, pag. 6485 - 6486 și nr. 74 din 28 martie 1941, pag. 1530 - 1531).

Nu se poate ști, însă, sigur cât și cum s-au aplicat aceste legi, avându-se în vedere și corupția din țară. Este mai mult ca sigur, însă, că pentru aplicarea lor unele cercuri ale NSDAP au avut unele inițiative, dar factorul determinant a fost Garda de Fier. "Guvernul generalului a trebuit să continue această politică pentru a nu trezi bănuiala că este influențat de cercurile francmasonice și de cele evreiești".

Pe baza Centrului Național de Românzare, creat la 3 mai 1941, proprietățile evreiești expropriate erau închiriate sau arendate. Articolul 1 al Decretului-legi arată că "Centrul Național de Românzare, persoană juridică de drept public, are scopul de a românzina bunurile intrate în patrimoniul statului și a ajuta românzirea vieții economice". La art.2 se

menționează: "Patrimoniul CNR-ului este format din toate bunurile care au intrat în patrimoniul statului pe baza decretelor-legi din 5 octombrie 1940, 17 noiembrie 1940, 4 decembrie 1940, 28 martie 1941, Convenției cu Germania din 22 octombrie 1940 și Tratatului cu Bulgaria din 7 septembrie 1940..."

În același timp, la art. 3, se arată modul de despăgubire: "Emite renta pentru achitarea indemnizației cuvenite foștilor proprietari evrei și pentru achitarea creditelor; plătește cupoanele acestor rente; supraveghează și urmărește amortizarea rentei ce se plătește evreilor (Monitorul Oficial nr. 102 din 3 mai 1941, pag. 2324-2329)". În felul acesta unele greutăți legate de refugiații din teritoriile cotoprite au fost atenuate.

Ca urmare, evreii au început să plece din țară, astfel că la recensământul din 6 aprilie 1941 erau 315.000, la care se adăuga un număr important care se afla în teritoriile cotoprite (Transilvania de nord, Basarabia și Bucovina de nord).

După eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord, s-a trecut de la măsuri economice și la acțiuni dure. Aceasta și din cauza activităților agenților sovietici aflați în spatele frontului și care de multe ori erau comuniști evrei. În ziua de 29 iunie 1941, au avut loc cinci cinci lași între evrei (care erau foarte mulți în acest oraș) și militari români. Pe 30 iunie "două coloane militare românești au fost atacate cu focuri de armă pe străzile Lascăr Catargiu și Carol. Militarii români, secondați de cei germani, au ripostat". Din comunicatul oficial aflăm că au fost uciși "500 iudeo-comuniști, care trăsese focuri de arme din case asupra soldaților germani și români". Dar în timpul evacuării evreilor, la insistențele Germaniei, "câteva mii de evrei" și-au pierdut viața, episodul fiind cunoscut ca "pogromul de la Iași".

Măsura extremă a fost motivată prin aceea că "populația evreiască din aceste teritorii purta în mare parte vina pentru dispariția, constatată după recucerire, a 200.000 de români din care o mare parte ar fi fost deportați sau executați, înainte de retragerea armatei roșii".

Numărul evreilor s-a micșorat și prin fuga lor spre est din fața trupelor germane și române, cifra acestora estimându-se la 100.000-130.000.

În același timp RSHA considera că măsurile luate contra evreilor erau prea blânde, rechemându-și, la finele anului 1940, delegatul său aflat pe lângă legatia germană din București, pe care l-a considerat vinovat de "poziția, chipurile, pro-evreiască a guvernului român".

După ocuparea Transnistriei, evreii din Basarabia și Bucovina de nord au fost trimiși acolo.

La finele lunii iulie 1941, Hitler a trecut la planul său de lichidare a evreilor din toată Europa care se afla sub influența germană : internarea în lagărele de exterminare de la Auschwitz și Maidanek. Adevăratul scop al organizării acestor lagăre "nu a fost divulgat, el fiind un secret știut numai de puțini".

După punerea în aplicare a planurilor de eliminare a evreilor, unele consulate române "au protestat și, la 23 iunie 1942, chiar ministrul plenipotențiar român la Berlin, Raoul Bossy a protestat, arătând că evreii români din Germania sunt transportați și tratați mai prost decât evreii italieni și evreii unguri".

Măsură draconică împotriva evreilor români s-au luat mai ales când erau dovediți a fi comuniști. De aceea, Antonescu "respinge o acțiune radicală împotriva acelor evrei despre care nu se poate dovedi că ar fi comuniști".

Mai mult, la 12 decembrie 1942, Killinger a informat Ministerul Afacerilor Externe german că mareșalul Antonescu a ordonat să se organizeze "emigrarea a 75.000 până la 80.000 de evrei în Palestina și Siria".

Subsecretarul de stat Martin Luther, la 9 ianuarie 1943, a cerut ca "acest plan al guvernului român trebuie să fie zădărnicit cu orice preț". Dar hotărârea guvernului român a rămas aceeași. "Obiecțiile germane nu au avut însă nici un efect. Mai mult, în săptămânile ce au urmat, au părăsit România mici transporturi de emigranți evrei. De asemenea, a fost aprobat tranzitul evreilor unguri prin România".

Atitudinea mareșalului Antonescu față de problema evreiască o aflăm și din comunicarea pe care-o face Killinger, la 27 mai 1943, superiorilor săi, cum că "Antonescu a dat asigurări unei delegații a Crucii Roșii Internaționale că va aproba emigrarea evreilor din Transilvania. În cazul când ... le va asigura transportul". Poziția lui Antonescu era menționată și în rapoarte secrete germane, care precizau că "există indicii clare că România va urma în cel mai scurt timp un drum propriu în problema emigrării evreilor". Conducătorul statului "ar vrea ca din România să plece câți mai mulți evrei și nu-și va schimba poziția nici dacă guvernul Germaniei l-ar sfătui s-o facă". În luna aprilie 1944 "mareșalul Antonescu s-a decis să renunțe la orice menajamente față de Germania și să meargă pe o cale proprie".

După rezolvarea problemelor presante de politică externă, Ion Antonescu a trecut la formarea noului guvern. Chestiunea era destul de greu de realizat, deoarece Garda de Fier, cu care el urma să colaboreze, nu dispunea de oameni capabili, însă făcea presiuni ca participarea sa la guvernare să fie importantă.

În urma înțelegerii care s-a făcut între general și Gardă, la 14 septembrie 1940, regele a semnat decretul prin care țara a fost proclamată stat național - legionar. Funcțiile cheie au fost ocupate de legionari (Horia Sima a devenit vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, prințul Mihail Sturdza - ministru de externe, generalul Constantin Petrovicescu, simpatizant al Legiunii - ministru de interne), iar celelalte ocupate de militari, specialiști și oameni de încredere ai Conducătorului Statului (Mihai Antonescu - ministru de Justiție, Gh. Crețeanu - ministru de Finanțe, Traian Brăileanu - ministrul Educației Naționale, Cultelor și Artelor, Nicolae Mareș - ministrul Agriculturii și Domeniilor, Gheorghe Leon - ministrul Economiei Naționale, generalul Constantin Pantazi - subsecretar de stat la Ministerul Apărării pentru armata de uscat, generalul Gh. Dobre - subsecretar de stat la Ministerul Apărării pentru înzestrarea și Administrarea Armatei ș.a.).

În scurt timp, s-a văzut că această formulă guvernamentală nu era viabilă.

Problema misiunii militare germane nu se concretizase, de aceea, la 7 septembrie, Ion Antonescu i-a transmis atașatului german al aviației militare la București, Alfred Gerstenberg, că România dorește ofițeri germani ca profesori la Școala Superioară de Război și școli militare, trupe motorizate, unități de aviație, material de război - mai ales tancuri și tunuri antiaeriene.

Peste o săptămână Hitler trimite la București pe generalul locotenent Kurt von Tippelskirch pentru a se edifica asupra gradului de dotare a armatei române și dacă este necesar ajutorul german. Pe 15 septembrie au loc discuții între acesta și generalul Antonescu, când ultimul îi expune punctul său de vedere asupra modernizării armatei române : "demobilizarea grosului trupelor, inactive din iunie, și crearea unei armate mici, dar puternice, motorizată, într-un grad cât mai mare, de aproximativ 100.000 de oameni".

Ion Antonescu, deslușind bine criza în care se afla Europa, și-a exprimat teama de Uniunea Sovietică. În același timp, el și-a exprimat opinia unui conflict inevitabil între Germania și Uniunea Sovietică.

După ce a luat cunoștință de propunerile lui Antonescu, prin intermediul generalului Tippelskirch, Hitler s-a hotărât să trimită o misiune militară a trupelor de uscat și aviației militare, precum și trupe de instruire. Înaltul Comandament al armatei de uscat și Ministerul de Externe german au întocmit Regulamentul Misiunii precizându-se sarcinile șefului acesteia, dar și ale atașatului militar la București. "Sarcinile reale ale Misiunii ... nu trebuie divulgate nici românilor și nici trupelor proprii :

a. apărarea regiunii petrolifere de atacul unei terțe puteri, ca și de distrugere ;

b. ridicarea armatei române la un nivel de pregătire care s-o facă aptă de a îndeplini anumite sarcini, conform unui plan strict, orientat după interesele germane ;

c. în cazul unui război impus de Rusia Sovietică, pregătirea condițiilor pentru mobilizarea forțelor germane și române de pe teritoriul românesc".

La 30 septembrie guvernul român este anunțat oficial că Germania acceptă propunerile Conducătorului Statului român, iar pe 12 octombrie 1940, Hitler aprobă să se dea publicității comunicatul : "În legătură cu garanția ce a fost asumată la Viena, față de România, guvernul Germaniei a trimis în România, la dorința acesteia, o Misiune militară germană, împreună cu formații necesare instruirii și unități germane de aviație de vânătoare pentru apărarea regiunii petrolifere române. Formațiile armatei germane au fost cerute de către șeful guvernului român, generalul Antonescu, pentru a servi ca trupe de instruire și învățământ în scopul refacerii armatei române, iar după îndeplinirea misiunilor ele urmează să se reîntoarcă în Germania".

Primul detașament al Misiunii, împreună cu șefii ei, generalul de cavalerie Erik Hansen pentru armata de uscat și generalul - locotenent Wilhelm Speidel, pentru aviație, a sosit la București la 12 octombrie 1940. La mijlocul lunii noiembrie "întreaga divizie motorizată" se afla în România, iar contingentele vechi române au fost lăsate la vatră.

Se înțelege că toate cheltuielile efectuate cu această Misiune, au fost suportate de statul român și care erau destul de însemnate. Acestea, împreună cu cele făcute pentru întreținerea celor 250.000 de refugiați din regiunile pierdute, au grevat serios bugetul statului român. De aceea, Ion Antonescu "a încercat mereu pe lângă Hitler, prin explicațiile date, să reducă la maximum cheltuielile pentru Misiunea Militară".

În timpul Conferinței Dunării maritime, ținută la Berlin în luna noiembrie 1940, după ce Hitler a declarat că are numai interese militare, nu și politice în Balcani, Molotov îi cere acestuia să anuleze garanțiile date României "deoarece lezează interesele Rusiei în Bucovina de sud".

Hitler a refuzat, căci și el avea interesele lui în România. Din intervenția lui Molotov ne dăm seama că garanțiile date de Germania pentru asigurarea granițelor României contraveneau planurilor sovieticilor.

Politica Germaniei în România a fost susținută de locuitorii români de naționalitate germană, organizații în cadrul Comunității germanilor din România, grupare moderată, cu sediul la Sibiu, și Partidul Popular German, cu sediul la Brașov, de orientare radicală, care avea strânse legături cu

NSDAP. Aceste grupări se vor unifica în noiembrie 1938, sub denumirea celei dintâi, fiind recunoscută ca reprezentant unic al germanilor din România și care va intra în grup în partidul unic al lui Carol al II-lea, ca secție separată, având 12 reprezentanți în parlamentul țării. Sub influența acestei mișcări etniciei germani au început să se înroleze în armata germană.

Relația cu Germania Planurile Marița și Barbarossa

Eșecul suferit de armata Italiei în luptele de cucerire a Greciei, începute la 28 octombrie 1940, l-a determinat pe Hitler să adopte o nouă tactică în sud-estul Balcanilor. În noua situație România a căpătat o importanță sporită, teritoriul ei urmând să fie folosit ca bază a unui atac german, prin Bulgaria, împotriva Greciei. Prin această acțiune Hitler dorea să apere și zona petroliferă română de atacurile aviației Angliei, care deja trecuse la sprijinirea Greciei.

Într-o scrisoare din 20 noiembrie 1940, către Mussolini, în care arată pericolul care se poate abate către zona petroliferă românească, expune măsurile de contracarare : "Ungaria trebuie să consimtă la transportul de unități germane mai mari spre România, care va începe imediat, România va accepta această sporire a forțelor armate germane în folosul propriei sale apărări".

De aici se vede clar că Hitler hotărâ singur, iar cei mici trebuia să se supună. Chiar și Mussolini a fost informat prin această scrisoare după ce Hitler semnase Directiva nr. 18 din 12 noiembrie și Directiva nr. 20 (operația Marița) din 13 noiembrie 1940.

Aceasta era situația internă și externă când Ion Antonescu a hotărât să facă prima vizită lui Hitler, care a avut loc în perioada 22-25 noiembrie 1940. Scopul vizitei era aderarea României la Pactul Tripartit, semnat la 27 septembrie de Germania, Italia și Japonia pentru o nouă ordine în Europa, la care Ungaria aderase la 20 noiembrie, iar Slovacia la 24 noiembrie.

Discuțiile purtate între cei doi, modul de abordare a problemelor de către Antonescu, l-au făcut pe Hitler să vadă în Conducătorul Statului român "omul de încredere pentru cauza comună a Germaniei și României", acordându-i credit fără limită până la arestarea sa la 23 august 1944.

Comunicarea pe care i-o face Ribbentrop lui Fabricius despre această convorbire ne aduce importante informații despre atitudinea lui Antonescu.

"Acum, Hitler a fost nevoit să suporte din partea generalului Antonescu un atac de două ore împotriva Arbitrajului de la Viena, atac dezlănțuit în ciuda tuturor avertismentelor <de a nu aborda această chestiune> ... a încercat în repetate rânduri să obțină din partea lui Hitler promisiunea revizuirii Arbitrajului".

Opinia istoricului german Andreas Hillgruber, care a cercetat un mare volum de documente, care a discutat cu mulți supraviețuitori ai războiului, aflați în posturi importante, este că *"Antonescu nu a renunțat niciodată la ideea unei revizuirii a Arbitrajului de la Viena și că nu vedea în recucerirea Basarabiei și a nordului Bucovinei, și nici în ocuparea Odesei o compensație pentru teritoriul cedat Ungariei. Antonescu era mereu obsedat de ideea că numai mergând alături de Germania, România va avea posibilitatea să redobândească partea cedată din Transilvania"*.

Antonescu fusese încurajat de spusele lui Hitler - după nota interpretului german - că înțelege sentimentele și durerea lui, dar că, "istoria nu se va opri la anul 1940".

Orientarea politicii externe a României către Axă era considerată de Antonescu ca singura garanție a păstrării ființei statale și de recuperare a teritoriilor pierdute.

În urma unei convorbiri cu feldmareșul Keitel care cere întărirea Misiunii militare germane cu o nouă divizie, Antonescu acceptă, dar pe cheltuiala Germaniei.

Conform Operațiunii Marița, sunt trimise în România Divizia 16 blindate, care se alătură Misiunii, precum și 7 divizii ca prim eșalon, trimise în sudul țării. Toate, precum și cele ce vor urma să sosească, trebuiau să fie aprovizionate de Germania.

Deteriorarea relațiilor cu gardiștii.

Rebeliunea legionară

Relațiile dintre Ion Antonescu și gardiștii s-au înrăutățit, deoarece aceștia căutau să-și întărească pozițiile în stat în toate domeniile. Mai grav a fost că au început să provoace atrocități. Mai mulți demnitari, magistrați ofițeri și jandarmi, aflați la închisoarea Jilava, sunt împușcați în noaptea de 26-27 noiembrie 1940, printre care Mihai Moruzov - fost șef al Siguranței, generalul Gh. Argeșeanu - fost prim ministru, apoi pe 27 noiembrie profesorul Nicolae Iorga - fost prim ministru și Virgil Madgearu, fost ministru al economiei. Prin

aceasta, legionarii s-au răzbunat pe cei considerați de ei ca vinovați de asasinarea lui C. Z. Codreanu și a altor legionari în anii 1938-1939.

Generalul Antonescu n-a rupt relațiile cu gardiștii deoarece Horia Sima a dezaprobat public acțiunile teroriste ale acestora, asigurând pe Fabricius că va fi credincios Conducătorului Statului. Dar la începutul lui decembrie 1940, generalul constată că legionarii erau înarmați de serviciile germane.

În luna ianuarie 1941, Antonescu dorește să fie primit de Hitler, dorință manifestată și de Horia Sima. Niciunul nu dorea să meargă împreună, de aceea Horia Sima renunță. Antonescu merge în Germania împreună cu Fabricius și este primit de Hitler chiar în ziua sosirii, 14 ianuarie 1941, la Berghof, unde au loc discuții timp de câteva ore și la care a participat și viitorul înlocuitor al lui Fabricius, Manfred von Killinger. În vederea efectuării acestei vizite Antonescu a înmănat o notă ministrului de externe german în care își spunea punctele sale de vedere asupra evenimentelor politice și militare ale momentului. Scopul vizitei era prezentarea situației din țară în relație cu legionarii, spunând că "elemente neglegitate sau aflate în slujba comuniștilor au făcut ca Legiunea să piardă din popularitate și că s-a ajuns la haos economic". El a mai arătat că deși a promis să colaboreze cu legionarii, s-a dovedit a fi cu neputință.

Legionarii au întins zvonul că Germania îi susține pe ei și nu pe Antonescu, dar Fabricius, care încă nu predase postul, le-a transmis că Reichul dorește ca Legiunea să se supună Conducătorului Statului în vederea păstrării liniștii în țară de care aveau nevoie trupele germane.

În această atmosferă nesigură și tulbură se produce asasinarea maiorului Doering de la Misiunea militară germană, la 19 ianuarie 1941. Și tot în această zi au loc manifestații ale Gărzii de Fier în toată țara, având ca slogan lupta Germaniei național-socialiste și Italiei fasciste pentru noua ordine în Europa.

A doua zi, Antonescu, nemulțumit că ministrul de interne, generalul Petrovicescu, nu a luat măsurile care se impuneau, îl schimbă, numind în locul lui pe generalul Dumitru Popescu. Cercetările ulterioare au arătat că Petrovicescu pregătise din timp însemnate cantități de arme de proveniență germană și americană în vederea desfășurării rebeliunii. Chiar și prințul Alexandru Ghica, comandantul poliției legionare, deși desființat la 9 septembrie 1940, o echipase cu arme în același scop de înlăturare a Conducătorului Statului. Conducătorii rebeliunii aveau organizate grupări radicale de muncitori, mai ales la zinele Malaxa.

În seara zilei de 20 ianuarie 1941, a avut loc în București o demonstrație în favoarea ministrului demis și împotriva lui Antonescu. A doua zi dimineața

au loc primele atacuri ale legionarilor contra armatei și ocuparea clădirilor din apropierea Președinției Consiliului de Miniștri. Pentru apărare Antonescu a concentrat forțe militare în incinta Președinției și îl roagă pe Fabricius să comunice ministrului de externe al Germaniei despre situația creată la București, cerându-i în același timp lui Hitler un sfat. Führerul îi transmite următoarele : "Dat fiindcă a curs sânge, generalul Antonescu să intervină energic și să facă curățenie. Apoi, sub conducerea sa, să întemeieze din nou Legiunea".

Situația devenise critică pentru Conducătorul Statului, care cere ajutor generalului Hansen, șeful Misiunii militare germane pentru armata de uscat, până la sosirea blindatelor românești din provincie. OKW a încuviințat ca Hansen să-l sprijine pe Antonescu, dar acesta în înțelegere cu Fabricius a hotărât să mai aștepte! În ziua de 22 ianuarie un număr de blindate germane a traversat Bucureștiul de la sud la nord, acțiune socotită ca favorabilă atât de legionari, cât și de trupele române aflate în marș.

Pe data de 23 ianuarie, la ora 5 dimineața, Antonescu a ordonat contraatacul împotriva legionarilor, care ocupaseră poziții de tragere în multe puncte ale orașului.

Mihai Antonescu îl informează pe ministrul plenipotențiar german Neubacher despre iminenta confruntare, iar acesta ia legătura cu Horia Sima, căruia îi spune să renunțe la luptă, având în vedere că nu poate face față armatei și poliției guvernului. Îi mai spune că Germania dorește să fie liniște în România și că aceasta numai Antonescu o poate asigura. Horia Sima acceptă să ordone legionarilor evacuarea baricadelor, dar trupele guvernamentale neștiind despre această înțelegere încep atacul. Legionarii crezând că înțelegerea a fost încălcată, nu mai respectă ordinele lui Horia Sima, astfel că toată dimineața au avut loc lupte aprige.

După terminarea confruntărilor, Antonescu îi declară lui Neubacher că-i va spânzura pe toți conducătorii legionari, la care acesta protestează energic.

Pe 24 ianuarie sosește la București, pentru a-și lua postul în primire, Manfred von Killinger, în locul lui Fabricius. Acesta a primit de la Hitler indicația de a-l sprijini pe Antonescu, în orice condiții, mesaj asemănător a primit și ministrul italian de la București.

Așadar, generalul Antonescu a câștigat lupta cu legionarii, țara a scăpat de teroarea gardistă, evitându-se înmulțirea numărului victimelor.)

Conducătorii Legiunii au scăpat de pedeapsa lui Antonescu, deoarece șeful serviciului secret german în România, von Bolschwing, pe propria sa răspundere, i-a transportat pe aceștia în frunte cu Horia Sima, în Germania,

îmbrăcați în uniforme germane și i-a internat în lagăre de muncă, la început. În țară au fost condamnați în contumacie la muncă silnică pe viață.

La scurt timp, Bolschwing a fost revocat din funcție și internat într-un lagăr de concentrare din cauza intervenției sale în favoarea legionarilor.

Din aceleași motive și consulii germani de la Constanța și Ploiești, ca și alți cetățeni germani, au fost expulzați la cererea lui Antonescu.

După lichidarea rebeliunii Antonescu a reorganizat guvernul. Astfel la 27 ianuarie 1941, formează un guvern de militari și tehnicieni, în care el conduce și Ministerul de Externe. În această formulă guvernamentală, rolul lui Mihai Antonescu crește mereu, încât la 22 iunie 1941, când generalul pleacă pe front, el este numit vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, iar începând cu 27 iunie, preia și Externele.

Deci, statul național legionar, proclamat la 14 septembrie 1940, a fost abrogat la 14 februarie 1941.

Într-un plebiscit organizat de Conducătorul Statului la 2-5 martie 1941, românii s-au pronunțat într-un procent impresionant (99,9%) în favoarea politicii generalului. Acest atașament față de politica lui Antonescu și împotriva Legiunii s-a datorat scăderii influenței gardiștilor în rândul populației, la care s-au adăugat și adepții partidelor istorice.

Deși nu avea în spate un partid politic, el s-a bucurat de popularitate, fiind cunoscut ca un militar de mare competență profesională, un caracter puternic și incoruptibil. Avea mare influență în cadrul armatei. A condus țara prin stilul său autoritar, dorind "să instaureze o ordine similară celei militare" într-o țară "neînvățată cu disciplină".

Neavând un partid politic, așa cum spuneam, el a trebuit să facă totul, lângă el avându-l numai pe Mihai Antonescu, la care nu a renunțat nici atunci când Hitler i-a cerut-o.

Modul său de viață și de conducere auster i-a determinat pe mulți să-l numească dictator fascist, fără să se gândească la absența oricărui partid și cu atât mai mult a unui fascist.

Orice s-ar spune, regimul Antonescu "nu a cunoscut formele aberante de represiune din Uniunea Sovietică sau din cel de-al treilea Reich". În perioada 1940-1944, în urma judecății, au fost "pronunțate 313 condamnări la moarte ... 72 de sentințe au fost executate. De reținut că au fost executați comuniștii care acționau ca agenți ai U.R.S.S., săvârșind acte de sabotaj și spionaj".

Și să nu uităm că acest lucru se petrecea în timp de război.

"Dacă cei arestați erau dovediți, pe diverse căi, că făceau parte din P.C.R., erau, după 1942, grațiați".

Ce fel de dictatură a introdus Antonescu dacă liderii partidelor democratice (P.N.L., P.N.Ț., P.S.D.) erau lăsați liberi, deși el știa că ei duc politică împotriva lui ? Se mulțumea să primească memoriile în care era criticată politica lui, iar el le răspundea prin lungi scrisori. "Își poate imagina cineva pe Hitler sau Stalin citind, în timp de război, scrisori adresate de adversarii lor politici și stând apoi ore întregi la birou pentru a redacta răspunsul ?".

Venirea la putere a lui Antonescu, liderii partidelor politice democratice au văzut-o, în condițiile date, singura soluție bună.

Nicolae Titulescu, aflat în exil în Franța, îi scrie lui Churchill: *"Greșelile țării mele nu trebuie să fie imputate generalului Antonescu: el a trebuit să-și asume o grea moștenire și în situația în care se găsește, nu poate face altfel. Generalul Antonescu este amicul meu personal ; el a fost mulți ani atașatul meu la Londra"*.

Rebeliunea legionară din ianuarie 1941, nu a schimbat planul Operațiunii Marița pregătită de Germania.

Încă de la 20 ianuarie Hitler afirma că prezența trupelor germane în România urmărește trei direcții : "o operație împotriva Greciei, apărarea Bulgariei împotriva Rusiei Sovietice și a Turciei, precum și asigurarea României".

În scopul realizării acestei operații Germania urma să trimită în România peste 500.000 de militari.

Colaborarea lui Antonescu cu Hitler a determinat Marea Britanie să-și retragă ministrul plenipotențiar, sir Reginald Hoare, de la București, la care guvernul român a răspuns în același mod.

Operațiunea Marița, cum era concepută, nu afecta România. Dar lovitura de stat produsă în Iugoslavia la 27 martie 1941, a determinat noi decizii din partea lui Hitler, care urmau să supună această țară. În acest fel România s-a văzut implicată în evenimentele din țara vecină, deși relațiile dintre ele erau prietenești dintotdeauna. Corpul de armată 41 aflat în România a pătruns în Iugoslavia, iar avioanele germane care atacau Belgradul decolau de pe aerodromuri românești. Ca urmare, guvernul iugoslav aflat în exil a rupt legăturile diplomatice cu țara noastră la începutul lunii mai 1941.

Studiul și planul operativ întocmit de Statul Major al armatei de uscat privind campania din răsărit i-au fost prezentate lui Hitler la 5 decembrie 1940, cu care ocazie acesta a opinat că "nu există dubii că România, ca de altfel și Finlanda, vor merge alături de Germania în cazul unei campanii în est".

Opinia în privința participării țării noastre la războiul din răsărit Hitler și-o făcuse în urma convorbirilor cu Antonescu din noiembrie 1940.

Astfel că, Planul Barbarossa (Directiva nr.21) lua în calcul participarea activă a României la campania contra Rusiei Sovietice, deși Antonescu nu fusese consultat, sarcina ei fiind "de a acoperi atacul flancului sudic german și de a opera împreună cu forțele germane care înaintau în Moldova".

Deși România era luată în vedere în privința participării ei active la campanie, opinia tehnicienilor germani despre forța ei militară era negativă, afirmând că "nici nu putea fi apreciată ca armată". Desigur, aceștia se refereau în special la dotarea armatei cu armament și arme.

Pe Hitler îl interesa în mod deosebit petrolul românesc: "neapărat trebuie asigurată apărarea regiunii petrolifere române, de importanță vitală pentru Germania și pentru care rămâne răspunzător șeful Misiunii militare germane. Forțele de pompieri și unitățile antiaeriene folosite acolo trebuie întărite".

Führerul s-a hotărât definitiv să atace Uniunea Sovietică, după lovitura de stat de la Belgrad. Pe 30 martie, el dă amănunte comandanților de armată și de grupuri de armate privind campania din răsărit. Cu această ocazie, el și-a exprimat nemulțumirea că "Antonescu și-a mărit armata, în loc de a o reduce și îmbunătăți. Soarta unor mari unități germane nu trebuie să fie dependentă de rezistența unităților române".

Pentru a-l pune la curent pe Antonescu în privința planului Barbarossa, Hitler îl invită la München, unde sosește pe 11 iunie 1941. A doua zi are loc discuția dintre cei doi, când Hitler i-a spus că în afara Basarabiei și Bucovinei de nord, România poate obține și regiuni dincolo de Nistru. Acum generalul Antonescu a promis participarea României la războiul din răsărit.

Despre modul cum viitoarea campanie va fi condusă Hitler i-a spus : "o operație ce se întinde de la Oceanul Înghețat de Nord și până la Marea Neagră necesită o conducere centrală, unitară. Ea se află, firește, în mâna noastră. Trebuie să evităm greșelile comise în războaiele de coaliție anterioare. Fiecare aliat participă la gloria comună".

Această formulare a lui Hitler a fost aprobată de Ion Antonescu, la fel ca și ceilalți aliați (italieni, unguri, finlandezi), mai ales că aportul fiecăruia era destul de mic în comparație cu forța militară armată germană.

Problema comenzii supreme a unităților germano-române din Moldova s-a rezolvat la întrunirea din 14 iunie cu comandanții grupurilor de armate și cei de armate când Hitler le-a comunicat că "până la începerea operațiilor ofensive" o va deține în mod formal generalul Antonescu. Așadar, Comandamentul Suprem al Armatei 11, urma să-i stea la dispoziție : "Stat

Major-operativ, care va exercita conducerea de fapt, ordinele urmând să fie date trupelor române însă de Antonescu". Legătura dintre comandament și Antonescu urma să fie stabilită de șeful Misiunii militare germane pentru armate de uscat, general-maior Hauffe. Iar conducerea apărării aeriene a României era asigurată de șeful Misiunii militare germane a aerului, general-locotenent Speidel.

Pe 17 iunie Hitler a hotărât definitiv începerea operației Barbarossa, iar a doua zi, într-o scrisoare, îi explică lui Antonescu încă o dată motivele campaniei din răsărit. De asemenea "l-a rugat ... să-i permită din când în când să-i comunice sarcinile prevăzute pentru armata română".

Eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord

La mijlocul lunii iunie 1941 pregătirile de război ale țării se aflau în plină desfășurare. Hotărârea României de a participa la război era justă, deoarece în situația când ar fi stat departe, sovieticii tot ar fi atacat-o, prin bombardarea zonei petrolifere, pentru a-i slăbi puterea de atac Germaniei.

Participarea României la război avea și o altă motivație: refacerea moralului poporului și armatei române mult zdruncinat din cauza cedărilor teritoriale din anul 1940, fără luptă, când epoleții militarilor fuseseră "acoperiți de rușine".

Dar pregătirea armatei pentru un război care va deveni de durată nu era satisfăcătoare. Aceasta nu se putea face peste noapte.

În ziua de 22 iunie, în urma unei proclamații a Regelui și Conducătorului Statului, a început "războiul sfânt" pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord, ocupate de Uniunea Sovietică exact cu un an în urmă : "Treceți Prutul!. Zdrobiți vrăjmașul din răsărit și miază-noapte. Dezrobiți din jugul roșu al bolșevismului pe frații voștri cotoșiți".

Conform înțelegerii anterioare cu Hitler, comandant suprem al grupului de armate româno-germane din Moldova era Ion Antonescu, care-și stabilise cartierul general în trenul special numit "Patria". Alături de el se afla șeful Misiunii militare germane pentru uscat generalul-maior Hauffe.

La două zile după declanșarea războiului, ministrul nostru la Moscova, Grigore Gafencu, aflat în audiență la V.M. Molotov, i-a arătat acestuia de ce România se află în război alături de Axă : *"Uniunea Sovietică a distrus în România orice sentiment de încredere și de siguranță și a trezit îndreptățită teamă că însuși fința statului român e în primejdie"*.

La început, primele acțiuni de luptă s-au mărginit a crea capete de pod pe râul Prut, la Ștefănești, Ungheni, Sculeni.

După 10 zile, Armata 11, comandată de generalul-colonel Ritter von Schobert, și diviziile române subordonate lui au pornit la atac de la nord de Iași în direcția nord-est. În același timp, Armata a 3-a română, comandată de generalul Petre Dumitrescu, și Corpul de munte românesc, comandat de generalul Gheorghe Avramescu, au eliberat Bucovina de nord, orașul Cernăuți fiind eliberat la 5 iulie. Armata a 4-a română, comandată de generalul Nicolae Ciupercă, acționează la sud de Iași, creând capete de pod peste Prut la Costuleni, Huși și Fălcu, trece râul și urmărește trupele sovietice care evacuează sudul Basarabiei. Altă divizie aflată la Tulcea trece Dunărea la 21 iulie, ajungând la 26 iulie la Cetatea Albă. Capitala Basarabiei, Chișinău, la 16 iulie a fost eliberată de trupele române și germane.

Astfel că în urma luptelor desfășurate până la 25 iulie 1941, întreaga provincie Basarabia și nordul Bucovinei au fost eliberate.

Rezistența sovietică a dus la lupte aprige care s-au soldat pentru țara noastră "cu 24.396 morți, răniți, prizonieri și bolnavi".

Armata 11 germană și Armata a 3-a română, subordonată celei dintâi, au trecut Nistrul în Ucraina, renunțându-se la conducerea unitară a Grupului de Armate. Armata a 4-a română desprinzându-se de grup va fi condusă de Marele Stat Major român.

Prin natura lucrurilor, tot în jurul datei de 18 iulie "a fost retrasă și formula conducere supremă a lui Antonescu asupra Armatei 11, care acum era direct subordonată Grupului de armate Sud".

De ce dincolo de Nistru ?

Prin urmare, teritoriul românesc ocupat prin ultimatumul sovietic din iunie 1940 a fost eliberat. Scopul intrării României în război fusese atins. Reîncorporarea oficială a Basarabiei și Bucovinei de nord s-a făcut la 3 septembrie.

Continuarea războiului de către armata română se mai justifică ? Din punct de vedere al strategiei războiului putea Antonescu să se oprească pe Nistru și să devină neutru ? Legea războiului impune ținerea dușmanului cât mai departe de graniță.

În istoriografia românească de până în 1990, hotărârea Conducătorului Statului de a continua războiul a fost aspru criticată, dar fără a se face analiza

motivației. Totul era copiat din lucrările sovietice, iar istoricii români cu o altă vedere nu și-o puteau afirma pe față.

Șefii opoziției, Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, nu erau de acord cu hotărârea lui Antonescu, deși ca și ceilalți politicieni, au dorit și susținut eliberarea provinciilor ocupate de către sovietici. Mai mult, nici nu ofereau o cale politică viabilă în acele momente.

Generalul Antonescu era convins de victoria Germaniei, de aceea a dorit s-o ajute cât mai mult cu putință pentru ca finalul să aibă loc cât mai repede. În felul acesta, spera el, la finele războiului să-l poată determina pe Hitler să revină asupra Dictatului de la Viena.

În acele momente, când evenimentele politice și militare erau în plină desfășurare, cine putea să ia hotărârea cea mai justă și care ar fi fost aceea? Dar astăzi, după mai bine de cinci decenii și jumătate, cunoscând finalul cu toate consecințele lui, imediate și pe termen lung, care ar fi fost soluția potrivită și posibil de realizat?

Istoricul german Andreas Hillgruber a exprimat următoarea opinie: "Având în vedere superioritatea forței politice a Reichului, România nu putea ieși din război în perioada aceea pentru a reveni la neutralitate". Credem că acesta este răspunsul corect.

Antonescu a hotărât să continue războiul. "Vă confirm și acum că voi merge până la capăt în acțiunea ce am pornit la răsărit împotriva marelui dușman al civilizației, al Europei și al țărilor mele: bolșevismul rus. De aceea nu pun nici un fel de condiții și nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu". Gândul său de recuperare a nordului Transilvaniei l-a făcut să comită această greșală de a nu stabili minime condiții de colaborare.

Pentru înrăutățirea relațiilor româno-americane, Germania i-a cerut României să îngreuească libertatea de mișcare a personalului Legației americane la București, pentru a îngreuna, chipurile, activitatea de spionaj a serviciului secret american.

Începând cu 4 septembrie 1941, sovieticii cereau cu insistență guvernului britanic să declare război aliaților mai mici ai Germaniei. La 6 decembrie Marea Britanie declară război României. La 11 decembrie Germania și Italia declară război Statelor Unite ale Americii, iar a doua zi au cerut României să facă același lucru, conform Pactului Tripartit. Așa că România declară război S.U.A., care răspund cu declarație de război abia la 5 iunie 1942 în urma insistențelor sovieticilor.

Iată că România se afla în război cu S.U.A. și Marea Britanie, deși interesele ei la începutul războiului erau de a recupera pământul ocupat de sovietici.

Adevărata politică a guvernului român este sugerată de Antonescu, la 12 decembrie 1941, în fața unor gazetari: "Sunt aliatul Reichului împotriva Rusiei. Sunt neutru între Marea Britanie și Germania. Sunt pentru americani împotriva japonezilor".

Deși la începutul războiului Hitler nu avea părere pozitivă despre capacitatea de luptă a armatei române, după eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord și-o schimbă radical. În însemnările baronului von Steengracht referitoare la convorbirea de la 12 august 1941 dintre Hitler și ambasadorul Spaniei la Berlin, Espinosa de Los Monteros, se afirmă următoarele: "Aliații noștri, trupele române ... sunt deosebit de bune. După evenimentele îngrijorătoare care au avut loc în România, au existat la început anumite temeri în privința lor. Generalul Antonescu a făcut adevărate minuni".

Iar mai târziu, după război, generalul Hans Speidel, întrebat de un ziarist american: "*Care au fost cele mai bune trupe ale Axei în afară de germani? Finlandezii, croații, ungurii?*", a dat un răspuns care aduce lumină în această direcție: "*Nici unul din aceștia. Românii. Dați-le șefi buni, și nu veți găsi trupe mai bune*".

Faptul că România conta în mersul războiului, îl aflăm din scrisoarea lui Hitler trimisă lui Antonescu la 27 iulie 1941, când fixează armatei române viitoarele misiuni: să avanseze "în spațiul de la sud-vest de Bug, preluând astfel și misiunea de apărare a acestui ținut".

În ziua de 6 august 1941 are loc o întâlnire între Hitler și Antonescu la Cartierul General al Comandamentului Grupului de armate Sud, când misiunea armatei române este sporită. Antonescu pune la dispoziția frontului între Nistru și Nipru 15 divizii, revenindu-i misiunea de a ocupa coasta Mării Negre la vest de Nipru. În același timp Corpul român de munte și de cavalerie, ca și Brigada de blindate, urmau să participe la lupte la est de Nipru.

În prezența unor comandanți germani și a generalului Ioanițiu, șeful Marelui Stat-Major, Hitler l-a decorat pe Antonescu cu ordinul de cavaler al Crucii de Fier "distincție acordată pentru prima dată unui străin". Iar la 22 august 1941, regele Mihai l-a numit mareșal.

Scrisoarea din 14 august trimisă de Hitler Conducătorului Statului român este edificatoare în privința colaborării lor: "În cadrul operațiilor iminente, propun, ducând mai departe ideea mea inițială, ca dvs., generale Antonescu, să preluați, după atingerea cursului inferior al Niprului, împreună cu masa unităților dvs., asigurarea spațiului dintre Nistru și Nipru. Deosebit de

valoroasă ar fi în afară de aceasta participarea unităților române rapide ... la viitoarele operații la est de Nipru".

Conform planului stabilit la 18 august 1941, a început asaltul asupra orașului Odessa, care era încercuit pe uscat de Armata a 4-a română, condusă de generalul Nicolae Ciupercă, încă de la 14 august. Deși s-au folosit 16 divizii, apoi 21, iar comanda Armatei a 4-a a fost preluată de ministrul de război, Iosif Iacobici, ca urmare a accidentului mortal suferit de generalul Alexandru Ioanițiu, rezultatele nu au fost cele așteptate. În această situație, mareșalul Antonescu a fost nevoit să ceară sprijin german, atât pe uscat, cât și în aer. Astfel la 16 octombrie sovieticii sunt forțați să evacueze Odessa. Prețul cuceririi orașului a fost mult prea mare pentru armata română : peste 98.000 de morți, răniți, dispăruți. A fost o luptă pe viață și pe moarte, din care s-a desprins aprecierea făcută de generalul Speidel, dar și faptul că armata română nu era pregătită pentru un război de o asemenea anvergură.

Mareșalul dorea de mult să ocupe acest port, în jurul căruia se desfășura activitatea economică a zonei dintre Nistru și Bug și unde locuiau mulți români. În această mare înclăștare el a văzut că nu toți comandanții se ridicaseră la nivelul aceluia război, incompetența unora influențând negativ moralul luptătorilor : "De la soldatul și ofițerul cel mai tânăr până la cel mai bătrân au pierdut din prima zi a pășirii lor pe câmpul de luptă toată încrederea lor în șefi (de la comandant de regiment până la mine) și tot entuziasmul lor pentru luptă".

Acum s-a văzut limpede câtă dreptate a avut Antonescu când arăta, înainte de război, că armata este neglijată : nu este dotată și instruită corespunzător. Nu răutatea lui ("câine roșu" - cum îi ziceau unii) de care era acuzat, ci superficialitatea celor ce se ocupaseră de pregătirea armatei și corupția întreținută de regele Carol al II-lea erau cauza acestei situații. "Iată ce au făcut oamenii politici timp de 20 de ani cu Armata. Același lucru pe care l-au făcut cu școala, cu biserica, cu facultatea, cu studenții, cu funcționarii etc.". spunea mareșalul.

După ocuparea Odessei, majoritatea unităților române s-au înapoiat în țară, rămânând pe front efective mult reduse. "După 16 octombrie, în locul celor 27 divizii și brigăzi de până atunci, au rămas deocamdată în luptă numai corpul de munte și corpul de cavalerie cu 6 brigăzi în cadrul Armatei 11 germane, în timp ce 3 divizii au fost folosite în spatele flancului de sud al frontului. Totuși, numărul diviziilor române folosite a depășit întotdeauna pe cel al unităților ungare și italiene, care însumau 3-4 brigăzi, respectiv 3 divizii".

Întreaga regiune dintre Nistru și Bug a fost ocupată și condusă de administrația civilă română, în înțelegere cu Hitler. În acest sens, Conducătorul Statului l-a numit pe profesorul Gheorghe Alexianu guvernator al acestei provincii, numită Transnistria, printr-un decret la 19 august 1941.

În zona dintre Bug și Nipru, ordinea și paza erau asigurate de români, iar administrarea și exploatarea economică aparțineau Germaniei.

În continuarea războiului Armata a 3-a română a trecut Niprul inferior, în perioada 15-20 septembrie, cu misiunea de a sprijini Armata 11 germană, care primise, la 21 august, ordin de la Hitler de a ocupa cât mai repede Crimeea. Unitățile române au întâmpinat contraatacul puternic al armatelor 8 și 19 sovietice, care au spart frontul românesc. A trebuit să primească ajutor de la Armata 11 pentru restabilirea situației.

După ajutorul german amintit, contribuția României la război, în iarna 1941-1942, a fost redusă, participând numai 5-6 divizii și brigăzi. Aceasta datorită unor cauze obiective. "Perioada octombrie 1940-iunie 1941 a fost mult prea scurtă pentru a permite pregătirea chiar numai a câtorva divizii de elită pentru o mare luptă modernă. Armatei române îi lipsea în primul rând armamentul, mai ales că în timpul luptelor pentru Odessa se pierduse foarte mult material".

În ianuarie 1942 mareșalul Keitel face vizită la București pentru a determina sporirea efectivelor românești pentru anul 1942, lucru cerut și Budapestei. Antonescu promite un efectiv echivalent cu cel existent în anul 1941, care să fie trimis pe front în trei etape. În protocolul economic semnat la Berlin, la 17 ianuarie 1942, Germania se obliga să înnarmez trupele române și să le doteze în timpul luptelor, pe baza unor credite de război.

Șeful Marelui Stat-Major, generalul Iosif Iacobici, considerând angajamentul mareșalului Antonescu greu de îndeplinit, își prezintă demisia. El va fi înlocuit cu generalul Ilie Șteflea, dar va deveni opozantul lui Antonescu.

La 11 februarie 1942, Antonescu face o vizită Führerului la cartierul său general de lângă Rastenburg, când, în cadrul discuțiilor, îi cere lui Hitler, ca și Ungaria și Bulgaria să se implice serios în război. Amândoi aveau convingerea că Uniunea Sovietică va fi învinsă. Antonescu i-a spus din nou lui Hitler că nu renunță la Transilvania și că problema trebuie rezolvată la sfârșitul războiului, și "dacă va fi necesar, chiar și prin forța armelor".

La discuțiile de a doua zi, 12 februarie, cu ministrul de externe Ribbentrop, Antonescu a criticat "ferm tendința Germaniei de a despăgubi România pentru pierderea unei părți din Transilvania, prin compensații în est". El i-a mai spus ministrului : "Toți soldații români de pe frontul de est pe

care i-a vizitat l-au întrebat când vor putea, în sfârșit, să lupte pentru cucerirea Transilvaniei”.

Desfășurarea ostilităților pe front va fi influențată de unele hotărâri ale lui Hitler, care puteau fi evitate. El a luat decizia, la 1 aprilie 1942, ca trupele aliate "să fie amplasate pe cât posibil, în dispozitivul armatelor germane, sau în cadrul corpurilor de armată constituite”.

Primele lupte din campania anului 1942 la care au participat trupe române au fost cele de la Kerçi (8-19 mai), la sud de Harkov (17-28 mai) și Sevastopol (7 iunie-4 iulie), bătălii foarte importante, deși planurile operative germane prevedeau ca unitățile române să fie folosite pe fronturi secundare.

Noi forțe România a trimis pe front în luna iulie, iar grosul în luna octombrie, după ce Italia și Ungaria și-au sporit considerabil forțele la finele lunii iunie 1942. Comparativ cu trupele celor două țări, cele românești erau superioare din punct de vedere numeric.

La 1 iunie 1942, Hitler a preconizat, ca după ce frontul va înainta spre Don și Volga, să formeze un grup de armate mai ales din trupe române, care să pătrundă spre Stalingrad din două părți : nord-vest și sud. Comandant suprem urma să fie mareșalul Antonescu, șef al Marelui Stat-Major al Grupului de Armate Stalingrad să fie generalul Șteflea, iar ajutor generalul Hauffe.

Frontul înainta greu, de aceea planul amintit a fost amânat.

În luna octombrie, Antonescu l-a vizitat pe Hitler la cartierul său general de lângă Vinnița, unde s-au discutat, firește, probleme militare generale și în special participarea Armatei a 3-a și Armatei a 4-a la proiectata bătălie de la Stalingrad.

Deși din luna iunie până în luna octombrie s-au schimbat unele date ale războiului, Hitler face greșeala de a rămâne la planul întocmit cu peste 4 luni înainte, amplasând trupele române la flancurile Armatei 6 care lupta la Stalingrad, deși încă de la 16 august el prevăzuse "marce atac ruscă în sectorul frontului din zona Serafimovici, rezervat Armatei a 3-a române, atac despre care el era convins că, la fel ca în cazul ofensivei Armatei Roșii din anul 1920, va fi pe direcția Rostov”. Raționamentul său greșit se amplifică socotind "zona de desfășurare a Armatei a 4-a române, și anume Stepă Calmucă, drept inadecvată operațiilor de atac ale armatei roșii.

La aceasta se adaugă și un element psihologic, după cum spune atașatul militar român la Berlin, generalul Ion Gheorghe : "Prelungirea neașteptată a războiului în îndepărtatele stepe a provocat o impresie nimicitoare trupelor

române ... S-a răspândit zvonul că conducerea germană intenționa să lase trupelor române porțiunile cele mai grele ale frontului, mai ales Armatei a 4-a, în Stepă Calmucă ... Lipseau adăposturile, regiuni întregi nelocuite, lipsea apa, lipsea lemnul pentru construirea de cartiere de iarnă ... ”

La râul Don se aflau 3 armate ale aliaților (a 3-a română, a 8-a italiană, și a 2-a ungară), al căror sector de luptă era amenințat. De aceea, Hitler a hotărât, la 26 octombrie, să fie sprijinite cu divizii de aviație, fapt ce n-a sporit mult forța aliaților, mai ales că în sectorul Armatei a 3-a române aviația nici nu a sosit pentru a o sprijini. Cu toate că Înaltul Comandament român a cerut întăriri în oameni și material de război, subliniind întinderea frontului și posibilitatea atacului sovietic, rezultatul a fost negativ.

Sovieticii și-au dat seama de slăbiciunile frontului din zona românilor de la Cotul Donului și din Stepă Calmucă și au concentrat contraatacul aici.

Mareșalul Antonescu a trimis o telegramă Comandamentului suprem german în care arăta pregătirile rușilor în zona Armatei a 3-a, însă acesta le considera "numai o manevră a conducerii sovietice de abateră a atenției", deoarece lovitura hotărâtoare o va da în regiunea Moscovei și nu pe Don. Mare eroare din partea germană !

De asemenea au fost trimise corpuri române în sectorul Armatei 4 tancuri germană, la sud de Stalingrad, care urmau să fie încorporate în Armata a 4-a română, comandată de generalul Ata Constantinescu - Claps.

În mare, acestea erau pozițiile armatelor aliate, când începe marea ofensivă sovietică, la 19 noiembrie, care atacă în mare forță la Cotul Donului "slabele unități" din dreapta și din stânga Armatei a 3-a române, rupând frontul.

A doua zi, 20 noiembrie, un atac puternic sovietic s-a îndreptat și contra Armatei a 4-a române, pe flancul de nord, pătrunzând până la râul Don, făcând joncțiunea cu celelalte trupe sovietice aflate în ofensivă. Astfel, Armata 6 germană și Corpul 4 armată din Armata 4 tancuri (din care făcea parte și Divizia 20 infanterie română, comandată de generalul Tătăreanu), au fost încercuite la Stalingrad.

Desfășurarea defavorabilă a ostilităților l-a determinat pe Hitler să renunțe la planul său de a forma Grupul de armate Stalingrad sub comanda lui Antonescu, și crează Grupul de armate Don, sub comanda supremă a feldmareșalului von Manstein. Din acest grup făceau parte Armata 4 tancuri și Armata 6 germane, precum și armatele române a 3-a și a 4-a, toate comandate până acum de feldmareșalul Maximilian von Weichs. Noul Grup și-a luat sectorul în primire la 27 noiembrie.

După o lună de zile, la 17 decembrie, sovieticii dezlănțuie al doilea mare atac pe Donul mijlociu, în sectorul Armatei 8 italiene, rup frontul și capturează restul Armatei a 4-a române, care se afla în flancul drept al italienilor, precum și Grupul de armate comandat de generalul Hollidt.

Începând cu ziua de 25 decembrie începe al treilea mare atac sovietic în direcția sectorului Armatei 4 tancuri, aflată la sud-vest de Stalingrad, soldându-se cu nimicirea restului Armatei a 4-a române.

"La sfârșitul lunii decembrie 1942, toate unitățile române din zona Stalingrad, cu excepția câtorva state-majore, fuseseră anihilate. Armata română a pierdut aici cea mai mare parte a celor 18 divizii, 2/3 din forțele ei angajate pe frontul de est".

Cauza catastrofei a fost: planul german greșit întocmit prin care erau angajate unități "slab înarmate" ale țărilor aliate în zona amenințată: lipsa de armament modern și mai cu seamă lipsa de tancuri și artilerie antitanc.

Divizia 1 tancuri română și Divizia 22 tancuri germană care trebuia să fie rezervă Armatei a 3-a română, erau dotate numai cu tancuri capturate, de proveniență franceză și rusească.

La 22 iunie 1942, Hitler ordonase ca armata română să fie cât mai bine dotată, dar acest lucru nu s-a realizat "din cauza limitelor proprii producției și a faptului că înseși nevoile armatei germane erau foarte mari".

Trebuie adăugat și faptul că între unitățile aliate și germane, mai ales la nivelul conducerii supreme, au existat fricțiuni. Mareșalul Antonescu, într-o scrisoare din 19 decembrie 1942, către feldmareșalul von Manstein reproșă, în special conducerii supreme, că "în ciuda tuturor avertismentelor, în legătură cu o imensă ofensivă sovietică, nu a tras nici o concluzie din situația alarmantă creată prin curbarea liniei de front la Stalingrad". Se poate adăuga și comportarea necorespunzătoare a corpului ofițeresc de "grad mijlociu", pe care Ion Antonescu l-a criticat în urma luptelor pentru cucerirea Odesei. Cu toată vitejia soldaților români, ei nu erau obișnuiți cu "eforturi fizice impuse de războiul modern".

La 12 ianuarie 1943, Antonescu îl vizitează pe Hitler la cartierul său general, unde au avut loc discuții "zile întregi" pe probleme privind frontul, dotarea armatei, dar și chestiuni economice. S-au discutat și condițiile continuării războiului de către armata română. Astfel, s-a stabilit să fie dotate cu armament și muniții germane cele 6 divizii române aflate pe frontul din Caucaz, 2 divizii aflate în Crimeea, alte 2 formate din resturile armatelor

a 3-a și a 4-a române care apărau coasta, alte 6 divizii care urmau să fie create, precum și refacerea Diviziei 1 tancuri română care fusese distrusă.

Dotarea lor urma să se facă printr-un credit de război acordat de Germania și trebuia încheiată până în primăvara anului 1944.

La întâlnire s-a discutat și chestiunea fricțiunilor dintre aliați. În timpul vizitei generalului Șteflea la Cartierul general, la însărcinarea lui Antonescu, a cerut revocarea generalului Hauffe, în locul lui revenind generalul de cavalerie Erik Hansen.

Nemulțumirea mareșalului față de atitudinea arogantă a germanilor s-a manifestat deschis și direct: "Soldatul român nu poate fi comandat decât de ofițerul și comandamentul român. El nu poate fi umilit de un străin, cu atât mai puțin de un camarad de arme, chiar când greșește ... El nu poate fi pedepsit decât de ofițerul român".

Ca urmare a fricțiunilor apărute între trupele aliate (români, italieni, unguri), pe de o parte, și cele germane, pe de altă parte, Hitler a ordonat la 14 februarie 1943, schimbarea atitudinii față de acestea: "Este necesar să se dea dovadă de respect și camaraderie și să se adopte o atitudine corectă față de trupele aliate care au fost înfrânte, deoarece Germania este interesată ca aceste unități să fie rapid reorganizate și să nu li se furnizeze forțelor de opoziție din țările aliate material de agitație".

Atitudine incorectă a avut însuși Führerul reproșându-i lui Antonescu fenomene de dezagregare în cadrul trupelor române aflate în componența Armatei 17 germane, în timpul retragerii din Kuban. Mareșalul necrezând, trimite pe ministrul de război, Constantin Pantazi, împreună cu un ofițer din cadrul Misiunii militare germane pentru armata de uscat să verifice cele afirmate. În raportul scris, Hansen desminte acuzele aduse trupelor române, iar Hitler este nevoit să-și ceară scuze printr-o scrisoare trimisă mareșalului.

După înfrângerile suferite de trupele germane și române la Stalingrad, Antonescu s-a convins că Germania nu poate învinge Uniunea Sovietică. Astfel că el încearcă să-i convingă pe occidentali de pericolul pe care-l reprezintă armata sovietică pentru Europa. Prin Mihai Antonescu, el a început primele legături cu occidentali, fără știrea Germaniei. Aceste demersuri au fost făcute pe diferite căi, ele amplificându-se în primăvara anului 1944.

Relațiile economice româno-germane

Antonescu a fost acuzat la proces și apoi de politicienii vremii că a pus economia țării la dispoziția Germaniei, provocând un dezastru economic.

"Germanii care au crezut că odată cu numirea generalului Antonescu în calitate de Conducător al Statului va începe o nouă fază în relațiile economice dintre Germania și România, s-au înșelat". "De obicei, era foarte atent și căuta să împiedice orice imixtiune germană", spune istoricul german Andreas Hillgruber.

Să încercăm să prezentăm faptele pentru ca cititorul să tragă concluzia.

În anul 1940 fusese încheiat un contract între uzinele Malaxa și uzinele Herman Göring, care, datorită poziției intransigente a părții române, a trebuit să fie denunțat de partea germană în anul 1941. În același an, prin decret guvernamental, s-a interzis activitatea de export de cereale a 22 de firme românești, care lucrau cu capital german, activitatea lor fiind preluată de firme pur românești.

Germania era foarte interesată în intensificarea forțurilor pentru sporirea producției de petrol, dar legea minelor din 1937 împiedica acest lucru. De aceea o comisie germano-română a propus o nouă lege a minelor, dar pentru că statul român o trata cu indiferență, a fost promulgată abia în luna iulie 1942, iar dispozițiile de punere în aplicare abia în iunie 1943 au fost publicate. Dar și atunci prin măsuri administrative s-a târâgănat "darea în folosință a unor noi zăcăminte".

Negăsind altă soluție de pătrundere, germanii au ales calea intrării în administrația societăților existente : au cumpărat acțiunile societăților Colombia și Concordia, posesiune franceză, Astra Română a ajuns sub influență germană prin plasarea unor oameni în centrul Shell, la fel la Standard Oil of New Jersey și Româno-americană. Mai apoi au cumpărat acțiunile unor societăți mai mici (Explora, Foraky, Moldonaphta), trecându-le la societatea Kontinentale Öl AG, fondată în 1941 la Berlin, la rândul ei înființând în țara noastră sucursala Kontinentale Öl GmbH. Spre exemplificare redăm textul unei cereri din 21 iulie 1943, adresată Ministerului Finanțelor român : "Subsemnata Kontinentale OEL AG, cu sediul în Berlin, am cumpărat la Paris, la data de 29 iulie 1941, un număr de 650.000 acțiuni ale Societăților Anonime Române "Colombia" din București, str. Romană nr. 10, acțiuni aflate în acel timp în Franța" (Arhivele Naționale - Direcția jud. Argeș, fond S.C. Kontinentale, dosar 19/1941, fila 1).

Cheltuielile statului român erau foarte mari după septembrie 1940, deoarece bugetul "era și așa destul de grevat de cheltuielile pentru Misiunea militară germană și trupele germane de instruire, ca să nu mai vorbim de întreținerea propriei armate și asistența acordată refugiaților".

În același timp, Statul român era foarte atent în ceea ce privește corectitudinea activităților economice, deferind justiției neregulile descoperite. "În urma dispozițiilor date de Parchetul de Ilfov, Cabinetul 10 Instrucție a încheiat prima fază a cercetărilor cu privire la fraudele de 2 miliarde lei pe care le-a săvârșit Societatea Astra Română prin conducătorii ei Otto Stern, Birman și Cruisse" (fond S.C. Continentale, dosar 1/1939, fila 31).

Însă întreținerea trupelor germane dislocate în România, începând cu Divizia 16 tancuri și cu primul eșalon pentru planul Marița, s-a făcut pe cheltuiala germană.

Dificultăți financiare erau și din cauza cutremurului din 10 noiembrie 1940. De aceea la vizita din noiembrie 1940 făcută la Berlin, Antonescu cere credite pe termen lung. Prin acordul încheiat s-au stabilit modalitățile de colaborare între cele două părți. Protocolul prevedea printre altele :

- Germania se declară gata să acorde României ajutor în toate domeniile economice, atât din punct de vedere tehnic, cât și financiar ;
 - Germania îi acordă României credite pe termen lung cu dobânzi mici și condiții de plată avantajoase ; rambursarea urmează să se facă din investițiile înseși ;
 - Germania acordă credite destinate agriculturii românești, îmbunătățirii transporturilor și instalațiilor petroliere (conducente) ;
 - producția industrială a României să fie coordonată cu aceea a Germaniei.
- Printre condiții era și aceea ca partea germană să trimită consilieri pe diferite domenii de activitate. Dar partea română s-a opus deoarece numărul consilierilor trimiși era exagerat de mare. Mai târziu, când Transnistria era administrată de România, prezența consilierilor agricoli germani aici a fost interzisă de guvernul român.

După ce Marea Britanie a rupt relațiile diplomatice cu România, blocada economică s-a extins și asupra țării noastre. Astfel că spațiul economic pentru România s-a redus la cel de pe continent, dominat de Germania.

România și-a menținut punctul său de vedere în relațiile economice cu Germania. În declarațiile făcute, Antonescu a spus că va sprijini cât va putea Germania în război dar "controlul și conducerea economiei românești" vor rămâne în mâinile guvernului român. România "urma și mai departe consecvent principiul comercial de a livra Germaniei numai atâtea mărfuri

câte puteau fi acoperite prin contralivrările făcute de către Germania, și că ... refuza anticipat să facă orice livrări în cazul că Germania nu ar fi onorat cota de livrări prevăzută".

În urma unui protocol din 17 ianuarie 1942, România urma să primească arme și muniții pe baza unui credit de război de 600 milioane mărci germane acordat pe termen lung ; jumătate din el urma să fie restituit prin cliring cu o dobândă de 3,5%, în termen de 7 ani, iar cealaltă jumătate urma să fie achitată după terminarea războiului. Dar planul nu a putut fi pus în aplicare până la finele anului 1942, iar după aceea războiul a luat o altă turnură, împiedicând realizarea lui.

Astfel că cererile României de înzestrare a armatei cu armament și muniții n-au putut fi onorate, pentru că industria germană de armament nu putea să doteze și propria armată și armatele aliaților. Și astfel Armata a 3-a română nu a fost dotată cum se cerea când a început marea ofensivă sovietică la 19 noiembrie 1942 la Stalingrad, lucru pe care Antonescu l-a reproșat lui Hitler.

Au apărut fricțiuni între cele două părți și pe tema subzistenței. Prin înțelegerea dintre Antonescu și Keitel, de la începutul lui ianuarie 1942, se stabilise ca unitățile române să fie asigurate de partea germană din acest punct de vedere. Dar interpretarea acelei înțelegeri s-a făcut părtinitor. "În timpul crizei generale de încredere între partenerii coaliției, de la sfârșitul anului 1942, tensiunile româno-germane au crescut foarte mult, în special în problema schimbului de mărfuri, din cauza unei rămăneri în urmă a livrărilor germane". Se părea că diferențele sunt rezolvate întrucât Hitler "s-a declarat gata să compenseze prin plata în aur livrările restante ale Germaniei".

Între 9-16 mai au avut loc tratative economice între guvernul român și cel german, însă rezultatele nu au fost pe placul Germaniei, deși sporise mult cantitățile de material de război pentru armata română.

Neînțelegerile pe tema livrărilor de materiale de război au crescut după aprilie 1943, căci Germania nu mai era capabilă să-și îndeplinească toate obligațiile contractuale. De aceea România a refuzat alte noi pretenții germane.

Aprovizionarea Germaniei cu petrol a devenit mai problematică odată cu părăsirea capului de pod din Kuban, în ianuarie 1943. De aceea terenurile petroliere din Galiția, Ungaria, Austria și mai ales cele românești capătă o importanță tot mai mare. La petrolul obținut din aceste țări se adăuga benzina sintetică în cantitate de 6,3 milioane tone, în 1944. Însă necesarul armatei germane nu putea fi acoperit.

Speranța pentru Germania era sporirea cantității de petrol din România. Numai că societățile petroliere, afară de Kontinentale Öl GmbH, nu puteau

spori numărul forărilor pentru deschiderea de noi sonde. La aceasta se adăuga refuzul Statului român de a concesiona noi terenuri petroliere pentru forare, autoritățile române având "planuri proprii în ce privește viitoarea economie de pace". Planul de forare pe anul 1943 a fost îndeplinit numai în proporție de 45%, de aci și scăderea extracției.

Nici livrările germane de material de război pentru dotarea celor 19 divizii române nu se derulau cum se stabilise. De aceea la 15 noiembrie 1943 Antonescu trimite lui Hitler o scrisoare în care constată că livrările au fost "cu totul insuficiente", cerând trimiterea de tancuri, tunuri antitanc, autocamioane și aparatură de telecomunicații. Însă, una din cauzele nerealizării planului acestor livrări consta în "posibilitățile limitate ale industriei de armament germane".

Greutățile încep să apară și din cauza bombardamentelor asupra zonei petroliere din România. Primele bombardamente ale aliaților s-au produs la 1 august 1943, când 177 de avioane de bombardament de tip B-24 au decolat din nordul Africii și au efectuat primul mare raid asupra Ploieștiului, care au cauzat pagube importante unor rafinării.

Schimburile economice dintre România și Germania se efectuau pe baza Convenției economice încheiate la 2 februarie 1943, dar care expira în septembrie același an. De aceea au început noi tratative care s-au materializat în Protocolul economic semnat la 9 februarie 1944 prin care, printre altele, s-a convenit următorul sistem de creditare : Banca Națională germană va pune la dispoziția Băncii Naționale a României o cantitate de aur din depozitele sale de la Berna ; Banca Națională a României plătea acest aur în monedă românească la București și, în afară de aceasta, îi deschidea Germaniei un credit de valoare egală. Germania se mai obliga la livrări "masive" de material de război, iar România trebuia să livreze cereale.

Bombardamentele aliaților au determinat scăderea producției de petrol românesc. Dacă în 1943 aceasta se cifra la 5,3 milioane tone, în luna martie 1944 aceasta era de 385.000 tone, în aprilie 175.000, mai 152.000, iar în iunie 77.000 tone, scădere provocată mai ales de distrugerea mijloacelor de transport. Bombardamentele din aprilie și cele următoare, mai ales cele din 10 august 1944, au provocat mari pierderi rafinăriilor, conductelor, sondelelor, dar și orașelor Ploiești și Câmpina.

Toate schimburile economice între România și Germania s-au efectuat având la bază cursul de 1 marcă = 60 lei fixat în primăvara anului 1941 și păstrat până în august 1944. Păstrarea acestui curs a avut la bază motive

politice, deoarece leul se devalorizase mult și ar fi trebuit ridicarea cursului ... mărcii germane la 200 lei".

Istoricul german Andreas Hillgruber ajunge la concluzia că în vreme ce "puterea de cumpărare a mărcii germane a fost menținută constantă până la sfârșitul războiului datorită măsurilor luate de stat, România primea în anul 1944 pentru 60 de lei exact atâtea mărfuri germane cât primise și în 1941, iar prețurile la petrolul românesc și la cerealele românești crescuseră de mai multe ori. Pentru a putea primi o tonă de petrol, Germania trebuia deci să-i livreze în 1944 de 3 sau 4 ori mai multe mărfuri decât la începutul războiului".

Acuzațiile care s-au adus lui Ion Antonescu de "dezastrul țării" și de subjugare a economiei române față de Germania nu stau în picioare. "Adevărata valoare a materialului de război livrat României începând din 1940, se ridica la 1,2 miliarde mărci germane, din care jumătate, adică 600 milioane mărci germane, trebuia să fie achitată abia după terminarea războiului. Cu aceasta datoria României - împreună cu plățile eșalonate, care nu fuseseră încă achitate, pentru materialul de război, ca și pentru exportul civil și care se ridicau la aproximativ 700 milioane mărci germane - se ridica nu la 1 miliard de mărci germane, ci la 1,3 miliarde. Deoarece însă rezultatele ultimelor negocieri germano-române nu sunt cunoscute, rămâne în dubiu dacă a fost plătită la doua tranșă de 50% a datoriei românești sau dacă Germania a renunțat la plată din motive politice. În afară de aceasta, mai trebuie amintite bunurile germane foarte valoroase care se aflau în România și de care nu s-a putut ține seama în bilanțul de mai sus". Și de care a beneficiat Uniunea Sovietică după război.

"Dacă reexaminăm colaborarea economică germano-română", afirmă istoricul german în analiza pe care o face "constatăm că solicitudinea cu care guvernul român și economia română susțineau războiul Germaniei, își avea limitele ei, determinate de voința fermă a guvernului român de a rămâne stăpân în propria sa casă și de a salva substanța economică a țării, conservând-o în tot timpul războiului pentru viitoarea epocă de pace".

Ca o confirmare a acestei afirmații, adăugăm că atașatul militar român la Ankara, îi comunică celui britanic că "mareșalul pune la dispoziția forțelor anglo-americane care ar veni înaintea celor sovietice < în zona balcanică > 42 vagoane de aur, 2 vagoane valută-hârtie, 400 vagoane de grâu, 300 vagoane de porumb". Aceste cifre ne arată că economia românească nu se afla în starea prezentată la proces.

Mai există încă documente economice în țară care n-au fost cercetate și care întăresc afirmațiile de mai sus. Cercetările viitoare vor pune și mai bine în lumină raporturile economice care au existat între cele două țări în timpul războiului.

Noua orientare a României în relațiile externe

Momentul Stalingrad a reprezentat schimbarea sensului războiului din est. Mareșalul Antonescu era conștient de acest lucru. Totuși a continuat să rămână alături de Germania, considerând că amenințarea principală pentru România tot din răsărit vine. De aceea încearcă să găsească o soluție favorabilă prin inițierea de contacte cu aliații occidentali. Aceștia, la rândul lor, prin pătrunderea în nord-vestul Africii, în noiembrie 1942, amenințau cu debarcarea în Peninsula Balcanică, evitându-se, deci, apropierea armatei sovietice de această zonă.

Pe plan intern, situația era tensionată : regele Mihai și regina-mamă se plângeau că Antonescu îi ține în afara problemelor majore ale țării, că Veturia Goga și Maria Antonescu, care se ocupau de organizațiile de binefacere, s-ar fi aflat prea sus.

În mesajul regal prilejuit de Anul Nou 1943, întocmit de mareșalul Curții, baronul Mocsony-Stárcea, se spunea că România luptă numai pentru apărarea teritoriului național, care îi revine de drept, nu și pentru cuceriri. La această afirmație ministrul plenipotențiar german Killinger a protestat, determinându-l pe Ion Antonescu să intervină și să ceară înlocuirea celui care compusese textul, dar regele refuză. Iar reginei-mamă, care s-a plâns de intervenția mareșalului, acesta i-ar fi spus că "pentru ea este pregătit oricând un tren special cu destinația Florența".

Acesta a fost începutul degradării relațiilor dintre cei doi.

Așa cum spunea, Antonescu a căutat să găsească soluții pentru noua situație. De aceea îl însărcinează pe Mihai Antonescu să ia legătura cu aliații occidentali. Acesta, mai întâi, a luat legătura cu ministrul plenipotențiar italian la București, Renato Bova-Scoppa, cu care se afla în relații de prietenie.

La 19 ianuarie 1943, Bova-Scoppa trimite un raport ministrului de externe italian, contele Ciano, despre discuțiile avute cu Mihai Antonescu, când acesta a afirmat că atât Italia, cât și România, ar trebui să ia contact cu aliații

pentru apărarea Europei de bolșevizare. Dar Mussolini respinge ideea și varianta a căzut.

Apoi a încercat, prin intermediul nuntului papal la Roma și ministrului plenipotențiar turc la București, să lanseze ideea încheierii unei păci separate între puterile occidentale și Germania.

Demersuri s-au făcut și în Portugalia, prin ministrul plenipotențiar Victor Cădere, și în Spania, prin ministrul plenipotențiar Nicolae Dimitrescu.

Secretarul lui Mihai Antonescu spune că acesta pregătise un memoriu pentru Hitler în care voia să-l informeze despre aceste demersuri și rezultatele lor. Dar la întâlnirea din 12-13 aprilie de la Klessheim, Hitler, nemulțumit, i-a cerut marelui să-l demită pe Mihai Antonescu, iar pe miniștrii de la Berna, Lisabona și Madrid să-i rechem, făcându-se vinovați de trădare. "Cu toate reproșurile aspre pe care i le-a făcut Hitler, mareșalul Antonescu și-a apărât în mod hotărât concepțiile politice și a propus deschis încetarea războiului contra puterilor occidentale, pentru a se putea duce până la victoria finală războiul împotriva Uniunii Sovietice ... Antonescu a respins energic aluziile străvezii ale lui Hitler, care puneau catastrofa de la Stalingrad pe seama capitulării unităților române și în schimb a criticat vehement greșelile strategice ale conducerii germane, singura răspunzătoare pentru înfrângere".

Desigur, mareșalul a refuzat să-l demită pe Mihai Antonescu, care continuă acțiunea începută pentru inițierea unor tratative cu aliații occidentali. Astfel la 1 iulie este primit de Mussolini dar discuțiile purtate l-au dezamăgit, căci acesta susținea că situația militară a momentului nu permite începerea unui dialog pentru pace.

Varianta Italia a căzut total, după ce la 25 iulie 1943, Mussolini a fost înlăturat, iar mai apoi Italia ducea tratative de capitulare, armistițiul semnându-se la 3 septembrie.

În timp ce guvernul Antonescu, dar și opoziția reprezentată de Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, se străduiau să ia legătura cu Aliații, la Teheran s-a desfășurat Conferința celor trei aliați (Stalin, Roosevelt și Churchill), între 28 noiembrie - 1 decembrie 1943, când s-a hotărât renunțarea la debarcarea anglo-americană în Balcani și despre care rezultate România nu știa nimic. De aceea ea continuă demersurile începute contând pe debarcarea din Balcani.

În acest timp, pe front, România avea un număr mic de unități - 8 divizii. Acest număr redus s-a menținut din decembrie 1942 până în toamna anului 1943. Pierderile țării în oameni până în noiembrie 1943 erau foarte mari - peste 250.000, așa cum arată Antonescu într-o scrisoare către Hitler din 15 noiembrie 1943.

După începerea unui nou și important atac sovietic la 23 octombrie 1943, trupele coloșiei, în care se aflau și divizii române, au continuat să piardă teren, precum și oameni. Înainte de începerea acestei mari ofensive sovietice, Italia capitulează. De acum țara cu care România încearcă să ia legătura cu aliații occidentali în vederea scoaterii ei din război, este Turcia. De aceea, este numit ministrul plenipotențiar la Ankara Alexandru Cretzianu. Alături de Ion Antonescu și Mihai Antonescu se găsesc și șefii opoziției, Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, precum și cercurile din apropierea regelui.

Între 18-30 octombrie 1943, la Moscova, s-au întâlnit miniștrii de externe ai Statelor Unite, Marii Britanii și Uniunii Sovietice, când s-au discutat încercările aliaților Germaniei de a încheia pace cu puterile occidentale. Acum s-a hotărât ca tatonările României să fie luate în seamă numai dacă ea capitulează necondiționat în fața celor trei.

Această condiție îl face pe Antonescu să întrerupă demersurile, până la finele lunii decembrie 1943, când pericolul apropierei frontului de granițele țării era foarte mare.

Așa cum arătam mai sus, tatonările pe care le-a făcut guvernul român pentru scoaterea țării din război au mers pe mai multe planuri. Când Alexandru Cretzianu a fost trimis la Ankara, la Stockholm a fost numit Frederic Nanu, care la 30 septembrie se afla în capitala Suediei. La plecare, mareșalul Antonescu i-a spus: "Puteți să le spuneți celor interesați în această privință, că eu l-am informat pe Hitler că nu va fi tras nici un glonte românesc asupra trupelor britanice și americane, în cazul când acestea își vor face apariția în România". Dar și aici ambasadorii puterilor occidentale aveau mandatul de a transmite hotărârile guvernelor aliaților stabilite la Moscova și nu de a le discuta.

Tot aici, la Stockholm, apare însă o pistă favorabilă pentru România. Un ziarist bulgar se prezintă la Nanu, la 21 decembrie 1943, spunându-i că guvernul sovietic ar dori să intre în legătură cu reprezentanți ai guvernului român în vederea încheierii războiului dintre țările lor, punând condiția doar ca acțiunea să fie secretă. Oare era adevărată intenția sovieticilor?

Nici Mihai Antonescu și nici altcineva din țară nu se gândise la varianta abordării sovieticilor. Deci, Nanu nu primise instrucțiuni în acest sens. Totuși, la 24 decembrie el se hotărâște să dea curs propunerii, după ce ziaristul bulgar repetase demersul.

Se pare că Mihai Antonescu, în consens cu mareșalul Antonescu, a transmis ambasadorului S.U.A. la Madrid, că este "gata să scmeze capitularea de îndată ce ar avea loc debarcarea Aliaților în Peninsula Balcanică și trupele s-ar îndrepta spre România, iar Turcia ar intra în război

de partea Aliatilor". Acest demers arată că guvernul și oamenii politici de la București tot sperau în schimbarea hotărârii luate la Moscova și că ei nu cunoșteau hotărârea Conferinței de la Teheran, de a se realiza debarcarea în Franța și nu în Peninsula Balcanică. În sprijinul celor afirmate, stă și aprobarea primită de Frederic Nanu de a continua convorbirile cu sovieticii, dar fără "angajamente precise", care ar putea împiedica începerea discuțiilor cu occidentalii în cazul că s-ar putea realiza.

Acțiunea lui Nanu capătă concretețe la 4 ianuarie 1944, când are loc o întâlnire cu înșărcinatul cu afaceri sovietic în Suedia, Vladimir Semenov (ambasadoarea Alexandra Kollontai lipsea, fiind bolnavă), dar fără rezultate pozitive, din cauza lui Nanu care nu avea mandat să discute problema direct.

În acest timp ostilitățile militare se desfășurau defavorabil pentru Germania și aliații ei, lucru recunoscut de Hitler într-o scrisoare din 25 octombrie 1943 adresată lui Antonescu și în care îi cerea acestuia eforturi sporite pentru oprirea inamicului : Germania încearcă prin încordarea tuturor forțelor sale să sfărâme forța valului bolșevic care se abate asupra Europei de est. Îi cere marelui, având în vedere proporțiile pericolului, să participe la campania din primăvara anului 1944, cu un număr cât mai mare de divizii bine instruite și înarmate, dar să aibă și unități gata să intervină oricând și oriunde. În scrisoarea de răspuns din 15 noiembrie, Antonescu a respins aceste cereri, arătând că nu are trupe apte de luptă în acel moment care să fie trimise în est din lipsă de arme și echipament militar. În același timp, cere cu insistență să i se trimită tancuri, tunuri antitanc, mijloace de comunicații și autovehicule, deoarece materialul de război primit până atunci era insuficient și de o calitate nesatisfăcătoare.

Cum frontul se retrăgea continuu spre granițele României, la 9 februarie s-au semnat unele convenții economice cu Germania legate de încartiruirea la noi în țară a unor trupe germane : la început s-a discutat despre retragerea iminentă a două armate - cca. 600.000 oameni - , precum și transportarea prin România a 125.000 de etnici germani colonizați în Transnistria administrată de germani.

Sensul mersului războiului era clar pentru Antonescu, de aceea îl înșărcinează pe atașatul militar de la Ankara, colonelul Teodorescu, la 31 ianuarie 1944, să transmită atașatului militar american din Turcia că România are nevoie de garanții politice în vederea colaborării cu Aliații. Că România nu poate proceda ca Italia, pentru că ar fi ocupată imediat de trupele germane,

iar apoi de cele sovietice. Dacă trupe americane și britanice ar sosi la Dunăre, atunci armata română ar lupta pe Nistru pentru respingerea armatei roșii.

La finele lunii decembrie se încheiasse o înțelegere între guvernul român și opoziția Maniu-Brătianu, pentru evitarea unei catastrofe. La convorbirile dintre cele două părți, mareșalul a cerut lui Maniu să încerce obținerea de la Aliați de garanții satisfăcătoare privind libertatea și securitatea țării. A mai declarat că el nu se cramponează de putere, că este gata să se dea la o parte dacă Maniu va avea succes.

Au căzut de acord să trimită, în secret, la Londra pe prințul Barbu Știrbei, fost președinte al Consiliului de Miniștri, pentru convorbiri. Dar la 1 februarie 1944, îi comunică lui Alexandru Cretzianu la Ankara, că în curând vor avea loc la Cairo convorbiri între cele trei puteri aliate. De aceea la 1 martie Barbu Știrbei pornește spre Cairo, din însărcinarea lui Maniu și Brătianu și cu acordul mareșalului, unde la 17 martie au început convorbirile dintre cei trei aliați : Marea Britanie, S.U.A. și Uniunea Sovietică.

Hitler, după ce pusese în aplicare operația Margareta I de ocupare a Ungariei, a considerat necesară o nouă întâlnire cu Antonescu. Pentru ca mareșalul să aibă o informație clară în privința poziției Aliatilor, înainte de convorbirile cu Hitler, Mihai Antonescu i-a telegrafiat lui Cretzianu la Ankara, la 20 martie, să comunice acest lucru reprezentantului guvernului britanic. Dar, Aliații au dat răspunsul abia la 22 martie, când mareșalul deja plecase din țară pentru întâlnirea care a avut loc între 23-24 martie 1944. În răspunsul tardiv, semnat de generalul Wilson Henry, comandantul suprem al armatei din Mediterana, Aliații cereau lui Ion Antonescu să nu dea curs invitației lui Hitler, căci altfel se va înțelege că el vrea să continue războiul alături de acesta până la sfârșit. Îi mai comunica să ordone trupelor române înțetarea luptei împotriva armatei roșii și să predea România imediat celor trei mari puteri, amintind că la tratativele de pace se va avea în vedere măsura participării ei la zdrobirea Germaniei.

La convorbirea dintre cei doi, desfășurată între 20-24 martie, Conducătorul Statului român a cerut retragerea trupelor ungare din Transilvania și mai cu seamă din înfrânda secuiesc, în vederea retrocedării teritoriului către România. Hitler motivează că nu poate deoarece acest teritoriu este zonă germană de operații, iar trupele ungare de aici sunt subordonate comandantului german al zonei.

Al doilea mesaj trimis de generalul Wilson lui I. Antonescu, la 29 martie, conținea aceleași condiții ca și cel dintâi, în plus îi cerea să ia legătura, printr-un general român căzut prizonier la sovietici, direct cu comandantul suprem al armatei sovietice.

La acest mesaj mareșalul Antonescu nu a dat nici un răspuns pentru că scopul misiunii tratativelor cu Aliații era tocmai evitarea ocupării României de către armata sovietică. Ori, cererea aliaților occidentali era în contradicție cu intențiile guvernului român.

Ca urmare, Wilson, la 2 aprilie 1944, s-a adresat lui Maniu cu aceleași condiții, cerându-i "să-l răstoarne pe mareșalul Antonescu, deoarece refuza să rupă relațiile cu Germania".

Întrucât și Maniu avea aceleași temeri ca și Antonescu, iar condițiile impuse prevedeau numai pretenții și nici un fel de garanții, a ezitat.

Momentele erau foarte grele atât pentru guvernul țării, cât și pentru opoziție. Soarta țării era pusă sub semnul incertitudinii.

Singurul "sprijin" pe care l-a dat Wilson a fost bombardarea unor zone ale țării care au produs pagube, pierderi de vieți omenești și nemulțumirea populației. De aceea, la 19 aprilie 1944, ca și mai târziu, Iuliu Maniu a cerut prin Barbu Știrbei sistarea bombardamentelor care aduc Aliaților mai mult rău din punct de vedere politic, decât foloase din punct de vedere militar. Însă fără rezultat. Românii nu știau că anglo-americanii, prin aceste acțiuni, încercau să mențină atenția Germaniei asupra zonei balcanice pentru a putea organiza debarcarea în Franța.

Continuarea războiului

Puternica ofensivă sovietică începută la 4 martie 1944, a pus armata germană și pe aliații săi, prin ruperea frontului apărât de Grupul de armate Sud, în imposibilitatea de a mai relua legătura cu Armata 17 aflată în Crimeea. În același timp, pericolul apropierii de zona petroliferă românească sporea continuu și implicit pierderea carburantului necesar armatei.

Pentru oprirea înaintării sovieticilor, Hitler îi propune lui Antonescu, prin scrisoarea din 26 martie 1944, să concentreze toate unitățile apte de luptă în nordul Moldovei (armatele 3 și 4). În răspunsul său de a doua zi, Antonescu nu este de acord. În același timp, a respins propunerea de subordonare a celor două armate române Grupului de armate germane, susținând concentrarea unităților române într-un bloc compact.

În scrisoarea de la 1 aprilie Hitler este de acord cu linia de apărare propusă de Antonescu : Carpați - nord de Iași - masivul Cernăuți - Nistru, la nord-est de Chișinău. Dar propunerea de retragere a Grupului de armate A de la capul de pod Odessa, pe Nistrul inferior, nu a fost acceptată, deși era

posibil căci urma ca Odessa să fie evacuată. Chestiunea subordonării trupelor a rămas în suspensie.

Într-adevăr, ofensiva sovietică a fost oprită pe linia propusă, după ce noii comandanți germani au luat măsuri energice pentru stabilirea disciplinei în rândul unităților germane puternic zdruncinate de îndelungata retragere.

Un front lung de 150 km., de la Carpați la Iași, era în sarcina doar a 7 divizii române. De aceea au fost trimise în sprijin unități germane cu armament greu.

Noul front care s-a creat, era apărât de Grupul de armate A, care de acum s-a numit Ucraina de Sud și era comandat de generalul-colonel Ferdinand Schörner, în locul feldmareșalului von Kleist.

Așa cum am arătat, Hitler nu a fost de acord să evacueze Crimeea la propunerea lui Antonescu. Însă mersul frontului, ca urmare a puternicului atac sovietic asupra Sevastopolului, de la 7 mai, l-a determinat ca în noaptea de 8 spre 9 mai să ordone acest lucru. Aici, alături de trupele germane, se aflau o divizie română de cavalerie, una de infanterie și două de munte. Alte trei divizii fuseseră evacuate anterior, cu pierderi însemnate. Evacuarea desfășurată între 8-13 mai s-a făcut din Sevastopol către Constanța și Sulina sub tirul continuu al forțelor maritime și aviației sovietice, provocând numeroase pierderi în oameni și materiale.

Motivația lui Hitler de menținere a capului de pod în Crimeea, pentru apărarea zonei petrolifere din România, nu-și mai avea sens, căci Aliații bombardaseră zona în cauză, avioanele plecând de pe aerodromul din Italia de sud, blocând circulația navelor pe Dunăre.

Atacurile aviației Aliaților au provocat mari pierderi zonei petrolifere românești, mai ales cele din 4-5 mai. Până la această dată, Germania primise cu 140.000 tone de țiței mai puțin față de cifra prevăzută, iar în bombardament au ars 25.000 tone. Acest lucru l-a determinat pe Keitel să afirme că situația este catastrofală.

Prezența trupelor germane pe teritoriul țării a impus noi tratative cu guvernul român privind banii necesari acestora pentru acoperirea cheltuielilor. S-a stabilit ca acestea să se facă prin cliring. Pentru tratative a fost trimis dr. Clodius, cu puteri sporite, cu misiunea de a încheia relații și cu regele Mihai I, și Curtea regală, dar și cu Ion Antonescu, în vederea împiedicării unei eventuale schimbări de orientare politică a României.

Acestuia, mareșalul i-a spus, mai direct, mai indirect, în mai multe rânduri, că dacă Germania nu va obține succese militare semnificative, atunci România trebuie să recurgă la un final politic al războiului.

Fiecare parte își susținea punctul său de vedere : partea germană a sugerat ideea unei evidente a tuturor serviciilor și livrărilor în scopul decontării după război, soluție respinsă de partea română ; ori ocuparea României pentru stocarea întregii forțe economice necesare războiului, respinsă de Hitler. Făcându-l dispus continuarea tratatelor, deși nu aveau sorți de izbândă.

Într-un raport din 20 mai 1944, adresat Wehrmachtului se spunea : din partea guvernului român nu se constată dorința de a contribui cu cota ce-i revine în lupta contra bolșevismului și nici cu cea din cheltuielile de război - exceptând bineînțeles participarea la război a unităților române aflate pe front. Mai departe se arată că Antonescu folosește metoda rezistenței pasive.

Problema transportului refugiaților din Transnistria crea și ea divergențe între cele două părți, deoarece rezolvarea ei era diferită. Atâta timp cât operațiunea se efectua în mod echitabil, pentru etnicii germani și pentru români, lucrurile au decurs normal. Când, însă, românii din Transnistria au rămas pe loc, iar germanii se aflau la Galați pentru a fi transportați pe Dunăre, mareșalul a refuzat să permită trecerea acestora prin teritoriul românesc, obligându-i să se retragă prin Dobrogea-Bulgaria-Serbia.

Contradicțiile dintre germani, care erau interesați în continuarea războiului, și români, care căutau să protejeze economia, se accentuau. Soarta viitoare a României era hotărâtă însă de alții. La 2 aprilie 1944, Molotov în fața unor corespondenți de presă din țările aliate și neutre, a prezentat interesele Uniunii Sovietice în România, însă într-un mod infirmat de desfășurarea ulterioară a evenimentelor. A declarat că afirmațiile sale sunt în acord cu guvernele Statelor Unite și Marii Britanii, fapt confirmat de acestea a doua zi. Comisarul poporului pentru afaceri externe al Uniunii Sovietice a declarat că U.R.S.S. nu urmărește anexiuni teritoriale în România, sau schimbarea structurii sociale, ci numai alungarea trupelor germane. Iar pe 5 aprilie ambasadorul sovietic la Cairo, Nikolai Novikov, i-a precizat lui Barbu Știrbei că dacă România va continua să trimită pe front trupe alături de Germania, armistițiul nu poate fi încheiat și că soluția este numai una, aceea transmisă de generalul Wilson. Același Novikov, peste 7 zile, i-a transmis lui Știrbei condițiile minimale fixate de Aliați, valabile atât pentru mareșalul Antonescu, cât și pentru Iuliu Maniu: 1. Ruperea relațiilor cu Germania și alăturarea armatei române la lupta armatei roșii împotriva Germaniei ; 2. Recunoașterea graniței ruso-române din 22 iunie 1941 ; 3. Plata de reparații ; 4. Eliberarea tuturor prizonierilor de război aliați ; 5. Libertate de deplasare pentru armata roșie pe teritoriul României ; 6. Hotărârea comună a guvernului sovietic și a guvernelor puterilor occidentale de a anula Arbitrajul de la

Viena. Uniunea Sovietică este dispusă să susțină revendicările României privind retrocedarea Transilvaniei de nord.

Răspunsul la aceste propuneri a fost diferit, dar cu același rezultat, deși cu întârziere și după unele ezitări. guvernul Antonescu, la 15 mai, le refuză. Pe când Iuliu Maniu, după răspunsul la 19 aprilie, dar făcând contrapropuneri : guvernul german să fie înștiințat de încheierea armistițiului, iar dacă partea germană va trece la represalii militare, atunci România urma să-i declare război, apoi, având în vedere că România dispune de forțe militare care să-i țină piept Germaniei, nu este nevoie să pătrundă trupe străine în țară, decât numai la cererea guvernului român.

Dar, după 2 zile, Aliații resping propunerile lui Maniu, cerându-i totodată să dea răspuns categoric : da sau nu ; acceptă sau respinge propunerile în 6 puncte.

Înainte ca Maniu să primească acest răspuns de la Aliați, pe 20 aprilie trimite la Cairo pe Constantin Vișoianu care să-l sprijine pe Barbu Știrbei. Acesta a prezentat un raport din care se înțelegea că Iuliu Maniu inițiese o coaliție a partidelor democratice (P.N.T., P.N.L., Partidul Socialist și Partidul Comunist), care de fapt s-a și realizat la 10 iunie 1944, sub denumirea de Blocul Național Democrat. Dar delegatul sovietic a refuzat să discute propunerile lui Maniu, astfel că la 10 iunie acesta a fost nevoit să accepte definitiv condițiile armistițiului.

Așa cum am arătat, guvernul Antonescu a respins propunerile, socotindu-le foarte aspre, dar mizând și pe obținerea unor rezultate mai bune ca urmare a tratatelor secrete care se duceau la Stockholm și care fuseseră reluate la 11 aprilie din inițiativa sovietică. Numai că și aici la baza tratatelor au stat tot cele 6 puncte de la Cairo.

Pe baza instrucțiunilor lui Mihai Antonescu, ministrul român în Suedia, Frederic Nanu, trimite la 29 mai un memoriu guvernului sovietic prin care se cerea adăugarea unor precizări la cele 6 puncte și anume :

- a. trupelor germane să li se acorde un termen de 15 zile pentru a se retrage din România ; dacă Germania nu respectă termenul, atunci armata română va sprijini pe cea sovietică pentru alungarea unităților germane ;
- b. stabilirea unei zone în România unde să se găsească guvernul civil român și în care să nu pătrundă unități ale armatei roșii ;
- c. soarta Basarabiei și Bucovinei de nord să fie stabilită prin tratatul de pace care se va încheia ;
- d. chestiunea reparațiilor de război să fie mai amănunțit examinată.

În răspunsul din 31 mai partea sovietică afirma că acceptă reducerea reparațiilor și discutarea problemei zonei de administrație civilă românească.

Într-o altă notă din 2 iunie, guvernul sovietic mai completează că dacă Germania nu se retrage în cele 15 zile, este de acord ca România să rămână neutră și cere să fie trimisă o delegație română la Moscova pentru încheierea tratativilor.

Guvernul român nu se putea hotărî să facă pasul următor. Tot mai credea în alte discuții și rezultate mai bune cu aliații occidentali.

La 22 iunie Nanu este întrebat dacă a primit vreun răspuns de la București, care de fapt nu sosise.

S-au încercat tratative cu sovieticii încă din 1943 și pe varianta Gh. Tătărescu - Richard Franasovici (fostul ministru român la Varșovia și Paris, care locuia în Elveția din 1940) - Beneș (președintele guvernului cehoslovac în exil la Londra). Fostul prim ministru Tătărescu, în vederea schimbării poziției României față de Uniunea Sovietică, propunea condiții care desigur nu coincideau cu intențiile sovietice de mai târziu: menținerea monarhiei, menținerea relațiilor sociale și economice existente în țară, anularea Arbitrajului de la Viena. Sovieticii au cerut tratative directe cu Tătărescu. La 29 iulie Franasovici a transmis telegramă cifrată la Legația română din Berna, dar la Tătărescu a ajuns abia la 17 august 1944, când lucrurile avansaseră pe o altă cale.

La 20 iunie 1944 Maniu a trimis un emisar special care să prezinte puterilor aliate planul de răsturnare a lui Antonescu și de formare a unui nou guvern în vederea încheierii armistiștiului. Pentru reușita planului elaborat de generalii Constantin Sănătescu, Constantinescu-Claps, Aurel Aldea, Mihai Racoviță și Gheorghe Mihail, se prevedea aducerea în țară a trei brigăzi de aviație aliate. Generalul M. Racoviță, care comanda Armata a 4-a, aflată la est de Iași, trebuia să lase cale liberă trupelor sovietice și să colaboreze cu Comandantul Suprem al armatei roșii.

Pentru evitarea aducerii de noi forțe în România, Maniu cerea ca principalele atacuri aeriene să se îndrepte către Bulgaria și Ungaria. Propunerea lui Maniu, făcută în numele celor patru partide, a fost prezentată aliaților la Cairo la 29 iunie 1944.

Deși Iuliu Maniu a intervenit la 9 și 14 iulie, 2, 7 și 19 august, pentru a primi un răspuns, acesta nu a venit. De ce ? Pentru că cei trei aliați deja hotărâseră soarta României fără ca guvernul român sau opoziția și emisarii ei din Cairo să fi fost informați.

La 5 mai 1944, guvernul britanic a propus sovieticilor împărțirea zonei de sud-est a Europei în zone de operații militare: Grecia și Iugoslavia cădeau în zona britanică, România și Bulgaria în cea sovietică. La 18 mai sovieticii acceptă aceste zone pur militare, iar S.U.A. la 12 iunie, cu condiția ca

înțelegerea să fie valabilă numai 3 luni. Cu aceasta a fost pecetluită evoluția evenimentelor politice în România. Căci la Conferința de la Moscova din 9-18 octombrie 1944, acordul s-a prelungit.

Înlăturarea mareșalului Antonescu

Debarcarea din 6 iunie 1944 în Franța, a fost hotărâtoare în mersul evenimentelor militare ulterioare. Ofensiva sovietică din 22 iunie a deschis drumul către Varșovia și Prusia orientală, prin înfrângerea Grupului de armate germane Centru, iar la 14 iulie a început o nouă ofensivă în urma căreia Germania a pierdut zona petrolieră din Galiția.

În vest unitățile de tancuri au rupt la 31 iulie frontul din Normandia și au cucerit Franța în câteva săptămâni.

În urma rușii relațiilor diplomatice la 2 august între Turcia și Germania, situația politică din sud-estul Europei se schimbă. Mareșalul Antonescu, împreună cu Mihai Antonescu și generalul Șteflea, face o ultimă vizită Führerului, la 5 august, la cartierul său general, unde au loc 5 ore de discuții despre situația militară a momentului, atentatul de la 20 iulie, poziția României privind războiul.

Despre această întâlnire se pare că a existat o însemnare a mareșalului, publicată în ziarul La Nation Roumaine (care apărea la Paris) la data de 15 ianuarie 1953 : După ce a terminat expozeul său, privitor la posibilitățile actuale și viitoare ale armatei germane, cu mult lux de exemple și argumente, Führerul m-a privit drept în ochi și mi-a spus într-o manieră neașteptată și neobișnuită în relațiile dintre șefii de state, că scopul întrevederii noastre era în legătură cu viitoarele relații dintre Germania și România. El vroia să știe imediat dacă România, și în special conducătorul ei, mareșalul Antonescu, era decis să urmeze Germania până la capăt ... Am declarat categoric și fără cea mai mică ezitare că nu pot răspunde la această întrebare, deoarece am fost luat prin surprindere, și că sunt de părere că această problemă ar trebui rezolvată pe cale diplomatică. Am adăugat că nu pot răspunde, într-un fel sau altul, înainte de a fi primit eu însumi răspuns la următoarele probleme. Și urmează cele trei chestiuni la care Antonescu dorea lămuriri: 1. Dacă Germania nu poate menține frontul pe linia aceluși moment, România nu o mai poate urma, la care Hitler nu a putut da un răspuns; 2. A doua chestiune era legată de faptul că bombardamentele Aliaților sunt neiertătoare, că aduc mari pagube rafinăriilor, căilor ferate, industriei și nu se puteau lua măsuri de apărare din partea Germaniei. Și în acest caz, România nu se poate menține pe aceeași

poziție, căci ar duce-o la catastrofă totală. Führerul nu l-a putut asigura că poate lua măsuri de apărare ; 3. A treia problemă ridicată de Antonescu era legată de noua situație creată prin alăturarea Turciei aliaților. În felul acesta s-ar putea face debarcare masivă pe litoralul românesc, iar România ar putea fi zilnic sau de mai multe ori pe zi bombardată prin folosirea bazelor aeriene turcești. Hitler i-a răspuns că nu crede că Turcia va deschide străzile și va ceda bazele aeriene, dar nu mi-a răspuns în ce fel ne-ar putea ajuta în cazul în care aceste eventualități s-ar transforma în realitate.

Însemnarea se termină cu o concluzie : Eram gata să-mi exprim - dar m-am abținut - părerea în legătură cu problema rupturii dintre Germania și România: un popor nu poate niciodată să se angajeze orbește alături de alt popor atunci când acesta duce o acțiune politică și militară greșită. Cine ne poate garanta că Germania nu va face din nou aceeași greșeli. Nu-mi pot sacrifica poporul meu, atunci când se fac astfel de greșeli.

Frontul pe care-l apărau în acest timp armatele germano-române era destul de lung și era comandat de generalul colonel Hans Friessner, al cărui plan de întărire a zonei din regiunea Iașului nu a fost acceptat de Hitler, care vedea pericolul sovietic în partea de sud a frontului.

Grupul de armate Friessner era format din Armata a 3-a română (comandată de generalul Petre Dumitrescu), și Armata a 6-a germană, care apărau frontul de la gurile Nistrului până la masivul Cornești, făcând un mare arc în jurul Chișinăului. Cealaltă parte a frontului se întindea de la Iași la Carpați și zona subcarpatică până la nord de Câmpulung Moldovenesc și era aparată de Armata a 4-a română (comandată de generalul Mihai Racoviță) și Armata a 8 germană.

Despre posibila schimbare a poziției României Hitler a fost informat pe diferite căi dar el nu a dat crezare.

Așa cum era de prevăzut, la 20 august 1944, armata sovietică pornește o puternică ofensivă în zona frontului de la nord de Iași până la Tiraspol, reușind să facă breșe din primele zile. Acest lucru l-a determinat pe Antonescu să meargă la Cartierul General al Grupului de Armate, aflat la Slănic Moldova, în zilele de 20-21 august. La fel ca generalul Friessner, el considera zona de la nord de Iași cea mai expusă atacului sovietic. El a cerut ca în orice fel Basarabia și Iașul să fie păstrate, punct de vedere susținut și în fața lui Hitler anterior. Discuția pe care a avut-o mareșalul cu generalul Hans Friessner a fost redată în cartea pe care a scris-o acesta din urmă și din care reiese preciziunea lui Antonescu privind urmările războiului : "Oricum s-ar termina războiul, Rusia va ieși din el mai puternică decât era atunci când acesta a început. Ea va reprezenta deci și în viitor un mare și permanent

pericol pentru Europa". Mai zice : "Poporul german este poporul european care are misiunea de a frâna intențiile statului sovietic rus, iar acest popor german nu are în est și sud-estul Europei decât un singur aliat firesc : poporul român, care deține un teritoriu ce constituie aproximativ 40% din distanța în linie dreaptă de la Marea Baltică la Marea Neagră. Statul german trebuie să fie puternic la Marea Baltică și la sud de aceasta. Statul român și poporul român trebuie să fie mare și puternic la Marea Neagră și la nord de aceasta pentru a constitui o barieră împotriva intențiilor Rusiei sovietice".

Desfășurarea evenimentelor pe front l-au făcut pe Antonescu să înțeleagă tot mai clar că războiul este pierdut. El intenționa să meargă la București și să-i prezinte regelui situația militară.

În ziua de 22 august Mihai Antonescu a cerut audiență la rege, cu care ocazie i-a spus că trebuie încheiat armistițiu și că a doua zi mareșalul urma să vină el înșiși în audiență pentru a discuta măsurile care trebuia luate.

După începerea ofensivei sovietice la 20 august, Maniu a telegrafiat la Cairo arătând că opoziția, în strânsă legătură cu regele, este gata să acționeze pentru înlăturarea lui Antonescu și așteaptă sosirea trupelor aeroportate solicitate de la Aliați. Se hotărâse ca acțiunea să înceapă pe data de 26 august. Dar după ce Mihai Antonescu fusese primit de rege, pe care-l anunțase de dorința mareșalului de a discuta situația militară și politică a României, suveranul, a schimbat data acțiunii pentru 23 august, pentru a împiedica o eventuală înțelegere între guvernul român și sovietici pe baza tratativelor care se duceau la Stockholm, împiedicând, astfel, acțiunea preconizată.

În dimineața zilei de 23 august, mareșalul i-a spus prof. Gh. Brătianu și ministrului german Clodius că trebuie pus capăt acestei lupte fără speranță. El a cerut, prin prof. Gh. Brătianu, liderilor politici să-și dea acordul scris pentru semnarea armistițiului în condițiile impuse de Aliați : pierderea Basarabiei, Bucovinei de nord și ținutului Herța. Iuliu Maniu, însă, a refuzat. Iar Mihai Antonescu a trimis la Stockholm un curier diplomatic. Neagu Djuvara, cu instrucțiuni pentru Frederic Nanu și împuterniciri depline în vederea încheierii armistițiului, desigur dacă propunerile din 2 iunie mai erau valabile : "Mareșalul Antonescu ar fi gata, dacă va fi cazul, să se retragă, dând mâna liberă lui Mihai Antonescu pentru încheierea armistițiului".

Numai că varianta inițiată de guvernul român nu s-a putut realiza, deoarece curierul a sosit la Stockholm în după amiaza zilei de 24 august, când evenimentele din București erau în plină desfășurare.

Ultima audiență a mareșalului

După cum se știe, la ora 16,15, în ziua de 23 august 1944, a început ultima audiență la rege a mareșalului Ion Antonescu. Acesta i-a prezentat situația militară și necesitatea încheierii armistițiului. Nici nu poate fi vorba de o altă variantă a discuției din moment ce în dimineața aceleiași zile plecase emisarul în Suedia cu instrucțiuni în același sens.

Regele, neluând în seamă cele expuse de mareșal, a pus în aplicare planul stabilit și a dispus arestarea acestuia, precum și a lui Mihai Antonescu, Constantin Pantazi (ministru de Război) și Pîky Vasiliu (subsecretar de stat la Interne). Apoi a numit un alt guvern, dinainte stabilit, în frunte cu generalul Constantin Sănătescu, format din : generalul Aurel Aldea (ministru de Interne), Grigore Niculescu-Buzești (ministru de Externe), generalul Gh. Potopeanu (ministru Economiei și al Finanțelor), generalul Ion Boițeanu (ministru Culturii Naționale și al Cultelor), generalul Mihail Racoviță (ministru Apărării Naționale), Dimitrie D. Negel (ministru Agriculturii și Domeniilor), generalul Constantin Eftimiu (ministru Lucrărilor Publice și Comunicațiilor) ș.a.

Din acest guvern făceau parte și reprezentanți ai partidelor din opoziție, ca miniștri secretari de stat fără portofolii: Iuliu Maniu (P.N.Ț.), Constantin I.C. Brătianu (P.N.L.), Constantin-Titel Petrescu (P.S.D.), și Lucrețiu Pătrășcanu (P.C.R.).

La orele 22.00, postul de radio București a difuzat Proclamația Regelui prin care se cerea trupelor să înceteze lupta împotriva Uniunii Sovietice, anunțând că România a acceptat condițiile armistițiului oferit de Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie. "Alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizând toate forțele națiunii vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub ocupația străină".

În noaptea de 23-24 august, emisarii români aflați la Cairo au primit puteri depline din partea primului ministru Constantin Sănătescu și a regelui să semneze armistițiul cu cele trei puteri aliate.

Când noul ministru de externe român a comunicat oficial ruperea relațiilor diplomatice, a oferit trupelor germane libera trecere numai dacă ele se vor abține de la acte ostile.

Friessner l-a informat pe Hitler despre situația din România, dar și despre dispoziția regelui "de a nu se întreprinde nimic împotriva germanilor, atâta timp cât ei se mai află pe teritoriul românesc". Dar Hitler a reacționat de pe poziții de forță și i-a cerut lui Friessner "să ordone ca toate forțele armate, toate mijloacele de luptă ale armatei germane și ale unităților S.S., toți cetățenii germani și etnicii germani, să fie folosiți pentru menținerea liniștii și securității în România". Hitler i-a comunicat generalului Hansen la București, ordinul de "a înăbuși puciul de la București", și să ocupe Capitala, cu Divizia 5 antiaeriană, interzicându-le orice tratative cu românii "renegați". Hitler nu a bănuit cât de gravă era situația din România și a ordonat bombardarea Capitalei, continuarea asigurării producției de petrol și transportarea țițeiului prin conducte și pe calea ferată la Giurgiu, pe Dunăre și pe calea ferată prin Brașov. Mai cerea pregătirea pentru preluarea întreprinderilor de către armata germană.

Șefii diferitelor misiuni germane din București nu au avut toți aceeași părere în privința atitudinii față de avertismentele românilor de a se retrage în liniște și au trecut la represalii. Așa că, începând cu 24 august, au început lupte între armata română și cea germană. Ofertei românilor de a se retrage în liniște, germanii i-au răspuns cu focuri de arme, determinând lupta deschisă dintre cei doi foști aliați.

Ca răspuns la bombardarea Bucureștiului, la 25 august orele 16.30, România declară război Germaniei. Rând pe rând Capitala, împrejurimile și zona petroliferă au fost eliberate, iar pe 31 august generalii Gerstenberg și Rainer Stahel au fost făcuți prizonieri.

Momentul 23 august devine decisiv în mersul războiului mondial. Ca urmare, armata germană a fost privată de petrolul românesc și de linia fortificată a Carpaților unde s-ar fi putut apăra cu forțe mai reduse. Trupele sovietice au putut înainta ușor și rapid sute de kilometri către Balcani și vest (Ungaria, Cehoslovacia, Austria). "Niciodată, printr-un singur eveniment, nu s-au pierdut atât de mulți soldați și atât de mari teritorii ca în urma radicalei schimbări de orientare a regelui Mihai".

Deși România încetase lupta contra Uniunii Sovietice, iar emisarii români de la Cairo primiseră puteri depline să încheie armistițiul, încă din noaptea de 23-24 august, acesta s-a realizat abia la 12 septembrie, din care cauză jara noastră a înregistrat în acest interval de timp pierderi importante în oameni și material de război.

După comunicarea la radio a Proclamației regelui, șeful Secției operații din Marele Stat-Major al Armatei române, generalul Racoviță, a ordonat comandanților unităților române să trimită reprezentanți la comandanții sovietici care se aflau în fața lor pentru a trata noua situație. Dar sovieticii "n-au acceptat însă propunerile de tratative, ci i-au considerat pe români prizonieri de război. În intervalul 24 august-12 septembrie, alți 140.000 de soldați români aveau să ia drumul prizonieratului; adăugându-se celor 147.000 ... capturiți anterior". La aceasta s-a adăugat comportamentul brutal al soldaților sovietici care au jefuit, maltrat și violat populația românească pe toată perioada cât au traversat teritoriul României.

De acum înainte armata sovietică a înaintat spre miezul României, fără probleme, trupele germane retrăgându-se spre Transilvania.

Sovieticii au sosit la 30 august în zona petroliferă, la 31 august în București, zone deja aflate în mâinile românilor.

Catastrofa totală a armatei germane, ca urmare a noii orientări a României, a schimbat mersul războiului în favoarea Aliaților.

După arestarea lui Ion Antonescu

Abia la 26 august 1944, delegatul sovietic la Cairo, Nikolai Novikov, face cunoscut noului guvern român că acceptă propunerea de capitulare, inclusiv cele trei clauze suplimentare invocate în discuțiile dintre Nanu și Semenov la Stockholm. În același timp, le comunică românilor că armistițiul va fi semnat la Moscova.

Reprezentanții Blocului Național Democrat (Ghiță Pop-P.N.T., Gh. Fotino-P.N.L., Ștefan Voitec-P.S.D. și Lucrețiu Pătrășcanu-P.C.R.) și delegatul regelui, generalul Dumitru Dămăceanu, au sosit la Moscova pe 31 august. Conducătorul delegației era Lucrețiu Pătrășcanu. Dar cei ce negociaseră la Cairo (prințul Știrbei și Constantin Vișoianu) sosesc la Moscova abia pe 10 septembrie. Întârzierea s-a datorat Marii Britanii care, între timp, a cerut aprobarea dominiilor de introducere a unor modificări în textul armistițiului.

Tratative pe marginea conținutului armistițiului nu au avut loc, ci numai citirea punctelor acestuia, dinainte pregătite, în zilele de 10 și 11 septembrie, iar parafarea s-a făcut pe 12 septembrie.

Convenția de armistițiu prevedea: recunoașterea anexării teritoriilor de către sovietici pe baza ultimatumului din iunie 1940; despăgubiri de război în valoare de 300 milioane dolari, în mărfuri, eşalonate pe parcursul a 6 ani; libertatea de mișcare pentru trupele sovietice pe teritoriul românesc; arestarea și pedepsirea criminalilor de război; nulitatea arbitrajului de la Viena și restituirea Transilvaniei, sau a celei mai mari părți a ei către România.

Documentul mai prevedea ca România să ducă lupta contra Germaniei și Ungariei, punând la dispoziție cel puțin 12 divizii de infanterie.

Din partea aliaților armistițiul a fost semnat numai de mareșalul Rodion Malinovski.

Viitorul României fusese hotărât încă de la 9 septembrie, când Churchill îi propune lui Stalin stabilirea zonelor de influență în Balcani. Marea Britanie era interesată să-și păstreze influența în Grecia, de aceea târgul a stabilit ca Uniunea Sovietică să aibă 90 procente în România și 10 în Grecia, iar Marea Britanie invers. S.U.A. au fost de acord cu această înțelegere. În felul acesta soarta României a fost pecetluită pentru patru decenii și jumătate.

Pe 7 septembrie 1944, România a declarat război Ungariei în vederea eliberării nordului Transilvaniei ocupat prin arbitrajul de la Viena. Cu câteva zile mai înainte Ungaria "avansase ideea de a cuceri sudul Transilvaniei", dar rapiditatea cu care se desfășurau luptele a făcut ca guvernul ungar să renunțe la acest gând. Mai mult, la 6 septembrie, dă o declarație din care răzbat alte intenții: "Ungaria dorește să trăiască în pace cu România, dar că acest lucru este din ce în ce mai dificil, din cauza atitudinii României".

România s-a angajat în lupta de eliberare a nordului Transilvaniei cu toate forțele, ostașii luptând cu același curaj și spirit de sacrificiu cum o făcuseră în luptele de eliberare a Basarabiei și Bucovinei de nord cu 3 ani în urmă. Guvernul român a pus la dispoziția Aliaților mai multe forțe decât se stabilise prin armistițiu: 21 divizii, plus 5 divizii de cavalerie și o divizie de tancuri însumând 538.536 oameni.

În urmă unor mari sacrificii umane și materiale, teritoriul țării a fost eliberat la 25 octombrie 1944. Trupele române au continuat luptele în Ungaria, Slovacia și Austria, până la înfrângerea Germaniei.

Acest al doilea război mondial, la care România a fost nevoită să participe, i-a adus mari pierderi umane (794.562 morți, răniți, bolnavi și dispăruți) și materiale, dar și teritoriale.

Încă o dată istoria a dovedit că soarta celor mici se află în mâna celor puternici, că țările mici, uneori, iau hotărâri împotriva intereselor lor generale, că se aliază conjunctural pentru a supraviețui.

Altul ar fi fost viitorul României Mari, dacă nu s-ar fi declanșat al doilea război mondial. Doar două decenii s-au aflat laolaltă toate provinciile locuite de români. Dacă primul război mondial s-a încheiat favorabil pentru România, cel de-al doilea, dimpotrivă.

Idealul de a-și constitui statul național unitar român, pentru care sute și sute de ani înaintașii noștri au luptat, a devenit după a doua conflagrație mondială o chestiune de actualitate.

Mareșalul Antonescu anchetat la N.K.V.D.

După arestarea mareșalului Antonescu și a lui Mihai Antonescu, din ordinul regelui Mihai I, la 23 august 1944, au urmat generalul Constantin (Piki) Vasiliu (subsecretar de stat la Interne), generalul Constantin Pantazi (ministru de Război), Eugen Cristescu (șeful Siguranței Statului), Radu Lecca (împuternicitul guvernului și comisar general pentru probleme evreiești), profesorul Gheorghe Alexianu (guvernatorul Transnistriei).

Arestării au fost preluate de un grup de comuniști, conduși de agentul sovietic Emil Bodnăraș, ofițer dezertor din armata română, și duși într-o casă conservativă a Partidului Comunist Român din cartierul Vatra Luminoasă.

După intrarea trupelor sovietice în Capitală, la 31 august 1944, șeful Direcției Politice a Frontului 2 Ucrainean, generalul Tvevencov, s-a interesat în mod special de locul unde se afla mareșalul. Sub motiv că paza casei nu era sigură, generalul sovietic i-a cerut lui Emil Bodnăraș să-i predea arestații pentru a-i "transporta în dispozitivul trupelor proprii".

Ce s-a întâmplat cu arestații aflăm de la fiul generalului Constantin Pantazi, căruia tatăl i-a povestit după obținerea grațierii. La 1 septembrie au fost îmbarcați într-un camion militar și duși în direcția Urziceni, apoi dincolo de granița răsăriteană, unde au fost urcați într-un tren de clasa a III-a, cu care au călătorit 3 zile și 3 nopți până la Moscova. Aici au fost urcați în autoturisme și duși la un castel cu parc din împrejurimile Moscovei. Aici, Ion Antonescu i-a spus lui Pantazi că intenționează să se sinucidă, iar ei să arunce toată vina asupra lui. Generalul Vasiliu de teamă că toată răspunderea va cădea asupra lor, l-a urmărit pe mareșal să nu se sinucidă. Într-adevăr, vigilența lui a făcut ca încercarea mareșalului de a se spânzura la 8 septembrie, să eșueze.

În ziua de 10 mai 1945, a doua zi după terminarea războiului, au fost transferați la vestita închisoare Lubianka din centrul capitalei Rusiei și nu s-au mai văzut între ei decât la 9 aprilie 1946, când, tot cu un tren clasa a III-a, au fost trimiși în țară. Aici au suportat un regim de detenție batjocoritor și umilitor din partea deținuților și a organelor de pază.¹

Printre cei care l-au anchetat pe mareșal a fost și ministrul Abakumov care i-a cerut să declare în scris că Basarabia și Bucovina de nord nu ar fi pământ românesc și că România, deci, îl revendică pe nedrept. Mai aflăm din memoriul mareșalului scris la 15 mai 1946, că i s-a cerut să recunoască uciderea, din ordinele sale, a sute de mii de sovietici.

Din documentele pe care le-am obținut de la Centrul de Arhivă al Serviciului Federal de Securitate al Federației Ruse (fostul K.G.B.) observăm câteva elemente: întâi că mareșalul Antonescu nu a învinuit de nimic pe colaboratorii săi; al doilea, că și-a păstrat verticalitatea afirmând că a făcut războiul pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord, precum și pentru înfrângerea comunismului; al treilea, că s-a unit cu Germania, singura putere care a asigurat granițele României; al patrulea, că translatorul nu era bun cunoscător al limbii române, ceea ce a făcut ca unele întrebări să nu fie bine receptate, iar răspunsurile să fie traduse neclar.

Într-un document pe care l-am primit, despre care face referire și Antonescu în memoriul său, este un proces-verbal întocmit la 26 iunie 1945, cu ocazia interogatoriului pe care i-l ia locotenentul colonel Lihavev, șeful Biroului de Cercetare din cadrul Direcției Generale "Smerș".

Interogatoriul cuprinde 27 de întrebări și tot atâtea răspunsuri și se referă la colaborarea lui cu Hitler, la pregătirea și desfășurarea războiului. El arată că nu putea să rămână neutru, căci Hitler oricum ar fi ocupat România. Răspunzând la alte întrebări, el recunoaște că a pornit războiul contra Uniunii Sovietice și că a ocupat teritorii dincolo de Nistru, unde a introdus administrație românească. Antonescu declară deschis că a pornit războiul contra U.R.S.S. pentru a elibera Basarabia și Bucovina de nord. Nu ascunde că a promis Germaniei petrol și cereale pentru susținerea războiului. Apoi, arată cum a procedat cu pregătirile de război, cum toți miniștrii au fost de acord cu el. Anchetatorul insistă asupra măsurilor luate de administrația românească în Transnistria : lagăre, rechiziții, capturi de război. Unele întrebări și răspunsuri, din cauza interpretului, sunt neclare, dar pot fi limpezite prin Declarația pe care mareșalul o va scrie la 6 ianuarie 1946.

¹ La Arhiva Serviciului Federal de Securitate al Federației Ruse ni s-a spus că mareșalul ar fi stat și la închisoarea Lefortovo, aflată într-un cartier al Moscovei.

Din răspunsurile date în Declarație, se deslușește cu claritate tăria de caracter a Conducătorului Statului, hotărârea de a nu se disculpa, luarea asupra lui a învinuirilor care se aduceau guvernului român. Declarația a scris-o având la bază un chestionar. Prima întrebare se referă la pregătirile României și Germaniei în vederea atacării U.R.S.S. El declară, fără rezervă, că a dus politică de strângere a legăturilor cu Germania și că a primit ajutor pentru instruirea și înarmarea oastei. Aceste chestiuni au fost stabilite în timpul primei vizite pe care a făcut-o lui Hitler la Berlin în luna noiembrie 1940. În timpul convorbirilor, la care au asistat ministrul de externe Ribbentrop și translatorul Schmidt, care au durat 4 ore, după cum afirmă Antonescu, l-a asigurat pe Führer că România va respecta aderarea țării la Pactul Tripartit, înțelegere convenită înaintea venirii sale la conducerea țării, iar acesta l-a liniștit spunându-i că Germania garantează granițele Statului român.

În timpul acestor convorbiri Hitler i-a spus că prin Dictatul de la Viena "încă nu s-a spus ultimul cuvânt" și deci putea spera la revenirea nordului Transilvaniei la România.

Mai departe, arată că a fost de acord ca Misiunea militară germană să continue acțiunea de instruire a armatei române după metode germane.

Pe linie economică, s-a semnat o convenție pe baza căreia Germania livra României avioane Messerschmidt 109, tancuri, artileria antiaeriană și antitanc, pistoale automate, tractoare agricole și primea grâu și benzină.

Întrebat dacă această întâlnire poate fi socotită ca începutul colaborării lor pentru declanșarea războiului în est, el a răspuns afirmativ. În continuare, arată că a doua vizită i-a făcut-o lui Hitler, la Berchtesgaden în ianuarie 1941, la convorbiri luând parte Ribbentrop, Fabricius, și Killinger, precum și feldmareșalul Keitel și generalul de corp de armată Jodl. Acum Hitler îi cere voie să treacă prin România trupele germane care se aflau deja concentrate în Ungaria pentru a-l sprijini pe Mussolini în luptele contra Greciei. După ce a primit din nou asigurări că țara va fi apărată, mai ales că sovieticii amenințau mereu granița, ba au și ocupat câteva insule în brațul Chilia, el a aprobat. Pentru ca Antonescu să fie liniștit în privința unui atac din partea sovieticilor, Führerul i-a spus că o parte din armata care urmează să treacă Dunărea în Bulgaria va rămâne în România.

A treia vizită o face lui Hitler în luna mai 1941¹, la München, când acesta îi face cunoscut că a hotărât să înceapă războiul contra U.R.S.S. La convorbiri au participat Ribbentrop și translatorul. I-a mai spus că frontul se va întinde

între Marea Baltică și Marea Neagră pentru a lichida "pe unul din cei mai periculoși dușmani ai săi". Acum Führerul i-a propus să-i pună la dispoziție teritoriul României și să participe la război, deoarece "pentru înapoierea Basarabiei și Bucovinei de nord nu are altă cale".

În continuarea Declarației, Antonescu a scris că a acceptat să participe la război și "am luat obligația să pregătesc numărul trebuincios de trupe române și totodată să măresc cantitățile de petrol și alimente necesare armatei germane". Hitler i-a mai spus că pentru ajutorul pe care-l va da în război "România va putea să ocupe și să administreze alte teritorii sovietice până la Nipru".

La întrebarea lui Antonescu dacă Ungaria va participa la război, Hitler a răspuns că "ungurii au acceptat" deja. În continuare, mareșalul arată că întorcându-se în țară, a început preparativele de război: "Când toate ordinele necesare armatei au fost date, am avut ședințe, în lunile mai și iunie, cu fiecare din miniștrii mei cu scopul de a-i înștiința de hotărârea luată cu dl. Hitler de a ataca Uniunea Sovietică". El mai arată că miniștrii "au fost în deplin acord cu hotărârea mea și a dl-ului Hitler de a ataca Uniunea Sovietică". Arată că le-a cerut miniștrilor săi să pregătească "numărul necesar de funcționari pentru organizarea administrației civile în teritoriul sovietic pe care-l va cucerii România dincolo de Nistru. De asemenea arată că le-a cerut ca funcționarii care vor fi trimiși acolo "trebuie să ia recolta colhozurilor de care se simțea atunci foarte mare nevoie în România, unde era criză economică". El precizează că a avut discuții speciale cu șeful Statului - Major al Armatei române, generalul Ioanțiu, căruia i-a ordonat ca "numaidecât" să pregătească "planul de mobilizare a armatei române; concentrarea ei la granița cu U.R.S.S.; și desfășurarea". I-a mai ordonat ca odată cu aceasta să mobilizeze câteva contingente, cai pentru cavalerie și mijloacele de transport necesare pentru diviziile instruite și pentru cele care se vor forma ulterior.

În încheierea Declarației, mareșalul arată că după ce trupele române, aflate sub comanda sa supremă, au trecut pe partea stângă a Nistrului, Hitler i-a trimis o scrisoare "prin care aducea mulțumiri mie și trupelor române pentru concursul dat".

Chiar a doua zi, 7 ianuarie 1946, locotenentul colonel Socolov, șeful Biroului de instrucție al Direcției Generale "Smerș", care-i ceruse Declarația, i-a luat un interogatoriu compus numai din 7 întrebări. Pare-se că s-a urmărit obținerea unor anume informații despre: înțelegerea dintre Hitler și Antonescu privind pregătirea războiului; participarea Ungariei la război alături de Germania prin înțelegere anterioară; dacă a existat vreo înțelegere

¹ Corect la 11-12 iunie 1941

în acest sens și între România și Ungaria ; întâlnirile lui Antonescu cu Hitler și problemele discutate.

Noutatea la acest interogatoriu se referă la afirmația făcută de Hitler la întâlnirea din ianuarie 1941 de la München că "Germania și U.R.S.S. nu se pot înțelege relativ la România, fiindcă Uniunea Sovietică pretinde la gurile Dunării și alte puncte strategice în Balcani, cereri cu care Germania nu este de acord, apărând interesele României".

După cum se știe, navigația pe Dunăre între Brăila și Marca Neagră era supravegheată de Comisia Europeană a Dunării, cu sediul la Galați, din care, după 1920, Germania și Rusia nu mai făceau parte. Amândouă, însă, căutau soluții de a redeveni membri.

După alte 3 luni, în care interval nu știm ce alte declarații și interogatorii i s-au mai luat mareșalului, la 4 aprilie 1946 se încheie un proces-verbal al interogatoriului luat de lt. colonel Socolov, translator militar fiind locotenentul Znamerovskhi.

Interogatoriul a cuprins o singură întrebare, la care Antonescu a răspuns în scris, nouă dându-ni-se traducerea în limba rusă. Întrebarea a fost : pe ce bază s-au constituit relațiile economice dintre Germania și România în perioada războiului împotriva Uniunii Sovietice. Antonescu arată că livrările de petrol în Germania s-au efectuat conform convenției economice încheiate în vremea regelui Carol al II-lea. În timpul vizitei pe care o face lui Hitler în noiembrie 1940, s-a făcut o nouă convenție economică pe baza căreia "nemții livrau României avioane marca Messerschmidt-109, tancuri, tractoare, artilerie antiaeriană și antitanc, automate și alt armament, primind din România petrol, benzină și pâine". Mai arată că la întâlnirea cu Göring de la Viena din primăvara anului 1941, s-a convenit verbal ca România să mărească livrările de petrol în schimbul echipamentului petrolier. El afirmă că în timpul războiului cea mai mare cantitate de petrol extras în România era exportat în Germania și "parțial în Italia, Turcia și Bulgaria". Explică mai departe că acest export îl făceau societățile petroliere engleze, americane, olandeze, belgiene și franceze în mâinile cărora se afla industria petrolieră a României. De asemenea, arată cum a protejat aceste societăți străine de intențiile germanilor de a le confisca, lăsând "această proprietate neatinată, păstrându-i pe vechii directori generali numiți încă înainte de război și a renunțat la dreptul său de a-i numi pe proprii săi comisari pentru controlul activității firmelor".

Pentru intensificarea forărilor și ușurarea transportului petrolului, nemții au adus în România prăjini de săpă și burlane de tubaj și alt echipament

petrolier pentru conductele Ploiești-București, Transilvania-București. Acest echipament a fost distribuit între firmele petroliere aflate în țară, pe baza unui plan elaborat de Ministerul Industriei Petroliere al României și cu participarea reprezentanților acestor societăți. Mai arată că nemții au adus în anul 1943, la Galați, echipamentul unei uzine de prelucrare a petrolului și care la început a fost dusă în Caucazul de nord, iar apoi, odată cu retragerea frontului, a fost evacuată în România. În schimbul petrolului România mai primea minereu de fier, extras de ei la Krivoi Rog, în Ucraina.

Deoarece livrările de petrol nu se desfășurau totdeauna cum doreau germanii, la întâlnirile cu reprezentanții guvernului român, Hitler, Ribbentrop și Killinger făceau propoziții spunând că sunt plătiți prin eforturile trupelor germane pe frontul sovieto-german "care luptă pentru interesele României".

După ce documentul a fost semnat de Antonescu, de ofițerul sovietic de contrainformații și translator, se adaugă următoarele : "originalul procesului verbal al interogatoriului a fost trimis la Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S."

În afară de aceste patru documente, pe care le-am amintit mai sus, ale căror file sunt toate semnate de mareșal în partea de jos, nu cunoaștem câte au mai fost scrise până când arestații au fost trimiși în țară.

Pe data de 5 aprilie 1946, Ambasada sovietică din S.U.A. comunică Departamentului de stat american că guvernul sovietic a propus să predea guvernului român pe Eugen Cristescu, Radu Lecca, Gh. Alexianu și Mircea Elefterescu "alături de cei menționați în nota din 27 februarie 1946" < Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi și Constantin Vasiliu >. Departamentul american a răspuns că trebuie să se procedeze ca în cazul anterior, adică să întrebe procurorii de la Nürnberg, care judecă pe marii criminali ai celui de-al doilea război mondial. Desigur, deținuții români nefăcând obiectul procesului de la Nürnberg, li s-a răspuns că pot fi trimiși în țară în vederea procesului care li se pregătea.

La data de 9 aprilie 1946, la București, s-a încheiat procesul-verbal prin care locotenent-colonelul Rodin, reprezentantul Comandamentului Armatei roșii, a predat inspectorului Alexandru Nicolschi, șeful Corpului detectivilor, pe deținuții Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi și Constantin Vasiliu. Odată cu deținuții au fost predate și obiectele personale ale mareșalului, pentru care s-a încheiat proces-verbal în aceeași zi de către Aureliu Curelea, șef de Poliție în Direcția Generală a Poliției.

Procesul mareșalului Antonescu

Procesul celor 24 de deținuți s-a desfășurat în perioada 6-17 mai 1946, pe baza "Decretului - lege pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război", din 21 aprilie 1945, publicat în Monitorul Oficial nr. 94, din 24 aprilie 1945.

Pentru judecarea deținuților a fost constituită o instanță anume, Tribunalul Poporului, care pe 6 mai prezintă actul de acuzare.

Lucrările procesului s-au desfășurat în localul Judecătoriei VIII urbană, din str. Știrbei Vodă nr. 15, la care nu putea asista oricine. "Asistența foarte limitată și, bunînțeles preferențial : ziariști români și străini, delegații muncitorești, elemente alese special pentru a crea o atmosferă ostilă".

Din partea Comisiei aliate de control au asistat : lt. colonel Kușmin și maior Smirnov (U.R.S.S.), maior Hann (S.U.A.) și căpitan Kay (Marea Britanie).

După citirea Actului de acuzare, în după amiaza aceleiași zile, 6 mai, ora 17.25, începe interogatoriul lui Antonescu. Actul de acuzare, desfășurarea procesului și sentințele care urmau să fie pronunțate, trebuia să pregătească opinia publică din România pentru alegerile viitoare și pentru regimul politic care avea să fie instaurat în România.

Actul de acuzare începe astfel : "Ion Antonescu și cei care l-au sprijinit în politica sa s-au făcut vinovați de dezastrul țării și crime de război, prin aceea că au trădat interesele poporului român, punând țara în slujba dușmanului fascist și hitlerist". Ce fraze încărcate de acuze ! Dar oare și de adevăr ?

Toate lucrările care au apărut după 1990, au adus multă lumină în această direcție. Este adevărat că în mare parte sunt doar prezentate evenimentele, fără analiză amănunțită. În mod sigur, vor apărea și lucrări de analiză, care să pună în lumină istoria țării și a personalităților, mai ales după 1940.

Oricum, fraze ca acestea nu vor mai apărea, sperăm : "Guvernul Antonescu ... a fost pregătit cu mult înainte de curcurele reacționare românești, care încă din 1930 au militat pentru o politică de fascizare internă și de dușmănie și agresiune față de Uniunea Sovietică ... Mijloacele întrebuințate erau, în politica internă : ralierea forțelor reacționare prin xenofobie, șovinism, antisemitism cu toate consecințele lor, iar în politica externă : sabotarea politicii de pace, despărțirea României de aliații ei firești, întreținerea și ațâțarea adversității contra tuturor popoarelor iubitoare de pace și libertate, în frunte cu U.R.S.S.". Câte enormități puse pe seama

conducătorilor poporului român! Din victimă România a ajuns agresoare după Actul de acuzare.

Acuzarea, întocmită de oameni aflați sub influența politicii de după 23 august 1944 și sub îndrumarea sovieticilor, a adus atingere și asupra demnității poporului român, afirmându-se că ostașii români i-au urât pe cei germani, așa de mult, că la 23 august "toată armata, în mod spontan și entuziast, a întors armele și a pornit la luptă contra lor". Lucru total exagerat.

Cea mai mare vină adusă lui Ion Antonescu a fost aceea de a fi participat la război contra Uniunii Sovietice, deși tot poporul român și partidele politice au fost de aceeași părți. Mai puțin Partidul Comunist Român, care nu făcea politica Bucureștilor, ci a Moscovei. Deci, războiul de eliberare a Basarabiei și nordului Bucovinei, pământ românesc, era crimă, iar cotoșirea acestor teritorii de către sovietici în iunie 1940, în viziunea comunistilor era acțiune justă.

Desigur, acuzațiile sunt de tot felul și nuanțate, atâtea câte se pot formula împotriva unui guvern care conduce țara în timpul unui război mondial, la care participă și pe care îl pierde. Sunt formulate așa de agresiv, ca și cum pentru România ar fi existat varianta neutralității, sau dacă s-ar fi aflat de partea sovieticilor țara noastră nu ar fi cunoscut rigorile războiului.

Acuzații neîntemeiate i s-au adus și în privința averii pe care o deținea mareșalul și soția sa Maria. "Ion Antonescu era prezentat ca un ascet, disprețuitor al bunurilor lumesti, dezinteresat și aspru pentru cei care își însușeau avutul public. Țara trebuie să cunoască adevărul ce se ascunde sub această minciună".

"Soția sa ... a fost dictatoarea jafului din țara românească ... Cele mai nerușinate, cele mai senzaționale spolițiuni ce s-au operat vreodată, s-au operat sub pretextul filantropiei".

Sentința de condamnare prevedea, conform Legii 312, art.3, și confiscarea întregii averi a familiei mareșalului. Dar să vedem în ce consta averea familiei Antonescu: 1. un imobil în str. Călărași, nr. 245-247, compus din două corpuri de clădiri, unul format din 5 camere și celălalt din 2 camere și teren în suprafață de 2123 m.p. Jumătate din imobile erau ale lui Ion Antonescu și jumătate ale Floricăi Angela Sultana Ilie Antonescu, moștenire de la mătușă lor Dobrița (Bica) Antonescu : 2. un imobil în str. Paharnicului 23, cu subsol parter și etaj, compus din 5 camere și dependințe : 3. un imobil în str. Clucerului nr. 31, cumpărat de colonelul Antonescu în anul 1926, și teren în suprafață de 306 m.p. : 4. un teren viran, în suprafață de 68 m.p., în str. Clucerului, Aleea B., nr. 10, cumpărat în anul 1928 ; 5. un imobil în Aleea

Tonola, nr. 6, compus din 3 corpuri de casă și garaj, cumpărat la licitație :
6. o vilă la Predcal și un lot de teren primit în urma decorării cu ordinul
"Mihai Viteazul".

Iată că toată "averea" sa era constituită cu mult înainte de a ajunge șeful
statului.

Așa cum am arătat mai sus, la 9 aprilie 1946, când a sosit în țară din
detenția de la Moscova, s-a încheiat și un proces-verbal de obiectele
personale ale mareșalului, document pe care îl prezentăm în anexă. Este de
remarcat că printre puținele obiecte personale se găseau cruciulițe și iconițe.

La fel de edificator este și un alt document pe care l-am depistat
în arhivele moscovite, în anul 1996, pe care-l prezentăm, de asemenea, în anexă
și care anulează acuzația josnică adusă familiei mareșalului în privința
"bogățiilor" acumulate de acesta și soția sa. Acesta este un proces-verbal
încheiat la 23 octombrie 1944 de către Gheorghe Popa, comisar în
Direcțiunea Generală a Poliției - Serviciul Informații și Cercetări, care a
primit misiunea "de a ne deplasa în orașul Târgu-Jiu și a efectua, din ordinul
domnului ministru de interne, o minuțioasă percheziție în pivnița doamnei
Iunian din Târgu-Jiu, unde se bănuiește că doamna Maria mareșal Antonescu,
în timpul cât a stat în Târgu-Jiu, ar fi ascuns acte în valoare sau valori
propriu-zise".

Într-adevăr, după ce a examinat "amănunțit toate zidurile pivniței și a
locuinței și efectuând săpături în mai multe puncte ale pivniței ... până la
adâncimea de 30-40 cm unde se dădea de apă, însă rezultatul a fost negativ,
negăsindu-se nici un fel de acte sau valori". Obiectele mai importante care
s-au găsit "bijuteriile, banii, valorile și altele" conform procesului-verbal" au
fost ridicate de noi spre a fi duse la Direcțiunea Generală a Poliției".

Inventarul întocmit cu această ocazie, scoate în evidență modestia familiei
mareșalului Ion Antonescu, dar și unele aspecte ale educației și preocupărilor
ei. Multele cruciulițe și iconițe ne dezvăluie trăirea acestor oameni în credința
străbună.

Averea mareșalului și soției sale a încăput într-o valiză și 3 lăzi cu care s-a
refugiat doamna Maria Antonescu la Târgu-Jiu, la Gabriela Iunian. De altfel,
chiar Tribunalul Poporului care a judecat cu părținare, a fost nevoit să
recunoască netemeinicia acestor acuzații.

Printre obiectele de care nu a vrut să se despartă, în graba, desigur, cu care
și-a strâns bagajele, se aflau : Icoane argesene de Al. Bădăluță, cu autograf.
albumul "Aspecte din pictura românească din război", album cu diferite
vederi din țară și un volum cu poeziile lui Mihai Eminescu.

Modul de acuzare devine și hazliu prin inconsecvența afirmațiilor față de
mareșal și soția sa. "Acest acuzat nu și-a însușit ilicit sau abuziv bunuri
private sau publice din teritoriul în care s-a purtat războiul". "Nu a realizat
averi în mod ilicit, cu ocazia participării la conducerea războiului, ori
profitând de legile și măsurile luate". Iar mai apoi se afirmă : "Ion Antonescu
și toți membrii guvernului au fost complici conștienți ai acestei acțiuni de jaf".
"Cum a reacționat Antonescu când, mai întâi aceștia <legionarii>, apoi Maria
Antonescu, Veturia Goga și Mihai Antonescu trimiteau valizele cu aur în
Elveția ?".

După ce s-a înființat Consiliul de patronaj, iar Maria Antonescu a devenit
președinta acestei organizații de binefacere, au apărut și atacurile și
calomniile la adresa persoanei. Fosta secretară voluntară, Domnica
Negulescu, înfățișează activitatea Consiliului de patronaj și implicit a
doamnei Maria Antonescu, în lucrarea lui Șerban C. Andronescu "Glorie,
adversitate, infamie", apărută la New York, în 1995, din care răzbat numai
cuvinte de laudă la adresa soției mareșalului. De altfel, controlul financiar
care s-a efectuat la ordin, nu a putut să reprozeze nimic conducerii și
activității Consiliului.

Completul de judecată compus din : președinte Alexandru Voitinovici
(prim-procuror la Tribunalul Prahova), Costache Balcu - judecător asesor
(procuror la Tribunalul Ilfov); judecători ai poporului : Vasile Niță, muncitor,
din partea P.C.R. ; Remus Dragomirescu, avocat din partea P.N.L. ; Ioan
Păuna, muncitor, din partea P.S.D. ; Joviță Dumbravă, plugar, din partea
Frontului Plugarilor ; Constantin Țiulescu, muncitor, din partea
Confederației Generale a Muncii ; Neculae Dinulescu, asistent universitar,
din partea Uniunii Patriotice ; Teodora Iorgulescu, casnică, din partea
P.N.Ț. : acuzarea : Vasile Stoican, avocat, acuzator public șef ; Constantin
I.C. Dobrian (procuror general la Curtea de Apel Timișoara), acuzator
public ; Dumitru Săracu, muncitor, acuzator public ; Gheorghe Colac, grefier
la Curtea de Apel București, a dat sentința nr. 17 din 17 mai 1946, prin care
Ion Antonescu este condamnat la moarte, confiscându-i-se toate bunurile sale,
ale soției și descendenților.

Împotriva sentinței toți "acuzații au declarat recurs în ședință". Pe data de
25 mai Înalta Curte de Casație și Justiție, secțiunea a II-a, judecă recursurile și
dă hotărârea pe 27 mai. Iar pe 29 mai secțiunile unite ale Înaltei Curți de
Casație și Justiție judecă recursurile aceleiași sentințe nr. 17, dându-se
hotărârea pe 31 mai. Ambele instanțe resping recursurile, astfel că hotărârea
nr.17 din 17 mai 1946 a rămas definitivă. Această hotărâre mai putea fi

schimbată doar de regele Mihai. Pentru aceasta trebuia făcută cerere scrisă de grajerie, pe care a făcut-o mama sa, dar și avocații săi, la 31 mai 1946, pe baza unei procuri semnată de mareșal la 17 mai 1946. Prin declarațiile făcute, regele nu recunoaște existența acestei cereri de grajerie.

Despre atitudinea regelui în chestiunea grației sunt două variante : cea a regelui, consemnată de scriitorul Mircea Ciobanu : "Dacă îl grațiam, Moscova și comuniștii din România, susținuți de armata sovietică, ar fi impus opinia că nu sunt patriot. Oricum ai fi procedat, pe oriunde ai fi luat-o, ar fi fost dezavantajos". A doua este a reprezentantului diplomatic al S.U.A. la București, Burton Y. Berry, care a purtat discuții cu regele și care la 15 mai 1946, trimite telegrama în țara sa : "având în vedere cele cunoscute, pare puțin probabil ca regele să-și asume comutarea vreunei din sentințe", doar dacă guvernul sovietic "nu va recomanda comutarea pedepselor".

În final, guvernul Petru Groza, în înțelegere cu sovieticii, recomandă regelui menținerea pedepsei capitale pentru Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Vasiliu și Gheorghe Alexianu, și comutarea pedepsei la muncă silnică pe viață pentru Constantin Pantazi, Radu Lecca și Eugen Cristescu. În acest sens, este semnat Decret regal la 1 iunie 1946.

În memoriul său din 15 mai 1946, Antonescu arată că dorea să scrie "testamentul meu politic, dacă voi avea timpul". Prin această afirmație a sa, am putea gândi că el spera să nu-i fie aplicată pedeapsa capitală ? Sau că punerea ei în aplicare va fi mai târzie ?

Să-l scrie nu a mai apucat. Dar din Memoriul său din 15 mai aflăm multe din gândurile sale și despre modul său de a judeca și interpreta evenimentele prin care a trecut țara. De aceea redăm în anexă acest important document.

Pe data de 1 iunie 1946, după amiază, a avut loc execuția celor patru, la închisoarea Jilava, în Valea Piersicilor "de către o unitate de gardieni publici".

Mama mareșalului în aceeași zi, a cerut în scris primului procuror al Tribunalului Ilfov să-i fie predat corpul pentru a-l îngropa în "cavoul familiei, la cimitirul Iancu Nou", sau cenușa în cazul că va fi incinerat.

Și astfel s-a tras cortina neagră peste mareșalul Antonescu și perioada 6 septembrie 1940 - 23 august 1944, despre care s-a vorbit și scris numai defavorabil, în culori sumbre.

România după 23 august 1944

Lovitura de stat de la 23 august 1944, a dus la schimbarea relațiilor dintre România și Germania : din aliate în războiul din est au devenit dușmane după

24 august. Deși guvernul român a informat pe germani că "este hotărât să se apere", dar nici nu "va întreprinde nimic din propria inițiativă, nici un act ostil față de armata germană", dacă se va retrage în ordine din țara noastră, Germania a răspuns cu acte de agresiune. A atacat trupele române și a bombardat Bucureștiul. În felul acesta "Germania s-a pus în stare de război cu România", care a fost nevoită să ordone începerea luptei contra tuturor forțelor militare germane aflate pe teritoriul ei. România trebuia să-și apere interesele sale în noua situație politică și militară care se crea în Europa.

Dorința lui Antonescu de a se desprinde de Germania prin înțelegere, nu s-a putut realiza, căci oferta românilor nu a fost luată în seamă de Hitler. Abia la 29 august acesta a ordonat retragerea trupelor germane pe aliniamentul Carpaților, după ce, începând cu 24 august, trupele române au ripostat la atacurile germane.

Noua orientare politico-militară a României a contribuit într-un procent important la înfrângerea Germaniei și la scurtarea războiului. Însuși Hitler compara evenimentul din România cu debarcarea aliaților din Franța și înfrângerea trupelor germane în Bielorusia.

Schimbarea din România a fost urmată de cea din Bulgaria, unde la 9 septembrie a fost instaurat un regim controlat de comuniști. Tot la această dată expira acordul de 3 luni dintre U.R.S.S. și Marea Britanie, prin care s-au fixat sferile de influență în Europa de sud-est. De aceea Churchill a plecat la Moscova, unde s-a întâlnit cu Stalin la 9 octombrie, căruia i-a propus procentele de influență în Grecia, Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria și România. Interesul cel mai mare pentru Marea Britanie era Grecia, unde numărul comuniștilor era mare și nu voia să cadă sub influența sovietică. De aceea propunerea a fost de 90% în Grecia și 10% în România pentru britanici și invers pentru Moscova.

Deci, viitorul României a fost pecetluit, la care au subscris și Statele Unite ale Americii.

Desprinderea de Germania a fost imediat înlocuită de "îmbrățișarea" sovietică, ce s-a manifestat prin dezarmarea trupelor române din Moldova și transformarea lor în prizonieri (cca. 140.000), prin jafuri, violuri, teroare din partea soldaților. Sovieticii profitau de faptul că armistițiul încă nu fusese semnat.

Actul de la 23 august 1944, rezultat al coaliției rege-partide istorice-comuniști, a fost urmat de un regim politic comunist dirijat de Moscova. Iuliu Maniu a înțeles că Marea Britanie și S.U.A. abandonaseră România și regreta că indemnase pe rege să semneze armistițiul.

Viitorul României și al celorlalte viitoare țări socialiste a fost definit de I.V. Stalin în aprilie 1945, în fața delegației iugoslave care se afla la Moscova, astfel : "Acest război nu este ca acela din trecut. Oricine ocupă un teritoriu impune și propriul său sistem social. Fiecare impune propriul său sistem social, până unde înaintează armata lui".

Guvernul Sănătescu, format la 23 august 1944, prin demisia lui Titel Petrescu și Lucrețiu Pătrășcanu, va cădea. La 4 noiembrie 1944, se va forma un nou guvern, prezidat tot de generalul Sănătescu, pentru constituirea căruia sovieticii au intervenit direct. Printre cei ce formau noul guvern se numărau : Petru Groza (vicepreședinte al Consiliului de Miniștri), Nicolae Penescu (ministru de Interne), Constantin Voșoianu (ministru de Externe), Lucrețiu Pătrășcanu (ministru de Justiție), Ștefan Voitec (ministru al Educației Naționale), Constantin Brătianu (ministru Producției de Război), Gheorghe Gheorghiu-Dej (ministru al Comunicațiilor).

Conform hotărârii lui Stalin, România va fi condusă de comuniști, alegându-l în fruntea lor pe Gheorghiu-Dej, susținut de Emil Bodnăraș, Vasile Luca și Ana Pauker.

Primul ministru Sănătescu, în jurnalul său, descrie convingător situația din țară : "Comuniștii își urmează planul dictat de la Moscova și scot masele de lucrători la manifestație. Miniștrii comuniști din guvern nici nu se interesează de treburile departamentelor lor, fiind ocupați cu întrunirile și discursurile incendiare ce trebuie să țină la aceste întruniri".

Însuși Sănătescu i-a sprijinit pe comuniști și pe sovietici prin atitudinea sa docilă față de aceștia și acuzatoare față de P.N.Ț. și P.N.L. Primul ministru imputa celor două partide "că ar fi organizat în ziua de 13 octombrie crt. o manifestație la care ar fi luat parte și legionari și că demonstrații ar fi strigat: "Trăiască Horia Sima!", "Jos Armata Roșie".

Într-o scrisoare din 15 octombrie 1944, adresată lui C. Sănătescu, Iuliu Maniu arată că acea manifestație s-a desfășurat în mod pașnic, dar un grup de comuniști au provocat perturbări, folosind și arme pentru a denigra tineretul democrat din București.

Datorită acestor mașinații a fost interzisă manifestația P.N.Ț. proiectată pentru 15 octombrie.

Nici acest guvern nu s-a putut impune, căci Moscova dorea o mai mare pondere a comuniștilor, mai cu seamă ministerele de Interne și Război. Noul guvern va fi condus de generalul Nicolae Rădescu, începând cu 6 decembrie 1944, care păstrează și Internele, iar ministru de război va fi generalul Ion Negulescu. În rest, cam aceiași miniștri.

Comuniștii continuau să organizeze manifestații de stradă, să creeze instabilitate și confuzie. În fruntea lor se aflau cvrei ca Ana Pauker și ungurul Vasile Luca.

În acest timp situația din Transilvania era foarte tensionată. La scurt timp după formarea celui de al doilea guvern Sănătescu (4 noiembrie 1944), Moscova a cerut expulzarea administrației române din teritoriul eliberat al Transilvaniei, pretextând că era zonă de siguranță în spatele frontului. Prin aceasta sovieticii au urmărit să-și creeze un mijloc important prin intermediul căruia să poată susține pe comuniști să acceadă la putere.

Manevra sovietică a fost ușurată și de guvernul ungar care la 26 august 1944 a dat instrucțiuni populației civile maghiare din Transilvania de nord ca în situația când acest teritoriu va fi ocupat de trupe ruso-române, să se organizeze în cadrul unui partid comunist și să colaboreze "intens și chiar exagerat cu autoritățile rusești de ocupație, supralicând pe români. În felul acesta, ea ar putea obține simpatia autorităților militare rusești, complicând considerabil opera de reîncadrare în statul român".

Așa se face că în structurile administrative în această parte a Transilvaniei elementul maghiar avea pondere, fiind preferat de sovietici, mai ales că românii își păstrau simpatiile pentru liderul P.N.Ț. - Iuliu Maniu.

În acest context, se înscrie și Declarația Misiunii Regale maghiare din București, din 23 septembrie 1944, adresată reprezentantului U.R.S.S., cu rugămintea de a fi informat și guvernul sovietic. Prin această declarație semnatarii spun că sunt "pătrunși de spiritul Statelor Aliate, năzând a crea și asigura o viitoare ordine și a elibera popoare". Declarația este făcută când Ungaria se afla în război cu Aliații și cu România.

Guvernul de coaliție (Frontul Național Democrat) condus de Nicolae Rădescu, era socotit doar o treaptă spre cel care trebuia să fie format de comuniști, cu sprijinul sovieticilor.

Ca urmare, mitingul F.N.D., organizat la 24 februarie 1945, în Piața Palatului regal, a fost folosit ca mijloc de atac împotriva lui Rădescu. Sub pretext că s-a tras în manifestații, de fapt o diversiune organizată de sovietici și comuniști, A.I. Vășinski, mâna forte a lui Stalin în România, a cerut înlăturarea generalului Rădescu. Astfel că regele este nevoit să-i încredințeze formarea cabinetului lui Petru Groza, care va conduce țara până la finele lui noiembrie 1946.

Apariția noului guvern însemna, de fapt, instalarea unui nou regim politic, deși pentru amăgirea opiniei publice, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe era Gh. Tătărescu (fost prim-ministru în vremea lui Carol al II-lea).

Noul regim instalat la 6 martie 1945 era pe placul Kremlinului și va fi instrumentul de dominație a sovieticilor decenii în șir. A.I. Vâșinski considera că noul cabinet va fi "un guvern de lungă durată, de mare putere de muncă, de îndrăznețe încercări, de mari fapte eroice, de mare glorie".

Aceste cuvinte amăgitoare prefugau viitorul României pentru 4 decenii și jumătate.

Cabinetul lui Petru Groza era format din miniștri doriți și acceptați de sovietici : 4 reprezentanți ai P.C.R., 3 - P.S.D., 3 - Frontul Plugarilor ; 1 - Uniunea Patriotică, 1 - Confederația Generală a Muncii, 1 - Uniunea Patrioților Democrați, 3 - Partidul Național Liberal (aripa Gh. Tătărescu), 1 - Partidul Național Țărănesc (aripa Anton Alexandrescu) și 1 - Armata. Titularii ministerelor erau următorii : Gheorghe Tătărescu - vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe; Teohari Georgescu - ministru de Interne; Dumitru Alimănișteanu - ministru de Finanțe; Lucrețiu Pătrășcanu - ministru de Justiție; Ștefan Voitec - ministrul Educației Naționale; Mihail Ralea - ministrul Artelor; preot Constantin Burduce - ministrul Cultelor; general Constantin Vasiliu-Rășcanu - ministru de Război; Romulus Zăroni - ministrul Agriculturii și Domeniilor; Gh. Gheorghiu-Dej - ministrul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice; Petre Bejan - ministrul Industriei și Comerțului; Tudor Ionescu - ministrul Minelor și Petrolului ; Anton Alexandrescu - ministrul Cooperăției; Lothar Rădăceanu - ministrul Muncii ; Gheorghe Nicolau - ministrul Asistenței și Asigurărilor Sociale; Dumitru Bagdasar - ministrul Sănătății; Petre Constantinescu-Iași - ministrul Propagandei.

Și astfel P.N.L. și P.N.Ț. au fost înlăturate de la guvernare. Dar americanii și britanicii au refuzat să recunoască guvernul, fiind nereprezentativ, fapt ce împiedica negocierile de pace.

Regele, încurajat de americani, îi cere lui Groza, la 20 august, să demisioneze. Dar acesta, sprijinit de sovietici, refuză. Atunci regele începe "greva regală" (refuză să mai semneze decretule).

Trebuia găsită soluția de compromis. Aceasta a fost găsită la Conferința miniștrilor de externe ai Marii Britanii, Statelor Unite ale Americii și Uniunii Sovietice, ținută la Moscova, care a hotărât ca guvernul să fie lărgit prin includerea câte unui reprezentant al celor două partide democratice. Cele două partide și-au desemnat pe Dinu Brătianu și Ion Mihalache. Numai că în ședința din 4 ianuarie 1946, Consiliul de Miniștri a hotărât : "guvernul nu poate fi de acord cu candidaturile nici a domnului Brătianu, nici a domnului Mihalache, întrucât, după părerea Guvernului ei nu corespund condițiilor

prevăzute în hotărârile Conferinței de la Moscova". Acest refuz s-a asociat celui al lui I.A. Vâșinski, și indiferenței celorlalte două puteri.

Aceștia au fost refuzați sub motiv că : I. Mihalache ar fi luptat în est ca voluntar (deși Vâșinski i-a spus lui Gheorghiu-Dej că influența lui mare în rândul populației este cauza), iar Brătianu pentru că liberalii ar fi provocat tulburări, atacând organizațiile democratice și sediile sindicatelor în timpul demonstrației monarhice din 8 noiembrie 1945, precum și datorită atitudinii lor antisovietice.

În final, s-au admis doi reprezentanți de mai mică importanță : Emil Hațieganu - P.N.L. și Mihai Romniceanu - P.N.Ț. Acești doi reprezentanți ai partidelor democratice erau simpli figuranți, nefiind luați în seamă de guvern.

Președintele P.N.L. - Constantin I.C. Brătianu - a continuat să protesteze pe lângă ambasadorul U.R.S.S. la București, deci pe lângă guvernul sovietic, arătând poziția neloială a guvernului român față de partidele democratice. Astfel într-o scrisoare din 8 mai 1946 el arată că reprezentanții celor două partide sunt izolați, că posturile de radio ale guvernului ponegesc partidele democratice, acuzându-le de fascism, activitate antisovietică și ațărare la război, că grupările extremiste au trecut chiar la atentate contra sa și a lui Ion Mihalache, că nu sunt luate în seamă principiile elementare ale libertății presei și opiniilor etc. Iar la 16 septembrie aceluiași ambasador îi trimite copia scrisorii pe care i-o trimisese cu 3 zile înainte lui Petru Groza în legătură cu stadiul pregătirii alegerilor care urmau să fie organizate și pentru care guvernul "face tot posibilul pentru a le falsifica". Și scrisoarea este plină de argumente care justifică afirmația făcută și care se va dovedi reală. În acest context se înscrie și scrisoarea semnată de Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, din 9 septembrie 1946, adresată ambasadorului sovietic la București, în care arată că în mod fals partidele pe care le reprezintă au fost acuzate că au sprijinit acțiunea "Sumanele negre".

Este de amintit că în timpul "grevei regale" Marea Britanie a propus la 17 septembrie, ca în textul tratatului de pace cu România să se stipuleze că U.R.S.S. poate păstra trupe în România după semnarea tratatului pentru a putea asigura securitatea căilor de comunicație cu trupele de ocupație din Austria. Iată cât de mult au contribuit britanicii la instaurarea U.R.S.S. în România.

Un alt exemplu că cei mari își dau mâna pe deasupra celor mici, este chestiunea cobeligeranței. Deși România a avut o contribuție însemnată la înfrângerea Germaniei, la Conferința de pace de la Paris, nu i-a fost acordată. Printre cei care au fost contra s-au numărat U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie. De partea noastră, printre alții, au fost Franța, Cehoslovacia, Ucraina,

Bielorusia. Din această cauză țara a avut foarte mult de suferit din punct de vedere economic.

Alegerile din noiembrie 1946, al căror rezultat a fost falsificat, au adus la putere pe comuniști, spre satisfacția Moscovei, care a "supravegheat" desfășurarea acestora cu multă atenție.

Astfel că regele Mihai a fost nevoit să deschidă Parlamentul țării în forma impusă de alegeri, oficializând fraudă electorală. Suveranul fusese avertizat de șefii P.N.Ț. că noul parlament va vota instaurarea republicii, deci dispariția monarhiei, dar ce se putea face ?

Într-adevăr la 30 decembrie 1947, regele a fost nevoit să abdice, drumul comunicării țării devenind o realitate, care a durat până în decembrie 1989.

Dacă marile democrații occidentale nu i-ar fi permis lui Hitler să ducă politică de revizuire a Tratatului de pace de la Versailles, dacă l-ar fi stopat în politica sa agresivă, dacă n-ar fi fost indiferente față de soarta țărilor mici, atunci România n-ar mai fi nevoit să reia lupta de creare a statului național unitar.

În loc de încheiere

Cei care au fost înaintea noastră au făcut mult, dar n-au făcut totul ; cu toate acestea, să-i respectăm și să-i venerăm.

Seneca

Nu căuta să convingi despre adevăr pe cei care nu sunt pe punctul de a-l înțelege. E inutil. Nici chiar dacă le arăți că culoarea albă nu e neagră. Numai timpul îi va forma.

Arthur Schopenhauer

LISTA DOCUMENTELOR

1. 1937 Predeal. Scrisoarea lui Ion Antonescu adresată Elenei Petricari - Davila, în care se fac referiri la situația internă și externă a României.

2. 1940 noiembrie 27, București. Notele generalului Gh. Dobre, subsecretar de stat al Înzestrării Armatei, consemnate la ședința Consiliului de Miniștri din 27 noiembrie 1940, determinată de masacrul făcut de legionari la închisoarea Jilava în noaptea de 26-27 noiembrie 1940.

3. 1940 noiembrie 27, București. Însemnările fostului ministru Nicolae Mareș la ședința Consiliului de Miniștri din 27 noiembrie 1940, convocată de generalul Ion Antonescu, ca urmare a crimelor comise de legionari la închisoarea Jilava, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940.

4. 1940 decembrie 5, (București). Scrisoarea lui Iuliu Maniu către generalul Antonescu, în care-și exprimă dezaprobarea față de crimele din noaptea de 26-27 noiembrie și teama de continua degradare a vieții morale din țară.

5. 1941 februarie 25, București. Apel al generalului Ion Antonescu către români, prin care cere aprobarea guvernării sale pe primele șase luni.

6. 1943 mai 1, Poiana-Gorj. Expunerea omului politic Gheorghe Tătărescu, fost prim-ministru, privitoare la politica externă a României din perioada interbelică.

7. 1944 octombrie (14), București. Comisia aliată de control cere guvernului român să nu aprobe desfășurarea demonstrației P.N.Ț. din 15 octombrie.

8. 1944 octombrie 15, București. Scrisoarea lui Iuliu Maniu adresată lui Constantin Sănătescu, în care răspunde la acuzațiile care s-au adus P.N.Ț. și P.N.L. referitoare la caracterul manifestațiilor din 13 și 15 octombrie 1944.

9. 1944 octombrie 23, Târgu-Jiu. Proces-verbal încheiat de Direcția Generală a Poliției și Poliția orașului Târgu-Jiu cu ocazia percheziției efectuate la locuința doamnei Gabriela Iunian, în vederea inventarierei bunurilor doamnei Maria mareșal Antonescu. Inventarul obiectelor.

10. 1945 , (București). Scrisoarea lui Dinu Brătianu către ambasadorul U.R.S.S. la București, prin care se resping acuzațiile ce se aduc Partidului Național Liberal în legătură cu manifestația de la 8 noiembrie.

11. 1945 iunie 26, Moscova. Proces-verbal încheiat cu ocazia anchetării mareșalului Antonescu la N.K.V.D.

12. 1946 ianuarie 6, Moscova. Declarația scrisă dată de mareșalul Antonescu în fața anchetatorilor N.K.V.D.

13. 1946 ianuarie 7, Moscova. Proces-verbal încheiat cu ocazia interogatoriului luat mareșalului Antonescu la N.K.V.D.

14. 1946 aprilie 4, Moscova. Proces-verbal încheiat la N.K.V.D. cu ocazia anchetării mareșalului Antonescu.

15. 1946 aprilie 9, București. Proces-verbal încheiat cu ocazia inventariării obiectelor personale ale mareșalului Antonescu.

16. 1946 aprilie 9, București. Proces-verbal încheiat între Comandamentul Armatei roșii, prin locotenent-colonelul Rodin, și Corpul Detachamentelor, prin inspectorul Alexandru Nicolschi, cu ocazia predării deșeurilor aduși în țară.

17. 1946 mai 15, București. Memoriul lui Ion Antonescu adresat Tribunalului Poporului, prin care exprimă poziția sa față de învinuirile ce i s-au adus în Actul de acuzare și în rechizițiile acuzatorilor publici.

18. 1946 mai 17, București. Procura autografă dată de Ion Antonescu avocaților săi pentru susținerea motivelor de recurs și pentru prezentarea cererii de grațiere.

19. 1946 octombrie 30, București. Extras din Raportul Comisiei Contenciosului Electoral al P.N.T., referitor la ingerințele guvernului în pregătirea alegerilor din noiembrie 1946.

20. 1946 noiembrie 6, București. Memoriul șefilor partidelor Național Liberal, Național Țărănesc și Social-Democrat-Independent adresat miniștrilor Afacerilor Externe ai Marii Britanii, S.U.A. și U.R.S.S., privitor la nereșulurile constatate în organizarea alegerilor care urmau să se desfășoare în luna noiembrie 1946.

21. 1946 octombrie 21, Moscova. Angajamentul luat de cerșetătorii români, privind folosirea documentelor primite de la Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al Federației Ruse.

1.

1937. *Predeal*. Scrisoarea¹ lui Ion Antonescu adresată Elenei Perticari - Davila², în care se fac referiri la situația internă și externă a României.

Scumpă, scumpă Doamnă,

Mă ertați că nu am răspuns imediat și mai ales că nu am alergat de a doua zi să vă văd, după cum s-ar fi convenit.

O neplăcere ridiculă, mi-a luat, de câteva zile, și buna dispoziție și puțința de a gândi serios.

O banală bubă sub limbă, este cauza. Cine nu a avut-o? Cine nu o are, din când în când?

Vine pe neașteptate și pleacă iute cu aceeași discreție.

La mine însă, de data asta, se încăpățânează și rămâne. De ce, nu știu? Nu am poftit-o nici să vină, nici să rămână. Totuși perseverează. M-am gândit să nu fie febră aftoasă. Dar, de câte ori îmi vine aceasta în gând, mă uit în oglindă și tot nu-mi vine să cred că a putut să mă confunde tocmai pe mine.

De chestiunea de la Golești, pentru a lichida pe cele secundare, mă voi interesa de îndată ce mă voi duce la Pitești.

Vă voi da răspunsul la timp.

Sper că el are să fie după cum doriți.

Revenind acum la cele două scurte, dar totuși scumpe, misive ale D-voastră vă afirm că de la primirea lor mă frământă gândul și întrebarea: cum am să pot răspunde la ele în câteva rânduri?

Mi-ar trebui o întreagă și groasă carte.

Câte cuvinte atâtea idei de despicat și de frământat în capitolele vieții unui neam.

În fraze lapidare, însă tăioase și arzătoare, mi-ați reamintit: de "Patrie"; de "țara fără apărare"; de "concesiuni": care trebuiesc făcute pentru a o "servi"; de "acte injuste și odioase" comise; de "posturile de onoare" cari nu trebuiesc "părăsite" și odată cu ele și de sufletul și de inima mea.

Cât sbucium a răscolit în mine aceste săgeți aruncate atât de înfierbântate de un suflet care, ca și a-l multora, ca și a-l meu, se frământă pentru un prezent pe care atâția, conștienți sau nu, îl încarcă cu atâtea păcate și

¹ Sublinierile din text aparțin generalului. S-a păstrat ortografia originală.

² Elena Perticari - Davila, soră a dramaturgului Al. Davila.

de atâtea răspunderi și pentru un viitor care ne apare la toți atât de compromis?

Dar pentru că mi-ai făcut rara și mai ales atât de greu de prețuit cinstă să faceți aluzie și la sufletul meu, îngăduiți-mi să-l deschid - ceea ce, vă asigur, mi se întâmplă foarte rar - pentru o clipă.

Împreună cu Patria noastră el a constituit și va constitui pentru mine singurele adevărate altare înaintea cărora am îngenunchiat, fără rezerve și fără condiții, gândirea și energia mea.

Aceasta fiindcă sufletul vreau să-l redau, când va veni ceasul, tot așa de curat cum l-am primit și Patria fiindcă doresc să o văd, înaintea de a muri, înălțată, respectată și temută.

Iată, scumpă Doamnă, cele două cărți cu adevărat sacre ale religiei mele.

În ele am învățat de copil să citesc și pe ele le răsfoiesc și acum zilnic.

Și atunci cum aș putea pune "ambitiia" personală și "amorul meu propriu" pe deasupra intereselor Patriei mele.

Pentru a o servi nu poate fi umilință.

Dar este și o limită.

Nu poate fi om, în această țară, care să fi servit Dinastia cu mai multă dragoste, cu mai mult devotament, mai necondiționat și cu mai mult spirit de sacrificiu ca mine.

Cât mine da, trebuie să fie mulți. Dar, mai mult ca mine niciunul, fiindcă la baza devotamentului meu nu a stat nici un interes egoistic, absolut niciunul.

Totuși, fără să fi greșit cu nimic și față de nimeni, mă trezesc într-o bună zi - pe când eram în plină și unanim recunoscută ca bună și salvatoare acțiune - sub cea mai odioasă dintre acușări.

Complotam în contra capului statului.

Ce oroare ! Care om de onoare o poate suporta ?

Ca cel mai odios dintre cei mai odioși nemernici intenționam să înfig pumnalul în spatele aceluia care, împreună cu întreaga țară, de puțină vreme, mă onorase cu atâta încredere și pusese pe umerii mei o atât de grea răspundere.

Pentru un moment am rămas uluit. Cu capul între pumnii înțelești și cu tâmpile înghețate mă întrebam: Cine a înebunit ? Eu sau toți ceilalți ?

Această întrebare mi-o pun încă și astăzi.

Intrigă desigur. Intrigă bine țesută de aceia, dinnăuntru și din afară, cari nu pot vedea, cu ochi buni, ridicarea noastră; căci au interesul să o

împiedice; și cari nu au, nu pot avea, nu trebuie să aibă nici un scrupul pentru a o împiedica. Este datoria lor.

Dar ai noștri ? Responsabilii de liniștea, de conducerea și de viitorul acestui neam ?!

Nu aveau nici o atitudine de luat ?

Conștiința lor nu le indica nici una ? Se putea trata o astfel de chestiune ca un simplu fapt divers într-o țară în care este conștiința, este seriozitate, este ordine în treburile publice, este măsură pentru toți și pentru toate ?

Șeful statului major completează și nu se alarmează nimeni decât prin saloane și prin cafenele, nu se face nici o anchetă, nu se sancționează nimeni: vinovat sau intrigant ?

În ce țară trăim ? Pe ce lume suntem ? De ce patimă suntem orbiți ? Ce forță ocultă din afară sau dinnăuntru ne-a idiotit mințile, ne-a paralizat brațele ?

Ce ursită trage neamul nostru, acum când deabia a ajuns pe culme, în prăpastie ?

Mă întreb și-mi permit să vă întreb fiindcă nu s-a găsit nimeni să pună această elementară întrebare.

Nici Primul Ministru, nici un ministru și nici măcar acela al Apărării zisă totuși Națională. Niciunul deși toți și-au rupt genunchii târându-se cu perfidia în vine și cu minciuna pe buze la picioarele Tronului.

Dar, pe deasupra tuturor nemernicilor, mari și mici, mari ca situații și mici ca suflete, cum a putut îngădui, cum a putut admite, și cum a putut subscrie, cu atâta ușurință la un astfel de asasinat moral. Acela cari stă, trebuie să stea, mai presus de toate și de toți; cari vede, trebuie să vadă, toate cu un alt ochi; cari ne-a cântărit, trebuie să ne cântărească, pe toți la un loc și pe fiecare în parte cu un alt cântar; și care știe, f. bine, sunt f. sigur, de ce suntem și de ce ne suntem în stare fiecare dintre supușii săi ?

Cum ? Cum ?

Știți însă că mișelia nu s-a oprit aici și la atât.

Cu știința celor de la guvern, unii spun că chiar cu banii statului și mulți afirmă că din îndemnul perfid al unora pe care îi și numesc, am fost doi ani târât, sub ochii înmărmuriți de aici și de aiurea, în fața acuzatorului public, învinuit fiind de o altă odioasă crimă, comisă, de astă dată, față de societatea noastră, atât de vigilentă păzitoare la bunele ei moravuri.

Nevasta mea și prin consecință și eu eram bigami.

Faceți, vă rog, o scurtă goană în memoria D-voastră și veți găsi, nu se poate să nu găsiți, nenumărate cazuri în care, în contra legii, în contra

interesului general, uneori prin sfidare - cazul redeschiderii Cazinoului din Sinaia - alteori cu ordine de sus, de f. de sus, s-a împiedicat să iasă, în această țară, la iveală și să fie sancționate atâtea și atâtea infamii.

Fostul șef al Marelui Stat Major; acela care în timpul războiului a fost brațul drept și sufletul dacă nu și mintea conducerii supreme; acela care după aceea a fost atașat pe lângă Regi străini și șefi de state; acela care a fost pus, în două rânduri, să conducă cea mai înaltă instituție de cultură militară unde se formează conducătorii de mâine și caracterele; acela trebuia să fie pus pe banca acuzaților la cea dintâi reclamație a unui necunoscut și a unui om care-și pierduse, prin alte acte ale sale, de mult onoarea.

A fost a doua încercare de asasinat moral. S-a terminat la Casație cu apoteoză carierei mele schițată de Procurorul Curții în aprecieri cari m-au copleșit însă cu suflet de om.

A fost desigur o înfierare. Este însă de văzut dacă au simțit-o vinovații, adevărații vinovați.

Gândind mereu la ei condeiul meu îmi tremură de scârbă și de indignare.

Aceasta însă este o chestiune care mă privește personal.

Cealaltă însă este de ordin general pentru că s-a atins f. grav și prestigii și interesele unei instituții de a cărei bună conducere și rodnică activitate depinde, într-o f. mare măsură, și libertatea și integritatea și existența chiar a unui neam.

Când șeful unei astfel de instituții comitează într-adevăr în contra ordinii în stat, viitorul statului este total și iremediabil compromis.

Numai neserioșii, inconștienții și vinovații pot judeca altfel.

Nu pot intra în niciuna din aceste categorii.

De aceea găsesc că am o datorie, o ultimă datorie, să lupt până la cel din urmă al meu suflu să se facă lumină mai ales în această privință.

Nu mai este acum vorba de încercarea de asasinarea unui om care-și făcea datoria dar de aceea a unei instituții.

Vinovații trebuie să-și ia pedeapsa. O cere armata nu interesul, nici sentimentele de răsunare și nici răutatea unui om.

O cere interesul superior de moralitate și de bună ordine într-un stat.

Țara și străinătatea știu de ce am plecat de la statul major. Și țara și străinătatea trebuie să vadă că a fost cineva pus la gard.

Eu, dacă am fost vinovatul, sau acei care au recurs la o atât de odioasă infamie ca să mă doboare din capul acestei instituții.

Este deci vorba de reabilitarea unei instituții nu de aceea a unui om.

Ea poate fi făcută și trebuie făcută.

O aștept de la Acela de la care sunt în drept să o aștept.

Nu cer, după cum se crede cu aceeași ușurință de mulți, scuze de la nimeni.

A-și fi prea prost dacă a-și pretinde Capului statului să iasă în stradă să mi le facă.

Nici nu am gândit-o vreodată fiindcă am o altă concepție de prestigiu de care trebuie înconjurată și aureola în care trebuie să strălucească o Dinastie.

Cer însă sancțiuni.

Aveți să mă întrebați, și cu drept cuvânt, de ce nu le-am cerut până acum ?

Nu am făcut-o când trebuia, adică imediat, fiindcă șeful Partidului liberal mi-a spus, a doua zi după înlocuirea mea la statul major, că "schimbarea s-a făcut fiindcă s-a spus Regelui și Regele a crezut că complotam în contra Lui, împreună cu Titulescu și cu Stelian Popescu".

Acelaș șef a-l aceluiași Partid mi-a mai afirmat și mie și "complicilor" mei că deținea aceasta de la Primul Ministru.

Însă mi-a cerut să nu fac, în nici un fel, caz de această indiscreție cât vor sta la "putere".

Iată de ce am tăcut și de ce tac încă.

Presupuneti cu câtă închisă, dar și teribilă suferință m-am supus și mă supun cuvântului dat.

Cunoaște-ți acum, scumpă Doamnă, adevărul. V-am deschis cinstit și v-am lăsat să citiți o atât de urâtă pagină, încă nescrisă, din istoria statului nostru, pretins modern și civilizat.

Revenind acum la ideile cu care am început această atât de lungă, dar totuși f. scurtă scrisoare îmi iau îngăduința să vă întreb dacă o urâtă și blamabilă rea voință sau un mare principiu mă oprește să fac "concesiuni" ?

Fiind sigur de răspuns nu-l mai aștept.

Puteți însă fii sigură că atunci când va fi nevoie să-mi servesc, și de la alt post, Patria, o voi face-o.

În fața ei nici un "amor propriu" și nici o umilintă nu poate exista pentru un adevărat ostaș.

O voi "servi" și în viitor, ca și în trecut. Până la servitute.

Vă rog însă să credeți fiindcă ați găsit că am un "suflet și o inimă" în care ar fi interesant să "se descindă", că el este frământat, teribil de frământat, nu numai de f. multe nedreptăți și suferințe dar și de f. multe îngrijorări pentru viitorul altora și nicidecum pentru al său.

Când vom mai vorbi odată, însă pe îndelete, retrași aici, în această înaltă - prin altitudine - și majestuoasă - prin priveliște - singurătate veți afla multe ... multe ... multe.

În tot cazul, triste vremuri ! Cu atât mai triste cu cât suntem, cel puțin așa o afirmăm zilnic, în plină "renaștere".

Doamne cu cine o facem și cum o facem ? Unui f. bun prieten, îngrijorat și el de ceace se petrece, care-mi cerea relații, fiind trecător peste graniță, despre unu care ar lua, cu siguranță, dacă s-ar decerna, "Premiul Nobel" pentru minciună; despre altul care, de la postul înalt care a ajuns și s-a menținut, fiindcă are pantece care înghite orice și de la oricine și cari se târăste pe oriunde și prin orice, a facut numai școala nedemnității, a lichelismului și a lașității și în sfârșit de un al treilea cari vinde orice și pe oricine, numai ca să-și facă afacerile lui murdare, i-am satisfăcut cererea încheind scrisoarea cu următoarele cuvinte:

"Ți-am spus tot ce știu despre trinitatea de care te interesezi și care, la noi, constituie exponentul minciunei, obrăzniciei, lichelismului, lașității, înrâdnănelii și imbecilității perverse și hoate".

"Este trinitatea cu care pregătim, prin complicitatea tăcerii, a răbdării și a lașității noastre, renașterea neamului".

"Franța a pregătit-o pe a sa cu: Descartes, cu Corneille, cu Pascal.

"Pune față în față: pe omul rațiunei productive cu acela al minciunei celei mai înrâsnețe și mai nerușinate; pe omul datorii eroice cu acela al tranzațiilor celor mai odioase; și pe acela care a intrat în luptă cu Destinul ca, prin știință, să descopere rațiunea și scopul vieții, cu acela, de la noi, cari au intrat în luptă cu morala pt. a distruge Destinul neamului și trage concluzii."

Trageți-le acum și D-voastră.

Cu nețărmurit omagiu de respect și de devotament.

G-ral Antonescu

Predeal 1937

Arhivele Naționale, Direcția județului Argeș, fond familial Elena Peticari - Davila, mapa XXII, doc. 118.

2.

1940 noiembrie 27, București. Notele generalului Gh. Dobre, subsecretar de stat al Înzestrării Armatei, consemnate la ședința Consiliului de Miniștri din 27 noiembrie 1940, determinată de

masacrul făcut de legionari la închisoarea Jilava în noaptea de 26-27 noiembrie 1940.

RECONSTITUIREA¹

ședinței Consiliului de Miniștri dela 26-27 Noiembrie 1940

1. Consiliul adunat, Domnul Mareșal Antonescu intră în sală și spune în esență:

Asasinatul de astă noapte dela Jilava este un act pe care îl reprob și nu pot admite să-mi mănjeze mâinele cu sânge; nu aceasta a fost și poate fi rezultatul străduințelor mele de a întrona Justiția în această nenorocită țară. Cei vinovați trebuie să fie dați imediat în judecată și Justiția să-și facă datoria.

Eu personal și Guvernul se desolidarizează, de asemenea trebuie să o facă și Mișcarea Legionară; în acest sens trebuie să se dea un comunicat țărilor.

2. Încep să vorbească reprezentanții Mișcării Legionare în Guvern, astfel și în ordinea următoare:

a) Horia Sima. Pune teza psihozei sub influența căreia s-a săvârșit asasinatul; întreaga cuvântare caută să desvolte justificarea pe această bază și afirmă că acum s-a terminat și nu se va mai repeta.

Exploatarea psihozei o dă și prin faptul că Justiția a întârziat cu darea sentințelor și svonurile că poate, o parte din cei închiși ar fi în situația să scape de sancțiuni.

b) Corneliu Georgescu, foarte vehement, desvoltă teza JUSTIȚIE și DREPTATE.

Cei care lucrau la desgroparea legionarilor din curtea închisorii au căpătat un sentiment de revoltă și într-un moment de mare tensiune nervoasă au făcut ce au făcut.

Arată cele îndurate de legionari în regimul trecut și sentimentul de dreptate a fost la un moment dat sub impresia celor văzute la desgroparea în curs să nască în ei un spirit de revoltă, care i-a dus să facă dreptate.

c) Brăileanu, foarte puțin documentar, a pus problema spiritului de revoltă.

d) Sturza, în același fel. Nimic nou.

e) Iașinski vorbește ca cel mai în vârstă și deci cu mai multă aprofundare a situațiunii. Pune teza, atât a psihozei, cât și a întârzierii sentințelor judecătorești și influenței psihologice a desgropării.

Închee cerând Domnului Mareșal Antonescu să aibă mai multă încredere în ei, la care Domnul Mareșal răspunde, din contră, că ei trebuie să

¹ S-a păstrat ortografia documentului original

aibă mai multă încredere în Dsa, activitățile respective de până atunci arată că Domnia Sa este cel care are dreptul să le ceară mai multă încredere.

3. la cuvântul Dl. Ministru al Justiției, prof. Mihai Antonescu.

Într-o expunere magistrală arată rostul Justiției într-o țară în general și în regimul Generalului Antonescu.

Arată răspunerea Justiției, arată valoarea morală înaltă a magistraților însărcinați, și nu poate admite, și nu admite ca să se arunce cea mai mică umbră de îndoială, chiar asupra nepărtinirii și spiritului de Justiție al magistraților.

Arată, de asemenea, primejdia tot așa de mare ce ar naște, dacă s-ar ofensa Armata.

Aceste ofense nu ar avea alt rezultat decât să provoace conflicte, care ar amenința însăși ordinea în Stat.

Dacă se înțelege altfel spiritul Justiției în Stat, își depune, fără nici o ezitare demisia, neînțelegând să renunțe la principiile și convingerile pe care le-a avut, le are și le va avea până în mormânt cu privire la rolul Justiției și Armatei în Stat.

4. Reprezentanții mișcării legionare, în numele lor personal și al mișcării, se leagă că vor respecta principiile arătate și vor asigura ordinea.

5. Domnul Mareșal se scoală de pe scaun și începe cam așa:

“Nu sunt orator, dar revolta care mă stăpânește față de crima dela Jilava îmi dă puterea să expun din nou dezaprobarea aceluia act. Vinovații să fie trimiși în judecată.”

Explică pe larg ce străduinți a pus, câte lupte a trebuit să ducă, câte suferință a trebuit să îndure pentru convingerile sale, pentru înlăturarea unui regim nefast, și înțelege, ca pe calea, pe care o viață întreagă de suferințe și de jertfe personale, pe care a urmat-o, să urmeze și de aici înainte.

Când a trecut la o colaborare cu mișcarea legionară a crezut, că și aceasta îl înțelege și că va lucra așa cum a înțeles că trebuie să-i urmeze directivele, dispozițiile și ordinele pe care le va da, căci tot ce face este numai pentru binele țării, pentru ridicarea acestui popor nenorocit, pe care netrebnicii de altă dată l-au adus în situația în care l-a găsit, iar țara sfâșiată.

Trebuie dat imediat, și aceasta este o condiție la care nu poate renunța, un comunicat Țării, că Domnia-Sa, Guvernul și mișcarea legionară se desolidarizează și dezaprobă actul dela Jilava, și că vinovații vor fi pedepsiți.

Atrage atenția lui Horia Sima, că este informat, că și persoana Prof. Iorga ar fi amenințată și să ia măsuri, să nu i se întâmple nimic, la care Horia Sima răspunde că va lua acele măsuri.

6. Domnul Mareșal Antonescu părăsește sala, rămânând intransigent și spunând că nu are epoleți de închiriat și nu primește să ducă mai departe Statul în alte condiții decât cele pe care le socotește la înălțimea străduințelor sale, pentru binele acestui neam.

Au urmat consfătuiri, în afară de Consiliu, între diferite persoane din mișcarea legionară, pentru formularea comunicatului hotărât de dl. Mareșal Antonescu.

S-au propus diferite formule, și după mai mult de 3-4 ore, la intransigența Domnului Mareșal, au convenit la formularea unui comunicat așa cum hotărâse Domnul Mareșal.

Arhivele Naționale București, fond 103, dosar 26

3.

1940 noiembrie 27, București. Însemnările¹ fostului ministru Nicolae Mareș la ședința Consiliului de Miniștri din 27 noiembrie 1940, convocată de generalul Ion Antonescu, ca urmare a crimelor comise de legionari la închisoarea Jilava, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940.

În ziua de 26 Noiembrie 1940 după omorurile dela Jilava, am fost convocat la ora 10 dimineața la un Consiliu de Miniștri sub președinția Generalului I. Antonescu; erau de față toți miniștrii și subsecretarii de stat.

Ședința a fost deschisă de Generalul Antonescu, Conducător al Statului, arătând cum s-a săvârșit de către legionari măcelul de la Jilava și încheind, adresându-se legionarilor:

- Eu nu pot tolera crime ordinare, faceți ce poftiți, în astfel de condiții cu mă retrag.

A cerut cuvântul Horia Sima, vice-președinte al Consiliului de Miniștri, care a declarat că nu a știut nimic de cele întâmplate. Apoi pe rând au vorbit toți miniștrii legionari: Brăileanu, Jasinsky, Protopopescu, Constant, etc. și ultimul Cornel Georgescu, subsecretar de stat la Românizare: toți s-au declarat surprinși și pretindeau că nu au avut cunoștință de nimic. Cornel Georgescu a adăugat însă că deși nu știe nimic, totuși ia apărarea legionarilor cari au săvârșit aceste omoruri, deoarece Justiția nu și-a făcut datoria, acuzând pe Judecătorul de Instrucție care instrumenta că mergea foarte încet cu

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului

cercetările și că dupe cum decurgeau interogatoriile celor închiși înainte de 26 Noembrie, impresia generală printre legionari era că toți acuzații vor fi achitați.

Tuturor le-a răspuns printr-o lungă pledoarie, Dl. Mihai Antonescu, Ministrul Justiției, luând apărarea magistraților instructori și spunând în esență, că erau 64 de acuzați, cari fiecare propuneau martori și aveau dreptul la apărare, așa încât trebuia să se facă credit Justiției, care și-ar fi îndeplinit astfel întreaga datorie.

Generalul Antonescu a adăugat că într-o țară unde fiecare vrea să-și facă dreptate singur, e anarhie, etc., și apoi a dat cuvântul Miniștrilor nelegionari.

Generalul Petrovicescu, Ministrul de Interne, a declarat că nu a știut nimic; iar eu, având cuvântul, am cerut ca toți membrii Guvernului să depue demisiunile în mâinile Dlui General Antonescu, care să facă un alt guvern, cum va crede de cuviință și cu care să meargă înainte.

Impresia generală a Miniștrilor nelegionari, deci și a mea, era că toți Miniștrii legionari, împreună cu Generalul Petrovicescu, au fost ținuti în curent și că erau autorii morali ai acestui măcel.

Generalul Antonescu s-a retras desgustat, spunând:

- Faceți ce vreți, eu nu pot governa în astfel de condițiuni.

M-am dus după el, am dejunat la Președinție cu dânsul; ceilalți Miniștrii legionari au dejunat și ei la cantina de la Președinție și aveau tot felul de nesfârșite întrevederi cu comandanții lor legionari: Pătrășcanu și alții.

După dejun am cerut voe Generalului să-i vorbesc lui Horia Sima. Generalul m-a autorizat. Am avut o lungă conversație cu Sima, întrebându-l ce urmărește ? Nu e mulțumit că e Vice Președinte ? Vrea să ia locul Conducătorului ? etc. și i-am cerut categoric să cedeze Generalului Antonescu comanda legionarilor. Nu am putut scoate nici un cuvânt hotărâtor de la el; îmi răspundea ocolind chestiunile și cum era prima oară când aveam o convorbire mai îndelungată cu el, am rămas cu impresia că era un terorist ambițios, nu prea inteligent și condus de toți ceilalți legionari afară din guvern, asupra cărora nu avea nici o priză. Am raportat totul Conducătorului.

Către ora 5, a venit vestea la Președinție că Madgearu a fost ridicat de acasă și găsit mort în Pădurea Snagov și imediat apoi a succedat știrea omorării lui Iorga. Generalul Antonescu a fost foarte impresionat și numai toată răspunderea ce avea de viitorul țării, l-a împiedicat de a părăsi conducerea Statului.

Către seară, târziu, dupe interminabile discuții între ei, cu ușile zăvorâte și păziți de ai lor, legionarii au luat decizia de a ruga pe Generalul

Antonescu să rămâie în capul lor, fără însă a i se ceda comanda supremă a legionarilor.

Se știe ce a urmat: lipsa de sinceritate a lui Horia Sima și a tuturor comandanților legionari a dus încet, încet la răsmărița din Ianuarie 1941; la loialitatea Generalului Antonescu, legionarii conducători au răspuns cu trădarea intereselor țării pe care urmăreau să o ducă în prăpastie, instalând la noi o conducere comunistă.

Trebuie recunoscut că deși țara a trecut prin momente foarte grele și se putea prăbuși, totuși Generalul, prin răbdarea lui, a lăsat pe legionari să se compromită prin hoții, jafuri, omoruri și cruzimi, în așa fel încât numai numele de legionar pronunțat în orice sat din țară inspira groază.

Ce departe erau ei de frumoasele precepte de ordine, cinste, onoare și mai ales de nădejdea ce lumea își pusese în ei, ca să o scape de satrapia partidelor politice !

Nicolae Măreș

Arhivele Naționale București, fond 103, dosar 26

4.

1940 decembrie 5, (București). Scrisoarea lui Iuliu Maniu către generalul Antonescu, în care-și exprimă dezaprobarea față de crimele din noaptea de 26-27 noiembrie și teama de continua degradare a vieții morale din țară.

DOMNULE GENERAL¹,

Țin să vă mulțumesc pentru amabilitatea ce a-ți avut de a ne primi, pe Dl Ion Mihalache și pe mine, îndată după săvârșirea revoltătoarei crime împotriva mult regretatului nostru prieten, de a ne asculta cuvintele noastre de durere și indignare și de a împlini dorința noastră exprimată pentru înmormântarea lui creștinească.

Tragica întâmplare a asasinatelor săvârșite în ultimul timp și a goanei deschise contra atâtor persoane din viața publică prezintă simptomele unei desagregări sufletești și ale unei vii soluții sociale a cărei continuare trebuie stăvilită cu toată hotărârea.

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului.

Ca unul ce urmăresc cu atenție curente și simptomele vieții publice, ca unul care în situația ce am în viața publică, simt că mă apasă o răspundere și care doresc o cămăruire a D-nei Voastre să aibă rezultate multumitoare pentru țară, învingând greutățile ce se anunță, sunt dator să vă exprim adâncă îngrijorare ce mă stăpânește.

Situația internă a început să alunece spre povârnișul unei anarhii, după care ca dacă va veni nu poate urma decât disoluția și ocuparea țării nu numai de actuala oștire de "instructori", dar și de altele care vor veni fățiș sub titlul de ocupație. Astfel în loc de a se opri demembrarea țării începută sub Regele Carol II suntem amenințați ca ea să continue.

Desigur vi sa raportat despre starea sufletească de indignare și de revoltă, despre panica și defetismul ce domnesc astăzi în toate straturile societății românești. Este foarte semnificativ că la această stare sufletească participă în chip deosebit țărănimea și clasele de jos, care văd în faptele petrecute presemnele falimentului clasei conducătoare și ale prăbușirii a însăși organizației de stat.

Deosebit de dureros este însă începutul de desagregare ce se manifestă în organul cel mai viril și cel mai nobil al corpului național, în oștire. Cu nervii extenuați de lungile suferințe ale concentrărilor și mobilizărilor zadarnice cu rezultate dureros de umilitoare și demoralizatoare, disciplina trupe este în decădere, iar ofițerii la rândul lor după ce au pierdut încrederea în fermitatea conducerii de stat, văzându-și până și cariera în primejdie cu perspectiva unei grave crize financiare, prevăd timpuri tot mai întinse pentru viitorul oștirii și al țării.

Fără îndoială că asasinatelor din noaptea de 26 spre 27 Noiembrie 1940 au constituit semnalul unui proces de descompunere care în puține zile a făcut progrese uimitoare. Opera a trei generații glorioase care au creiat, dela revoluția dela 1848 până la Unirea din 1918, România Mare este în pericol de a se prăbuși.

Acest proces de disoluție capătă un ritm accelerat îndeosebi prin faptul că asasinii nu sunt descoperiți, urmăriți și pedepsiți nici azi a șaptea zi după crimă, iar complicită lor justifică, aprobă și chiar prea măresc crimele săvârșite. În tot cazul până în momentul de față nu s-a dat publicității nici un comunicat despre mersul cercetărilor, din care cauză opinia publică are impresia că decretatele prin care s-au stabilit sancțiuni severe pentru asemenea cazuri nu se pun în aplicare, iar rău făcătorii și atentatorii se simt încurajați. Sentimentul de nesiguranță a devenit general și nu este întrecut decât de indignarea celor care mai au simț pentru ordinea de drept și de înfrățirea patrioților care deplâng starea de decadență a țării românești.

Aveți dreptate Domnule General, să spuneți la Alba Iulia că multă lume este vinovată pentru aceste stări de lucruri, dar cred că era cu dreptate să constatați tocmai la Alba Iulia că eu, partidul care-l prezidează și prietenii mei care azi sunt în parte amenințați și ei nici nu au colaborat cu regimul trecut, nici nu am "tăcut" față de evenimentele ce s-au desfășurat în anii din urmă.

Când după căderea guvernului D-lui Tătăreanu în Decembrie 1937, Regele Carol II a însărcinat pe Octavian Goga să formeze un guvern predictatorial, el nici nu a încercat să-mi propună colaborarea.

Când în Februarie 1938, după concedierea lui O. Goga, Regele a hotărât să formeze primul guvern dictatorial fățiș. El a apelat la toți foștii Primi Miniștri, oferindu-le colaborarea. Dintre aceștia eu am fost singurul care fiind chemat în audiență am refuzat această problemă oanoare. Cu această ocazie li s-au oferit și D-lor N.Lupu și I. Cămărășescu portofolii, pe care însă le-au refuzat. Deasemenea s-au făcut mai târziu propuneri ademenitoare prietenilor noștri Sever Bocu, Aurel Dobrescu și Ghiță Pop, care deasemenea au refuzat - iar grupul Călinescu (Potârnică, Ralea, Gheorghiu, Andrei) a fost eliminat din partid îndată după intrarea în guvern.

Nevoind să avem nimic cu regimul Regelui Carol II senatorii de drept ai partidului național țărănesc au refuzat să exercite mandatul în condițiunile create de acel regim, mandat recunoscut de Înalta Curte de Casație și confirmat de noua și pseudo-constituția din 1938, spre a nu colabora nici măcar în calitate de opoziție, cu un regim care pentru noi era absolut evident că va duce țara la un dezastru extern și intern sigur, asupra căruia am atras atenția în mod precis, formal și repetat. Această atitudine a noastră a devenit încă și mai dărză după asasinarea fruntașilor legionari și după masacrul din Septembrie 1939, crime contra cărora am ținut să protestez atât în mod public cât și prin memorii adresate direct Suveranului.

Tot atât de puțin mă poate atinge acuzația că aș fi "tăcut" alături de toți oamenii politici și alături de cler și oștire în fața nemai pomenitelor crime și abuzuri, săvârșite de Regele Carol II de guvernele lui și camarila lui.

În decurs de 3 ani am prezentat Regelui Carol 4 memorii și am dat publicității numai pe cele mai importante, peste 30 de cuvântări, declarații și interviuri care fiind oprite de cenzură, eu le-am trimis Curții regale și le-am răspândit elogiografate în public, din care cauză am fost dus și în fața Consiliului de Răsboi. Am luat asupra mea tot riscul convingerilor mele, pe care le-am manifestat pe față și în auzul tuturor, inclusiv al emisarilor regali însărcinați să mă sondeze. Am încurajat și am protejat pe toți acei de o părere

cu mine și am apărut față de crimele și nelegiuirile Regelui Carol și pe adversarii mei politici.

Cred, prin urmare, că este justă dorința mea ca în manifestările lui publice, Conducătorul Statului să nu mă intrige și pe mine și partidul meu prin generalizarea în răspunderea colectivă a faptelor criminale sau a tăcerilor vinovate și lașe din ultimii trei ani. Conștiința mea este liniștită și opinia publică a țării știe că eu nu am greșit și că nu am tăcut. De 8 ani sunt în război politic față cu regimul Regelui Carol II, iar Dvs. Domnule General, știți mai bine ca oricine că am luat hotărârea să nu mai suport Domnia Regelui Carol și am procedat în consecință. Nu este însă vremea acum de a face istorie. Ea se va scrie la timpul său.

În momentul de față țin însă să protestez și în scris contra sălbăticiilor ce s-au făcut, contra asasinării prietenului meu Virgil Madgearu, un om de o excepțională valoare științifică și națională și a marelui profesor Nicolae Iorga, care deși mi-a fost înverșunat adversar politic, totuși am recunoscut totdeauna că a avut merite neșterse în evoluția gândirii naționale românești și care a fost o podoabă a științei naționale și universale. Respectul ce am avut pentru meritele lui științifice și naționale m-a determinat să nu ripostez nici odată la nenumăratele lui atacuri îndreptate împotriva mea.

Din parte-mi D-le General, vă adresez rugămintea și acesta este scopul principal al rândurilor de față, să nu întârziati nici o clipă în a restabili autoritatea puterilor constituite în stat, să dați serviciile de menținere a ordinii publice în mâini competente și să faceți prin toate mijloacele ca cetățenii de orice categorie să redobândească siguranța averii și a vieții lor pentru ca astfel să poată continua munca productivă atât de necesară organismului social și economic. Dvs. D-le General va trebui să găsiți calea potrivită acestui scop.

În ceea ce mă privește pe mine eu urmez a crede, precum știți, că singura cale este respectarea ordinii legale, a vieții constituționale și a libertăților cetățenești.

Deodată cu acest protest vă rog pe Dvs. să dați la lumină pe cei vinovați și aceasta nu numai pentru a restabili ordinea de drept în stat ci și pentru a da o satisfacție opiniei publice și pentru a refăce pe cât se poate reputația țării noastre adânc compromisă.

Nu se mai pot trece sub tăcere crimele comise nici nu mai pot fi tănuiri făptuitorii fără ca lumea civilizată să aducă verdictul ei zdrobitor asupra statului nostru acuzându-l că el, ori că nu este în stare să descopere 2 grupuri de câte 5 atentatori, cari au săvârșit faptele lor la lumina zilei, ori că însăși organele statului ascund pe făptuitori. În ce privește masacrul dela închisoarea Jilava, cu toată revolta explicabilă a făptuitorilor, cred că dacă nu

sentimentul de umanitarism, dar măcar buna reputație a țării ar fi cerut ca autoritățile în drept să aplice măsurile cuvenite.

Vă mai rog D-le General, să dispuneți cenzurei să permită publicarea anunțurilor de deces ale regretaților Virgil Madgearu și N. Iorga și a dărilor de seamă despre decursul funeraliilor, împreună cu discursurile roștite, pentru ca țara deoparte să cunoască fapta dvs. creștinească de a fi dat liber curs înmormântării acestor bărbați valoroși ai țării și pentru ca pe de altă parte să cunoască sentimentele de pietate și grațitudine ale familiei și prietenilor față de cei decedați, care sunt martirii unei credințe, iar nu criminali urmăriti de legile țării și condamnați de opinia publică.

Vă rog D-le General să primiți încredințarea înaltei mele stime și considerațiuni.

București 5 Decembrie 1940

ss IULIU MANIU
Președinte Partidului
Național Țărănesc

Arhivele Naționale București, fond Consiliul de Miniștri, dosar 39/1940

5.

1941 februarie 25, București. Apel al generalului Ion Antonescu către români, prin care cere aprobarea guvernării sale pe primele șase luni.

Președinția Consiliului de Miniștri¹

Români,

Istoria noastră străveche, cu tradițiile ei bătrâne, ca și sufletul nou care străbate lumea, cer conducătorilor să-și întemeieze răspunderea pe voința poporului.

Credincios tradiției și comandamentelor istoriei noastre, dornic să dovedesc legătura poporului românesc cu obiceiurile politice sănătoase cari s-au așezat în lume, am hotărât să vă cer aprobarea voastră asupra guvernării mele de la 6 Septembrie și până azi.

Am luat conducerea Țării în ceasuri de desnădejde și prăbușire.

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului.

Am purtat conducerea de-a lungul a șase luni de sbucium și de încercări neînchipuit de grele.

Pentru a duce mai departe povara Neamului, am nevoie de mărturia încrederii voastre.

Nimic din ceea ce am săvârșit nu vă este necunoscut.

Numai pediciile fărâmate și durerile nedrepte le-am ascuns în cugetul meu.

Ceea ce pot să vă spun este că guvernarea mea s-a întemeiat pe cea mai curată cinste și pe munca cea mai aprigă; că nimic din acțiunea mea n-a părăsit nici un drept al Neamului; și că am făcut tot ce un om putea încerca pentru ca să păstrez Națiunii, Statului și fiecărui Român onoarea și liniștea, siguranța și averea, dreptul la muncă și la respect.

Cu credința în dreapta voastră judecată, vă chem să vă roștiți cuvântul.

Trăiască Națiunea Română.

Trăiască Majestatea Sa Regele.

Generalul Antonescu

București, 25 februarie 1941

Arhivele Naționale, Direcția județului Argeș, fond Prefectura județului Argeș, dosar 47/1941

6.

1943 mai 1, Poiana-Gorj. Expunerea omului politic Gheorghe Tătărescu, fost prim-ministru, privitoare la politica externă a României din perioada interbelică.

POLITICA NOASTRĂ EXTERNĂ

Scopul acestei expuneri este de a vă înfățișa dezvoltarea politicii externe a României, de la începutul celui de-al doilea război mondial, până la evacuarea Basarabiei și Bucovinei de nord, în vara anului 1940; în prima parte această expunere se ocupă doar de evenimentele și acțiunile întreprinse pentru apărarea graniței noastre estice.

Înainte de a explica evoluția acestei politici, precum și acțiunile prin care aceasta a fost realizată, trebuie să amintim poziția României pe plan internațional, la începutul conflagrației mondiale.

De la Tratatul de la București care a conferit României dreptul asupra provinciilor eliberate de sub tirania invadatorilor și până la război, în septembrie 1939, politica noastră externă a fost una de menținere a rezultatelor războiului de integrare și a victoriilor obținute alături de marii noștri aliați în războiul amintit; scopul ei era de a apăra integritatea frontierelor noastre și de a asigura independența țării, iar forța ei trebuia să adăncească relațiile noastre cu popoarele unite în menținerea rezultatelor obținute prin victoria comună. Această politică - o expresie fidelă a sentimentelor țării, pusă în aplicare fără nici o abatere de către toate guvernele aflate sub controlul Coroanei, ceea ce i-a conferit continuitate - a devenit, prin permanența sa, o politică națională.

Pentru a realiza această politică, România a schimbat următoarele instrumente diplomatice, care au alcătuit cadrul permanent al politicii ei externe și, în același timp, izvorul obligațiilor sale internaționale: Tratatul de prietenie și arbitraj cu Franța, în 1926; Tratatul de alianță pentru apărare cu Polonia, în 1921, transformat într-un tratat de garanțare în 1926; pactele de apărare cu Cehoslovacia și Iugoslavia în 1921, transformate în 1929 într-un pact tripartit cu creat Mica Antantă și Pactul de apărare cu Turcia, Iugoslavia și Grecia în 1934, care a dat naștere Antantei Balcanice.

La aceste tratate și pacte trebuie adăugate diferitele convenții semnate de România, în calitate de membră a Ligii Națiunilor, precum și convențiile colective care au fost redactate la date diferite, în spiritul Pactului Ligii, al cărei obiectiv era să organizeze pacea.

Relațiile și obligațiile României erau guvernate de toate aceste tratate și convenții.

Eram legați de Franța prin Tratatul de prietenie încheiat în 1926, al cărui obiect era de a intensifica relațiile tradiționale de prietenie existente între cele două țări și de a realiza o acțiune comună care să vizeze menținerea păcii. Mai stipula acest tratat consultarea la nivel înalt, dacă cele două guverne vor considera ca necesare astfel de consultații.

În cadrul acestui tratat și pe parcursul unei perioade de 20 de ani, relațiile noastre constante de prietenie și colaborare neîntreruptă s-au dezvoltat, bazate nu numai pe sentimente reciproce, ci și pe interese politice permanente și comune. În toate acțiunile internaționale, politica externă a României s-a dezvoltat în strânsă legătură cu politica externă franceză și se ajungea, periodic, la înțelegeri reciproce între conducătorii marii republici și țării noastre.

În perioada în care am deținut portofoliul, între 1934-1937, colaborarea cu Franța a fost întărită și cu privire la reînarmarea țării noastre.

Când ministrul Barthou a vizitat România în 1934 și în cursul vizitei mele la Paris, în același an, am pus bazele colaborării franco-române pentru realizarea înarmării țării noastre, lucru care începuse deja. Ajutorul Franței la înarmarea țării noastre a continuat fără încetare până în ajunul Armistițiului, în 1940, și orice întârzieri s-au datorat doar legilor emise, care au conferit statului controlul asupra industriei de război franceze. În mai 1939, cu numai câteva luni înainte de izbucnirea războiului mondial, am obținut, pentru armata noastră, prin negocieri personale cu Președintele Consiliului și Ministrul de Război Daladier, un batalion de tancuri. Președintele Daladier a subliniat că un asemenea sacrificiu - armata franceză avea ea însăși nevoie de tancuri - mai fusese făcut doar pentru Polonia, în virtutea unui angajament scris, și pentru România fără un astfel de angajament, dorind astfel să exprime sentimentele Franței față de România, precum și încrederea guvernului francez în conducătorii români.

Această încredere și-a găsit expresia materială cu un an înainte de toate acestea, prin ridicarea Legății române la rangul de Ambasadă, o înaltă distincție menită să sublinieze importanța rolului României, ca și "fidelitatea și loialitatea politicii sale".

În sfârșit, consolidarea definitivă a relațiilor dintre Franța și România a avut loc în aprilie 1939. Ca o înclinare a îndelungatei colaborări, pe parcursul căreia România și-a îndeplinit complet misiunea de a păstra ordinea și de a conserva Delta Dunării, și ca o confirmare a politicii ferme, care, de curând, își arătase roadele în criza cehoslovacă, Franța și Marea Britanie au făcut binecunoscutele declarații prin care garantau sprijin României, prin toate forțele lor, în cazul unei agresiuni neprovocate, împotriva căreia ea ar decide să se apere prin intermediul forțelor armate.

Această declarație - care constituie punctul culminant a fost, până la cel de-al doilea război mondial, ultima acțiune politică din istoria relațiilor franco-române.

De la primul la cel de-al doilea război mondial, și fără nici un tratat încheiat, România a întreținut relații permanente de bună prietenie și solidaritate cu Marea Britanie, bazate pe interese și țeluri comune.

În cea de-a doua perioadă în care guvernul meu a deținut portofoliul (de externe), 1934-1937, a predominat hotărârea de a consolida aceste relații și de a intensifica colaborarea dintre România și Marea Britanie în toate domeniile. Atunci când Suveranul mi-a încredințat formarea celui de-al doilea guvern național-liberal, care ulterior a trebuit să prezideze alegerile generale din decembrie 1937, am declarat, în expunerea țărilor politicii noastre externe, pe 20 noiembrie, că "pe primul plan a rămas dezvoltarea intensă a

relațiilor noastre cu Marea Britanie". Această declarație a fost reținută și adusă ulterior în discuție de către ministrul Afacerilor Externe al Marii Britanii, pe atunci dl. Eden, la ședința Camerei Comunelor din 21 decembrie 1937. Pentru prima dată Marea Britanie dorea să sublinieze, în condiții solenne și de pe banca parlamentarilor, legăturile ei de prietenie cu țara noastră.

Mulțumită acestor legături, guvernul Marii Britanii a acordat României un credit substanțial în 1939, pentru a acoperi comanda acesteia de armament - avioane, vase de război și echipament - și, cu această ocazie, și-a manifestat sentimentele de încredere și prietenie aprobând ca materialele să fie trimise în România într-o vreme în care Marea Britanie făcea ea însăși eforturi fără precedent pentru propria înarmare.

Declarația de garanție stabilită cu Franța și încheiată câteva luni mai târziu, deschizând noi căi de dezvoltare a relațiilor anglo-române, a constituit, în același timp, o manifestare de importanță istorică, prin care Marea Britanie a recunoscut importanța poziției României, precum și politica sa fermă și loială.

Eram legați de Polonia printr-un tratat formal de alianță defensivă, al cărui scop principal era apărarea în comun împotriva oricărei agresiuni din Est și, după 1926, ca scop secundar, apărarea împotriva oricărei alte agresiuni.

În orice caz, aplicarea acestei convenții era subordonată semnării convențiilor militare. Pentru o presupusă agresiune din Est, Convenția militară a fost concepută și semnată, astfel că tratatul era valid. În ceea ce privește alte potențiale agresiuni, convențiile militare nu fuseseră încă semnate.

Prin urmare, România nu avea alte obligații față de Polonia, decât acelea ce reieșeau din Tratatul de alianță, în cazul unei agresiuni din Est.

După aceasta, eram legați prin obligații reciproce de statele care formau Mica Antantă, Iugoslavia și Cehoslovacia. Acest organism, care a jucat un rol atât de important în Europa centrală, în politica de securitate și apărare a intereselor românești, a dispărut odată cu căderea Cehoslovaciei. În circumstanțe dificile și nu lipsite de risc, România și-a făcut datoria până la capăt, ca aliat loial al poporului cehoslovac și, într-o asemenea măsură încât conducătorii acesteia au recunoscut în nenumărate ocazii, că am fost pentru ei "singurul prieten în vremuri de restriște". Cehoslovacia - ca stat independent - a dispărut și împreună cu ea și Mica Antantă.

Obligațiile de asistență reciprocă dintre România și Iugoslavia, care vizau apărarea în cazul unei agresiuni din partea Ungariei, trebuia aplicate doar în virtutea vechii convenții încheiate de cele două țări în 1921.

În calitate de membră a Antantei Balcanice, România avea obligații precise de îndeplinit, în conformitate cu pactul încheiat în 1934, care se referea la agresiuni doar din partea unei țări balcanice. Discuțiile care au avut loc la diferite intervale de timp, pentru a lărgi sfera de acțiune a Antantei în cazul altor agresiuni, nu a avut timp să se maturizeze.

În toamna anului 1937, o vizită oficială la Ankara mi-a dat ocazia de a discuta personal cu Președintele Atatürk și cu liderii politici externe a Turciei, care au jucat un rol decisiv în crearea Antantei Balcanice, oportunitatea lărgirii sferei de acțiune a Antantei, precum și întărirea relațiilor dintre țările ce o alcătuiau, în special în domeniul militar și economic. Am descoperit că reformatorul nemuritor al Turciei moderne avea o mare înțelegere pentru identitatea intereselor care legau toate țările Europei sudice și, în special, interesele turco-române, precum și o înțelegere completă a necesității consolidării organismului menit să le apere. Am căzut de acord asupra faptului că guvernele noastre trebuia să accelereze elaborarea planurilor care să ducă la realizarea lărgirii bazei Antantei Balcanice. Evenimentele de acasă și, mai târziu, cele internaționale, au luat o turnură neprevăzută și au împiedicat punerea în aplicare a deciziilor luate la Ankara.

Cu toate acestea, la începutul celui de-al doilea război mondial, acest organism era încă puternic, relațiile între membrii Antantei Balcanice erau solide și, după părerea mea, această forță organizată era menită să joace un rol important în timpul conflictului pentru menținerea păcii în sud-estul Europei.

Acestea erau relațiile României și obligațiile izvorâte din convențiile încheiate cu aliații și prietenii ei, în cursul ultimilor 20 de ani.

Relațiile noastre cu alte țări erau de facto.

În ajunul conflictului, România întreține relații normale și colabora economic strâns cu Germania.

După primul război mondial, preocuparea constantă a tuturor guvernelor noastre era să urmeze o politică de largă colaborare cu Germania, în sfera economică, în cadrul politicii de solidaritate cu țările noastre aliate. Structura economică complementară a celor două țări implica o colaborare economică constantă, inseparabilă de politica generală și, pentru acest motiv, toate guvernele noastre, fără excepție, au încurajat relațiile cu Germania. Fără a ceda vreoaică poziție în politica noastră externă, noi înțelegem a fost încheiate în ultimii ani (1938 și 1939), care au lărgit sfera de colaborare economică între cele două țări.

Occuparea Cehoslovaciei - aliata României - de către trupele germane în primăvara anului 1939, a fost totuși un moment dificil în relațiile germano-române. Reprimarea mișcării Gărzii de Fier de către Guvernul

(Armand) Călinescu, după vizita Regelui Carol în Germania, a creat tensiuni pe care explicațiile guvernului român nu au reușit să le disipeze, iar avansarea trupelor de ocupație germane până la Carpații slovaci a provocat o teamă naturală.

Manifestarea concretă a acestor temeri a fost furnizată de atitudinea guvernului francez de la acea dată, pe lângă care eram acreditat ca ministru din decembrie 1938. Informațiile primite de Ministerul francez al Afacerilor Externe erau pesimiste și atribuiau Germaniei intenții agresive față de România. Împărțeam temerile guvernului francez : dezamorsarea ostilității germane și obținerea ajutorului puterilor vestice - în cazul în care acestea se transforma într-un act de agresiune - constituia pentru mine țelul imediat al diplomației guvernului român. Pe 23 martie am fost chemat de urgență pe Quai d'Orsay, de către domnul Georges Bonnet, ministrul Afacerilor Externe, care, dezvăluind temerile crescânde ale guvernului său, mi-a cerut să comunic Guvernului român decizia Franței de a sprijini România cu toate forțele ei în eventualitatea unui atac din partea Germaniei.

Incidentul provocat de reprimarea Gărzii de Fier nu a avut totuși nici o consecință serioasă, iar relațiile noastre cu Germania au devenit din nou normale.

Relațiile noastre cu Italia erau, de asemenea, normale și amicale.

Ralierea noastră obligatorie la măsurile de sancționare împotriva Italiei, decise de Liga Națiunilor în 1935, ca urmare a acțiunii acesteia în Etiopia, nu a reușit să schimbe legăturile vechi și tradiționale, peceteluite pe câmpul de bătălie din primul război mondial, alături de sora noastră mai mare din vest. În același mod, nici politica de protejare a intereselor maghiare, care era unul din fundamentele politicii externe italiene, nici campaniile de presă provocate de incidente trecătoare n-au reușit să anihileze sentimentele cordiale care au supraviețuit tuturor încercărilor grele și incidentelor.

În cadrul unei dezvoltări amicale, nu au mai putut fi stabilite nici un fel de relații cu sovieticii, în ciuda tuturor eforturilor depuse de guvernele care s-au succedat la conducerea țării.

Aceste eforturi au fost inițiate în 1924, când guvernul condus de Ion I. C. Brătianu a încercat să găsească o bază de reconciliere ruso - română, consimțind să participe la conferința de la Viena, stabilită în acest scop. Această conferință nu a avut un rezultat practic, deoarece guvernul sovietic a cerut ca problema Basarabiei să fie adusă în discuție. Tactica Kremlinului era de a considera în permanență chestiunea Basarabiei drept o sursă de agitație internațională și o problemă de pus pe tapet, în conformitate cu necesitățile politice externe ale sovieticilor. În orice caz guvernul sovietic recunoscuse în

fapt unirea Basarabiei în 1929, pe vremea când protocolul era semnat la Moscova pentru aplicarea anticipată a pactului Briand - Kellog, care a stabilit renunțarea la acte de război din partea țărilor semnatare, și apoi, în 1933, când sovieticii au semnat pactele la Londra, care defineau agresorul. Unirea Basarabiei cu România a fost din nou recunoscută de sovietici, prin intrarea acestora în Liga Națiunilor.

Ca urmare a realizării politicii de normalizare a relațiilor ruso - române, guvernul pe care-l conduceam în 1935 a reușit restabilirea relațiilor diplomatice între cele două țări, limpezind astfel atmosfera care, oricum, a fost rapid deteriorată de venirea la putere a Guvernului Goga, în 1938, când reprezentantul sovietic la București a fost rechemat definitiv.

Când am ajuns șeful guvernului, în noiembrie 1939, am descoperit că relațiile noastre cu sovieticii erau din nou într-o fază alarmantă și se dezvoltau într-o atmosferă ostilă, ceea ce ne obliga să luăm în considerare, dintru început, măsuri de apărare împotriva agresiunii politice.

România s-a găsit în aceeași poziție defensivă și față de Ungaria. Chiar de la semnarea tratatelor de pace și până în ajunul celui de-al doilea război mondial, Ungaria nu a renunțat nici o clipă la revendicările sale teritoriale și a menținut tot timpul o atitudine de protest. Recenta satisfacere parțială a telurilor sale revizioniste, care s-a produs în detrimentul Cehoslovaciei, a încurajat-o și mai mult să persevereze în revendicările sale și în campaniile agitative.

Perseverând în telurile sale agresive față de România, guvernul maghiar a inaugurat o politică vicleană de bunăvoință exagerată față de Iugoslavia și sub masca prieteniei eterne oferite, ascundea o manevră abilă de izolare a României.

Politica de conciliere exercitată de toate guvernele României cu privire la minoritatea maghiară nu a reușit să elimine ura și dorința de răzbunare din partea Ungariei, din contră, a fost interpretată ca o dovadă de slăbiciune și a întărit speranțele revizionistilor bulgaro-maghiari.¹

Cu toate că relațiile noastre cu Bulgaria erau corecte și amicale în aparență, ele continuau să se desfășoare într-o atmosferă tensionată și nu era greu să observi că, în spatele acestei atitudini corecte impuse, revendicările teritoriale asupra României rămăneau aceleași.

Trebuie să mărturisesc faptul că toate guvernele bulgare s-au străduit să îmbunătățească relațiile cu țara noastră.

Am primit personal dovada acestor eforturi, în timpul discuțiilor pe care le-am purtat în ianuarie 1934, la București, cu șeful guvernului bulgar, Președintele Mușanov, care îl însoțea pe Majestatea Sa Regele Boris pe perioada când acesta din urmă a fost oaspetele Regelui nostru, timp de câteva zile. Cu ocazia acestei vizite, toate problemele de interes pentru țările noastre au fost examinate într-o atmosferă de bunăvoință și încredere. O dorință reciprocă de a ajunge la o lichidare generală a tuturor diferendelor existente între cele două țări a dominat toate discuțiile noastre. Majestatea Sa Regele Boris a manifestat o dorință sinceră de a stabili bazele unei înțelegeri româno-bulgare și consilierul său șef împărțea aceste sentimente. Personal eram și mai sunt încă în favoarea constituirii unui bloc puternic, alcătuit din statele Europei de sud-est, care să aibă propria politică, organizarea unor mijloace comune de apărare: rolul Bulgariei în organizarea unui astfel de bloc mi se părea de o importanță primordială. În această atmosferă de bunăvoință generală, am discutat cu Majestatea Sa, precum și cu Președintele Mușanov, problemele care interesau țările noastre și am ajuns la un acord de principiu și am luat decizii concrete care să paveze calea de apropiere dintre România și Bulgaria.

În orice caz, aceste decizii nu au fost puse în aplicare.

Am căzut de acord să încheiem o primă convenție pentru lichidarea unei întregi serii de dificultăți care rezultau din legea exproprierii, precum și din legile privind organizarea învățământului și culturii, care tulburau relațiile dintre țările noastre. Comisiile de redactare a acestei convenții nu au reușit totuși să se întâlnească, datorită numeroaselor cereri ale guvernelor bulgare de amânare, iar această amânare era cu siguranță influențată de opinia publică bulgară, agitată de acțiunile organizațiilor care erau în favoarea politicii "Italia irredenta" și ostile reconcilierii româno-bulgare.

Bulgaria nu a abandonat nici una din pretențiile ei revizioniste privitor la România.

Cele de mai înainte reprezintă o schiță a situației internaționale a României, la începutul conflictului mondial din 1939.

Pe data de 24 noiembrie 1939, Majestatea Sa mi-a poruncit să formeze cabinetul.

Când am preluat conducerea guvernului, situația generală devenise foarte serioasă pentru țara noastră. Conflictul european întârșise speranțele tuturor revizionistilor care, cu un ochi la evenimente, se pregăteau să profite de prima circumstanță favorabilă pentru a-și realiza revendicările. Acest conflict ne-a găsit amenințați din trei părți.

¹ Sublinierea noastră

După o examinare detaliată a situației internaționale, împreună cu Guvernul, am stabilit țelurile politicii noastre generale.

Primul obiectiv al acestei politici era de a ține România în afara conflictului european, pentru a ne păstra forțele armate intacte până în ultimul moment al conflictului menționat.

A face așa ceva implica o politică impusă de considerente "care au primit aprobarea unanimă a Consiliului de Stat pe data de 6 septembrie 1939". Acest Consiliu a hotărât că țara trebuie să rămână neutră, ceea ce nu era, totuși, deloc în dezacord cu obligațiile noastre internaționale.

Pentru mine era o dogmă să păstrez forțele noastre intacte. Eram convins că războiul provocat de ocuparea Poloniei se va transforma într-un război mondial și, prin urmare, va fi unul lung. Mă gândesc la declarația făcută la Paris, în martie 1939, de către domnul Bullitt, Ambasadorul Statelor Unite și unul din cei mai apropiați "hommes de confiance" ai Președintelui Roosevelt, atunci când a spus: "Sunt autorizat de către Președintele Roosevelt să declar că războiul cu Germania, dacă cumva va izbucni, va începe cu Franța și Marea Britanie, însă va lua sfârșit cu Statele Unite." Intervenția Statelor Unite înseamnă o prelungire a războiului și cu perspectiva ca acesta să dureze mai mult de 5 ani, era o măsură elementară de prudență, după părerea mea, să ne păstrăm forțele armate intacte până în ultimul moment. Să utilizăm la momentul oportun totalitatea acestor forțe militare pentru libertatea, dreptatea și integritatea teritorială a României.

La acest prim obiectiv al politicii noastre externe trebuie adăugat un al doilea: amânarea litigiilor cu vecinii noștri, până la conferința generală de pace.

De fapt, era de prevăzut că vecinii noștri, profitând de imobilizarea forțelor armate ale statelor prietene cu România, vor încerca, cu prima ocazie, să provoace litigii și să facă revendicări teritoriale și, de asemenea, era de prevăzut că începerea unor astfel de proceduri din partea oricăruia din acele state le va aduce pe toate celelalte în joc.

Din acest motiv, toate eforturile noastre politice externe trebuia concentrate pentru obținerea unei amânări a discutării disputelor legale până la conferința de pace, al cărei obiect va fi stabilirea noii ordini teritoriale europene.

Această acțiune s-a desfășurat în special ca o măsură de prevedere față de o agresiune sovietică, care era cea mai periculoasă.

Cu toate că, în eventualitatea unei agresiuni din partea Ungariei, puteam cere ajutorul Iugoslaviei, ale cărei obligații de a ne asista în virtutea Tratatului din 1921 rămăneau încă valabile și, cu toate că, împotriva oricărei

agresiuni din partea Bulgariei, în virtutea pactului din 1934, aveam sprijinul Turciei, Greciei și Iugoslaviei, pe de altă parte, eram singuri în eventualitatea unei agresiuni din partea sovieticilor.

Între timp, Polonia, aliata noastră, singura noastră aliată împotriva unui atac din est, căzuse cu viteza luminii. Când am devenit șeful guvernului, tragedia poloneză fusese consumată. Polonia fusese ocupată de armatele germane și sovietice. Rămășițele armatei poloneze și guvernul polonez se refugiaseră în România. Era de datoria mea să fiu alături de aliata noastră, care merita mai mult decât primise. Atât timp cât aveam responsabilitatea guvernului, mi-am făcut datoria față de acest popor cavaleresc, care, sunt convins, se va ridica din nou, pentru a-și continua misiunea istorică de civilizare în estul Europei.

Aliata noastră, Polonia, căzuse. Rămăsesem singuri în fața agresiunii rusești; consideram această poziție drept una foarte serioasă. Din acest motiv, acțiunea guvernului față de această amenințare a fost organizată fără întârziere; ea s-a desfășurat în diferite direcții.

În primul rând, prin negocieri directe cu guvernul Uniunii Sovietice.

Așa cum am evidențiat, relațiile noastre cu sovieticii nu erau normale. După plecarea ministrului Ostrovski în 1938, nu fusese numit nici un alt reprezentant al guvernului Uniunii Sovietice, iar demersurile guvernului român pentru obținerea unui nou ministru la București nu a avut nici un rezultat.

Pentru a ne manifesta sentimentele de prietenie și dorința de intensificare a relațiilor cu vecina noastră, guvernul român a luat inițiativa deschiderii negocierilor pentru încheierea unui Acord Comercial menit să creeze volumul comerțului cu Rusia. După o mare întârziere, răspunzându-ne, guvernul moscovit ne-a făcut cunoscut faptul că "Uniunea Sovietică nu avea nimic de comercializat cu România".

Între timp, numărul incidentelor de-a lungul frontierelor crescuse neîncetat, în timp ce numărul trupelor sovietice care, după pacea încheiată cu Finlanda, începuseră să se concentreze pe Nistru, crescuse într-un mod îngrijorător. Deși toate incidentele fuseseră provocate de agenți ai armatei sovietice, guvernul de la Moscova puneă imediat și sistematic responsabilitatea pe umerii autorităților române. În aprilie 1940, ministrul nostru a fost chemat personal la Kremlin, unde i s-a înmănat o notă lungă despre "provocările armatei române pe Nistru", în care se menționează la final că asemenea acte "nu aduceau nimic bun pentru România". Nu mai trebuie să spun că unele dintre aceste incidente fuseseră provocate de înșiși soldații sovietici, altele erau pure invenții, iar altele pur și simplu exagerări insinuante

ale unor acțiuni perfect legale, de administrarea ordinii, desfășurate de trupele noastre.

Refuzul din partea guvernului sovietic de a trimite un reprezentant autorizat la București a durat până în mai, când am fost informați că vor acredita un ministru plenipotențiar în România. În fapt, noul ministru și-a ocupat postul în iunie, cu exact 8 zile înainte ca ultimatumul de evacuare a Basarabiei și Bucovinei de nord să ne parvină.

Negocierile directe cu sovieticii, pentru a ne îmbunătăți relațiile cu aceștia, au rămas astfel sterile.

Noi negocieri fuseseră deschise de către guvernul român cu puterile garante, adică Franța și Marea Britanie, având ca obiect prevenirea agresiunii sovietice.

Prin declarațiile lor din aprilie 1939, Marea Britanie și Franța au garantat asistență României în eventualitatea unei agresiuni neprovocate împotriva căreia aceasta din urmă ar decide să se aplece utilizând forța armată.

Aceasta era o declarație generală. Nu făcea nici o distincție în privința agresorului, iar garantarea asistenței nu era în nici un fel condiționată. Numai România urma să decidă care interese erau "vitale" și dacă "să se aplece utilizând forța armată".

În orice caz, cunoscând circumstanța în care aceste declarații fuseseră făcute - colaboram la producerea lor - eram îndreptățit să cred că Marea Britanie și Franța se referiseră doar la eventualitatea unei agresiuni germane împotriva României și nu la alte agresiuni care, la acea vreme, nu puteau fi prevăzute. Din acest motiv, guvernul român avea tot interesul să specifice sfera de aplicare a actului de garanție franco-britanic și, în mod natural, să obțină de la aceste două mari puteri ajutorul în stăvilirii agresiunii sovietice.

Când am preluat conducerea guvernului, am dat un nou impuls negocierilor deja începute, pentru a specifica această interpretare. Totuși, răspunsul primit în decembrie 1939 nu ne-a oferit satisfacție deplină în ceea ce privea interesele noastre. Marea Britanie și Franța subordonaseră asistența lor în eventualitatea unei agresiuni sovietice atitudinii Italiei și Turciei. Discuțiile ulterioare, purtate după ce cele două mari puteri garante își precizaseră poziția față de conflictul ruso-finlandez, ne-au convins că atitudinea franco-britanică putea evolua favorabil din punctul de vedere al României. Cu toate acestea, nu am reușit niciodată să obținem un angajament formal de ajutor împotriva agresiunii sovietice.

Pentru a înțelege ezitarea Franței și Marii Britanii, trebuie să ne amintim că, după atacul surpriză al Uniunii Sovietice împotriva Poloniei, nici

Marea Britanie, nici Franța nu au declarat război sovieticilor, cu toate că erau obligați să facă acest lucru prin clauzele care statutau asistența lor, care îi legau de Polonia. Politica franco-britanică a fost întotdeauna una de evitare a conflictului cu sovieticii.

De asemenea, mă străduiam să stănesc interesul Italiei în acțiunea noastră defensivă contra pericolului sovietic.

Italia nu intrase încă în război și nu-și abandonase poziția ei anti-bolșevică. Din acest motiv, negocierile se desfășurau în limitele unor atitudini precise. Domnului Victor Antonescu îi fusese încredințată, în decembrie 1939, o misiune la Roma, cu scopul de a atrage atenția guvernului italian asupra pericolului unui atac sovietic împotriva României. Răspunsul guvernului italian a fost dat fără nici o rezervă: în cazul unei agresiuni sovietice, România putea conta pe ajutorul Italiei. Mai mult, guvernul italian l-a sfătuit pe cel român să fie ferm cu sovieticii în toate circumstanțele.

Poziția guvernului italian privitor la pericolul bolșevic a rămas neschimbată până la intrarea Italiei în război, în iunie 1940.

De asemenea, am încercat să interez guvernul Reich-ului în politica noastră defensivă contra unui atac sovietic.

Negocierile cu guvernul german erau totuși dificile datorită noii turnuri a relațiilor germano-ruse. Germania din 1939 nu mai era Germania care făcuse din anti-comunism unul dintre permanentele sale țeluri politice, deoarece, prin pactele pe care le semnasă la Moscova în august și septembrie 1939, devenise prietena Moscovei și se obligase să se rețină de la orice act neprietenesc sau de la orice acțiune contrară intereselor lor; în ceea ce privește Uniunea Sovietică, Germania avea mâinile legate. Pe de altă parte, prin primul dintre pactele menționate, Reich-ul a lăsat undă verde sovieticilor de a rezolva problema Basarabiei, recunoscând faptul că această provincie cădea în "sfera influenței sovietice". Această nouă situație a stânjenit negocierile noastre.

Totuși, în principal, Germania era interesată în cel mai înalt grad de menținerea păcii pe Dunăre și în sud-estul Europei. Prin urmare, era în interesul Reich-ului ca o agresiune sovietică împotriva României să fie evitată. În timpul negocierilor cu reprezentanții Reich-ului, am observat că Germania, cu toate că lăsa Basarabia "în sfera sovietică de influență", își urmărea țelul de a îndepărta efectiv pericolul unei agresiuni ruse împotriva României și, din acest punct de vedere, politica sa coincidea cu a noastră.

Pe scurt, rezultatele obținute de guvernul român în acea perioadă, prin activitatea diplomatică, ne-a îndreptățit să credem că nici una din marile puteri nu privea favorabil o agresiune împotriva României din partea

sovieticilor și că puteam conta pe ajutorul unora dintre ele în îndepărtarea și chiar respingerea unei astfel de agresiuni.

Pe 29 martie 1940, comisarul rus pentru Afaceri Externe a ridicat brusc problema Basarabiei la Congresul General al Delegațiilor Uniunii.

Declarația lui Molotov, cu toate că era gravă prin esența ei - era prima dată când sovieticii refuzau oficial să recunoască unirea Basarabiei cu România - nu era totuși belicoasă în formulare și nu a fost urmată imediat de vreo acțiune agresivă. Din contră, în discuția pe care a purtat-o cu ministrul nostru la Moscova, comisarul pentru Afaceri Externe a dorit să explice și să specifice că la Congresul Delegațiilor Sovietici "nu s-a putut vorbi altfel despre chestiunea Basarabiei" și a subliniat că nu ar fi bine să luptăm, ci să cădem de acord verbal în privința Basarabiei. În vreme ce această declarație era făcută, guvernul sovietic a accelerat concentrarea trupelor sale în regiunea Nistrului, iar numărul incidentelor de la frontieră, cauzate voluntar, a crescut.

La acea vreme, am aflat dintr-o sursă germană că sovieticii nu se gândeau la o rezolvare imediată a chestiunii Basarabiei și, mai ales, nu prin forță. Din această sursă am fost informați că, în scurt timp, vom primi la București un reprezentant al Uniunii Sovietice, fapt care indica dorința Kremlinului de a îmbunătăți relațiile ruso-române.

Pe 10 mai 1940, a început istoricul atac german împotriva forțelor franco-britanice din vest. A înglobat în sfera sa o acțiune împotriva Danemarcei care s-a supus, și contra Olandei și Belgiei care au rezistat, însă au fost înfrânte cu o viteză fără precedent în istoria militară. Forțele continentale ale Franței și Marii Britanii cedaseră printr-o înfrângere unică prin dimensiunile sale în istoria războaielor. Rezultatele imediate ale acestui atac nu fuseseră prevăzute de nimeni, nici măcar de conducătorii armatelor germane, și au avut consecințe serioase. Distrusese nu numai un front militar, ci și unul politic: odată cu căderea frontului militar franco-britanic de pe malurile râurilor Meuse și Sena, întregul front politic european, care se baza pe forța armată a Franței și Marii Britanii, a fost sfărâmat în bucăți. Pe de altă parte, Italia intrase în război de partea Germaniei, pentru a împărți prada victoriei finale, care se credea că va fi una rapidă. Armata franceză fusese demobilizată, conform termenilor Armistițiului, în timp ce rămășițele celor 12 divizii britanice care luaseră parte la bătălie, se retrăgeau din Dunkerque. Pentru o vreme nu a existat nici un front militar în vest, iar acțiunea militară britanică pe continent a devenit imposibilă pentru o lungă perioadă de timp. Pe de altă parte, aproape toate forțele militare ale Reich-ului erau staționate în vest, dispuse de-a lungul coastei atlantice, de la Narvik la Bordeaux.

Evenimentele militare din mai și iunie 1940 creaseră o nouă situație în Europa și oferiseră sovieticilor cea mai bună ocazie de realizare a ambițiilor lor de cucerire și agresiune și mai ales de agresiune împotriva României; frontul care asigura echilibrul în estul Europei - pe care contam - căzuse și nu fusese încă posibil a se organiza un altul.

În timpul nopții dintre 26 și 27 iunie 1940, Secretarul General din Ministerul Afacerilor Externe a fost trezit de un telefon urgent de la Moscova. Ministrul nostru pe lângă guvernul sovietic l-a informat pe Secretarul General că "la 10 seara fusese chemat de Molotov care i-a înmănat un ultimatum". După aceste cuvinte legătura s-a întrerupt și a fost imposibil să se restabilească contactul cu Moscova.

La 5 dimineața eram la Palat, unde am primit o telegramă cifrată, conținând ultimatumul sovieticilor. Suveranul a citit primul această telegramă, după care mi-a înmănat-o, fără a fi capabil de a articula vreun cuvânt.

Curând, simțul responsabilității a luat locul emoțiilor noastre. În consens cu Majestatea Sa, am luat primele decizii dictate de grava situație creată pentru țara noastră de ultimatum: decizii militare, politice și administrative. Majestatea sa a ordonat o adunare imediată a Consiliului de Stat - consilierii Regali și membrii guvernului - pentru ora 10 a.m. și am luat legătura cu membrii guvernului și cu conducătorii armatei.

Căzusem de acord cu Regele să nu apelăm în zadar la ajutorul Marii Britanii și Franței: Franța era dezarmată și ieșise din conflict, iar Marea Britanie organiza apărarea propriilor teritorii, cu mijloacele rămase la dispoziție. Prin urmare, nu am cerut ajutor de la Marea Britanie și Franța.

Din considerație pentru adevărul istoric, sunt obligat să rectific aici afirmațiile eronate făcute după aceea, referitoare la atitudinea adoptată de Marea Britanie, acuzând-o de neîndeplinirea obligațiilor de a veni și a ajuta România. Această acuzație nu este fondată, deoarece, așa cum am arătat deja, garanția dată de Marea Britanie și Franța era valabilă doar în eventualitatea unui atac din partea Germaniei și nu a unui atac din partea Rusiei și, în orice caz, ajutor era oferit doar dacă România însăși decidea să utilizeze forța armată contra agresorului și dacă făcea o cerere formală de ajutor de la puterile garante. Un asemenea ajutor pentru România nu a fost cerut și, prin urmare, Marea Britanie nu avea nici o obligație de a ne ajuta.

Cu acordul Majestății Sale, am cerut, totuși, Germaniei și Italiei să medieze pentru noi și, pentru aceasta, i-am invitat la Palat pe ambasadorii german și italian.

Întrevederea cu domnul Fabricius, ambasadorul german, a avut loc la ora 9, în prezența Majestății Sale. L-am încunștinat pe dl. Fabricius de

situația creată pentru țară de ultimatumul rușilor și de faptul că cerusem Germaniei să medieze între guvernul nostru și cel sovietic, însă a replicat că, până în acel moment, nu primise nici o instrucțiune de la guvernul său și că va transmite Berlinului dorința guvernului român. În timpul discuțiilor, ofițerul de serviciu a intrat și a înmănat ambasadorului german o telegramă urgentă. Dl. Fabricius a deschis plicul și a citit telegrama, iar după aceea ne-a împărțit conținutul acesteia, care se referea la ultimatum și la poziția Germaniei față de acesta. Guvernul german recomanda celui român să accepte și să execute termenii ultimatumului. Instrucțiunile primite nu ofereau nici o speranță la o posibilă mediere. Conversația care a urmat notei către guvernul german nu prezintă vreun interes istoric.

O jumătate de oră mai târziu, a fost primit ambasadorul italian, domnul Ghigi. El primise deja instrucțiuni de la guvernul său și s-a grăbit să ni le comunice: guvernul italian recomanda celui român să accepte și să execute termenii ultimatumului fără împotrivire, fiind atât în interesul României cât și în cel al păcii. Nu m-am putut abține să reamintesc reprezentantului guvernului italian angajamentele morale pe care și le luase sora noastră mai mare, precum și sfaturile transmise prin dl. Victor Antonescu de a rezista unui atac sovietic, în interesul civilizației și al popoarelor latine. Ambasadorul italian nu a negat această atitudine a guvernului său, însă ne-a determinat să recunoaștem că situația de azi era foarte diferită de cea de ieri.

Astfel s-a întâmplat tragedia țării noastre, până în momentul întrunirii Consiliului de Stat și a devenit și mai rea și mai gravă; nu puteam conta pe Franța și Marea Britanie, nici pe o mediere din partea Germaniei și Italiei.

Nu puteam cere nici vreunui dintre aliații noștri din Antanta Balcanică să ne ajute, deoarece o agresiune din partea Rusiei nu impunea nici un fel de obligații asupra vreunui dintre partenerii ei. Ne-am grăbit, totuși, să-i întrebăm dacă erau pregătiți să-și îndeplinească obligațiile izvorâte din tratatele pe care le semnaserăm, în eventualitatea unei agresiuni simultane din partea Ungariei și Bulgariei. Răspunsurile primite nu ne-au întărit speranțele, deoarece atât Iugoslavia, cât și Grecia ne-au informat că "trebuia mai întâi să-și consulte ceilalți aliați", cerându-ne, în același timp, "să nu tulburăm pacea în bazinul Dunării și în Balcani prin acțiunea noastră". Singur, guvernul de la Ankara ne-a răspuns sincer și fără ezitare, declarând că Turcia era pregătită să-și îndeplinească obligațiile reșite din pactul Antantei Mici. România nu va uita niciodată această atitudine a nobilului popor turc.

Întrunirea Consiliului de Stat, prezidată de Majestatea Sa, a început într-o atmosferă foarte apăsătoare. Erau prezenți Consilierii Regali, membri ai guvernului și șefii armatei. Majestatea Sa a explicat motivele acestei

convocări și apoi mi-a dat cuvântul. Am expus pe larg relațiile noastre cu sovieticii, precum și toate negocierile întreprinse cu ei de către guvernul nostru pentru a îndepărta pericolul unei agresiuni sovietice. Într-o tăcere grea, am citit textul ultimatumului primit în cursul nopții și am încheiat prin enumerarea primelor măsuri militare și administrative care fuseseră ordonate, cerând după aceea, Majestații Sale permisiunea de a-mi spune părerea după ce toți membrii Consiliului și-o vor spune pe a lor.

Apoi, Majestatea Sa a dat cuvântul șefilor militari.

Aceștia au vorbit cu moderație și au exprimat un punct de vedere comun: dacă va fi necesar, armata va lupta, însă va lupta cu niște forțe atât de disproportionante, încât nu exista nici o îndoială asupra deznodământului.

O expunere completă și impresionantă a situației a fost făcută de șeful de Stat Major, Generalul Tenescu, care, după ce a declarat că armata își va face datoria, a subliniat ilegalitatea forțelor combatante. Ne-a vorbit mai întâi despre capacitatea de luptă, pregătirea și echipamentul armatei sovietice și a încheiat spunând că armata noastră ar reuși, poate, să reziste un timp, retrăgându-se până la Siret, însă, apoi, numai dacă am putea conta pe ajutorul unei numeroase armate aliate, pusă în mișcare prin crearea unui nou front politic - care ar crea un nou front militar. Fără o asemenea cooperare, șeful Statului Major era convins că ar fi înțelept să acceptăm ultimatumul, pentru a nu fi siliți să cedăm mai mult mai târziu, decât ni se cerea acum.

Apoi, Majestatea Sa a cerut părerea fiecărui Consilier Regal și fiecărui membru al guvernului, referitor la decizia ce trebuia luată.

Răspunsurile au fost dramatice. Unii dintre membri de-abia puteau vorbi de emoție. Nicolae Iorga a pledat pentru mobilizarea până la ultimul om capabil să poarte armă. Fața colegului nostru, Ștefan Ciobanu, era scăldată în lacrimi. Opiniile difereau.

La sfârșitul dezbaterii, am arătat că era imposibil să rezistăm armatei sovietice și am evidențiat consecințele unei astfel de rezistențe: distrugerea completă a armatei noastre, o invadare uimitor de rapidă a țării și distrugerea statului român. De asemenea, am explicat că ar fi imposibil ca armata să se retragă și am încheiat subliniind necesitatea păstrării forțelor noastre militare intacte până la sfârșitul războiului. În încheiere, am cerut - și am fost aprobat de Consiliu - ca Guvernul să anunțe primirea ultimatumului și să întrebe numele locului în care trebuia trimisă pentru negocieri reprezentanții statului român. În acest fel, urmăream ideea unei ultime încercări de a deschide o cale de discuție și de a câștiga câteva zile de răgaz pentru a evacua armata, autoritățile și populația română care nu ar fi dorit să rămână sub ocupația rusă. Apoi, Majestatea Sa a amân timeră continuarea întrunirii până după amiază.

Consiliul de Stat s-a întrunit din nou la ora 8 p.m. și a dat instrucțiuni guvernului de a lua decizii clare.

Răspunsul guvernului sovietic la nota României a fost primit în cursul nopții de 27 iunie. Acest răspuns interpreta declarația guvernului român și explicațiile verbale date de ministrul român la Moscova drept o acceptare pe deplin a ultimatumului și ne anunța că, în consecință, ei (sovieticii) vor ocupa orașele Chișinău, Cernăuți, Tighina și Cetatea Albă în următoarele 24 de ore, lăsându-ne astfel doar 11 ore pentru a accepta cel de-al doilea ultimatum.

În dimineața zilei de 28 iunie, am fost la Majestatea Sa pentru a obține decizia finală, ce trebuia trimisă la Moscova înainte de ora 11 a.m.

Ca răspuns, Majestatea Sa mi-a dat să semnez un decret ce ordona mobilizarea și a spus: "acesta este răspunsul meu, ca Rege și soldat". Am implorat pe Majestatea Sa să lăsam guvernul să examineze cu calm situația și să judece consecințele pentru țară, pe care respingerea ultimatumului le-ar atrage în viitor.

Acestea nu erau greu de prevăzut, pentru oricine cunoștea disproporția forțelor care ar fi aruncate în luptă, precum și situațiile dezastruoase în care ar fi implicată armata, fiind amenințată din spate și din cele două flancuri.

Cu câteva zile înainte, împreună cu Regele, primisem vizita unui ofițer britanic, care făcuse parte din Misiunea Militară Britanică la Moscova mai mulți ani în șir, și care ne-a dat informații uimitoare despre puterea militară a Rusiei, referindu-se atât la echipare, cât și la pregătire, prezentându-le ca fiind extraordinare.

Aceste informații au fost coordonate cu unele din alte surse, însă toate zugrăveau armata sovietică drept una pregătită și echipată, în special cu avioane și trupe motorizate, mai bine decât oricare altă armată din lume. Acestea s-au coroborat cu informațiile dintr-o sursă franceză, primite cu 2 luni înainte, prin care ni se atrăgea atenția asupra greșelii pe care o făceam judecând armata sovietică după "incidentul" finlandez, în care eșecurile au fost cauzate de trupe partizane neregulate, care luptau în condiții nefavorabile. În sfârșit, s-au coroborat cu informațiile primite de la propriii noștri observatori care, în timpul ultimelor câteva săptămâni, identificaseră pe Nistru un număr de divizii și brigăzi motorizate de 4 ori mai mare decât trupele române ce ocupau frontiera basarabeană, precum și un număr considerabil de unități aviatice.

Pe de altă parte, când a trebuit să luăm o decizie definitivă, preceptele permanente ale acțiunii noastre politice ne stăruiau în minte, de a

ne păstra forțele intacte până în ultimul moment al conflictului, când ar fi avut un cuvânt hotărâtor de spus în destinul poporului nostru. Atacați din trei părți, soarta ne-ar fi fost pecetluită. Chiar o armată de două sau trei ori mai mare decât a noastră și mai bine echipată nu ar fi putut face față armatelor și materialului de război care fuseseră acumulate pe parcursul unei perioade de 20 de ani, în cadrul imensului imperiu rus. Am fi putut să luptăm cu toți ceilalți dușmani ai noștri, însă nu singuri împotriva celei mai puternice organizări militare cunoscută vreodată în istoria războiului, cu mai puține șanse chiar decât Finlanda, deoarece nu aveam nici o perspectivă de ajutor și nici o posibilitate de retragere. În sfârșit, un om cu responsabilități trebuia să acționeze imparțial și să ia în considerație repercusiunile viitoare ale unui conflict cu Rusia - care ar fi primul în analele istoriei noastre - precum și consecințele care, în anumite circumstanțe, ar fi produse de acest conflict, în ceea ce privește destinul statului și poporului.

Respingerea ultimatumului era, cu siguranță, cea mai simplă soluție și era reacția corespunzătoare a poporului, oglinzind sentimentele țării și ale armatei. În orice caz, pentru mine și guvern, a respinge ultimatumul și a ne împotrivi era soluția cea mai convenabilă. Istoria ar fi consemnat că am căzut ca niște eroi care, trimițând la război o țară mică împotriva unuia de o superioritate copleșitoare, și-au găsit apoi refugiu printr-o retragere pașnică, așteptând liniștiți sfârșitul războiului.

Acceptarea ultimatumului era o soluție dificilă și dureroasă; însemna renunțarea la provinciile voievodale, retragerea armatei cu spatele la dușman și suferința populației lăsată în voia soartei - de fapt, această soluție însemna dezoanore și umilință, însă era, totuși, singura care păstra forțele armate românești intacte și oferea țării un răgaz în așteptarea evenimentelor ulterioare. Un interes egoist dicta respingerea ultimatumului și lupta. Rațiunea și sentimentul datoriei față de țară - acceptarea acestuia.

Nu am ezitat și am luat asupra mea și a guvernului responsabilitatea dezgustătoare decizii de a accepta ultimatumul, răspunzând guvernului de la Moscova că "pentru a evita recurgerea la forță și sporirea ostilităților în această parte a Europei, guvernul român este silit să accepte termenii de evacuare a teritoriilor revendicate de Uniunea Sovietică".

Ziua de 28 iunie a fost martorul începutului dureroasei evacuări și al suferinței armatei noastre, care se retrăgea sub presiunea de o agresivitate crescândă din partea armatei sovietice, ale cărei acte de violență s-au înmulțit, pe măsură ce ignora intenționat termenii evacuării.

Provocările sistematice direcționate împotriva armatei noastre care se retrăgea, precum și unele măsuri luate de armata sovietică, atunci când a

atins linia de ocupație, ne-a făcut impresia că rușii considerau oprirea la Prut doar ca un prim pas, iar o invadare generală a teritoriului românesc părea posibilă.

Sub această amenințare - cea mai gravă din istoria sa - România era silită să ia în considerare mijloace de apărare a existenței sale și, în acest scop, pentru a putea obține ajutor din partea puterilor Axei - singurele care o puteau ajuta atunci - era obligată formal să facă apel la garanțiile franco-britanice. În noua situație creată, caracterizată de tendințele de expansiune și cucerire ale imperialismului rusesc, aceste garanții care ne-au fost oferite cu atâtă mărinimie de către marii noștri protectori, nu mai puteau fi de nici un folos împotriva unei agresiuni care amenința să se sfârșească prin ocuparea totală a teritoriului nostru de către trupele roșii și prin transformarea României într-o bază de operațiuni pentru avansarea armatei sovietice către Strâmțori și Marea Adriatică.

Sub presiunea nemiloasă a evenimentelor și confruntată cu o brutală agresiune din partea sovieticilor, România a fost constrânsă - pentru a se salva - să ia în considerare încheierea imediată a unor acorduri politice și militare cu puterile Axei.¹

Eu personal nu am reușit să închei astfel de acorduri și, din acest motiv, pe 4 iulie 1940, am prezentat Majestății Sale demisia mea din Cabinet. De la acea dată, România a intrat într-un nou ciclu: amenințarea invaziei rusești a distrus întregul fundament al politicii noastre externe.

* * *

Această expunere ar fi incompletă, dacă nu aș furniza câteva informații suplimentare, cu privire la anumite comentarii făcute în legătură cu evenimentele din iunie 1940.

Conform unuia dintre ele, ultimatumul sovietic nu ar fi fost prezentat niciodată, dacă am fi urmat sistemul politic al Axei Roma - Berlin.

Referitor la acest punct de vedere, pot oferi următoarele informații:

Autorii acestei ipoteze uită că România Mare a fost creată cu sângele românilor și cel al aliaților noștri, care, în timpul primului război mondial, au proclamat dreptul popoarelor de a alege pentru ele însele. Deciziile luate la Adunările Populare de la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia, unde au fost proclamate drepturile imprescriptibile ale națiunii noastre, au fost consacrate

de tratatele de pace, care au creat noua ordine în Europa, pe baza căreia ne-am dezvoltat și consolidat, într-o perioadă de 20 de ani.

Imediat în urma încheierii acestor tratate, Europa a fost divizată în două tabere, una ce dorea răsturnarea ordinii nou stabilite, iar cealaltă - menținerea și apărarea acesteia. Locul României putea fi doar de partea antirevizioniștilor, adică împotriva revizionistilor.

Împreună cu aliații și prietenii noștri din tabăra antirevizionistă, am stabilit o rețea de alianțe determinată nu de sentimente și capricii trecătoare, ci de simplă realitate. Care ne dicta strângerea relațiilor cu celelalte popoare care aveau aceleași interese și idealuri de apărare.

Până la începutul celui de-al doilea război mondial nu s-a ivit nici un fapt sau o situație nouă, care să justifice o schimbare în politica noastră externă. Aceleași țeluri: păstrarea păcii și un front comun împotriva agresiunilor. Aceleași interese: apărarea independenței și hotarelor noastre, atribuite nouă prin tratate. Aceleași idealuri: libertate și egalitate pentru toate popoarele. România nu putea abandona frontul comun cu aliații săi.

Nici nu se putea alătura acelor popoare care urmăreau politica de distrugere a tratatelor și a noii ordini europene și nici acelora care doreau ca forța să stea la baza relațiilor dintre națiuni. Timp de 20 de ani, stabilitatea politicii externe a României a fost determinată nu numai de considerente morale și politice, ci și de considerente realiste.

Spun considerente realiste deoarece nu trebuie să pierdem din vedere faptul că Germania a început să devină o putere militară din nou doar din 1935, când a denunțat clauza Tratatului de la Versailles, referitoare la dezarmare, după ce Führer-ul a devenit șeful Reich-ului. Italia a așteptat până în 1938 înainte să încheie definitiv o alianță cu Germania și chiar după încheierea acestei alianțe germano-italiene, raportul dintre forțele Axei și cele ale puterilor vestice părea să fie, pentru orice observator obiectiv, în favoarea ultimelor.

Într-un lung raport pe care l-am redactat ca ambasador la Paris, în aprilie 1939, cu câteva luni înainte de izbucnirea războiului, am concluzionat - după examinarea taberelor opuse și analizarea forțelor în joc - că puterile Axei nu pot învinge forțele unite ale celor două treimi ale lumii care, în mod logic, vor lua poziție împotriva lor și că țara noastră nu trebuie să piardă din vedere rezultatele finale ale conflictului, pentru dezvoltarea tactică a politicii ei¹.

¹ Sublinierea noastră

¹ Acest raport poate fi găsit în arhivele Ministerului de Externe.

Urmând politica aliaților noștri, credeam că urmăm o politică victorioasă. Numai viitorul va spune dacă greșeam.

Acestea sunt cauzele care ne-au oprit să aliniem politica noastră externă cu cea a Germaniei și, mai târziu, cu cea a Axei.

Chiar la începutul celui de-al doilea război mondial, nu existau nici un fel de considerente obiective pentru a ne schimba politica externă, așa cum susțineau unele opinii izolate. De altminteri, prin pactele de neagresiune și prietenia germano-sovietică, prin care Basarabia a fost transferată "în sfera de influență sovietică", era imposibil să ne îmbunătățim relațiile cu Germania, de vreme ce ea nu putea încheia cu România un pact, care să garanteze și să asigure apărarea frontierei de pe Nistru.

Am verificat personal acest lucru, în mai 1940. Era pe vremea când armatele aliate erau în plină fugă în vest. Orice persoană bine informată și care urmărise diferitele faze ale ofensivei germane în vest putea concluziona deja că, contrar tuturor previziunilor, aliații vor pierde acest front și că, pentru o bună bucată de timp, nu vor reuși să intervină util pe frontul european. La acea vreme, un atac imediat din est nu mai putea fi împiedicat fără ajutorul Germaniei. Acest lucru a fost încercat, iar conversațiile de deschidere, cu referiri la apărarea stării teritoriului în Delta Dunării, au avut loc cu guvernul Reich-ului. Totuși, răspunsul primit nu era încurajator, deoarece, la început, ni s-a cerut exact ceea ce doream să evităm: discutarea și soluționarea litigiilor nu numai cu vecinul nostru estic, ci și cu ceilalți vecini ai noștri.

Între timp, chiar dacă am fi reușit încheierea unui pact politic cu Germania, contrar tuturor probabilităților, sunt convins că un astfel de pact ar fi rămas inoperant în iunie 1940.

De fapt, pentru a avea mână liberă în vest, Reich-ul trebuia să câștige bunăvoința Uniunii Sovietice, plătind un preț foarte mare pentru aceasta. Pentru a scăpa de coșmarul unui război pe două fronturi, Reich-ul a trebuit să abandoneze poziții de o foarte mare importanță pentru ruși. El a lăsat sovieticilor mână liberă în Finlanda, care era considerată o creație germană, și, de asemenea, a abandonat statele baltice, în ciuda tuturor bazelor germane organizate acolo pe parcursul anilor, precum și teritoriile poloneze ce aparținuseră înainte Coroanei austriece. În fața exigențelor ruse, a abandonat și Basarabia, care, cu siguranță, era mult mai puțin importantă pentru Germania decât provinciile nordice. Cât putea valora un pact politic între Germania și România, în comparație cu interesele vitale pe care le avea Germania, de a obține condițiile necesare ce-i puteau permite să înceapă istorica acțiune de revizuire a tratatelor prin forța armelor și când, printre aceste condiții, neutralitatea sovietică era în prim plan? În august 1939,

Reich-ul nu a putut refuza transferul Basarabiei "sub influența sovietică" deoarece, dacă ar fi făcut acest lucru, și-ar fi periclitat viitorul.

Din considerente vitale, Reich-ul a fost silit să accepte transferul Basarabiei și al statelor baltice "în sfera de influență sovietică" așa cum, în iunie 1940, a fost, de asemenea, forțat să accepte ocuparea prin forță a Basarabiei și Bucovinei, iar acest fapt a fost atât de sincer recunoscut, când Germania a declarat război Uniunii Sovietice, de către Ministrul german al Afacerilor Externe, un an mai târziu, atunci când a declarat:

"Atunci, când armata germană se lupta încă în vest împotriva Franței și Angliei, ochii rușilor s-au întors către statele balcanice. În timpul negocierilor de la Moscova, Rusia a declarat că nu va lua niciodată inițiativa de a rezolva chestiunea Basarabiei. Totuși, pe 24 iunie 1940, Rusia a informat guvernul Reich-ului că a hotărât să facă acest lucru prin forță. Guvernul moscovit a adăugat că revendicările sale se extindeau și asupra Bucovinei, care fusese teritoriul Coroanei austriece, însă care nu aparținuse niciodată Rusiei și despre care nu se pusese niciodată problema la Moscova".

"Ambasadorul german la Moscova a adus la cunoștință guvernului sovietic că această decizie a surprins foarte mult guvernul său și că ea putea aduce doar mari prejudicii intereselor economice germane în România, precum și tulburarea condițiilor de trai ale marii colonii germane din Bucovina."

"Dl. Molotov a repetat că problema era extrem de urgentă și că guvernul sovietic aștepta, în termen de 24 de ore, o declarație din partea Reich-ului".

"În ciuda bruscheții cu care România a fost tratată, încă o dată, și având încă țelul menținerii păcii și relațiilor de prietenie cu Rusia, guvernul german a intervenit în favoarea sovieticilor - deoarece guvernul român solicitase ajutor Germaniei".

"Guvernul Reich-ului a sfătuit România să renunțe și i-a recomandat să cedeze Uniunii Sovietice Basarabia și Bucovina de nord".

Deci, cu două zile înaintea noastră, Reich-ul primise, de asemenea, un ultimatum de la sovietici cerându-li-se să aprobe ocuparea Basarabiei și Bucovinei de nord. Germania a trebuit să se supună ordinului sovietic, fiind forțată să facă acest lucru prin interesele vitale impuse, la acea dată, de a sacrifica orice și pe oricine, pentru a păstra neutralitatea binevoitoare a sovieticilor.

Un pact germano-sovietic nu ar fi împiedicat ocuparea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

Oare încheierea unui pact sovieto-român ar fi împiedicat agresiunea rusă, așa cum susțin unele persoane ?

Iată câteva informații pe care le pot da referitor la o astfel de afirmație.

Cei care astăzi regretă încă faptul că un astfel de pact nu a fost semnat în trecut refuză să privească realitatea.

Să presupunem că ar fi existat un guvern care, în dorința sa de a încheia un pact de prietenie sau chiar de ajutor cu Uniunea Sovietică, ar fi ignorat atitudinea sovietică în chestiunea recunoașterii Unirii Basarabiei cu România. Care ar fi fost valoarea unui astfel de pact ? Nu ezit să dau un răspuns: aceeași valoare ca și pactele de prietenie pe care statele balcanice le-au încheiat cu sovieticii și care au fost încălcate unul după altul, de îndată ce rușii au avut ocazia să facă acest lucru. Prin tratatele pe care le-a semnat, Rusia a recunoscut fără rezerve Finlanda, Estonia, Lituania și Letonia. Semnarea acestor tratate nu a împiedicat guvernul moscovit să le încorporeze pe ultimele trei în Uniunea Sovietică și nici să declare război celei dintâi.

Oare România, ca semnatară a unui pact de prietenie sau chiar de ajutor cu Rusia sovietică, ar fi avut o soartă diferită ? Cu siguranță că nu.

Prin urmare, așa cum au încălcat pactele de prietenie încheiate cu Polonia, Estonia, Lituania și Letonia, rușii ar fi încălcat și orice pact de prietenie semnat cu România - chiar mai mult cu România: Basarabia, poarta către Balcani, cu poziția sa dominantă asupra Deltei Dunării, era, pentru Rusia, cu mult mai importantă decât țările din nord.

Nici un pact nu ar fi împiedicat pe ruși să revendice provincia noastră din est, cu prima ocazie favorabilă. Prin prezentarea ultimatumului din noaptea de 26 spre 27 iunie 1940, guvernul moscovit a încălcat pactul Briand-Kellog, pactul de la Londra, ca și clauzele de bază ale pactului Ligi Națiunilor, prin care se consfințea dreptul României asupra teritoriului Basarabiei. Chiar dacă ar fi încheiat un pact recent cu sovieticii, acesta nu ar fi oprit ofensiva imperialistă rusă.

Prin urmare, să fim convinși că, în circumstanțele pe care le-am examinat aici, nimic nu ar fi înlăturat actul de violență comis împotriva noastră în iunie 1940. Calea ce a dus la acest fapt a fost pregătită cu mult timp înainte, iar rușii au așteptat momentul propice. Acel moment - cel mai bun - a venit și un pact în plus nu ar fi schimbat cursul evenimentelor.

* * *

Evacuarea Basarabiei și Bucovinei de nord nu trebuie să fie analizată și judecată separat, ci, mai degrabă, în contextul situației mondiale, creată la începutul celui de-al doilea război mondial, care a răsturnat ordinea întregii Europe, stabilită prin tratatele de pace din 1919.

În lumina ultimelor evenimente petrecute sub ochii noștri, perioada de pace dintre 1919 până în 1939 ne pare un lung armistițiu denunțat de prima lovitură a tunurilor în câmpiile poloneze - războiul începuse. Între timp unii dintre beligeranți trecuseră de cealaltă parte. Cu toate că purta un nume diferit, cauza conflictului era aceeași: înainte - un loc sub soare; acum - un spațiu vital. În conflict erau angajate aceleași forțe: popoarele libere sau eliberate, împotriva invadatorilor. Același război - cel pe care unii istorici l-au numit "războiul de treizeci de ani" - continua, implicând toți beligeranții și izbucnind cu violență, deschizând din nou toate litigiile din trecut, printr-o acțiune sângeroasă și pentru o revizuire teritorială generală.

Toate țările care fuseseră făcute, fie create prin tratatele de pace din 1919, au fost din nou aruncate în arenă. Primele care au căzut au fost Cehoslovacia și Albania, apoi, una după alta, Polonia, Norvegia, Olanda, Belgia, Franța, Iugoslavia, și Grecia, au avut, temporar, statutul de țări ocupate. Putea România, singură și amenințată de la trei frontiere, să facă excepție și să nu fie implicată în acea acțiune de revizuire europeană ?

A răspunde afirmativ ar fi, pur și simplu, un nonsens.

Deschiderea, din nou, a proceselor istorice, pe care le câștigasem în primul război mondial, devenise acum inevitabilă. Guvernul meu a încercat în zadar să amâne acest lucru până la conferința mondială de pace. A început în noaptea de 26 spre 27 iunie, prin agresiunea sovietică.

Sub presiunea armatei, am evacuat o parte din teritoriul național, ca cineva care cedează o poziție, într-o luptă purtată în condiții nefavorabile. Am evacuat temporar teritoriile românești și am refuzat să luptăm, deoarece un război cu rușii, în iunie 1940, ar fi însemnat nu numai dispariția statului și invadarea întregii țări odată cu distrugerea armatei noastre, ci și suprimarea organelor guvernamentale, cu toate consecințele pe care le-ar fi implicat acest lucru. Prin urmare, am refuzat războiul, pentru a nu periclita existența României.

Totuși, nici una din frontierele noastre nu a cedat, așa cum s-a afirmat mai târziu, deoarece frontierele - definitive, nu temporare - vor fi trasate de conferința mondială de pace și nu pot fi fixate prin acte de violență comise în vremuri de rebeliune internațională, când toate forțele lumii sunt, temporar, imobilizate.

Am evacuat provinciile noastre cu convingerea că le vom lua înapoi, atunci când va veni ziua judecării, prin invocarea drepturilor imprescriptibile ale poporului român asupra pământului străbun și suntem siguri că credința în libertatea popoarelor va triumfa asupra acestei noi conflagrații mondiale de proporții. Toate posibilitățile de reparații, pentru actul de violență comis împotriva noastră, rămân intacte pentru viitor. Pur și simplu, trebuie să evităm orice greșeli care ar putea să le periclitizeze.

Până la data de 4 iulie 1940, când am renunțat la cârma țării, nu se comisese nici o greșală.

Nu - nici una dintre frontierele noastre nu cedase.

În 1918, armatele României Mici erau concentrate în câteva regiuni din Moldova, cu Regele și guvernul. Două treimi din teritoriul țării erau abandonate. Mai mult, abandonată și izolată, România fusese forțată să accepte legea cuceritorului și să semneze Tratatul de Pace de la Bufta, care a știrbit importanța Carpaților și a schilodit țara. La acea vreme, nu exista nici un singur român care să creadă că ceea ce fusese înfăptuit era definitiv, nimeni nu folosea cuvântul "colaps"; fiecare român aștepta cu resemnare, dar cu încredere, ora reparațiilor și marii eliberări. Ceea oră a venit câteva luni mai târziu, când, pe ruinele țărilor invadatoare, s-a ridicat o nouă lume alcătuită din națiuni eliberate, oră până la care România Mare a înaintat anevoie.

Îmi amintesc acele ore de entuziasm și victorie pentru România, încheind această primă parte a expozeului meu

Gheorghe Tătărescu
Poiana-Gorj
1 mai 1943

Arhiva de politică externă a Federației Ruse - Moscova, fond 125, opis 33, mapa 129, dosar 21, filele 16-52, limba engleză.

7.

1944 octombrie {14}, București. Comisia Aliată de Control cere guvernului român să nu aprobe desfășurarea demonstrației P.N.Ț. din 15 octombrie.

PREȘEDINTELE COMISIEI ALIATE

În ziua de 13 octombrie a. c., la București a fost o demonstrație și din informațiile ce avem, știm că demonstrația a fost făcută nu numai de liberali și național-țărăniști, dar și de legionari. Demonstrația a fost cu caracter pro-fascist și a fost contra Națiunilor Aliate și în particular, contra Uniunii Sovietice.

Demonstranții au strigat: "Trăiască Horia Sima", "Jos Armata Roșie". Demonstranții au provocat turburări și au împușcat.

Comisia Aliată are acum informații că persoanele care au făcut demonstrația pro-fascistă din 13 oct., vor face o adunare nouă la 15 Octombrie 1944.

Fiindcă demonstrația dela 13 Octombrie a fost o provocare contra Națiunilor Unite, Comisia de Control reclamă ca Guvernul Român, să nu dea voie să se facă demonstrația și meetingul inamic, prevăzute pentru 15 Octombrie, din cauza Națiunilor Aliate.

Comisia Aliată reclamă ca Guvernul Român să cerceteze cine este vinovat și să fie pedepsite persoanele cari au făcut acte ostile contra Națiunilor Unite și mai ales contra Uniunii Sovietice pe timpul manifestației dela 13 Octombrie a. c.

Arhivele Naționale București, fond Consiliul de Miniștri, dosar 39/1940.

8.

1944 octombrie 15, București. Scrisoarea lui Iuliu Maniu adresată lui Constantin Sănătescu, în care răspunde la acuzațiile ce s-au adus P.N.Ț. și P.N.L. referitoare la caracterul manifestațiilor din 13 și 15 octombrie 1944.

Domnule Președinte
al Consiliului de Miniștri,¹

Am primit, cu mirare, ordinul Domniei Voastre, prin care a fost oprită manifestația Partidului Național Țărănesc, organizația Capitaliei, proiectată pentru ziua de 15 Octomvrie crt., orele 10, în localul "Scala".

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului

Începând cu orele 4,30 dimineața, când am luat cunoștință de ordinul Domniei Voastre, am procedat la contramandarea manifestației, care a și fost îndeplinită, pentru a satisface dispozițiunii dată de Domnia Voastră.

În contra acestui ordin al Domniei Voastre, respectuos Vă prezint cel mai categoric protest.

Am aflat cu și mai mare mirare că ordinul Domniei Voastre de interdicere a manifestației, se întemeiază pe o comunicare ce V-a făcut Domnul Președinte al Comisiunii Aliate de Control, în care comunicare se afirmă că Partidul Național Tărănesc și Partidul Național Liberal ar fi organizat în ziua de 13 octombrie c.r. o manifestație, la care ar fi luat parte și legionarii și că demonstrații ar fi strigat: "Trăiască Horia Sima", "Jos Armata Roșie"; totodată se afirmă că manifestația organizată de Partidul Național Tărănesc din Capitală pentru ziua de 15 Octombrie 1944 ar fi fost pregătită de către aceiași demonstrații "cei din 13 Octombrie c.r." și că ar fi urmat să aibe caracter pro-fascist și de provocățiune a Națiunilor Unite și a Uniunii Sovietice.

În fața acestei comunicări uluitoare, odată cu protestul ce Vă adresez, împotriva ordinului de interdicere a manifestației noastre, cu onoare Vă aduc la cunoștință următoarele:

1. În ce privește manifestația tineretului din 13 Octombrie c.r.

În ziua de 13 Octombrie a. c. după amiază la orele 16, tineretul democrat din Partidul Național Tărănesc și din Partidul Național Liberal s-au întrunit în București strada Clemenceau No. 6 pentru a face o manifestație cu prilejul eliberării Clujului, având următorul obiectiv: arătarea devotamentului față de Regele Țării, omagierea Armatei Roșii și a Armatei Române, care au dezrobât Capitala Ardealului și omagierea partidelor Național Tărănesc și Național Liberal.

La această demonstrație au fost invitați toți tinerii democrați.

La Clubul Partidului Național Tărănesc din strada Clemenceau No. 6, unde a fost locul de adunare, au rostit cuvântări: d. Avocat Ion Marinache, din partea Partidului Național Tărănesc și d. Remus Tețu dela Național Liberali.

În aceste discursuri s-a subliniat satisfacția tineretului pentru noua și adevărată orientare democratică internă a Țării și pentru alianța ei, de mult așteptată, cu Națiunile Unite.

Asistența a strigat: "Trăiască Regele", "Trăiască Iuliu Maniu", "Trăiască Dinu Brătianu", "Trăiască Armata Roșie", "Trăiască Armata Română", "Jos fascismul".

Demonstrația s-a îndreptat în deplină ordine spre Redacția ziarului "Viitorul", din strada Academiei, unde au vorbit domnii Anton Dimitriu, directorul revistei "Democrația" și domnul Ion Zurescu, redactor al ziarului "Viitorul". Mulțimea a aclamat democrația, Alianța și pe Regele Țării.

La statuia lui Mihail Viteazul au vorbit domnii: I.V. Săndulescu, dela Naționali Liberali și Ion Dimitrescu dela Naționali Tărăniști, care au arătat barbariile comise de Unguri, împotriva ostașilor armatelor aliate sovietice și române și împotriva populației românești din Ardealul de Nord.

La redacția Ziarului "Dreptatea" au vorbit domnii N. Carandino și Cornel Radocea, despre solidaritatea democrației.

Încolonați în perfectă ordine, manifestații s-au îndreptat spre Palat, iar în Piața Palatului au intonat "Imnul regal". Lozincile anunțate pe parcurs și în fața Palatului au fost: "Trăiască Regele, Trăiască Națiunile Unite, Trăiască Armata Roșie, Trăiască Armata Română, Trăiască Democrația, Trăiască Studențimea conștientă, Trăiască Iuliu Maniu, Trăiască Dinu Brătianu, Jos "Madoszul" fascist unguresc, Jos fascismul".

La orele 18 - 19,20 în timp ce aclamarea Suveranului se făcea cu cea mai mare însuflețire și în ordine perfectă, un grup străin de 40-50 persoane, făcând parte din una din formațiunile comuniste, s-a îndreptat dinspre strada Clemenceau spre demonstrații purtând pancarte și strigând: "Jos Guvernul, Jos cu Aldea criminalul", spre a conturba manifestația de simpatie ce se făcea pentru Suveran.

Acestor vociferări, manifestații "al căror număr se apropia de 4-5.000", le-au răspuns cu strigăte: "Jos fascismul, Trăiască Aldea, Trăiască Armata Sovietică, Trăiască Armata Română."

La un moment dat, din mijlocul grupului comunist s-au tras focuri de revolver spre demonstrații și în aer. A fost și un rănit, victimă a gloanțelor trase de grupul comunist.

Patru Comendurii Pietii, pentru a restabili ordinea a tras și ea, după ce mai întâi trăsese răsunet, câteva salve.

Afirmația că demonstrații ar fi strigat "Trăiască Horia Sima" ori "Jos Armata Roșie" este pe de-a-ntregul născocită, din domeniul fanteziei.

Afirmația că demonstrații ar fi provocat turburări și că ar fi tras cu armele este deadeptul revoltătoare. Dealtfel, demonstrații nici nu aveau arme.

A doua zi, în presa dirijată de partidul comunist au apărut reportajii în care s-a afirmat că manifestații ar fi strigat "Trăiască Horia Sima" și "Jos Comuniștii", lucru inexact. Ziarele în care a apărut această informație sunt:

Scănteia, România Liberă, Tribuna Poporului și Luptătorul. În celelalte gazete faptele au fost relateate așa cum s-au petrecut.

Aceste informații, apărute în presa comunistă din București au fost date cu rea credință și intenționat pentru a se provoca o diversiune, pe care întreaga opinie publică a respins-o cu indignare. Aceste acuzații sunt cu atât mai riscante, cu cât cel puțin 4.000 de cetățeni erau prezenți la manifestație, iar alții au urmărit-o dimpreună cu ziaristii, pe tot parcursul ei.

În concluzie :

Manifestația din ziua de 13 Octombrie 1944 a fost făcută de tineretul Partidului Național Țărănesc și al Partidului Național Liberal, și NU de către legionari sau pro-hitleriști. La această manifestație NU au asistat legionari sau pro-hitleriști. Manifestanții NU au produs dezordine și NU au tras. NU s-a strigat nimic despre "Horia Sima" și nici împotriva comunistilor.

Cât despre informația că s-ar fi strigat "Jos Armata Roșie" nici măcar ziarele comuniste care au INVENTAT celelalte presupuse aclamații, ce nu au fost rostite, nu s-au gândit să înregistreze ca rostită sau să afirme că ar fi adevărată.

Dezmintirea categorică a acestei informații vădit tendențioasă, este de prisos.

Pentru dezordinea și împușcăturile care s-au produs sunt vinovați și răspunzători exclusiv cei 40-50 de comuniști, cari au încercat să zădărnicească și să turbure manifestația pentru Rege, pe care demonștrânții au făcut-o în Piața Palatului.

2. În ce privește manifestația Partidului Național Țărănesc, Organizația Capitalei, pregătită pentru ziua de 15 Octombrie crt. care a fost interzisă în urma comunicării făcute de către Domnul Președinte al Comisiunii Aliate:

Programul Partidului Național Țărănesc, ce urma să fie citit la acea manifestație, a fost publicat.

Afișele prin care era anunțată întrunirea, au fost împărțite și lipite în toată Capitala.

Atât programul partidului și afișele, cât și discursurile ce urmau să fie rostite, erau destinate să glorifice Democrația, Puterile Aliate, Armata Desrobitoare Sovietică, pe Conducătorii-Națiunilor Aliate și ai Partidului Național Țărănesc și totodată să înfierze dictatura și tirania internă prăbușită, precum și hitlerismul, fascismul și practicile lor.

Întrunirea trebuia să fie un exemplu și o îndrumare spre ordine, disciplină și muncă constructivă și înfierarea celor cari ar încerca să încalce aceste comandamente de căpetenie ale țării.

Este cu totul lipsită de temei presupunerea că manifestația ar fi putut avea vreun ascuțit îndreptat împotriva Națiunilor Unite ori a Uniunii Sovietice sau măcar o cât de mică aluzie de acest fel. Câteva pancarte pregătite pentru această manifestație, învederează, în mod categoric, prin textul lor, acest adevăr ce nu poate fi contestat.

Iată acest text, zugrăvit pe sute de pancarte, care trebuiau să patronze de defilarea demonștrânților, alături de portretele Mareșalului Stalin și de drapelul U.R.S.S. -ului și al celorlalte țări Aliate: "Trăiască Mareșalul Stalin; Trăiască Rusia Sovietică; Trăiască Armata Roșie; Glorie Armatei Sovietice; Transilvania eliberată mulțumește lui Stalin; Transilvania liberă mulțumește Armatei Roșii; Stalin, Churchill, Roosevelt - liberatorii Transilvaniei; Vrem o muncitorime înstărită și viguroasă; Moarte celor ce au desființat libertățile publice; Moarte dictatorilor; Jos Ungaria hortistă; Jos Germania hitleristă; Jos fascismul unguresc, camuflat de "Madosz"; Sancționarea slugilor dictatorii; Afară cu agenții nemților; etc. etc.

Este lesne de înțeles că nu cu astfel de lozinci se face o întrunire pro-fascistă sau îndreptată împotriva U.R.S.S.-ului.

Dar mai presus de aceste dovezi de loialitate și sinceră adeziune, atitudinea Partidului Național Țărănesc este de toți cunoscută și lupta lui desminte orice fel de insinuări de felul celor de care ne-am ocupat.

Dacă totuși s-a ajuns a se suspecta de fascism tocmai Partidul Național Țărănesc, atunci nu poate fi la mijloc decât o informație tendențioasă și lipsită de control și onestitate.

Protestez, cu toată energia, împotriva acestei insulte grave care se aduce Partidului nostru.

Acest Partid, care a luptat fără întrerupere, cu succes, împotriva fascismului, împotriva nazismului, împotriva dictaturii, - singurul care s-a manifestat fățiș și a luat o atitudine direct contrară Nemților, atunci când aceștia erau în țară și căruia se datorește, în cea mai mare parte dobărarea hitlerismului și a dictaturii din țara românească, nu poate îngădui să i se arunce asemenea acuzațiuni necontrolate.

Reînnoind protestul meu energic, împotriva interzicerii întrunirii Partidului Național Țărănesc din Capitală, ce trebuia să aibe loc astăzi, Vă rog respectuos, Domnule Președinte al Consiliului de Miniștri, să primiți încredințarea înaltei mele considerațiuni.

Domniei - Sale Domnului
General de Corp de Armată Adjutant C. Sănătescu
Președintele Consiliului de Miniștri.

București 15 Octomvrie 1944

Iuliu Maniu
Președintele Partidului Național – Țărănesc

Arhivele Naționale București, fond Consiliul de Miniștri, dosar 39/1940

9.

1944 octombrie 23, Târgu – Jiu. Proces – verbal încheiat de Direcția Generală a Poliției și Poliția orașului Târgu-Jiu cu ocazia percheziției efectuate la locuința d-nei Gabriela Iunian, în vederea inventarierii bunurilor d-nei Maria mareșal Antonescu. Inventarul obiectelor.

PROCES – VERBAL¹
Astăzi 23 Octombrie 1944.

Noi, Popa Gheorghe, comisar în Direcțiunea Generală a Poliției, Serviciul Informații și Cercetări:

Având în vedere delegația dată nouă de Dl. Gh. Rânzescu, Subdirectorul General al Direcțiunei Generale a Poliției, prin Dl. Subinspector de Poliție Dem. Drăniceanu, Șeful Serviciului Informații și Cercetări, de a ne deplasa în orașul Târgu-Jiu și a efectua, din ordinul Domnului Ministru de Interne, o minuțioasă percheziție în pivnița Doamnei Iunian din Târgu-Jiu, unde se bănuște că Doamna Maria Mareșal Antonescu, în timpul cât a stat în Târgu-Jiu, ar fi ascuns acte în valoare sau valori propriu-zise;

Constatăm prin prezentul proces-verbal că deplasându-ne în orașul Târgu-Jiu, pe baza autorizației de percheziție domiciliară a D-lui Prim-Procuror al Parchetului Tribunalului Gorj, pusă în rezoluție pe adresa Direcțiunei Generale a Poliției No. 23452 S. din 20 Octombrie 1944, înregistrată la Parchetul Tribunalului Gorj sub No. 15521 din 23 Octombrie 1944, însoțit fiind de agenții de poliție Drăcea Iacob, Bălan Gheorghe și Istrate Nicolae, toți din Poliția orașului Târgu-Jiu, ne-am transportat la domiciliul Doamnei Gabriela Gr. Iunian din orașul Târgu-Jiu, pe care am găsit-o prezentă și după ce i-am pus în vedere calitatea și scopul prezenței

noastre, numita ne-a pus la dispoziție întreaga sa locuință pentru efectuarea percheziției domiciliare ordonată, declarându-ne și prezentându-ne de îndată una valiză-dulap și trei lăzi cu diferite efecte și obiecte cum și o cutie cu diferite bijuterii și suma de 700.000 (șapte sute mii) lei, ce i-au fost lăsate de Doamna Maria Mareșal Antonescu, a cărei jupâneasă Rozalia Pârnu zisă Roza a rămas de asemenea la dânsa.

Împreună cu agenții de Poliție specificați mai sus și în prezența Doamnei Gabriela Gr. Iunian și a femeii de serviciu Maria Alecu, am procedat la percheziționarea întregii pivnițe și a locuinței Doamnei Gabriela Gr. Iunian examinând amănunțit toate zidurile pivniței și efectuând săpături în mai multe puncte ale pivniței unde se observa că terenul a fost umblat, până la adâncimea de circa 30-40 cm, unde se dădea de apă, însă rezultatul a fost negativ, negăsindu-se nici un fel de acte sau valori.

Din informațiunile culese pe teren, atât discret cât și pe cale directă, tot timpul cât a fost găzduită de D-na Gabriela Gr. Iunian, niciodată Doamna Maria Mareșal Antonescu nu a scoborât în pivnița locuinței unde era găzduită.

Am inventariat apoi în prezența Doamnei Gabriela Gr. Iunian, a femeii de serviciu Maria Alecu, a jupânesei Roza Pârnu, fostă în serviciul Doamnei Maria Mareșal Antonescu și a domnișoarei dactilografă Catrinariu Virginia dela Poliția orașului Câmpulung-Moldovenesc, efectele și obiectele specificate în inventarul no.1, care face parte integrantă din acest proces-verbal, pe care, conform ordinelor permise, le-am lăsat în păstrarea Doamnei Gabriela Gr. Iunian, iar bijuteriile, banii, valorile și actele specificate în inventarul no.2, care de asemenea face parte integrantă din prezentul proces-verbal, în conformitate cu ordinele permise, au fost ridicate de noi spre a fi duse la Direcțiunea Generală a Poliției.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal în patru exemplare, din care unul a fost lăsat Doamnei Gabriela Gr. Iunian, iar trei au fost luate de noi.

Comisar,
Gh. Popa

Custode,
Gabriela Iunian

Asistenți,
Drăcea Iacob
Bălan Gheorghe
Istrate Nicolae
Rozalia Pârnu

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului.

INVENTAR

De obiectele aparținând d-lui și d-nei Mareșal Ion Antonescu lăsate în locuința d-nei Gabriela Gr. Iunian și date de noi în păstrarea d-nei Gabriela Iunian din Târgu-Jiu.

I. VALIZA DULAP.

- Patru costume de haine bărbătești civile și anume unul maron riat, al doilea negru cu dungi albe, al treilea maron cu dungi roșii și al patrulea maron cu puncte albe, cum și o vestă gri în carouri, toate în bună stare;
- Una uniformă de Mareșal kaki, compusă din veston necăptușit și pantalon lung;
- Trei cămăși bărbătești de zi și anume în două culori, din care una cu monograma I.A. și una albă cu aceeași monogramă;
- Cinci perechi chiloți bărbătești diferite culori, din care patru cu monograma I.A.;
- Trei cămăși plasă albe;
- Un fular de mătase gri cu chenar negru și flori roșii;
- Patru batiste bărbătești de mătase diferite culori;
- O mânășă pentru baie, croșetată;
- Una bransardă de doliu;
- Treizeci și trei gulere tari albe;
- Optsprezece gulere tari, diferite nuanțe kaki;
- Cincisprezece gulere moi, diferite nuanțe kaki;
- Zece gulere tari, diferite culori, într-o cutie de piele;
- Nouăsprezece gulere moi, albe și diferite culori;
- Două eprubete de sticlă;
- O cutie cu eticheta Farmaciei "Teodosiu", conținând puțină pudră;
- O cutie cu eticheta Farmaciei militare, conținând puțină pudră;
- Un pahar pentru baie;
- Trei pahare de sticlă pentru ochi;
- Patru pieptene de toaletă obișnuite vechi;
- Un aparat pentru ascuțit lame de bărbierit, în cutie de carton;
- Un brici de ras "Carl Rader" 21, în cutie de carton "Duyssi Steel";
- Un brici de ras J.A.Henckels S.O. Swilligswe 2 gemeni 272, în cutie de carton;
- Una pensulă pentru bărbierit veche;

- Patru cutii de metal cu diferite resturi de doctorii;
- O cutie carton cu eticheta "Anustipol" nedeschisă;
- Un pachet, diferite resturi de doctorii;
- Una perie pentru antilopă;
- Un toc de ochelari din metal;
- Două pipete;
- O sticlă cu puțină brulantină lichidă;
- Două papiote negre și două papiote albe ;
- Una cutie piele pentru bijuterii.

II. LADA No.1

- Patru perechi cisme, din care trei perechi de lac negre și una de box maron, cu șanurile respective ;
- Una centură cu diagonală și în plus o diagonală, purtate;
- Un port stilet din fir;
- Un port sabie chingă;
- Cinci perechi pînteni cu curelele necesare;
- O pereche pantofi bărbătești din antilopă maron, pe șanuri;
- Una pereche șanuri de lemn;
- Două mașini de călcat electrice, vechi;
- Două pachete cu ață de cusut, și încă trei mosoare cu ață neagră;
- Una mașină pentru ascuțit creioane;
- Șapte cruci de metal diferite mărimi, din care una cu lanț de metal, iar alta cu lanț făcut cu mărgel;
- Una cruce de lemn legată cu o panglică trei culori;
- Două iconițe de lemn;
- Un medalion cu chipul Papei Pius al XII lea;
- Una trusă pentru birou, compusă din foarfece și cuțit din metal în toc de piele și cutie de carton;
- Două cuțite pentru hârtie, din care unul din os și altul din metal;
- Una cutie de argint în care a fost decorația "Crucea de Fier", așezată într-o altă cutie de carton negru;
- O cutie de carton pentru bastonul de Mareșal, din care însă lipsește bastonul;
- O cutie cu filtre pentru țigarete;
- O farfurie de metal antică;
- Una cutie port notes, din carton;

- Una cutie cu două perechi cărți de joc, obișnuite;
- Una cutie de carton în care se află parafa, din metal, a inițialelor "I.A." - monogramă -;
- Una cutie de piele cu una insignă a Consiliului de Patronaj, din metal obișnuit;
- Două sticle cu resturi a diferite soluții;
- O garnitură compusă din optsprezece bucăți seturi diferite mărimi din împletitură de paie;
- Două exemplare din cartea "Icoane Argeșene" de Al. Bădăuță, din care unul legat în piele, cu semn de asemenea din piele, și cu dedicația autorului, așezat în cutie de carton;
- Un exemplar din albumul "Aspecte din pictura românească din război";
- Un exemplar "Poeziile lui Eminescu", ediție bibliofilă;
- Un album obișnuit cu diferite vederi din Țară cu dedicație Doamnei Maria Mareșal Antonescu;
- Un calendar de birou obișnuit întrebuințat până la 29 August 1944;
- Trei cutii de carton pentru bijuterii goale;
- Una cutie de carton cu diferite plicuri și cărți de vizită;
- Una scrumieră de sticlă rotundă;
- Una cutie pentru medicamente, roșie;
- Una lupă;
- Una cutie pentru țigaret;
- Un tub de metal;
- Un halat de baie vechi plușat alb cu dungi bleu;
- Douăzeci port mantouri simple de lemn;
- Cinci creioane bicolore utilizate;
- Una cutie de metal galben căptușită cu catifea roșie pentru bijuterii;
- Douăzeci umeri pentru haine simpli și un sac bastoane simplu;

III. LADA No.2

- Una plapomă de mătase subțire cu fața bleu și dosul roz;
- Un pled de lână în carouri ton bej cu ciucuri;
- Un pled de lână culoare gris-roz în dungi;
- Un cearceaf pentru pat din olandă cu inițialele "P.C.M." uzat;
- Un cearceaf de plapomă din olandă cu inițialele "P.C.M." uzat;

- Două cearceafuri pentru plapomă din olandă subțire brodate și cu monograma "M.A.";
- Două cearceafuri din olandă bleu cu marginile albe;
- Una garnitură compusă din douăzeci și patru seturi, douăzeci și patru șervețele și cu douăsprezece șervete pentru tăvi dintr-o țesătură bej brodate cu fir;
- Una garnitură compusă dintr-un tischleifer, douăsprezece seturi și douăsprezece șervețele din pânză de in cusute cu albastru cu fluturi;
- Una garnitură compusă dintr-un tischleifer, douăsprezece seturi douăsprezece șervețele și douăsprezece șervețele mici din pânză topită, culoarea bej, cusute național;
- Una garnitură compusă din șase seturi și șase șervețele mici din pânză topită, albă brodate cu alb;
- Una garnitură compusă din douăsprezece seturi și douăsprezece șervețele confecționate din pânză topită, culoarea crem, brodate și cusute cu mătase și fir în același ton;
- Una garnitură compusă din opt seturi și opt șervețele din pânză de in brodate cu galben-ruginiu și cusute național;
- Un șervet pentru tăvi, făcut din pânză obișnuită și cusut în culoarea verde frunze de stejar și ghindă;
- Șase bandaje pentru damă;
- Una centură de cauciuc pentru damă;
- Una pereche pantofi de damă antilopă bordeaux cu plută și talpă purtați;
- Una pereche pantofi de damă antilopă și box bleu-marin cu tălpile rupte;
- Una pereche papuci de casă pentru damă argintii;
- Una pudrieră de sticlă cu un puf întrebuințat;
- Trei cearceafuri pentru baie plușate, din care unul verde și două galbene;
- Una sticlă cu apă "Elisabeth Arden" întrebuințat aproape jumătate;
- Un cearceaf pentru baie din pânză albă cu chenar roșu;
- Șase prosoape plușate din care patru galbene, unul verde și unul în carouri albe și albastre;
- Un șervet plușat galben;
- Un preș pentru baie galben cu chenar maron croșetat din bumbac pescăresc;
- Două bluze uniformă de Mareșal, kaki;

- Două perechi pantaloni de pijama din care una culoare roșie în dungi și alta bleu în dungi;
- Două centuri de damă;
- Una bucată de circa trei metri și jumătate mătase naturală verde cu buline albe;
- Una bucată de circa trei metri și jumătate mătase naturală roșie cu picouri albe;
- Un furou de damă din satin negru brodat;
- Una rochie de damă din stofă gris deschis cu broderie de șiret din același material;
- Una rochie de seară din jersey negru combinat cu crepsatin negru;
- Una rochie din mătase naturală imprimată;
- Una rochie din mătase naturală fond bleu-marin cu flori gris deschis și roșu;
- Una rochie din mătase naturală fond roșu cu picățele albe;
- Una rochie din mătase naturală fond maron imprimat cu alb;
- Una rochie din mătase naturală fond negru imprimat cu alb;
- Una rochie din mătase naturală crem brodată;
- Una bluză din satin bleu-marin cu monograma "M.A.";
- Una bluză din crep satin crem;
- Una bluză vestă din mătase naturală în dungi roșii;
- Una bluză vestă mătase naturală fond albastru cu picouri albe;
- Una bluză vestă mătase naturală fond bleu deschis în dungi;
- Una rochie din pânză de in culoarea roz și una jachetă din același material;
- Una pereche foi și un taior din pânză de in bleu-marin;
- Una pereche de foi și un taior din pânză de in albă cu garnitură din mătase naturală albastră și roșie punctată;
- Șase cordoane pentru rochii diferite culori și material și un cordon pentru balonzeide;
- Un capod din mătase neagră cu flori japoneze;
- Douăzeci și două cravate kaki diferite nuanțe și șase cravate mătase naturală diferite culori;
- Două șervețele din pânză obișnuită cusute național;
- Patru perechi pantaloni pentru cizme din care două subțiri și două groase în diferite tonuri de gris;
- Un veston de Mareșal, kaki;
- Un pardesiu uniformă de Mareșal, kaki;
- O coavertură de pat din pânză imprimată și căptușită cu satin crem;

- Un cearceaf pentru pat din pânză de americană proastă;
- Un prosop de olandă vechi mult uzat;
- Trei șireturi pentru fețe de pernă;

IV. LADA No.3

- Una cutie pastă de bulion circa patru kilograme;
- Una cutie de metal "cafea mondial" cu stafide;
- Șase pachete mici cu macaroane;
- Șapte cutii a 1 kilogram cu diferite conserve;
- Nouă cutii a 1/2 kilogram cu diferite conserve;
- Două cutii mici tot cu conserve;
- Una cutie de metal cu un pachetel de 50 grame și încă circa 50 gr. ceai rusec vărsat;
- Un pachet "lux" pentru spălat;
- Două halate de baie plușate vechi, albe;
- Una pătură gris veche;
- Un cearceaf vechi pentru călcat;
- Două borcane de sticlă cu compot;
- Două borcane de sticlă cu miere, din care unul plin iar altul jumătate;
- Două borcane mici cu marmeladă;
- Trei borcane mici cu dulceț;
- Una sticlă mică cu esență;
- Una sticlă cu bulion;
- Două șervete de masă din pânză de damasc rupte;
- Două cărpe de bucătărie;
- O cărpă de praf;
- Două cutii cu cremă;
- Una cutie pentru pălării bleu-marin conținând șapte pălării de damă, diferite modele, culori și stoffe;
- Cinci perechi mănuși de damă, din cari una de piele, negre, a doua piele și antilopă maron, a treia din antilopă format lung, a patra din piele și lână, negre și a cincea din lână bej, toate purtate;
- Un castron de piatră, alb, crăpat în două locuri;

Obiectele specificate în prezentul inventar au fost inventariate și împachetate în prezența asistenților specificați în procesul-verbal și date,

conform ordinelor primite, în custodia doamnei Gabriela Gr. Iunian din Târgu-Jiu.

Comisar,
Gh. Popa

Custode,
Gabriela Iunian

Asistenți,
Drăcea Jacob
Bălan Gheorghe
Istrate Nicolae

INVENTAR No.2

De bijuteriile, valorile, banii și actele aparținând Doamnei și Domnului Mareșal Ioan Antonescu, lăsate Doamnei Gabriela Gr. Iunian, din Târgu-Jiu, în timp ce Doamna Mareșal Antonescu a fost găzduită aici, care conform ordinelor primite au fost ridicate de noi spre a fi prezentate Direcției Generale a Poliției.

- Una cutie de metal alb - probabil argint - lucrată în romburi cu flori și căptușită cu catifea roșie;
- Una brățară compusă din cinci monede vechi de aur montate cu pietre pe catifea neagră, având închizătoarea cu monograma "A.D.";
- Una broșă formată frunză cu două ace din aur nemarcat;
- Un medalion antic legat în aur;
- Una monedă veche - probabil aur - cu inel;
- Două monede mici de aur vechi;
- Trei monede de metal vechi;
- Doi icușari mici de aur;
- O monedă de 10 franci francezi aur emisă 1863;
- Una pudrieră pentru geantă din aur cromat format dreptunghiular conținând un piepten de os, un rouge de buze Koty, întrebunțat și o batistă de damă albă;
- Una tabacheră de email în diferite culori având în interior inscripții în limba rusă pe ambele capace cu data 1914-1916, într-un toc de piele de porc, bej;
- Două monede jubiliare române a 500 lei emisă 1941 cu inițiala "A";
- Una monedă de argint de 5 franci francezi, emisă 1857;
- O monedă rusească de argint, emisă 1924;
- O monedă austriacă veche, ștearsă, de metal;
- Două monede a 50 copeici;
- O monedă a 20 copeici;
- Două monede austriece, metal, emisă 1848;

- O monedă de 50 cenți;
- Două monede vechi neidentificate;
- Trei monede a 1 copeică;
- Un port vizit aurit, cu un creion, de asemenea de aur, nemarcat;
- Una cutie de aur emailat, albastră numai capacul;
- Una iconiță cu lanț de aur purtând inscripția "Maria Antoaneta Antohi".
- O monedă turcească cu lanț de aur în diferite nuanțe;
- Una brățară de ceas ruptă;
- Una medalie dela expoziția "Bucovina Întregită", 6 Septembrie 1942, de metal galben;
- Una medalie cu chipul unui străin;
- Un port țigaret de aur nemarcat și cu vârful de abanos;
- Un stilou și un creion de aur;
- Un port țigaret de chihlimbar în toc de lemn rotund;
- Un port țigaret de aur nemarcat, având pe capac patru pietre roșii și purtând pe dunga inferioară inscripția "Gerhard Duwe Berlin" 750/1000;
- Un ceas de damă de aur fără marcă pe cadran iar pe capacul superior un cerc de pietre mici și cu o brățară de panglică;
- Una broșă mică cu medalion din metal obișnuit;
- Una tabacheră de aur având ca închizătoare o montură cu patru pietre roșii;
- Un port țigaret de argint cu inițiala "M" din aur;
- O brățară de aur cu un safir și patru briliante;
- Una pereche cercei de metal galben "cap de zimbbru";
- Una pereche cercei de metal galben "Traian";
- Una broșă mică cu diamante și rubin cu un pandantiv;
- Un măștișor "Bucovina";
- Un măștișor "I Martie";
- Un măștișor "Maica Domnului";
- Un ceas de aur bărbătesc marca Longines;
- Un ceas bărbătesc de aur de mână marca "Henri Blank G.N.V.", cu o curea;
- Una brățară lată plină, de aur nemarcat;
- Un toc de aur cu o perla în vârf, în cutie de carton;
- Una decorație din partea Bisericii Ortodoxe Române dintr-un metal galben, bătută în briliante și un rubin;
- Aceași decorație în miniatură din același metal și fără pietre;
- Un ornament din metal galben reprezentând chipul unei fecioare;
- Una cutie de metal conținând o broșă de aur nemarcat în formă de floare

- cu staminele terminate cu patru briliante;
- Un creion de aur simplu;
- Un creion de aur cu două dungi albastre spre capete și cu lanț;
- Una cruce albastră a Consiliului de Patronaj lucrată în piese albastre;
- Un colier de perle compus din 140 de perle;
- Una cutie pentru bijuterii conținând una cruce bătută cu diamante și la margine cu rubine, cu lanț de platină;
- Două iconițe de metal alb;
- Un măștișor "câine" de aur nemarcat;
- Un măștișor "scoică" de aur nemarcat;
- Cinci monede a 20 dinari, o monedă a 10 dinari;
- Una monedă a 5 franci elvețieni, una monedă a 1 franc elvețian;
- Două monede a 1 franc francez și șase monede a 10 franci francezi;
- Două monede a 20 cenți elvețieni și una monedă a 1/2 franci elvețieni;
- Șapte monede a 1 dinar și trei a 2 dinari;
- Două pungi turcești din pânză subțire goale;
- Un ceas bărbătesc de metal marca "Omega";
- Două ace de pălărie cu pietre albe;
- Un port țigaret de abanos;
- Un lanț de metal cu 99 (nouăzeci și nouă) perle mici;
- Șasesprezece măștișoare diferite;
- Un măștișor cruciuliță de metal negru;
- Una cheie de bronz, veche, mică;
- Una cheie "Fichet" seria 88758;
- Una garnitură de bijuterii confecționate din chihlimbar compusă din: două broșe montate în aur, una mai mare de un galben deschis și una mai mică culoare mai închisă, una pereche cercei montată în aur, una brățară compusă din una singură bucată de chihlimbar montată în argint, o altă brățară compusă din cinci bucăți chihlimbar montată de asemenea în argint, două inele cu fotografia Domnului Mareșal Antonescu;
- Una broșă de aur nemarcat, format frunză bătută cu pietre albastre rotunde și albe dreptunghiulare;
- Titlurile dela Împrumutul pentru Înzestrarea Armatei cu seriile 1720591-1720600 și 1720780-1720590, fiecare în valoare de câte 10.000 lei (zece mii) având cupoanele până la No. 19 tăiate, 3185801-3185820, 3185821-3185840, 3185781-3185800 și 3185761-3185780, fiecare în valoare de 20.000 (douăzeci mii) lei având cupoanele până la No.19 tăiate;
- Titlurile dela Împrumutul Reîntregirii cu seriile 349249-349252,

- 349253-349256, fiecare în valoare de 20.000 (douăzeci mii) lei,
- 275021-275040 în valoare de 100.000 (una sută mii) lei având cupoanele 2, 3, 4 și 5 tăiate, 89781-89800 în valoare de 50.000 (cincizeci mii) lei, 356617-356618 în valoare de 10.000 (zece mii) lei având cupoanele 2, 3, 4 și 5 tăiate, 532053-532056 în valoare de 20.000 (douăzeci mii) lei, 532057-532070, în valoare de 20.000 (douăzeci mii) lei, având cupoanele 2, 3, 4 și 5 tăiate, 277971-277980 în valoare de 50.000 (cincizeci mii) lei și 119161-119164 în valoare de 20.000 (douăzeci mii) lei având cupoanele 2, 3, 4 și 5 tăiate. Toate titlurile dela Împrumutul Reîntregirii, specificate mai sus sunt însoțite de borderourile respective;
- Suma de 700.000 (șapte sute mii) lei, în trei sute de bancnote a 2.000 lei și una sută bancnote a 1.000 lei;
- Două plcuri cu antetul Președinției Consiliului de Miniștri adresate "Dlul Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român personal" având pe unul mențiunea "secret" "Bir.Dlul General Cuzen" iar pe al doilea în plus "Mobilierul din Italia", ambele sigilate;
- Un plic adresat "Domnului Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român personal" cu mențiunea "Secret" și "Bir. Dlul General Cuzen", care a fost sigilat dar care sigiliul, probabil din cauza împachetării s-au rupt, și care conține un dosar cu "acte din ultima verificare" cuprinzând: factura No.458/1943 a firmei "Safianul" Colentina, factura No.858 a firmei Peter Herzog et Compania din Timișoara, cu două anexe, corespondență intervenită între Doamna M. Nisipeanu - Directoarea Școlii Speciale de Tesătorie din București și Președinția Consiliului de Miniștri, în legătură cu executarea unor scoarțe țărănești comandate de Domnul Mareșal Antonescu, compusă din opt file, factura No.267/1943 a firmei O.V. Papazian din București, corespondență referitoare la plata a șase mii franci elvețieni Dlul Lt. Col. Tomoroveanu - Atașat Militar la Berna - compusă din patru file, facturile No. 20 și 21/1943 ale firmei Guggenberger din București împreună cu două anexe, corespondență compusă din optsprezece file referitoare la reparatul și lustruitul mobilierului cumpărat din Italia prin firma "Gruden" - Veneția - destinat Birourilor Conducătorului Statului, factura No.130/1943 a firmei Alexandru C. Dumitrescu - pescărie - din București împreună cu două anexe, corespondență compusă din șase file referitoare la procurarea și plata unor flori din Olanda prin Dl. M.Nicolau - Consul General al României la Bruxelles, corespondență compusă din șaptesprezece file referitoare la plata a 1134,78 R.M.K. Domnului Petre Bota din Ministerul Afacerilor Străine pentru Consulatul din Viena și Legația din Berlin, corespondență compusă din unsprezece file referitoare

- la cheltuielile efectuate pentru reparația vilei Ing. Brătescu din Snagov, rechiziționată pentru Președinția Consiliului de Miniștri, o factură în valoare de 146.120 (una sută patruzeci și șase mii, una sută douăzeci) lei și alta în valoare de 71.700 (șaptezeci și una mii șapte sute) lei dela un furnizor indescifrabil, o notă de 14.850 (patrusprezece mii opt sute cincizeci) lei, alta de 10.500 (zece mii cinci sute) lei și alta de 6.000 (șase mii) lei pentru cărți cumpărate de la "Anticăria Iuliu" pentru Domnul Mareșal I. Antonescu, factura No.175/1943 a firmei "Joan D. Tețu" și "C. Motoc" din București, recipisele No.1340 și 1341/1943 dela Casieria Economatului Consiliului de Patronaj, una notă pentru plata sumei de 9.000 (nouă mii) lei, pentru șase tacâmuri la Restaurantul "Cina", corespondență și acte justificative pentru cheltuielile făcute cu ocazia șederii D-lui Mareșal Antonescu la Olănești dela 4-25 August 1943, și diferite alte cheltuieli, cuprinzând șaptezeci și patru file;
- Un dosar cu inventarele lăzilor cu lucrurile evacuate dela vila Băneasa și anume compus din 30 file;
 - Un dosar conținând situația obiectelor și mobilierul evacuat cu inventarele: Predeal, Butimanul, Palatul Snagov și Vila Băneasa;
 - Două blocuri pentru birou cu antetul Președinției Consiliului de Miniștri conținând diferite note;
 - Două copii depe actul constitutiv al Asociației "Crucea Albastră";
 - Un apel al Doamnei Maria Mareșal Antonescu intitulat "Românce";
 - Brevetul No. 10813/1942 pentru Crucea "Meritul Sanitar", conferită Doamnei Maria Mareșal Antonescu;
 - Un raport al Direcțiunei Contenciosului din Președinția Consiliului de Miniștri, referitor la terenurile din vecinătatea vilei Domnului Mareșal Antonescu dela Predeal, împreună cu altă corespondență, totalizând unsprezece file;
 - Un dosar compus din 89 file care cuprinde diferite acte originale copii și fotocopii, în legătură cu vânzarea unei vile din comuna Ada-Kaleh-Mehedinți, de către Ali Cadri doamnei Maria Mareșal Antonescu;
 - O inscripție găsită sub tencuiala bisericii Delea Nouă;
 - O diagramă referitoare la repartizarea ajutoarelor Consiliului de Patronaj din orașul Târgoviște;
 - Corespondență compusă din patru file referitor la donațiile făcute în urma apelului Doamnei Maria Mareșal Antonescu;
 - Diferite recipise și note privind Consiliul de Patronaj cuprinzând patrusprezece file;

- Un calendar de buzunar și o agendă cu diferite note zilnice făcute de Domnul Mareșal Antonescu;
- Două fotografii și o vedere cum și opt scrisori adresate Doamnei Maria Mareșal Antonescu;

Comisar,
Gh. Popa

Asistenți,
Gabriela Iunian
Drăcea Iacob
Bălan Gheorghe
Istrate Nicolae
Rozalia Părvu

Centrul de păstrare a colecțiilor istorico-documentare - Moscova, fond
Consiliul de Miniștri al României

10.

1945, (București). Scrisoarea lui Dinu Brătianu către ambasadorul U.R.S.S. la București, prin care se resping acuzațiile ce se aduc Partidului Național Liberal în legătură cu manifestația de la 8 noiembrie.

DOMNULE AMBASADOR,

În calitate de președinte al Partidului Național Liberal, a cărui inițiativă, atât în timpul primului, cât și în timpul celui de al doilea război mondial, a dat României posibilitatea de a adera la cauza marilor state și de a lupta de partea acestora pentru libertate și dreptate, am aflat cu uimire și amărăciune despre sentimentele exprimate de Excelența Voastră și de organul Direcției politice a grupului Armatei Roșii "Graiul nou", în ceea ce privește participarea membrilor partidului nostru la manifestația din 8 noiembrie.

Aceasta este fără îndoială în urma informațiilor false răspândite din belșug de guvern, a cărui sarcină este menținerea ordinii și nu instigarea la dezordine. Excelența Voastră ar fi putut gândi în mod nedrept că Partidul Național Liberal, un partid al ordinii și guvernării, ar fi putut fi instigatorul direct sau indirect al dezordinelor care s-au produs, provocând atâtea victime nevinovate printre cetățenii care au venit să-l salute pe Majestatea Sa Regele.

Din aceeași sursă tendențioasă de informații provin afirmațiile complet nefondate privitoare la atacurile imaginare și lozincile antisovietice puse pe seama prietenilor noștri politici.

Partidul, care n-a ținut seama de cel mai mare pericol în timpul regimului dictatorial pentru a atrage țara de partea Națiunilor Unite și a colabora cu strălucita armată sovietică, pentru a-i izgoni pe hitlerişti vrăjmași de pe teritoriul românesc și care nu de puține ori a curmat excesele rasiste, nu poate fi învinovățit de poziție antisovietică (antisovietism) și de antisemitism.

Chiar dacă unii membri ai guvernului pot fi interesați personal de a se afixa drept reprezentanți exclusivi ai politicii de apropiere de marea noastră vecină din răsărit, dăunând astfel însăși cauzei prieteniei româno-sovietice și intereselor țării noastre, cu atât mai mult sarcina noastră este de a protesta împotriva unor asemenea afirmații.

Din partea noastră noi n-am ignorat nimic pentru a atesta profundul nostru atașament față de politica de apropiere sinceră și loială de URSS.

Felicitările pe care am avut cîntea să i le fac Excelenței Voastre de 7 Noiembrie, ca și multe alte intervenții anterioare, din păcate nu au avut audiența la care am sperat.

De aceea îmi permit să mă adresez Excelenței Voastre cu declarația de mai sus pentru clarificarea necesară a faptelor, anexând o scurtă expunere a politicii generale duse de partidele democratice românești față de Rusia și mai ales U.R.S.S.

Binevoiți să primiți, Domnule Ambasador, asigurarea profundului meu respect.

Președintele Partidului Național Liberal
Brătianu

Excelenței sale Ambasadorul U.R.S.S. în România
Domnului Serghei Kavtaradze

Arhiva de Politică Externă a Federației Ruse - Moscova, fond Referatură România, opis 27, mapa 26, dosar 9/1944, limba rusă

11.

1945 iunie 26, Moscova. Proces-verbal încheiat cu ocazia anchetării mareșalului Antonescu la N.K.V.D.

Proces verbal¹
Arestatul Antonescu Ion

26 Iunie anul 1945

Antonescu I. născut în anul 1882 în orașul Pitești (Rumânia), rumân, din familia militară, cu studii supreme, fără de partid

- Până la arestare - Conducătorul Statului Român, gradul militar - mareșal.

Întrebare: D-stră sunteți arestați de comandamentul armatelor sovietice în Rumânia ca unul din vinovații războiului al ocupanților germano-rumân contra U.R.S.S.

Recunoașteți d-stră vinovăția în aceste daune ?

Răspuns: Da, recunosc. Vina mea constă înainte de toate în aceea că după ce am venit în Rumânia la guvernare în luna septembrie anul 1940 eu am continuat să întăresc legăturile Rumâniei cu Germania și am ajutat pe Hitler în ducerea începutului de el război de ocupare în Europa.

Cocret aceasta sa exprimat în aceea că, după cererea lui Hitler, cu care el s-a adresat către mine în ianuarie anul 1941, eu am dat voie să treacă armatele mecanizate peste teritoriul Rumâniei în Balcani care avea să înfăptuiască acolo tendințele agresive al imperialiștilor germani.

Odată cu aceasta, tot timpul duratei războiului, eu am dat Germaniei material strategic și produse ale gospodăriei agricole.

Întrebare: Cu alte cuvinte d-voastre, după ce ați venit la guvernare, ați pus-o pe Rumânia în folosul germanilor, iar singur vați făcut ca un ajutor direct al lui Hitler în al lui chestiuni de hădăcie în Europa ?

Răspuns: În adevăr, da. Iar rog să luați seamă, că dacă eu refuzam aliația cu Germania și nu al ajutam pe Hitler la începutul de el război de ocupare, armata germană ocupa Rumânia.

Întrebare: Întrând în legătură de daună cu Hitler, d-stră vați condus nu cu premedie că vor ocupa, ci cu al d-stre tendințe agresive. Iată despre ele d-stră trebuie să povestiți în întâia rând.

Răspuns: Nu neg că luând legături personale cu Hitler, eu eram de acord cu al lui politică de ocupație și pe baza acesteia la mijlocul lunii mai 1941 m-am înțeles cu el despre lovitura împreună militară contra Uniunii Sovietice. După ce s-au făcut prăgătirile corespunzătoare, însemnată de noi lovitură la 22 iunie anul 1941 au fost înfăptuită. În așa mod, eu m-am pus în rândurile dăunătorilor militari și în aceasta recunosc că sunt vinovat.

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului, precum și sublinierile

Eu tot așa recunosc vina sa în fața poporului sovietic în aceia, că cu ajutorul armatelor rumâne și germane am ocupat o parte din teritorie sovietică, am pus acolo a sa administrație și am continuat războiul contra Uniunii Sovietice până când în august anul 1944 au căzut România.

Întrebare: Spuneți mai în larg despre aceia cum d-stre ați venit la o înțelegere cu Hitler să năvăliți asupra Uniunii Sovietice.

Răspuns: În întâia jumătate al lunii mai anul 1941, fără preîntâmpinare eu am fost chemat de Hitler la cartierul său, care atunci era în orașul Mîinhen și când am sosit acolo imediat am venit la el.

La întâlnire, care au fost într-o vilă, Hitler mi-a comunicat că el a primit hotărâre despre lovitura militară asupra Uniunii Sovietice cu scopul ocupării teritoriilor și preîntâmpinarea prîgătitei război de URSS, din cuvintele lui, contra Germaniei.

Prîgătind această lovitură, a spus Hitler, noi vom îndepleni pe neașteptate la toate granițele URSS dela marea Neagră până la marea Albă.

Lovitura militară neașteptată, a continuat mai departe Hitler, ne va da nouă puținți în timpul scurt să ocupăm teritoriul Uniunii Sovietice și, în așa mod, vom primi foarte mari izvoruri de bogății, mâni de lucru fără plată și vom lichida pe unul din acel mai periculos inamic.

Reeșind din al lui planuri de ocupare, Hitler mi-a propus mie să dau teritoriul Rumâniei pentru concentrarea armatelor germane și, totodată, să iau directă participare în năvălirea militară asupra Uniunii Sovietice.

Dacă eu voi refuza aceasta, a însemnat Hitler, Rumânia în legătură cu aceia că pe teritoriu ei să găsesc armatele germane - va fi distrusă din partea Uniunii Sovietice, care în întâia etapă al războiului va da germanilor foarte mare rezistență.

La acestea, a spus Hitler, Rumânia nu trebuie să stea în afară de război, pentru că URSS a luat de la Rumânia Basarabia și Bucovina de Nord, care ea poate să le primească înapoi prin război aliată cu Germania. Aici el a însemnat, că pentru ajutorul dat în război noi vom primi nu numai Basarabia și Bucovina de Nord, ci și alte teritorii sovietice până la Nipru.

Întrebare: Și d-tră având placere la bogățiile streine, propunerile lui Hitler l-ați primit?

Răspuns: Da, luând în seamă propunerile lui Hitler despre posibilitățile de a primi (lua) teritorii, eu m-am unit cu el la lovitura împreună asupra Uniunii Sovietice și aceste propuneri l-am primit.

Cu aceasta eu m-am obligat să dau pentru participarea în năvălire necesare cantitatea de armată rumână și, pe cât să putea, se măresc darea petrol de fier, așa și produse agricole pentru hrana armatei germane.

După ce noi am primit o hotărâre unică despre năvălirea militară asupra Uniunii Sovietice, eu m-am întors în România și am început pregătirea citre războiul viitor.

Întrebare: În ce constă aceste prîgătiri?

Răspuns: Întorcându-mă în România, eu imediat am chemat la mine pe șeful Statului Major al armatei rumâne, generalul Ioanițiu, căruia l-am pus la cunoștință despre hotărârile primite de mine împreună cu Hitler despre năvălirea asupra Uniunii Sovietice și i-am dat ordin lui imediat să prîgătească planul de mobilizare al armatei rumâne și concentrarea ei la granițele U.R.S.S.

Odată cu aceasta, eu i-am dat lui ordin să facă în țară mobilizarea în așa fel, ca să fie formate 14 divizii noi, afară de cele 26, care erau în țară. Afară de aceasta să mobilizeze cai, căruși și transport, care va îndestula trebuințele necesare cum pentru diviziile care se forma, așa și celora care era de față.

Când toate ordinele necesare au fost date armatei, eu în lunile mai-iunie anul 1941 am ținut cu fiecare din miniștri convorbiri, cărora tot așa i-am pus la cunoștințe despre prîgătirile mele împreună cu Germania în înăvălirile asupra Uniunii Sovietice și la fiecare din ei am dat corespunzătoare instrucțiuni.

Întrebare: Ce impresie au avut la aceasta miniștrii dumneavoastră?

Răspuns: Miniștrii au fost pe deplin de acord cu al mele și al lui Hitler hotărâri despre năvălirile asupra Uniunii Sovietice. Toate ordinele mele așa și instrucțiunile l-au primit să le execute fără discuții.

Ei tot așa cum și eu au fost de acord la aliația cu Hitler și cu toate m-au ajutat în întărirea legăturilor noastre cu Germania.

Întrebare: Anume ce instrucții d-stre ați dat miniștrilor pe problemele prîgătirii navalirii militare asupra Uniunii Sovietice.

Răspuns: În acel timp eu am ținut convorbire cu secretarul de stat Antonescu Mihai, care pe urmă a primit postu al meu înlocuitor și ministrul externei, ministrul al finanțelor - generalul Stoenescu, ministru al economiei naționale Marinescu, ministru de comunicație - general Djujerscu, ministrul justiției Stoicescu și le-am propus lor să însemne din fiecare minister necesare cantitate de impigați pentru organizarea administrației civile pe teritoriul sovietic ocupat de noi.

Tot așa eu l-am chemat pe ministru internei generalul Popescu și pe inspectorul al jandarmeriei generalul Vasiliu, cărora le-am poruncit să se ocupe cu formarea și complectarea specială al batalioanelor de jandarmi, dându-le organelor de administrație civile.

Aceste batalioane au fost date pe teritoriul ocupat sovietic în calitate de forți înarmate.

Ministrilor eu am spus, că impigații, afară de organele de administrație civilă, trebuie să ea recolta al colhozurilor care îndeosebit noaue era necesară, fiindcă nu aveam destul produse alimentare în România.

Întrebare: Cu alte cuvinte, ministrilor d-stre, dumneavoastră ați dat instrucțiuni directe despre furtălele al gospodăriei agricole sovietică. Recunoașteți aceasta?

Răspuns: Recunosc. Autoritățile de ocupație române în frunte cu însemnatul de mine comisar civil Alexianu, în totul period de ocupație al teritoriului sovietic sistematic se ocupa cu recheziția pâinei, vitelor, păsărilor și altora produse agricole. Toate acestea se făcea după al meu direct ordin.

Întrebare: Armatele române și aparatul creat de d-stre de administrație civilă se ocupa nu numa cu furtăturile colhozurilor. Ele fura și minicea întreprinderile de industrie sovietică, instituțiile de învățământ și culturale, așa și minicirea de masă al cetățenilor sovietici.

Aceasta d-stră totuși recunoașteți?

Răspuns: Da, de toate faptele de furtături și daune, care sau făcut de către armatele române și de către reprezentanții administrației civile pe teritoriul ocupat sovietic, eu, ca fostul conducător al statului, desigur, duc răspundere.

Întrebare: Chestiunea este nu numai în răspunderea d-stră ca conducătorul statului.

Cu materialele de cercetare așa și cu multele documente d-stră sunteți demascați în aceia, că după instrucțiunile directe ale d-lui pe teritoriul ocupat sovietic de armatele române să făceau furturi de masă și minicirea oamenilor sovietici.

Așa fapte d-stră puteți să le negați?

Răspuns: Nu, faptele de furtături și de daune care sau făcut de autoritățile române pe teritoriul ocupat sovietic eu n-am se le neg. Trebuie să recunosc că pe unele din ele cu adevărat l-am sancționat.

Întrebare: Spuneți mai concretizat, anume ce ordine d-stră ați dat autorităților d-voastră despre furturi și batjocuri asupra oamenilor sovietici?

Răspuns: După ce armatele române au ocupat orașul Odesa și teritoriul sovietic, care stă între Nistru și Bug, numită de noi Transnistria, eu am dat ordin general inspectorului al jandarmeriei Vasiliu despre crearea pe teritoriul ocupat de noi un sistem de laghere de concentrare.

În aceste laghere după ordinele mele, au fost închiși un mare număr de populație sovietică, care era suspendată în relațiuni neplăcute pentru autoritățile de ocupație române și erau puși în rândurile de suspect.

Întrebare: Spunând, adică mai în scurt în lagherele de concentrare se baga cetățeni sovietici de pace, care nu avea dorință se între la d-voastră în servicii?

Răspuns: Da.

Întrebare: Unde concret au fost create de d-stră lagherele de concentrare pentru oamenii sovietici?

Răspuns: Așa laghere au fost create în diferite puncte populate, denumirea cărora de amentire mi-e greu. Mi-aduc aminte că lagherele de concentrare au fost în orașele Vapnearca, Berezhovca, Grosulovo și altele.

Întrebare: Ce rejim au fost făcut în aceste laghere?

Răspuns: Trebuie să spun că rejimul au fost foarte greu. În toate lagherele. Cum mi se raportau, era mare număr de morți din cauza lipsei hranei și diferite boli epidemice, din cauza lipsei acolo ajutor al personalului de medicină.

Întrebare: Al dumneavoastră răspundere înaintea poporului sovietic este nu numai în aceste fapte.

Povestește despre alte fapte de daune care au fost îndeplinite după ordinele dumneavoastră pe teritoriul ocupat sovietic?

Răspuns: Recunosc că eu am dat și alte ordine în așa sens. Așa, după ocuparea Odesei, în octombrie anul 1941 comandantul armatei a 4-a române, care se găsea acolo, jeneral Iacobici, mi-a raportat că de patrioții sovietici au fost aruncat în aer prin explozie comandamentul român, în rezultatul cărui au murit aproape 130 ofițeri și soldați.

Reportând despre aceasta Iacobici a cerut de la mine se-i dau lui voie în unor acte de represiiuni contra populației. Eu am sancționat dorințele.

Întrebare: Întocmiți anume ce măsuri de represiiuni au cerut Iacobici să sancționați d-stră?

Răspuns: S-au avut în vedere împușcături al oamenilor sovietici.

Întrebare: Care n-au avut amestec la explozierea casei?

Întrebare: Da, fiindcă pe vinovații al explozierei de aflat era greu.

Întrebare: Această d-stră numiți măsuri de represiiuni?

Răspuns: Da.

Întrebare: După ordinul d-stră câți oameni sovietici au fost împușcați?

Răspuns: Mi-e greu să răspund la această întrebare.

Întrebare: Vi-e este greu să răspundeți deatâta că așa împușcături sau executat după ordinele dumneavoastră sistematic?

Răspuns: A fost dat încă un așa ordin asemănător, dar cum s-a executat eu nu știu.

Întrebare: Anume ce ordin ?

Răspuns: La svârșitul anului 1941 sau la începutul anului 1942 cineva din funcționarii ministerului de război mi-a raportat că pe teritoriul ocupat de noi sovietic, deseori sunt cazuri de omoruri asupra soldaților noștri.

În legătură cu aceasta eu am dat ordin, care preîntâmpina populația de pe teritoriul ocupat de noi sovietic, că pentru fiecare militar omorât vor fi împușcați 100 de oameni sovietici. Așa ordin în adevăr au fost dat, iar repet, cum el au fost îndeplinit de comandanții militari eu nu știu.

Consider că el a fost înfolosit numai pentru a speria populația.

Întrebare: În zădar d-stră așa considerați. Documentele Comisiunii plenipotențiale de stat pe întrebările de cercetarea daunelor făcute de armatele germano-române, care au fost creată de guvernul sovietic, au stabilit că numai în orașul Odesa și pe teritoriul regiunii Odesei în perioada ocupației ei au fost omorâți, spânzurați și batjocoriți în lagherele de concentrare mai mult de 200 mii oameni cetățeni sovietici.

Ce puteți d-stră să spuneți despre aceasta ?

Răspuns: Eu nu permit că toate acestea daune și omoruri au fost făcute de armatele române. E adevărat și eu nu las că nu răspund despre împușcăturile oamenilor sovietici, iar rog să credeți că eu nimicirea de masă a oamenilor sovietici se ocupa germanii.

Întrebare: După părerea d-stre cu furătele de masă al întreprinderilor de industrie, instituții de învățământ și culturale tot se ocupau germanii ?

Răspuns: Nu, în acestea sunt eu vinovat, fiindcă acestea sau făcut după ordinele mele.

La svârșitul anului 1941, când Odesa și teritoriul Transnistrii au fost ocupate de armatele române, eu am dat ordin să fie făcut o comisiune specială în frunte cu generalul Vasiliu, fost șef al direcțiunii jeniu în ministerul de război, căruia i-am propus să aducă în România toate instalațiile întreprinderilor de industrie sovietice, care erau deplasate pe teritoriul ocupat de noi.

Atunci eu lui Vasiliu am dat instrucțiuni să ia și să transporte în România numai instalațiile care pot fi folosite pentru necesitățile războiului și sunt ca capturi de război.

Întrebare: Autoritățile de ocupație române în frunte cu al d-stre protejați Vasiliu și Alexianu au transportat din Odesa și alte orașe ocupate vagoanele de tramvai, instalațiile ai instituțiilor culturale, învățământ, caselor de copii și chiar decorații, și scena teatrului de operă din Odesa.

Aceasta pe al d-stre tot sunt capturi de război ?

Răspuns: Nu, așa instalații și scumpuri capturi de numit nu se poate.

Întrebare: Atunci pe ce drept d-stre l-ați adus în România ?

Răspuns: Recunosc că aceasta au fost făcute după ordinul meu.

Întrebare: Aceasta înseamnă, că d-stră pe știute mai înainte ați sancționat autorităților de ocupație al d-stre furături de masă al bogățiilor sovietice.

Răspuns: Da, în aceasta eu sunt vinovat.

Procesul verbal e scris din cuvintele mele drept, de mine este citit în traducerea limbii române.

M-I Antonescu

Interogatorul: Înlocuitorul șefului biroului de cercetare al Direcțiunii Generale "Smerș" locotinent colonel Lihacev.

Întrepret: Întreprețul Direcțiunii Generale "Smerș" - căpitan, (indescifrabil)

Arhiva Centrală a Serviciului federal de Securitate al Federației Ruse - Moscova.

Procesul verbal
arestatul Antonescu Ion

26 iunie anul 1945

Antonescu I. născut în anul
1882 în orașul Pitești (Rumînia)
membru din familie militară, cu
studii împreună, fără de partid.
Până la arestare - Conducătorul
Statului Român, gradul militar -
mareșal.

Întrebare: A. stră. sunteți arestați de coman-
damentul armatelor sovietice în Rumînia
ca unul din vinovații războiului de ocupa-
țiilor germano-rumîne contra URSS.

Răspuns: d. stră. vinovația în aceste daune?

Răspuns: Da, recunosc. Pîna nea consta
înainte de toate în aceea, că după ce am
venit în Rumînia la guvernare în luna sep-
tembrie anul 1940 cu am continuat să întărim
legăturile Rumîniei cu Germania și am
ajutat pe Hitler în ducerea înăpăstării de el
război de ocupație în Europa.

Conștient aceasta sa exprimat în acia, că
dupa cererea lui Hitler, eu cere el să adese.
cite mine în ianuarie anul 1941, eu am

M. Antonescu

și scena teatrului de răză din Odesa. M.
Acesta pe al d. stră tot sunt căpturi
de război!

Răspuns: Nu. Așa instalații și sprințuri
capături de numit nu se poate.

Întrebare: Atunci pe ce drept d. stră
Pați adus în Rumînia?

Răspuns: Recunosc, că aceasta au fost
făcut după ordinul meu.

Întrebare: Aceasta înseamnă, că d. stră
peștiute mai înainte atîi sancționat
oklorităților de ocupație al d. stră
jurături de masă al bogățiilor sovietice

Răspuns: Da, în aceasta eu sunt vinovat.

Procesul verbal e scris din
Cădintele mele drept de mine este
citit în traducerea limbii rumîne.

M. Antonescu

Interrogatorul: Încăpătoru statului Ro-
mân de certătare al Direcțiunii Generale
"Smerz"

Locotinent colonel M. Antonescu

Întrebat: Interpretul Direcțiunii Generale
"Smerz" Capitan M. Antonescu

12.

1946 ianuarie 6, Moscova. Declarația scrisă dată de mareșalul Antonescu în fața anchetatorilor N.K.V.D.

DECLARAȚIE¹
Mareșal Ion Antonescu

la 6 Ianuarie 1946

La întrebarea pusă despre pregătirea mea împreună cu Dl. Hitler de a ataca Uniunea Sovietică de către România și Germania pot declara următoarele:

În tot timpul cât am fost la guvern în România am făcut politică de întărirea legăturilor cu Germania și m-am folosit de ajutorul ei la instruirea și reînarmarea armatei.

În acest scop m-am întâlnit de câteva ori cu Dl. Hitler.

Prima întâlnire a fost în Noemvrie 1940 scurt timp după venirea mea la conducerea statului.

Această întâlnire a avut loc din inițiativa mea la Berlin în reședința oficială a D-lui Hitler de față fiind ministrul de Externe al Germaniei Dl. Ribbentrop și interpretul oficial al D-lui Hitler Dl. Schmit.

Convorbirea a durat 4 ore.

Cu această ocazie am încredințat pe Dl. Hitler că România rămâne credincioasă înțelegeri, care era deja stabilită, de aderarea României la "Pactul Tripartit"

Răspunzând la asigurările mele că România rămâne devotată înțelegeri cu Germania, Dl. Hitler a spus că soldații germani garantează granițele României.

Tot atunci Dl. Hitler mi-a spus că prin Arbitrajul de la Viena "încă nu s-a spus ultimul cuvânt".

Prin aceasta am interpretat că România poate spera la revizuirea hotărâri care fusese decisă la Viena în privința Transilvaniei.

Am fost de acord cu Dl. Hitler ca misiunea militară germană care se afla în România să continue misiunea de instruirea Armatei române după metodele germane.

Tot atunci eu am încheiat o Convenție economică conform căreia Germania dădea României: avioane de tipul Messerschmidt 109, tancuri, tractoare agricole, artilerie anti-aeriană și anti-tanc, pistoale automate și alt

armament primind în schimb: grâu și benzină pentru nevoile Armatei Germane.

La întrebarea pusă dacă această primă întrevvedere cu Dl. Hitler se poate interpreta ca începutul înțelegeri cu germanii în pregătirea războiului în contra Uniunii Sovietice răspund afirmativ.

Această împrejurare Dl. Hitler desigur o avea în vederea pregătirii planurilor de agresiune în contra Uniunii Sovietice.

- În Ianuarie 1941 am fost invitat prin ministrul Germaniei la București, Dl. Fabricius, în Germania și am avut a doua întrevvedere la Berhtesgaden cu Dl. Hitler la care au asistat D-nii Ribbentrop, Fabricius și nou numitul ministru german la București Dl. Killinger. Afară de dânsii au fost de față și reprezentanții forțelor Armatei Germane D-nii: Feldmareșalul Keitel și generalul de Corp de Armată Jodl.

La începutul convorbirii Dl. Hitler prezentându-mi pe Dl. Killinger a subliniat că ultimul este un apropiat prieten al său.

După aceasta Dl. Hitler descriind situația militară din Balcani a spus că în legătură cu neșansele Italianilor în războiul cu Grecii Dl. Musolini i-a cerut ajutor și s-a hotărât să i-l dea.

În legătură cu aceasta Dl. Hitler m-a rugat să îngădui trecerea trupelor germane prin România care erau deja concentrate pe teritoriul Ungariei cu scopul de a da grabnic ajutor italianilor.

Având în vedere că trecerea trupelor germane spre Balcani va fi un act de dușmănie față de Uniunea Sovietică am întrebat pe Dl. Hitler ce atitudine, după părerea sa, va lua guvernul sovietic față de această acțiune.

Hitler mi-a amintit că la prima întrevvedere cu dânsul în Noemvrie 1940 a dat garanții corespunzătoare României luând asupra sa obligația de a apăra România cu Armata.

Nu trebuie să mă tem de urmări.

Mi-am exprimat grija că trecerea trupelor germane prin România poate să servească drept pretext pentru începerea operațiunilor militare din partea Uniunii Sovietice și în acest caz România va fi într-o situație grea întru cât Armata română nu este mobilizată.

La aceasta Dl. Hitler mi-a comunicat că va dispune ca o parte din trupele germane destinate pentru participarea la operațiunile în contra Grecii să rămână în România.

Hitler a subliniat că din informațiile pe care le are rezultă că Uniunea Sovietică nu intenționează să lupte în contra Germaniei și României.

Mulțumindu-mă cu această afirmare am acceptat trecerea trupelor germane peste teritoriul românesc.

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului

Generalul Jodl care era de față a expus situația strategică a Armatei Germane subliniind necesitatea loviturii Grecii din Bulgaria.

- A treia întrevvedere cu Dl. Hitler a fost în Mai 1941 la München.

La această întrevvedere unde au mai luat parte Dl. Ribbentrop și interpretul personal al D-lui Hitler Dl. Schmidt, am hotărât definitiv să atacăm în comun Uniunea Sovietică.

Hitler mi-a comunicat că a hotărât să atace Uniunea Sovietică.

A adăugat că după terminarea pregătirilor acțiunea trebuie să înceapă prin surprindere în lungul graniței U.R.S.S. de la Marea Baltică la Marea Neagră.

Surprinderea atacului, a continuat Dl. Hitler, va da puțina Germanii și României să lichideze pe unul din cei mai periculoși dușmani ai săi.

Ca rezultat al planurilor sale militare Dl. Hitler mi-a propus să pun la dispoziție teritoriul României pentru concentrarea trupelor germane și odată cu aceasta să particip direct la atacarea Uniunii Sovietice.

Dl. Hitler a subliniat că România nu trebuie să stea în afara acestui război întrucât pentru înapoierea Basarabiei și Bucovinei de Nord nu are altă cale decât aceea de a lupta alături de Germania.

Tot atunci a mai spus că pentru ajutorul nostru în război România va putea să ocupe și să administreze alte teritorii sovietice până la Nipru.

Întrucât propunerea D-lui Hitler pentru începerea războiului comun corespundea intențiilor mele agresive am acceptat să particip la atacarea U.R.S.S. și am luat obligația să pregătesc numărul trebuincios de trupe române și totdeodată să măresc cantitățile de petrol și alimente necesare Armatei germane.

Înainte de a lua împreună cu Dl. Hitler hotărârea de a ataca Rusia am întrebat pe Dl. Hitler dacă este înțelegere cu Ungaria în privința participării ei în război.

Dl. Hitler a răspuns că Ungurii au acceptat să participe în alianță cu Germania în războiul în contra U.R.S.S.

Când anume s-a ajuns la această înțelegere cu Unguri Dl. Hitler nu mi-a spus.

Întorcându-mă din München la București am început să mă pregătesc de război.

Întai am chemat pe șeful de stat major al Armatei române generalul Ioanițiu l-am înștiințat despre hotărârea luată cu Dl. Hitler de a ataca Uniunea Sovietică și i-am ordonat ca numai decât să pregătească imediat planul de mobilizare al Armatei române; concentrarea ei la granița cu U.R.S.S. și desfășurarea.

Odată cu aceasta am ordonat lui Ioanițiu să mobilizeze câteva contingente, cai pentru cavalerie și mijloacele de transport necesare pentru Diviziile existente cât și pentru celea care se vor forma.

Când toate ordinele necesare armatei au fost date, am avut ședințe, în lunile Mai și Iunie cu fiecare dintre Miniștrii mei cu scopul de a-i înștiința de hotărârea luată cu Dl. Hitler de a ataca Uniunea Sovietică și fiecăruia i-am dat ordine corespunzătoare.

În afară de aceasta în aceeași perioadă de timp am avut convorbiri cu subsecretarul de stat Dl. Mihai Antonescu numit mai târziu locțiitorul meu și Ministrul Afacerilor Externe; cu generalul Stoescu ministru de finanțe; generalul Potopeanu Ministrul Economiei Naționale; generalul Georgescu Ministrul Construcțiilor; Stoicescu Ministrul Justiției și le-am propus să pregătească din fiecare Minister numărul necesar de funcționari pentru organizarea administrației civile pe teritoriul sovietic care va fi ocupat de noi.

În același timp am chemat pe generalul Popescu Ministrul Afacerilor Interne căruia i-am ordonat să formeze unitățile speciale de jandarmi trimise la dispoziția organelor administrative civile care aveau misiunea să acționeze pe teritoriul sovietic ocupat.

Am spus miniștrilor că funcționarii respectivi în afară de organizarea organelor administrative trebuie să ia recolta colhozurilor de care se simțea atunci foarte mare nevoie în România, unde era criză economică.

Miniștrii au fost în deplin acord cu hotărârea mea și a dlui Hitler de a ataca Uniunea Sovietică și toate ordinele mele le executa fără comentarii.

Miniștrii ca și mine au fost de partea alianței cu Hitler și întotdeauna mă ajutau la întârzierea legăturilor noastre cu Germania.

După intrarea pe teritoriul sovietic a trupelor române aflate sub comanda mea supremă Dl. Hitler mi-a trimis o scrisoare prin care aducea mulțumiri, mie și trupelor române, pentru concursul dat.

Declarația a fost scrisă de mine.

Mșal Antonescu

Declarația a fost primită de ofițerul serviciului de contrainformații - loc. colonelul Socolov.

Interpretul militar - lct. indescifrabil

Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate a Federației Ruse - Moscova

Declarație

Mareșal Ion Antonescu
la 16 Ianuarie 1946

Lupanarului din 05.01.46

La întrebarea pusă despre
pregătirea mea împreună cu
Dr. Hitler de a ataca Uniunea
Sovietică de către România
și Germania pot declara
următoarele:

În tot timpul cât am
fost la curtea în România am
făcut politica de întărirea rela-
țiilor cu Germania și m-am
folosit de ajutorul și la instrui-
rea și reînarmarea Armatei.

M. Antonescu.

Lupanarului din 05.01.46

svietică și toate ordinele mele
se executau fără comentarii.

Ministrii ca și mine au fost de
prezentă alături cu Hitler și în tot
deosebi m-am apăsător la întărirea
legăturilor noastre cu Germania.

După intrarea pe teritoriul
sovietic al trupelor române aflat
sub comanda mea supremă Dr.
Hitler mi-a trimis o scrisoare
prin care solicita mulțumiri, mi-a
trănit trupelor române, pentru concesi-
dat.

Declarația a fost scrisă de
mine

M. Antonescu
Declarația a fost primită de ofițerul serviciului de
comandă informații - loc. colonelul (Antonescu) și
Interpretele militar - loc. general (Antonescu)...

trărilor germane prin România
care erau deja concentrate pe
teritoriul Ungariei cu scopul de a
de prabnic asupra italienilor.

Având în vedere că în vremea
trărilor germane pe la Budapesta
fă un viot de dușmănie față de
Uniunea Sovietică am întrebat pe
Hitler ce atitudine, după părerea
sa, va lua guvernul Sovietic față
de această acțiune.

Hitler mi-a amintit că la prima
interviu cu Gansul în Noembrie 1940
a dat parantii corespunzătoare
Românilor înănd asupra de obiectiv
de a apăra România cu 'Dumneata'.
Nu trebuie să măi tem de unuși.

Mi am exprimat priza că în vremea

M^l Antonescu

Traducere din rușește

Proces-verbal¹
arestatului Antonescu Ion

Dela 7 ianuarie 1946

Întrebare: Precizați când a fost făcută înțelegerea între Germania și România
despre năvălirea militară asupra U.R.S.S. ?

Răspuns: Cum am arătat la cercetarea dela 26 iunie 1945 năvălirea comună a
Germaniei și României în contra Uniunii Sovietice a fost hotărâtă în mai 1941
în timpul întâlnirii personale cu Hitler.

Atunci împreună cu Hitler am hotărât la cererea lui Hitler să atac
împreună cu Germania Uniunea Sovietică.

Întrebare: Cine a fost de față la înțelegerea d-voastră cu Hitler ?

Răspuns: Înțelegerea cu Hitler a fost încheiată de mine de față fiind ministrul
de externe al Germaniei Ribbentrop și interpretul personal al lui Hitler - Smidt.

Întrebare: Ungaria a luat parte la încheierea acordului cu Germania despre
năvălirea asupra Uniunii Sovietice ?

Răspuns: Da, a luat parte. În convorbirea cu Hitler când sa luat hotărârea de
năvălirea militară a Germaniei și României asupra U.R.S.S. de noi (de mine și
Hitler) lam întrebat dacă este hotărâtă participarea Ungariei în război. Hitler
mi-a răspuns că Ungaria a convenit să participe în alianță cu Germania la
războiul în contra Uniunii Sovietice. Când germanii sau înțeles cu ungurii în
această privință Hitler nu mi-a spus.

Întrebare: Cu guvernul ungar d-voastră ați avut legături directe în timpul
pregătirii de război în contra U.R.S.S. ?

Răspuns: Nu. Relațiile dintre România și Ungaria în timpul acela au fost rele
și din această cauză nu au fost între noi nici un fel de tratative.

Întrebare: Până la întâlnirea cu Hitler d-voastră evident ați avut știri despre
pregătirile Germaniei de a ataca URSS ?

Răspuns: Știri despre pregătirile militare a Germaniei pentru atacarea
U.R.S.S. până la întâlnirea cu Hitler nu am avut.

Întrebare: D-voastră vați întâlnit cu Hitler până în mai 1941 ?

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului, precum și sublinierile

Răspuns: Da, niam întâlnit.

Întrebare: În timpul acestor întâlniri Hitler nu va informat pe d-voastră despre pregătirile germane de război în contra U.R.S.S. ?

Răspuns: În noiembrie 1940 am avut întâlnire cu Hitler la Berlin și în prezența lui Ribbentrop și interpretului Smidt am confirmat tratatul încheiat mai înainte relativ la adeziunea României la "Pactul tripartit" și am dat voie să vină în România misiunea militară germană pentru instruirea armatei române. Acest act făcut din parea se poate considera ca începutul înțelegerii mele cu germanii în dezlegarea războiului Uniunii Sovietice.

La a doua întâlnire cu Hitler la München, în ianuarie 1941 Hitler mia comunicat direct că Germania și U.R.S.S. nu se pot înțelege relativ la România, fiindcă Uniunea Sovietică pretinde la Gurile Dunării și alte puncte strategice în Balcani, cereri cu care Germania nu este de acord, apărând interesele României. Se poate că cu această afirmare Hitler pregătea românii de război contra U.R.S.S.

Ancheta este întreruptă

Procesul verbal este scris din cuvintele mele drept, citit de mine.

Ml. I. Antonescu /Antonescu/

A interogat: șeful biroul de instrucție al Direcțiunei Generale "Smerș"
locotenent colonelul /Socolov/

A tradus: Împuternicitul operativ al Direcțiunei Generale "Smerș"
căpitanul/Calinin/

Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al Federației Ruse -
Moscova

14.

1946 aprilie 4, Moscova. Proces-verbal încheiat la N.K.V.D.
cu ocazia anchetării mareșalului Antonescu

Traducere din l. română¹

Procesul-verbal din 4 aprilie 1946
al interogatoriului mareșalului Antonescu Ion

¹ Interogatoriul a fost scris în limba română, tradus apoi în limba rusă, în care formă am primit noi documentul

Întrebare: Pe ce bază s-au constituit relațiile economice dintre Germania și România în perioada războiului împotriva Uniunii Sovietice?

Răspuns: În perioada războiului Germaniei și României împotriva Uniunii Sovietice, petrolul extras în România era transportat în principal în Germania și parțial în Italia, Turcia și Bulgaria.

În total, în România în această perioadă, se extrăgeau anual 4.400.000 tone de petrol, din care se trimiteau în Germania 3.000.000 tone. Întreaga industrie petrolieră a României se afla în mâinile societăților petroliere engleze, americane, olandeze, belgiene și franceze.

În acest fel, s-a întâmplat că producătorii englezi, americani de petrol îi asigurau Germaniei petrolul.

Trebuie spus că România, neținând seama de insistența nemților de a confisca proprietatea societăților petroliere engleze și americane, a lăsat această proprietate neatinsă, păstrându-i pe vechii directori generali numiți încă înainte de război și a renunțat la dreptul său de a-i numi pe proprii să îi comisiari pentru controlul activității firmelor.

Livrările de petrol românesc în Germania s-au efectuat în conformitate cu convenția economică existentă încă înainte de venirea mea la putere.

În noiembrie 1940, la prima mea întâlnire cu Hitler, între noi a fost încheiată o nouă convenție economică, conform căreia nemții livrau României avioane marca "Messerschmidt-109", tancuri, tractoare, artilerie antiaeriană și antitanc, automate și alt armament, primind din România - petrol, benzină și pâine.

În afară de aceasta, în primăvara anului 1941, la întâlnirea de la Viena cu Göring, am convenit verbal cu el ca România să se străduiască să mărească livrările de petrol și în locul acestuia va primi de la nemți echipament petrolier.

Această convenție purta un caracter general și ulterior a fost dezvoltată și concretizată prin tratative între ministrul român al industriei petroliere, Dimitriuc și reprezentanții nemți în România, Fischer și Neubacher. Nu știu dacă în această convenție au fost întocmite ceva documente.

În decursul anilor 1942-1944, nemții au adus în România prăjini de săpă și conducte de tubaj și alt echipament petrolier, utilizat la lucrările de exploatare în industria petrolieră, de asemenea au livrat echipament pentru conductele magistrale Ploiești - București, Transilvania - București. Echipamentul petrolier german a fost distribuit între firmele petroliere aflate în România, conform unui plan special, care a fost elaborat de către

Ministerul industriei petroliere al României cu participarea reprezentanților acestor firme și a reprezentat o parte din convențiile economice anuale germano-române.

Totodată, în anul 1943, nemții au adus la Galați echipamentul unei uzine de prelucrare a petrolului care, la început, a fost dusă în Caucazul de nord, iar apoi, odată cu retragerea, a fost evacuată în România.

În afară de aceasta, în schimbul petrolului, nemții livrau în România minereu de fier, extras de ei la Krivoi Rog.

În același timp, Hitler personal, Ribbentrop și ambasadorul german în România, Killinger, în cursul întâlnirilor cu reprezentanții guvernului român, au subliniat de multe ori că livrările de petrol românesc către Germania sunt plătite prin eforturile trupelor germane pe frontul sovieto-german.

Astfel, în ianuarie 1942, Hitler, primindu-mă la Cartierul său general din Prusia Orientală și având în vedere spusele românilor cu privire la faptul că nu primesc o compensație suficientă pentru petrolul lor, mi-a făcut o observație și mi-a recomandat în problema petrolului să țin seama de faptul că Germania plătește petrolul românesc prin soldații săi care luptă pentru interesele României.

Procesul verbal a fost scris conform spuselor mele, a fost citit de mine.

Antonescu

A interogat: ofițerul de contrainformații - lt.-Col. Sokolov
Translator militar - lt. Znamerovski

Originalul procesului verbal al interogatoriului a fost trimis la Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S.

Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al Federației
Ruse-Moscova

3.

СОВЕТСКИЙ ПЕТРОЛ

Период с румынского

56

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

маршал АНТОНЕСКУ Иона

от 4 апреля 1946 года.

ВОПРОС: На какой основе отменялось экономическое сотрудничество между Германией и Румынией в период войны против Советского Союза.

ОТВЕТ: В период войны Германия и Румыния против Советского Союза, добывавшая в Румынии нефть в основном вывозилась в Германию и частично в Италию, Турцию и Болгарию.

Всего в Румынии в этот период ежегодно добывалось 4 миллиона 400 тысяч тонн нефти, из них направлялось в Германию 3 миллиона тонн. При этом вся нефтяная промышленность Румынии находилась в руках английских, американских, голландских, бельгийских и французских нефтяных обществ.

Таким образом получалось, что английские, американские нефтепромышленники обеспечивали Германию нефтью.

И должны сказать, что Румыния, несмотря на состояние немцев конфисковать собственность английских и американских нефтяных обществ оставила эту собственность неприкосновенной, охраняла интересы генеральных директоров, назначенных ей до войны и отказалась от своего права назначить для контроля за деятельностью фирм своих комиссаров.

Поставки румынской нефти в Германию осуществлялись в соответствии с существовавшим ей до моего прихода к власти экономическим соглашением.

В ноябре 1940 года при моей первой встрече с ГИТЕРСКОМ между нами было заключено новое экономическое соглашение, согласно которому немцы в последующем поставили в Румынию самолеты марки "Мессершмитт-109", танки, тракторы, артиллерию и противотанковую артиллерию, автоматы и другое вооружение, получая от Румынии - нефть, баки и хлеб.

15.

1946 aprilie 9, București. Proces-verbal încheiat cu ocazia inventarierii obiectelor personale ale mareșalului Antonescu

PROCES-VERBAL¹

Făcut astăzi 9 Aprilie anul 1946

Noi, Curelea Aureliu, Șef de Poliție în Direcțiunea Generală a Poliției, Corpul Detectivilor.

Având în vedere delegațiunea verbală dată de Dl. Inspector, Șef al Corpului Detectivilor, de pe lângă Direcțiunea Generală a Poliției, de a inventaria obiectele de îmbrăcăminte proprietate a Ex Mareșalului Ion Antonescu, de care este însoțit.

În vederea acestora procedând la inventarierea lor, am găsit următoarele obiecte de îmbrăcăminte menționate mai jos:

Un costum uniformă militară de culoare kakie cu epuleți de Mareșal, una haină și o vestă de culoare bleu-marină cu fire albe, una pereche pantalon bleu-marin, una haină cu pantaloni culoare cărămizie cu căptușeală roșie, una haină de culoare portocalie, una per. pantaloni gris, un halat de culoare cărămizie căptușit un sfert cu materie roșie, una cravată de culoare kakie tip militar, două per. ciorapi rupți, patru gulere tari scrobite cu dungi și un guler moale cu vârgi roșii, una per. cisme roșii cu șirete (bilgh), una per. papuci de casă, o per. pantofi antilopă cărămizii, o per. pantofi negri cu șanuri, patru titluri de împrumut de înzestrare a țării 4,1/2% fiecare în valoare de 20.000 și cu cupoanele tăiate până la cuponul Nr.19, plătit la 1 Iunie 1944, două titluri de împrumut de înzestrare a țării fiecare în valoare de 10.000 și tăiate cupoanele până la Nr.19 plătit la 1 Iunie 1944, cinci titluri de împrumut Reîntregirei din 1941, în valoare fiecare de 20.000 lei, fiecare câte 20.000 dintre care două având lipsă patru cupoane, două titluri de împrumut Reîntregirei din 1941 în valoare fiecare de câte 50.000, un titlu de împrumut de Reîntregire, în valoare de lei 100.000, având patru cupoane lipsă, un titlu de împrumut de Reîntregire din 1941, în valoare de lei 10.000, având patru cupoane lipsă, un ceas de aur brățară marca "Movado" cu curea de piele, având geamul spart, în stare de nefuncționare, una per. butoane manșete cu câte una piatră diamant, un buton de cămașă pentru spate galben.

Una cruciuliță neagră cu două iconițe mici cu Maria Magdalena cu lăncșor subțire mic de aur, toate aflate într-un geamantan de piele galben.

Deasemenia se mai găsesc următoarele obiecte, în al doilea geamantan de piele de culoare galbenă:

Un palton negru, un chipiu de Mareșal, opt piese pentru trusă-toaletă, nouă batiste, șapte per. ciorapi bărbătești rupți și cărpiți, patru cravate, una per. mănuși galbene de piele, patru gulere, trei gulere, un șervet de față mic, un cordon pt. pijama, un săculeț mic, cinci cămăși, una per. pinten, un borcanel cu alifie, patru pijamele complete de mătase, cinci perechi chiloți de mătase, una per. chiloți de bae, una cămașă pt. piele de mătase, una vestă de piele de căprioară, un pullover fără mâneci cărpit, trei per. ismene flanelă, una cămașă flanelă, una per. ciorapi lână cărpiți, una flanelă pt. piele albă, o perniță cu o iconiță catolică, două medalioane iconiță cu moaște de ale lui Sft. Nicolae, una iconiță din carton, una perie de dinți.

Pentru care de cele constatate am încheiat prezentul act.

ȘEF DE POLIȚIE,

Aureliu Curelea

Asistenți,

(urmează trei semnături indecifrabile)

Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al Federației Ruse - Moscova

¹ S-a păstrat ortografia originală a documentului

1946 aprilie 9, București. Proces-verbal încheiat între
Comandanentul Armatei roșii, prin locotenent-colonelul Rodin,
și Corpul Detectivilor, prin inspectorul Alexandru Nicolschi,
cu ocazia predării deținuților aduși în țară.

*oprește din
original în
arhivă*

Memorand 005/59

P R O C E S V E R B A L

Făcut astăzi 9 Aprilie 1946, la București.-
Noi, Reprezentantul Comandamentului Armatei Roșii, Locotenent Col-
RODIN, pe de altă parte Șeful Corpului Detectivilor Inspectorul Alexan-
dru Nicolschi, primul am predat și secundul am primit, pe deținuții:
ANTONESCU ION, ANTONESCU MIHAI, PANTAZI CONSTANTIN, VASILIU PICHII, desese-
meni am jurat și obiectele personale consemnate în procesele verbale
anexate.-

Împot pentru care am încheiat prezentul proces verbal spre cele
legale în patru exemplare, din care unul s'a predat Domnului Colonel
Rodin, Reprezentantul Comandamentului Armatei Roșii.-

Am predat:
Lt. Colonel

Am primit:
Inspector de poliție:

[Signature]

**Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al
Federației Ruse, Moscova**

17.

1946 mai 15, București. Memoriul lui Ion Antonescu adresat
Tribunalului Poporului, prin care exprimă poziția sa față de
învinuirile care i s-au adus în Actul de acuzare și în
rechizitoriile acuzatorilor publici.

**MEMORIU
DEPUS ONOR TRIBUNALULUI POPORULUI LA 15.V. 1946
DE ION ANTONESCU**

Neavând putința, în timpul dezbaterilor, să prezint Tribunalului
elementele, strict indispensabile, pentru aprecierea la justa lor valoare, a
învinuirilor care mă privesc și care sunt cuprinse în actul de acuzare și în
afirmările făcute de d-nii acuzatori publici, am onoarea de a depune acest
memoriu.

În el se arată punct cu punct, însă foarte pe scurt, elementele
esențiale, pe care aveam intențiunea să le dezvolt, în apărarea mea, în ședința
publică.

SUNT ACUZAT:

Că am pus la cale venirea Coloanei a V-a în România la putere.

- Codreanu a murit în 1938

- Cu nici un alt șef sau element marcant legionar nu am pus la cale
nimic, fiindcă nu am cunoscut și nu am văzut pe nimeni din statul major
legionar.

- Pe Horia Sima l-am văzut o singură dată, în iulie 1940, când era
ministru. Frontiera de Est a țării era prăbușită. Simțeam că se vor prăbuși în
curând și celelalte dacă în țară nu ar fi fost ordine.

Scrisesem în același sens o scrisoare Regelui Carol și într-o audiență
i-am dezvoltat această temere. Tot această temere m-a determinat să accept
întrevederea cu Horia Sima.

Două zile mai târziu am fost închis la Bistrița, unde nu am avut nici o
întrevedere politică.

- Cu germanii nu am avut niciodată, nici direct nici indirect, nici o
legătură.

Fiindcă economic, politic și militar devenisem dependenți total de Germania, prin prăbușirea Europei, prin repudierea garanțiilor engleze, prin convențiile economice de petrol - foarte oneroase - , prin primirea garanțiilor germane și prin chemarea misiunii militare de instrucție, am socotit (pe baza informațiilor ce primisem, că mi se va încredința în curând conducerea) că era în interesul Țării să clarific unele principii de bază cu Germania.

Prin două note succesive am arătat Legației Germane, cari sunt principiile economice și politice pe care înțeleg să stau.

În rezumat, arătam că:

- în politica internă nu voi admite nici o imixtiune,
- în politica externă, înțeleg ca România să aibă toată

libertatea,

- în politica economică, înțeleg ca România să fie singură stăpână a avuțiilor sale, arătând că nu admit penetrația capitalului străin decât până la o limită plafon care să nu ne îngrădească libertatea noastră de decizie.

În politica petrolului arătam dorința mea de a readuce la patrimoniul național fondul acestei bogății și intenția ce aveam de a face totul ca să împiedic epuizarea acestei materii prime, indispensabile dezvoltării statului și apărării lui.

Deci nici o premeditare cu colloana V-a și susținătorii ei, pentru a prelua puterea.

Nici nu aveam nevoie. Puterea mi se oferise, în 1937 și 1938, de acela care singur avea căderea să o facă: de Rege.

2. Sunt acuzat că am făcut primul guvern cu bază legionară.

Am explicat și la instrucție și în ședința publică că nu era în țară, la acea epocă, altă bază politică.

Era de ales între anarhie, cu consecințele ei - protectorat și prăbușirea totală a granițelor - și încercarea de a liniști, de a canaliza, de a domina sau de a stinge o mișcare al cărei caracter terorist putea prăbuși total neamul românesc.

Am ales "încercarea" și în cele cinci luni de guvernare legionară am tratat Țara în bolnav, lăsând poporului posibilitatea ca prin convingere să extirpeze singur virusul care-l contaminase și-i amenința existența.

- Sunt acuzat că am sprijinit România pe Germania, despărțind-o de aliații săi firești.

"Aliații ei firești", de la acea epocă, se prăbușise[ră], se prăbușise Franța, se prăbușise Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, se

prăbușise[ră] Polonia, Țările Baltice și Finlanda, se prăbușise[ră] Liga Națiunilor și securitatea colectivă.

Se prăbușise[ră] și toate granițele noastre, și procesul nu era terminat.

Ungurii pretindeau tot Ardealul, Rusia, după cum ne-a[u] declarat-o de mai multe ori d-nii Ribbentrop și Hitler, pretindea Moldova până la Carpați, Delta Dunării și baze strategice în Dobrogea, ceea ce însemna și pierderea acestei provincii.

În fața acestei perspective și în lipsă de altceva, Carol, pentru a salva țara și pe el, a dat, pe plan economic, Germaniei, tot ce i s-a pretins; a admis cursul mărcii la 60 și chiar la 80; a repudiat public garanțiile britanice; a propus Germaniei un pact de alianță perpetuă militară și politică, a cerut trimiterea unei misiuni militare germane, atât pentru instruirea cadrelor noastre, cât, mai ales, ca un simbol al garanțiilor date; a acceptat aderarea la Pactul Tripartit; a dat Germaniei monopolul exportului petrolului în schimbul armamentului necesar armatei, intrând astfel total, și fără putința de ieșire în orbita germană.

Aceasta este situația economică și politică internațională, pe care am găsit-o în septembrie 1940.

Orice altă politică nu era posibilă.

Orice gest de ieșire făcut ar fi dus la protectorat, sigur la pierderea Ardealului de Sud și poate la ocuparea Moldovei, a Deltei și a Dobrogei de către Rusia.

Propunerile făcute Rusiei de înțelegere, în noiembrie 1940, au rămas fără răspuns.

Raporturile între noi și ruși au fost, între iulie 1940 și iunie 1941, foarte încordate.

În arhiva Marelui Stat Major și a Cabinetului Militar se găsește o documentație completă.

Stălpii graniței provizorii, stabilite după acceptarea ultimatumului, erau zilnic deplasati; se schimbau zilnic focuri; după urma lor cădeau morți și răniți; avioanele ruse făceau zilnic incursiuni până în Carpați. D-l Lavrentiev mi-a cerut Condominium la Dunărea Maritimă și dreptul pentru vasele de război ruse de a pătrunde până la Brăila; tot d-sa mi-a cerut să dau din vasele și materialul rulant și locomotive, cota corespunzătoare suprafeței teritoriului ocupat, ceea ce nu era prevăzut în condițiile ultimatumului. S-a[u] ocupat cu forța insulele din brațul Chilia - decembrie 1940 - și s-a încercat să se pătrundă cu forța în canalul Sulina la 2 ianuarie 1941.

Toate aceste acte de agresiune erau cunoscute de miniștrii Marii Britanii și Americii.

În concluzie, am mers cu Germania fiindcă am găsit Țara angajată în această politică și nu putea nimeni atunci, oricine ar fi fost el, să-i dea altă orientare, fără riscul de a prăbuși total Țara.

Trebuia deci făcută o politică de moment pentru a evita protectoratul cu toate consecințele lui cunoscute.

- Sunt acuzat că am adus Misiunea Militară Germană. Am arătat realitatea.

S-a afirmat că scopul ei era de ocupație "a punctelor strategice cheie, economice și militare" și că efectivele ei depășeau necesarul pentru instrucție.

Aveam 1.200.000 soldați mobilizați și misiunea germană avea 19.000.

Cu aceste efective nu se puteau ocupa "pozițiile cheie strategice", și militare și economice.

Documentarea existentă la Marele Stat Major și la Cabinetul Militar fac[e] dovada că instructorii germani au fost repartizați numai la centrele de instrucție. Aveau o atitudine foarte corectă și nu au făcut nici un act de imixtiune în problemele economice.

Convenția semnată în ianuarie 1941 între Ministerul Economiei Naționale și Neubacher prevedea să se dea lunar acestei misiuni pentru nevoile de hrană:

14 vagoane mazăre, 7 vagoane linte, 3 vagoane săpun, 100 vagoane orz și ovăz, 50 vagoane paie.

Acuzarea a vorbit de 7 corpuri de armată. **A făcut confuzie între această misiune și armata germană care a trecut pe la noi, în Balcani, în februarie și martie 1941, pe care nu am avut nici o obligațiune de hrănire.**

Tot ce a luat această armată, cât și misiunea de instrucție, a fost prin intențenta română și **numai în cadrul contingentelor ce trebuia să dăm Germaniei pe baza convențiilor economice anuale.**

Ceva mai mult, am pretins ca prețurile alimentelor livrate să fie sporite cu costul transportului pe care l-ar fi încasat Căile Ferate dacă contingentele mergeau în Germania.

Misiunea Militară Germană trebuia să stea în țară numai 3-4 luni, după care **lăsa materialul la dispoziția noastră** - tancuri, avioane, tunuri antiaeriene etc.

Era plătită cu 100.000.000 lei lunar, însă suma era recuperată, fiindcă benzina necesară tancurilor și avioanelor costa mai mult. **Instruiam ofițerii și piloții noștri pe socoteala germanilor.**

- În ce privește trecerea armatei germane prin România în Balcani, nu aveam de ales.

Când mi s-a pus această problemă, în ianuarie 1941, legionarii organizau rebeliunea în țară și la București se înarmau și ocupau militărește toate autoritățile, de la primării până la prefecturi, stațiile de radio și depozitele "Distribuției" erau în mâna lor; **trupele germane se găseau cu capul lor de coloane pe linia Cluj-Oradea-Arad-Timișoara; Ungaria și Bulgaria acceptase[ră].**

Dacă refuzam, ar fi trecut cu forța, cum au trecut și forțele ruse Prutul în 1877-78, forțând pe domnitor, guvernul și armata să se retragă în Oltenia și să lase restul țării la dispoziția ocupatorului.

De data aceasta perspectiva era mai gravă, fiindcă dacă respingeam propunerea, **Horia Sima ar fi învins**, cu concurs german, la 23 ianuarie 1941. Consecințele se pot deduce.

Regim Horia Sima sau ocupație cu forța a teritoriului nostru ar fi însemnat: omorârea tuturor evreilor, a tuturor comunistilor, a tuturor cadrelor politice și intelectuale, ar fi însemnat jefuirea, până la secare și fără nici o contravaloare a avuțiilor și muncii românești.

Am fi avut din 1941 soarta Serbiei.

S-a spus de acuzare că, cu această ocazie, toată țara a fost ocupată.

Nu este exact. Trupele germane s-au concentrat în lungul Dunării, între Giurgiu și Bechet (exact cum au făcut trupele ruse în 1877-78) și la sfârșitul lunii martie nu mai era nici un soldat din această armată în România.

Cum însă am refuzat să mobilizez, pentru a nu provoca Rusia - cu care, mi s-a spus, că erau înțeleși -, germanii au trimis prin Galiția 2 divizii, nu 7 cât s-a afirmat.

Prezența lor acolo avea numai un caracter simbolic.

- Am fost acuzat că am premeditat războiul în contra U.R.S.S. S-a sprijinit această afirmație cu planurile găsite la Marele Stat Major și cu crâmpoie de discuții extrase din conversațiile pe care generalul Ioanțiu le avea cu generalul Hansen, șeful Misiunii Militare.

Am explicat în ședință publică că planurile se încadrau în lucrările cu caracter tehnic al ipotezelor de război, defensiv sau ofensiv, pe care orice armată din lume le întocmește anual, pentru apărarea granițelor țării în eventualitatea războiului. **Ar fi o crimă de trădare** dacă nu s-ar face. Franța a fost zdrobită în 1870 pentru că nu a avut pregătite aceste planuri.

Discuțiile cu Hansen erau o consecință a cadrului politic internațional în care eram situați.

Primisem garanțiile germane.

Germania trebuia să lupte, conform acestor garanții, alături de noi în caz de violarea granițelor.

Aveam astfel de planuri militare și în cadrul Micii Înțelegeri, a Înțelegerii Balcanice și cu Polonia.

Pentru ca să ajungi la planuri, trebuie să ai discuții.

Dar germanii afirmau întotdeauna că au înțelegere cu Rusia și la graba și dorința ofițerilor noștri de a spăla onoarea armatei și a înlătura nedreptatea din 1940 ei răspundeau că: **"nu vor ataca Rusia și planurile trebuiau să fie numai de apărare"**.

Eu însumi, după întoarcerea de la Berlin și în alte ocazii, până în aprilie 1941, am declarat textual în Consiliile de Miniștri, când se analiza politica externă: **"Problema granițelor de Est este mai complicată. Nu o putem soluționa noi. Se va rezolva la pacea generală pe plan European și în cadrul politicii mondiale"**. Vol.26, pag....

Pentru problema Ardealului am repetat în Consiliul de Miniștri ceea ce îi spusese lui Hitler: **"O vom soluționa singuri când va veni momentul potrivit"**, făcând afirmația că **"dacă 16 milioane de români nu vor fi în stare să scoată din sclavia ungurească 1.300.000, să piară cei 16 milioane"**.

Iată poziția luată de mine față de soluționarea problemelor pe care le puneau României "Arbitrajul" de la Viena și ultimatum-ul rus.

Nici! o premeditare.

Am fost acuzat că am făcut un război de agresiune în 1941 și deci România trebuie să sufere consecințele agresorului și eu am fost pus în categoria criminalilor.

Am arătat mai sus care erau raporturile cu Rusia în 1940 și 1941.

Adaug că, pe când Rusia a ținut în lungul noii linii circa 35 divizii, eu demobilizasem toată armata și nu lăsasem în Moldova decât 4 divizii infanterie, cu efective sporite, 3 divizii de cavalerie și 2 de vânători de munte nemobilizate (valoare 1,1/2 divizii).

Am fost pus la curent de hotărârea luată de a ataca Rusia numai în mai 1941 și de data atacului la 10 iunie 1941.

Dovada că nu am avut intenția să particip la operațiuni decât până la limita revendicărilor și drepturilor noastre o face faptul că **nu am mobilizat decât o treime din forțe** și că nu am exercitat comanda decât până la Nistru.

Nu pot fi socotit agresor, fiindcă România era în stare de război cu U.R.S.S. din 1940 iunie, când Rusia a fost agresorul.

Acceptarea ultimatumului nu a fost decât o retragere strategică și politică la care recurge orice țară, orice om, când este surprins fără sprijin și nu este în măsură de a se apăra.

Din iulie 1940 până în aprilie 1941, actele izolate de agresiuni parțiale ruse au continuat. Am arătat aceasta mai sus.

Deci, în 1941 a fost o acțiune care se încadra și era o urmare a **agresiunilor pe care le suferise poporul român.**

În iunie 1941 am atacat în cadrul unui război început în 1940 și, cum orice atac este un act de agresiune, nu pot fi considerat agresor, decât numai în acest sens, și deci nu pot fi încadrat în pactul Kellogg.

Am trecut Nistrul la început numai cu Cavaleria și 3 divizii de vânători de munte, pentru că mi s-a cerut scris de Hitler, după dispoziția ce luasem ca **trupele române să nu treacă Nistrul.**

Uterior, situațiile militare succesive au impus modificarea hotărârii inițiale ce luasem de a nu mă angaja în nici un fel.

Dovada o face faptul că **nu am mobilizat întreaga armată, decât când forțele ruse de la Odessa, rămase în coasta armatelor germane care ajunseseră la Bug și în poarta Basarabiei mi-a[u] impus-o.**

După Odessa am adus întreaga armată, care participase la aceste operațiuni, în țară și am demobilizat-o.

Nu am remobilizat decât în iunie 1942, tot la cererea scrisă a lui Hitler și, după dezastrul suferit de noi, le-am demobilizat în noiembrie 1942, **pentru a le remobiliza în martie 1944, când rușii pătrunseseră în Basarabia și Moldova de Nord.** Sunt fapte care dovedesc lupta continuă pe care o duceam pentru ca să menajez forțele noastre militare.

Dar oricum ar fi interpretate aceste acțiuni până în Crimeea, Caucaz și Stalingrad, ele nu pot fi încadrate în crime de război, fiindcă sunt impuse de legile războiului, care cer imperios când începi o acțiune să o duci la bun sfârșit, urmărind forțele inamice până la distrugerea lor totală.

Aceste legi au dus pe Scipione de la Roma până la Cartagina; pe Napoleon până la Moscova; pe Alexandru I până la Paris; pe americani și englezi până la Tokio și Berlin.

Ocuparea și administrarea Transnistriei.

Nu a fost premeditată.

Dovada o face: legea de bază a instituirii Guvernământului, care a fost făcută pe front, în tren, la Tighina, unde era Cartierul meu.

Acolo am văzut pentru prima oară pe d-l Alexianu.

Personalul necesar, pentru administrație, a fost căutat cu încredere de la acea dată.

¹ Inițial scrisese: Nu-i nici ...

De ce am acceptat, la propunerea ce mi s-a făcut, să ocup și să administrez teritoriul rus până la **Nipru, nu numai Transnistria** ?

Am făcut-o, în primul rând, pentru un interes economic. În toate timpurile, armatele s-au alimentat din teritoriile ocupate.

Altă posibilitate nu este.

Principiul este că războiul să se întreprindă singur. Nu puteam, ca țară mică și săracă, să derog de la acest principiu.

De altfel, lungimea liniilor de comunicație și criza care era încă în țară, în vara 1941, nu ar fi îngăduit alimentarea trupelor în bune condiții.

Din punct de vedere politic, Transnistria era un gaj și o prevedere politică pentru cazul unei victorii germane.

Se știu încercările germane de a ajunge la **Bagdad**.

Două căi duc către țărilor asiatice germane. Una, pe dăra de populații germane care, din Boemia până la Banat, duce la Salonic și Constantinopol. Altă dăra de populații germanice care se întinde din Silezia, prin Lemberg, la Odessa.

România ar fi intrat într-un clește germanic, care ar fi subjugat-o economic și politic.

Pentru a înlătura această eventualitate m-am decis să ocup Transnistria și, în special, Odessa.

Nu am făcut însă nici un gest public sau oficial în această privință.

Din contra, am declarat la Berlin când, la cererile noastre de a se reveni la Arbitrajul de la Viena, ni se răspundea, "**luați la Est cât vreți**", la care am răspuns: "România nu se maghiarizează la Vest și nu se slavizează la Est".

Iar la o notă diplomatică scrisă, prin care d-l Ribbentrop ne întreba în 1942 cari sunt pretențiile noastre la Est, d-l Mihai Antonescu a răspuns, după instrucțiunile mele: "**Atâta timp cât nu cunoaștem statutul politic european de mâine, nu putem răspunde**".

Nici o declarație publică nu cuprinde intențiile noastre în privința anexării Transnistriei.

Citațiile făcute de acuzare constituiesc simple discuții teoretice care preced totdeauna găsirea unei soluții definitive în cadrul oricărei acțiuni omenești, individuale sau colective.

Nu contează însă decât manifestările oficiale.

- **Sunt acuzat de jafurile și ororile din Transnistria.**

Jafuri propriu-zis organizate nu au fost.

Transnistria a fost model de administrație. Au constatat-o miniștrii străini, ziariștii noștri și străini, Nunțiu Papal, Șeful Crucii Roșii Internaționale.

În Transnistria era o stare economică mai înfloritoare ca la noi. Acolo se putea cumpăra orice fără cartela.

Mareșalul Petain a spus d-nei Cantacuzino, în fața ministrului nostru la Vichy: "Cea mai mare glorie a dv. de totdeauna va fi modul civilizată în care administrați Transnistria !". Documentul se găsește în Arhiva Statului.

Lucrurile ridicate din Transnistria, în 1943-44, s-a făcut în scopul de a ne pune la adăpost de răspunderi. Era și rezultatul muncii și investițiilor noastre. Balanța noastră de schimburi cu Transnistria era în dezavanajul nostru.

Dacă lăsam bogățiile realizate, ele erau să fie ridicate de nemți sau distruse din cauza luptelor și tot noi răspundeam.

Au fost ridicate din ordinul meu.

Obiectele de artă de asemenea.

Însă a fost ordin scris "să fie înregistrate și păstrate în bune condiții pentru a putea fi restituite rușilor la pace". Acesta este adevărul.

ORORILE: Nu-mi amintesc crimele. Nici aceea îngrozitoare de la Odessa.

Am dat ordin de **represalii**. Eram în cadrul dreptului internațional care autoriză represaliile când adversarul întrebuințează mijloace nepermise:

- înarmarea și lupta populației civile;
- partizanii;
- mașini infernale etc.

Era cazul în plin.

Am ordonat represalii și am indicat câți să fie omorâți. Nu știam câți căzuse victimă mașinii infernale. Știam că comandamentul unei divizii are 7-8 ofițeri și 15-20 secretari.

Dar când operația s-a transformat în masacră, Comandantul Armatei și șeful lui de Stat Major care erau prezenți, trebuiau să intervină și să mă avertizeze. Nu au făcut nici una nici alta.

Ceva mai mult, nici nu au raportat ce s-a întâmplat.

Totul mi s-a ținut ascuns.

Onor Tribunalul a constatat, în ședințe, că nu a fost nici un caz în care mi s-a cerut clemență, iertare sau renunțarea la o dispoziție cu caracter penal, fără să dau curs, imediat și fără ezitare, cererei.

Eu am crezut atunci că, căzuse[ră] victime 5-6 ofițeri și 10-15 soldați.

Eram și într-o stare sufletească grea. Dimineața văzusem la un spital un ofițer și patru soldați orbi și cu toate membrele amputate de la bază.

Erau toți victime a[le] unei mașini infernale, atașată de clanța unei uși, care, când s-a apăsă pe ea de ofițer, a explodat.

Primisem în acea vreme un raport, prin care Guvernatorul Basarabiei raporta că se deportase[ră] în 1940, 50.000 de țărani din cei mai vrednici și bogați și nimeni nu știa de ei. Îmi trimitea, în același timp, fotografia cadavrelor găsite în pivnițele localurilor în care funcționase poliția rusă.

Mai menționez că, dacă am pus atâta timp și am sacrificat atâția oameni ca să iau Odessa - operațiune cu caracter strategic imperios impusă de siguranța militară a României - a fost, mai ales, din cauză că lucrătorii și lucrătoarele din Odessa, în număr de 300.000, au luptat, din ordinul Comandamentului Suprem Rus, în rândurile soldaților.

Dintre acești lucrători s-au recrutat continuu **partizanii din catacombe**.

Acești partizani au omorât în 2 ani câteva mii de soldați români în **Odessa**. (Declarație făcută de însuși șeful partizanilor din Odessa într-o broșură oficială care apare la Moscova).

Care este realitatea în privința masacrelor de la Odessa ?

În broșura rusă care a apărut la Stockholm, în iulie 1944, s-a afirmat **că au fost masacrați 27.000**.

La Moscova mi s-a impus să semnez, în iunie 1945, un protocol în care se afirma că au fost omorâți 225.000 ruși. Tot la Moscova mi s-a impus, în ianuarie 1946, să semnez un protocol în care se afirma că au fost masacrați 100.000.

D-l acuzator public a afirmat în ședință că au fost omorâți 20.000, adăugând că au fost încolonați până la 4 barăci - de 25 metri pe 16 - aflate pe drumul Dalnicului.

Dalnicul se află la 4-5 km de Odessa. 20.000 de soldați, **încadrați militărește, se întind pe șosea, pe 20 km**.

Patru barăci a căror dimensiune era 25/16, reprezintă 1200 m.p. Socotind 2 și chiar 3 oameni pe metru pătrat, ceea ce este o imposibilitate, nu depășim cifra de 3.000 de oameni.

Iată, Domnule Președinte, ce am de subliniat pentru Domnia Voastră și pentru Onoratul Tribunal în această privință.

Ca să facă dovada criminalității mele, d-sa a citat dintr-o stenogramă o conversație pe care am avut-o cu d-l Alexianu 2-3 luni mai târziu, pentru evacuarea evreilor din Odessa.

Conversația a avut loc în noiembrie 1941, când **Sevastopolul nu căzuse** și întreaga flotă de război rusă și de transport erau acolo.

Informațiuni date de germani și de serviciile noastre de spionaj ne avertizau **că rușii pregăteau o debarcare la Odessa**.

Nu aveam acolo decât 20.000 de soldați răspândiți pe o mare lungime în lungul coastei. În oraș se găseau peste 100.000 de comuniști evrei. Nu puteam risca o debarcare cu inamici în spate și în față. S-ar fi întâmplat un masacru general de pe urma căruia ar fi căzut multe victime și în oraș și printre soldații români. **Aveam datoria să evit această eventualitate.**

Acesta este rostul conversației cu Alexianu, din care d-l acuzator public nu a citit decât pasajul, care, recunosc, era un lucru neserios și sinistru, "să-i arunci în mare, să faci ce știi, numai să mă scapi de ei mai repede de acolo".

Dar, d-l acuzator public a omis să citească totul. În aceeași conversație spuneam: "Domnule Alexianu, ce s-a întâmplat la Odessa s-a întâmplat, dar să nu se mai întâmple. Te fac răspunzător pe d-ta. Du-i într-un loc sigur.

Iată, Domnule Președinte, adevărul.

D-voastră știți că Tribunalul revoluționar din Paris, în timpul Teroarei, a condamnat pe un om de știință pentru o frază în care, schimbându-se locul virgulei, se schimbase și înțelesul frazei. Când s-a observat eroarea, voită desigur, era prea târziu.

S-a[u] pus la dosarul acuzării copii din declarațiile făcute la Consiliile de Miniștri sau în alte ocazii, din care s-au omis, arătându-se cu puncte-puncte; la unele începutul frazei; la altele mijlocul; la altele sfârșitul și la unele și începutul și mijlocul și sfârșitul.

Este ușor de închipuit la ce poate duce acest sistem.

Citez ca dovadă: răspunsul la memoriul Garoflid, exemplul de mai sus și documentul prin care încercându-se să se demonstreze că eram total în serviciul nemților, se citează că am afirmat: "...dau până la maximum nemților". Or, începutul frazei este: "După ce satisfac total nevoile noastre economice, din ce mai rămâne dau până la maximum nemților".

Este cu totul altceva.

La fel s-a procedat și cu declarația făcută la Cabinetul de Instrucție de colonelul Davidescu.

S-a citat în ședință mijlocul și sfârșitul depoziției care se referea la o conversație avută cu d-l Ribbentrop, dar nu s-a reproduș din documentul îmborțat în dosarul acuzării și nu s-a citit și începutul depoziției.

Profit de ocazie să pun, și în această privință, lucrurile la punct.

D-nii Hitler și Ribbentrop mi-au făcut la o întrevvedere imputarea că la București, mai ales, și în Țara Românească, în general, unele persoane se manifestă ca antigermani și detestă poporul german, pe când soldatul german luptă și moare pentru apărarea noastră.

Răspunsul meu a fost: "Nu puteți pretinde ca poporul român să vă iubească, când el știe că și-a pierdut granițele datorită consimțământului sau sprijinului d-v. Poporul român este loial, luptă camaradereste alături de d-v. fiindcă are interes să o facă".

"Trebuie să țineți seama că la 7 septembrie 1940, fără să întreb poporul - caz unic - am făcut"...etc.

Este ceea ce s-a reținut în dosarul acuzării și s-a citit de domnul acuzator public.

Vă reamintiți, Domnule Președinte, că cu acest crâmpci de frază d-l acuzator a încercat să facă dovada că am antrenat poporul în politica germană printr-un gest brutal și dictatorial.

- Revenind la ororile comise în Transnistria, vă declar și cu această ocazie că în marea lor majoritate nu mi-au fost comunicate și că tot ce am cunoscut - cum este cazul prefectului de la Ovidiopol - am sancționat foarte grav prin justiție. Acest prefect a fost condamnat la 10 ani pentru că a tolerat asasinarea a 40 de ruși.

Este ușor de închipuit că așa fi procedat la fel pentru orice caz similar care mi s-ar fi semnalat.

Afirm însă că asasinările comise în lagărul din lungul Bugului este opera sinistră exclusiv germană.

Administrația românească nu a intrat în funcțiune în județele din lungul Bugului decât târziu, în primăvara anului 1942, când asasinările erau înfăptuite.

Prezența unui prefect, pe care nu-l cunosc, în județ, pe când se comiteau asasinările, nu cred că poate constitui o vină a sa. El nu avea aparatul administrativ instalat în funcțiune, când s-au comis asasinările.

Îl apăr, fiindcă m-am gâsit și eu într-o situație similară în Basarabia în 1941, septembrie.

Fiind instalat în spatele frontului, în Tighina, m-am plimbat într-una din seri pe stradă. Când am ajuns în apropierea cetății, care era ocupată de germani, am auzit țipete și împușcături. Trimițând pe colonelul Elefterescu să vadă ce se petrece, mi-a raportat că se împușcau evrei.

Am chemat pe generalul Haufler, atașat pe lângă Comandamentul nostru pentru a face legătura operativă cu Înaltul Comandament German, i-am

spus: "Dacă nu încetează imediat aceste crime pe teritoriul românesc în contra unor cetățeni români, dau telegramă Führer-ului și mă retag din război".

Masacrele au încetat, după cum încetase[ră] și la Iași în urma demersului ce am făcut, când s-au omorât evreii de conveniență cu legionarii.

- În ce privește tratamentul la care au fost supuși evreii deportați în Transnistria, din Basarabia și Bucovina, și din țară (în 1944), afirm că se exagerează și se va dovedi aceasta mai târziu, atât în privința morților, cât și în privința tratamentului; afară de cei puși în lagărul Vapniarka, toți ceilalți au fost liberi în orașele și orașelele în care au fost internați.

Personal am vizitat, în 1942, pe cei de la Mohilev. Râbnița și alte două localități, al căror nume îmi scapă.

Lucrau în fabrici de unt, de săpun, de cârnați etc. Erau foarte grași, bine îmbrăcați și voioși. Locuiau în case similare cu acelea pe care le aveau în Basarabia.

Regiunea era sănătoasă, pitorească și foarte bogată. Mulți nu s-ar mai fi întors.

Aceeași constatare au făcut-o ziariștii, Nunțiul Papal, șeful Crucii Roșii Internaționale de la Geneva.

Declarațiile care mi-au fost făcute, după întoarcerea lor, se găsesc în Arhiva Statului.

Se găsește la Ministerul de Externe și copia unui raport făcut în această privință de șeful Crucii Roșii Internaționale și trimis la Geneva.

Trec la morți. Aici se fac cele mai mari exagerări.

D-l Filderman a afirmat în fața Tribunalului că s-au întors în țară numai 150.000 și au murit 150.000. D-l Benvenisti a afirmat că au fost omorâți în Transnistria 270.000.

Or, statistica din 1930 a stabilit că în Basarabia și Bucovina erau - dau cifre din memorie - 270.000 - 300.000 evrei.

Între 1930-1940, mulți evrei au părăsit în special Basarabia și s-au răspândit în țară în regiunile mai propice comerțului și îmbogățirii; în 1940 mulți s-au refugiat în țară, fugind de ruși, în timpul ocupațiunii ruse mulți evrei au fost deportați odată cu românii deportați. Când am revenit noi, foarte mulți evrei din acei care ocupaseră funcțiuni administrative sub ocupație au urmat trupele ruse în retragere.

În sfârșit, la intrarea trupelor noastre în Basarabia, mulți evrei profitând de confuziunea care urmează imediat luptelor, până la instalarea noilor autorități, s-au strecurat printre trupe în țară.

Nu au fost deportați, după calculele mele, decât maximum 150-170.000 evrei.

15.000 au rămas la Cernăuți. Mulți din cei dați pe lista morților sunt în viață. Dau un singur exemplu: S-a prins la București un aparat de emisiune servit de un căpitan rus și un evreu din Cernăuți, care era pe lista celor morți, în Transnistria. Căpitanul s-a împușcat, după ce a ars cifrul, iar evreul a fost arestat.

Dar cum poate d-l Filderman să afirme că s-au întors 150.000, fiindcă numai rușii care au ocupat provinciile pierdute ar putea ști ?

Și cum poate afirma d-l Benvenistă, cu certitudine, că au murit 270.000 ?

(Ce pot să afirm cu certitudine este că dacă nu-i duceam în Transnistria, nu mai era nici unul în viață astăzi).¹

Iată, Domnule Președinte, aspectul problemei.

Desigur, în vâtorile luptelor care au avut loc în 1944, când noi părăsisem Transnistria și ținând seama de confuziunea sângeroasă pe care o producea acțiunea foarte violentă a partizanilor, au putut cădea multe victime. Regiunea fiind accidentată și foarte păduroasă, cine a fugit la timp în pădure a scăpat.

Pentru a termina cu analiza completă a acestei probleme, reamintesc că acuzarea a subliniat "măsura care s-a luat în 1943 sau 1944 de a se ridica în masă populația din Transnistria".

Ce a fost cu această problemă ? Din 1941, la cererea lor, am aprobat să se libereze din lagăr 75.000 soldați ruși și 5.000 ofițeri prizonieri originari din Transnistria - afirmau ei.

Aceștia au fost înarmați prin baloturi lăsate de avioane și s-au transformat, cu începere din 1943, în partizani.

În fața acestei situațiuni, am dat ordin să fie ridicați și retrimiși în lagăre.

Iată adevărul și în această privință.

- Pentru a termina cu Transnistria, este necesar să arăt că, din cauza Germaniei, am luat în stăpânire, succesiv, diferitele regiuni ale provinciei. Operațiunea a durat din septembrie 1941 până în aprilie 1942. Nemții nu îngăduiau autorităților noastre să se instaleze decât după ce terminau de ridicat toate depozitele.

În al doilea rând, toate fabricile și instalațiile au fost distruse chiar din ordinul Comandamentului Suprem Rus, de trupele ruse în timpul retragerii.

¹ Textul dintre paranteze a fost adăugat de Ion Antonescu cu cerneală

Există un album fotografic în care se arată cum a fost găsită fiecare instituție economică și în ce stare a fost predată în 1944 nemților.

D-l acuzator public, vroid să dovedească "slugăria" cu care "m-am pus în serviciul nemților", a citat în întregime scrisoarea trimisă d-lui Hitler, când mi-a cerut să administrez și să ocup cu forțe românești ținutul și prin care afirmam "că accept, dar nu pun nici o condiție".

Îmi permiteți să afirm, Domnule Președinte, că interpretarea este total greșită.

Era un schimb de documente între doi șefi de state. Este evident că prin faptul că am subliniat că "nu pun nici o condiție", am vroit tocmai să marchez că **România nu are nici o pretenție politică asupra Transnistriei**, fiindcă alte condiții - economice sau militare - nu se tratează decât prin organe tehnice care încheie și semnează convențiuni.

ÎN CONCLUZIE generală: Transnistria, Domnule Președinte, nu a fost "jefuită". S-au făcut acolo școli, biserici, șosele, aerogări așa cum nu avem în țară.

S-au reparat toate spitalele, care erau un model de ordine și curățenie, s-a reparat portul Odessa, indiguirile, s-a pavat cu granit drumul neimpietrit Odessa-Tiraspol; s-au reparat colhozurile, s-au făcut plantații de pomi fructiferi. Pentru punerea în funcțiune a fabricilor, s-au adus mașini și motoare din Elveția și Germania. S-au făcut peste tot cantine pentru copii și săraci. Totul a fost vizitat de mine. Peste 80% din pedepsele cu moartea au fost comutate de mine.

Piața de la Odessa era mai abundentă ca aceea din București. Libertățile au fost complete.

Cu ocazia primei mele vizite, făcute în aprilie 1942, am declarat în fața guvernatorilor, a generalilor germani și a căpeteniilor ruse rămase în Odessa:

"Nu am venit aci în cuceritori. Vom sta cât operațiunile militare ne vor impune. Nu ne amestecăm în ideologia d-v. Crede cine vrea în cine vrea și în ce vrea".

"Ne vom strădui să aveți tot ce vă trebuie. Numai din acest punct de vedere să ne ajutați.

Vă cerem ordine și muncă în folosul d-v."

Declarația a devenit publică prin publicarea ei în jurnale și transmiterea prin radio.

- Sunt acuzat de deportări.

Am deportat evreii din Basarabia și Bucovina pentru motive de siguranță politică militară și pentru siguranța lor proprie.

- Siguranța politică și militară.

Am arătat mai sus că profitând de confuziune, mulți evrei au trecut prin front.

Siguranța statului cerea să nu-i lăsăm să pătrundă în țară și mai ales în capitală.

Organele de Siguranță semnalase[ră] că mulți din ei urmasese[ră] școli speciale de spionaj și erau prevăzuți cu aparate de recepție și emisie (s-au și găsit).

Marele Stat Major cerea internarea lor pentru motive de siguranță militară.

În fața acestei situații, am dispus formarea ghetoului de la Chișinău, unde se grămădisise[ră] evrei din târgurile arse din jurul orașului, într-un ghetou.

Am făcut-o și din cauză că, în Chișinău nu rămăsese nears decât cartierul românesc și populația românească nu a acceptat cu nici un preț să-i primească.

Evreii din regiunea Bălți au fost internați în lagăr, de germani, într-o pădure din vecinătatea orașului.

Bălți era complet ars. Incendiile fusese[ră] provocate, după declarațiile locuitorilor români, tot de evrei, care au executat ordinele comandanților militari ruși, pe când românii au refuzat. Românii erau foarte agitați și porniți în contra evreilor din cauza atitudinii pe care aceștia o avuseseră pe timpul ocupației. Reamintesc că Bucovina, regiunea Bălți, Sorocea și Chișinău erau centrele cele mai puternice naziste și antisemite pe care cuziștii și codreniștii își sprijineau agitațiile lor.

De acord cu germanii, se puna la cale un Sf. Bartholomeu românesc.

Având în vedere ce se petrecuse la Iași, la Tighina și la Florești, peste voința și intențiile noastre, am hotărât să-i scot din zonele de etape pe care se mișcau către front rezervele și coloanele germane și să-i trimit în nordul Transnistriei.

Operația evacuării lor era cerută și de comandanții militari.

Se știe că toate armatele evacuează populația din spatele frontului pe o adâncime de 30-40 km. Am făcut această operațiune și cu românii.

Acestea sunt cauzele care au determinat deportările evreilor. (Germanii au cerut să le predăm pe toți evreii pentru a-i duce la lucru în Germania. Am refuzat.)¹

Execuția a fost însă detestabilă, mai ales din cauza stării de spirit care domnea atunci.

A mai intervenit și iarna timpurie și extrem de aspră, care a făcut multe victime și în rândurile armatelor beligerante și a[le] populației rusești care fugea către Urali din cauza invaziei.

Tot aceasta a fost cauza pentru care germanii au pierdut bătălia de la Moscova. Au căzut cu ocazia deplasării din această cauză și evrei surprinși în curs de deplasare. Țăranii nu-i primeau în casele lor.

Vina a fost a acelor care erau însărcinați cu execuția, fiindcă nu au oprit coloanele.

Am ordonat o anchetă și se știe rezultatul. **Un colonel de Stat Major, și un căpitan, a fost degradat și trimis pe front ca soldat, unde a murit eroic**

Au mai fost și alte grave sancțiuni.

Cert este că, dacă-i lăsăm pe loc, ar fi fost toți omorâți de germani cu sprijinul unor fanatici teroriști din rândurile populației românești.

ȚIGANII.

Din cauza camuflajului, populația orașelor era, noaptea, terorizată de bande sau de indivizi, de multe ori înarmați, care jefuiau și uneori chiar omorau. Autorii erau țigani. Toți cereau impușcarea lor. Am pus să se studieze facerea unor sate în Bărağan pur țigănești.

Transnistria ducea mare lipsă de brațe.

Atunci am hotărât ca țiganii care aveau la activul lor crime sau mai mult de trei furturi să fie deportați în Transnistria.

- **Evrei comuniști.** Au fost deportați 1120. În țară aveam nevoie de liniște. Statul Major cerea arestarea tuturor acelor care erau trecuți pe tabelele lor ca comuniști.

Cunoșteam abuzurile care se făceau la întocmirea acestor tabele - abuzuri polițienești și acte de răzbunări -, am hotărât să se trimită numai cei condamnați.

Nu știam cum se vor desfășura operațiunile.

Toată populația evreiască și comunistă ar fi riscat viața dacă operațiunile germano-ruse s-ar fi desfășurat pe teritoriul nostru.

Aceasta este problema deportărilor.

Nu numai noi am recurs la această măsură. Rușii au deportat, în 1942, toată populația germană din regiunea Volga și, în 1945, drept pedeapsă, toată populația tătară din Crimeea, deși ambele populații erau constituite în republici.

¹ Textul cuprins între paranteze a fost adăugat de Ion Antonescu cu cerneală.

- În fine, ca să termin capitolul "ororilor" comise în teritoriile dezrobite în 1941, îmi îngădui a reaminti că în Actul de acuzare se afirmă că "nu este sat cât de mic în Bucovina și Basarabia în care să nu se fi comis crime și orori".

Nu s-a citat nici un singur caz.

Am vizitat personal mare parte din satele acestor provincii, nimeni nu mi-a semnalat, din populație, nici un caz. Am declarat că țărani aveau puțină să comunice direct cu mine prin intermediul cutiilor de poștă instalate în sate, din care corespondența era ridicată de oameni străini de sat. Țărani se plâneau de cel mai mic abuz. Din această cauză nici jandarmii, nici percepatorii nu se mai comportau cu ei ca înainte de 1940.

* * *

- Sunt acuzat de crime politice.

Nici un om politic proeminent nu a fost arestat, trimis în lagăr sau în judecată. Toți dictatorii suprimă, chiar în timpurile actuale, adversarii politici.

Se vorbește de numeroasele lagăre care erau răspândite pe toată suprafața țării.

Când am luat conducerea, am găsit lagărul de la Caracal, în care erau peste 2.000 comuniști.

Am fost la Jilava, în noiembrie 1940, unde am găsit 1.000 de internați, dezertori, hoți și comuniști. Am vorbit cu fiecare și pe loc am liberat 700, majoritatea învinuiți de comunism.

Am fost de două ori la Văcărești cu ministrul de Justiție, care, pe baza instrucțiunilor primite de la mine, în urma constatărilor făcute, a întocmit decrete de amnistie, prin care au fost eliberați, ca și la Jilava, mii de oameni, dintre care unii stăteau de luni de zile neajudecați.

Le convenea, fiindcă scăpau de război.

Mulți comiteau furturi, dezertau, făceau acte de sabotaj economic, se declarau comuniști, ca să fie băgați în lagăr sau închisori pentru a scăpa de război.

Pentru toată țara nu a fost decât lagărul de la Tg.Jiu. Capacitatea era de 2.000 locuri. Nu a fost plin decât în timpul rebeliunii și câțva timp după.

După aceea nu au fost decât între 800 și 1.000. Majoritatea pentru sabotaj. Nu au fost mai mult de 10 oameni politici de a 2-a și a 3-a mână trimiși în lagăr timp de 4 ani.

Au fost trimiși în lagăr, în 4 ani, 2 ziariști. Unul care a fost audiat¹ și altul, un om cu un trecut detestabil, care a fost surprins redactând un manifest de o trivialitate josnică la adresa unei femei.

Era nevasta mea.

S-a afirmat că în lagăre domnea cruzimea și cea mai neagră mizerie. Nu era exact. Se făcea din ordinul meu un control riguros. Când s-au găsit nereguli, s-au aplicat grave pedepse care au mers până la destituire.

S-a făcut un cap de acuzare că prizonierii din lagăr erau puși la muncă.

În toate țările, și în Rusia, toți cei trimiși în lagăr sunt puși la muncă.

Au mai fost în Moldova, în câteva centre, lagăre mici, înființate de Marele Stat Major la începutul războiului.

Când am aflat de ele - începutul 1942 - le-am desființat.

- Se vorbește și de lagărele de prizonieri, afirmându-se că prizonierii erau ținuti în condiții sălbatice, maltratați, nehrăniți, dezbrăcați.

Am vizitat personal mai toate lagărele din provincie. Am găsit peste tot cu totul altă situație ca aceea arătată.

Într-adevăr, am semnalat în termeni aspri Ministerului de Război că într-un lagăr murise[ră] 600 prizonieri și i-am cerut să ia măsuri severe.

Dar când și unde nu au murit prizonieri în lagăr ?

Ei sosesc acolo extenuați de război, de marșuri, mulți sunt tuberculoși în ultimul grad.

Am afirmat în ședința publică că în Alsacia se găsesc 30.000 cruci românești. Procentul celor morți la noi nu depășește 5 %.

Ar fi o fericire ca și cu prizonierii români să se fi petrecut la fel.

Au fost într-adevăr în zdrențe la început. Era epoca când eram în mare criză.

Dar ulterior situația s-a îmbunătățit foarte mult, fiindcă li s-au făcut haine speciale.

Lagărele au fost vizitate de mai multe ori de mitropoliți, în cap cu mitropolitul Bălan, de Nunțul Papal, de șeful Crucii Roșii Internaționale.

Toți mi-au declarat că le-au găsit foarte bine.

Era o constatare pe care o făcusem și personal la Calafat, Corbeni, Timiș, Vădeni, Băneasa și alte 2 cari nu-mi mai reamintesc numele localităților.

- În privința legilor penale și execuțiilor capitale, am dat explicații în ședința publică.

¹ Este vorba de Tudor Arghezi, audiat în ziua de 10 mai, în apărarea generalului Dumitru Popescu.

Au fost legi excepționale. Asemenea legi sunt consecința stării de război și se fac în toate părțile. La noi, în marea majoritate nu le-am aplicat.

Nu s-a executat și nici judecat un evreu intrat clandestin în țară.

Nu s-a executat și nici judecat un evreu fugit din Transnistria.

Nu s-a executat nici un evreu fugit de la munca de folos obștească.

Cazurile de condamnări la alte pedepse sunt și ele foarte puține. Nu s-a executat nici un sectant.

80 % din dezerterii condamnați la moarte au fost grațiați.

Am arătat în ședința publică procedura la care am recurs pentru ca să frâneze execuțiile.

JUSTIȚIA

Am arătat în ședință instrucțiunile date d-lui Lupu, după formarea primului meu guvern.

Nimeni nu poate afirma și dovedi că m-am amestecat vreodată în justiție, fie în materie de procese, fie în materie de numiri.

Ca să dau independență și parchetelor, am introdus inamovibilitatea lor.

Nu cred că se pot aduce critici serioase legii judecătorești, s-a lucrat doi ani la ea. A fost de 5-6 ori la mine.

Nu am promulgat-o decât după ce am luat avizul tuturor magistraților de la diferite trepte și avocaților.

D-l Docan a afirmat în fața d-voastră o inexactitate.

Rog luați volumul 27, ședințele Consiliului de Miniștri din 3 și 17 februarie 1941, singurele în care a participat d-sa ca ministru.

D-l Docan mi-a spus cu acea ocazie că "a 2-a zi expiră termenul de lichidarea bunurilor comerciale evreiești prevăzută de legea Gruia".

A afirmat că este "de perfect acord" cu această măsură și a făcut apel la "înțelepciunea" mea, pentru a decide dacă nu se poate prelungi termenul.

Nu numai că am prelungit termenul, dar nu am aplicat-o niciodată.

D-l Docan vroia micșorarea la 57 ani a vârstei magistraților superiori și aceasta odată pentru totdeauna pentru "descongestionarea magistraturii", spunea d-sa.

M-am opus. A insistat foarte mult.

Accasta este cauza care a determinat ieșirea sa din guvern. Vroia să-și deschidă, cu orice preț și imediat, poartă către postul de președinte la Înalta Curte.

ROMÂNIZAREA ȘI LEGILE RASIALE

Problema s-a dezbătut pe larg în fața Onoratului Tribunal. Nu mai insist. Îmi îngădui însă să reamintesc că le-am făcut ca să potolească strada, dar le-am aplicat cu omenie.

D-l Vlădescu avea în pregătire un nou statut care desființa orice crăcă cu caracter rasial în legile existente.

(Dacă nu eram eu, nici un evreu și nici un comunist nu mai erau azi în viață).¹

* * *

PIERDERILE RĂZBOIULUI

S-a afirmat că am pierdut peste 600.000 de oameni.

Cifrele sunt date de Marele Stat Major la data de iunie 1945, deci cuprind și pierderile suferite în operațiunile în contra Ungariei.

Marele Stat Major arată că, pe categorii, cifra aceasta se împarte în:

morți	87.000
răniți	260.000
prizonieri	290.000

Dau cifrele din memorie.

Este de remarcat că 75% din răniți se recuperează, așa încât numărul morților într-un război crunt și distrugător se reduce la 150.000 la o populație de 17 milioane locuitori.

În războiul trecut, România Mică, la o populație de 7 milioane, a avut 800.000 de morți într-un război care a durat mai puțin de 2 ani.

Dar, pentru a se vedea mai bine realitatea în privința pierderilor avute, pe faze de operații, până la sfârșitul anului 1943, după care nu am mai participat la operațiuni pe teritoriul rus, rog a se examina cifrele arătate la pagina 25 în broșura **Trei ani de guvernare**.

Sunt acuzat că am distrus economia națională, am pus totul la dispoziția nemților și am aservit țara, încheind convenții oneroase.

Onorat Tribunal, situația economică a unei țări se judecă după:

- modul cum se echivalează bugetul
- modul cum se acoperă cheltuielile extraordinare, investiții,

război

- puterea de cumpărare a monedei
- funcționarea creditului; dobânzi

¹ Textul cuprins între paranteze a fost adăugat de Ion Antonescu cu cerneală

- volumul afacerilor
- abundența pieții
- stocurile de materii prime
- circulația bunurilor
- volumul depunerilor
- balanța comercială
- potențialul industrial și agricol
- numărul lichidărilor și al falimentelor
- starea socială: greve, șomaj, sabotaj etc.

Or, care era situația din toate aceste puncte de vedere ? Aș fi fost în măsură să dezvolt întreaga această complexă problemă în ședința publică în apărarea mea, dacă mi s-ar fi dat timpul necesar și posibilitatea să o fac.

M-am rezumat atunci, după cum binevoiți să vă reamintiți la câteva cifre.

Rog Onoratul Tribunal să cerceteze broșura **Trei ani de guvernare** pe care am onoarea să o depun odată cu acest memoriu.

Veți găsi în această broșură date complete și rigurose exacte, care arată adevărata situație a țării din acest punct de vedere.

Pentru a înlesni munca d-voastră, dau câteva date rezumative:

Potențialul general industrial a crescut după 1940 cu 122%. Potențialul cărbunelui a sporit cu 51%, al acidului sulfuric cu 69%; acidului azotic cu 15%; glicerinei 175%; fabricarea muniției artileriei cu 210%; fabricația pulberilor cu 68%; fabricația pielăriei cu 140% (s-a afirmat că a fost distrusă prin export masiv în Germania); fabricarea cănepei a sporit cu 841%; fabricarea căruțelor standard, introduse pentru prima dată în țară, a sporit cu 1000%.

La armată, datorită investițiilor de 2.883.000.000, făcute în patru ani, față de 880.000.000, cât s-a dat în 20 de ani, între 1920-1940, s-a ajuns la următoarele rezultate:

Arsenalul putea să repare 1000-1300 tunuri în loc de 80-120.

Reșița a ajuns la fabricațiune de 110 tunuri lunar, față de 4 tunuri cât fabrica înainte.

Producția siderurgică a fost sporită cu 65%; 70% mergea la economia generală, și anume din 340.000 de tone de oțel numai 100.000 tone se dau armatei și restul mergea la economia generală. Se afirmă în Actul de acuzare că țara a suferit lipsuri groaznice, fiindcă industria nu era decât în serviciul războiului.

S-a dezvoltat pentru prima oară industria cauciucului la noi și s-a făcut o fabrică de tractoare, la care s-a trecut o comandă de 4000 de tractoare.

La agricultură, s-au importat, în baza acordului de credite din 4.XII.1940 (prin care s-a afirmat că am dat totul și nu am primit nimic), și distribuit 8.500 tractoare (în 1940 am găsit numai 3.260 tractoare în toată țara și la 23 august 1944 am lăsat 11.000).

S-au importat 14.200 grape; 5.600 semănători; 70.852 pluguri de cai, 3.890 pluguri de tractoare, 1.300 secerători, 40.230 prășitori, 680 batoze, 600 grape cu discuri, 550 selectoare, 530 motoare. Pe lângă aceste unelte, s-au mai importat 11.300 tone de mașini și unelte și încă 1300 tractoare importate de firmele particulare și vândute la prețuri duble.

Finanțele. Bugetul războiului reprezintă 48,2% din totalul bugetului ordinar, pe când în celelalte țări, bugetul armatei consuma 75% din bugetul general.

Acoperirea cheltuielilor războiului s-a făcut numai din efortul bugetar, din resurse cu caracter excepțional al tezaurului și din două împrumuturi pe piața internă.

Starea înfloritoare economică se vede din examinarea capitolului "Încasări". Astfel, pe 1942/1943:

Bugetul ordinar prevedea la încasări 112.911.900.000 lei, cu un spor de 55,7% față de prevederi și cu un spor de 75% față de încasările din anul precedent.

Bugetul special al Apărării Naționale a realizat la "încasări" 31.629.900.000 lei, cu un spor de 50,6% față de evaluări, stabilită la 21 miliarde și 75% în plus față de încasările realizate în 1941.

Veniturile se sprijină pe "impozite indirecte" - 56,6% - impozite directe - 18% - și veniturile monopolurilor - 18%. În plus, pe veniturile extrabugetare, formate din creditele de furnituri și armament, obținute din Germania, în virtutea acordurilor din 4 decembrie 1940, 17 ianuarie 1941, ameliorate la 17 ianuarie 1943, când s-a stabilit că 50% din costul furniturilor germane să fie lichidate la sfârșitul războiului.

Aceasta a îngăduit ca eforturile făcute de Banca Națională să fie reduse la minimum. În primul război, trei sferturi din cheltuielile de război au fost suportate de Banca Națională. În ultimul război, efortul Băncii Naționale pentru război este cu mult sub 10% și în ultimele trei luni se redusese la zero.

La această situație reală.

Expertii Băncii Internaționale a Reglementelor au declarat, într-un act oficial, "că Banca noastră națională are una din cele mai puternice poziții monetare de pe continentul european". Pentru a se vedea care este situația monetară reală, rog a se vedea **Trei ani de guvernare**, pag. 222 și 230 și în special pag. 234.

Datoria publică consolidată, rog a se vedea pag. 239 din același volum. Subliniez că datoria publică internă și externă în 1943 a fost similară cu datoria internă existentă în 1940, deci în trei ani de guvernare ea nu a sporit cu nimic.

(Căile ferate au dat 7 miliarde¹ între 1940 - 1943. Pe când, între 1920 - 1940 au dat 22 miliarde deficit care a fost acoperit parte de stat, parte dintr-un împrumut oneros care introdusese și controlor străin).

La paginile 240-241, din aceeași broșură, se arată excedentele vârsărilor Casei Monopolurilor, iar la pag. 242 se arată care era balanța veniturilor și cheltuielilor.

Din toate acestea, Onorat Tribunal, cât și din abundența pe care o cunoașteți că a existat în acea epocă în țară, puteți să trageți concluzia care se impune.

* * *

ARMISTITIUL

Am arătat la instrucție și a reieșit și din dezbateri că, încă din 1943, căutam bazele și pândeam momentul potrivit pentru a ieși din război.

D-l Mihai Antonescu și cu mine căutam, pe căi diferite, să obținem de la adversari formula care să îngăduie României să iasă, în condiții acceptabile, din luptă.

Primele condiții au fost permise de la Cairo, în aprilie 1944. Ele nu erau acceptabile, fiindcă ni se impunea să întorcem armele în contra germanilor, ceea ce dezonora armata, și țara; să acceptăm cedarea Basarabiei și Bucovinei, ceea ce făcea să pierdem beneficiul "Cărtii Atlanticului", care prevedea că la pace nu se va "recunoaște nici o cesiune de teritoriu care nu a fost liber consumjită"; și în fine lăsa o poartă deschisă în privința drepturilor învingătorilor între armistițiu și pace.

Erau necesare precizuni în această privință, pentru a evita o ocupație militară de lungă durată, cu consecințele ei.

Am discutat cu oamenii politici aceste condițiuni și toți au fost de acord că nu sunt acceptabile și că trebuie să continuăm tratativele.

Oamenii politici au perseverat în a-mi cere să închei Armistițiul, "ca singura persoană în măsură să o facă", "fără prea mari riscuri pentru țară din partea Germaniei".

¹ Inițial, urma cuvântul: excedent, șters apoi

Puțin timp după aceea s-au primit și condițiunile de la Stockholm dela d-na Kollontai. Aceste condițiuni erau mai acceptabile. Dar, totuși și pentru aceste condițiuni, oamenii politici au fost de acord să continue tratativele pentru a încerca să obținem și mai bune condițiuni.

Subliniez, că, totuși și în cazul unor condițiuni mai bune, nu puteam la acea epocă să ieșim din război, în contra voinței Germaniei, fiindcă am fi riscat o distrugere în ultimul moment a bogățiilor țării și a oamenilor ei, de la comuniști până la evrei și de la populația de jos, până la oamenii politici, aceasta fiindcă germanii aveau în poză peste zece divizii blindate.

Când, în august 1944, țara a fost golită de trupele blindate, din cauza evenimentelor de la Varșovia, atunci abia s-au realizat condițiunile de securitate, care ar fi putut să ne dea puțină să ieșim din război, contra voinței Germaniei, cu mai puține riscuri.

Prin organele de execuție, pregăteam, încă din luna mai 1944, posibilitatea ieșirii din război, chiar în contra voinței Germaniei, dispunând pe toată suprafața țării forțe capabile să se opună unei rezistențe germane și să împiedice distrugerea depozitelor și masacrarea populației.

Aceste forțe au fost în poziții de luptă, în ziua de 23 august 1944, când mă deciseseam să cer armistițiu.

Am comunicat, în scris și chair în ședință, că în ziua de 23 august am cerut Germaniei libertatea de acțiune și, în dimineața de 23 august, d-l Clodius a răspuns că are de la Berlin împuternicire să discute această problemă, răspunsul fiind favorabil.

D-l Mihai Antonescu îi dăduse întâlnire pentru ora 6. Cum însă la ora 4 am fost arestați în Palat, întâlnirea nu a mai avut loc, și ieșirea din război s-a făcut fără o înțelegere prealabilă cu Germania.

Consecințele se cunosc.

CONCLUZII

Domnule Președinte și Onorat Tribunal, am făcut războiul în contra U.R.S.S.-ului, fiindcă mi-a[u] impus-o onoarea poporului românesc și imperativele sacre ale țării noastre.

Istoria și D-voastră veți aprecia.

- Am continuat războiul, fiindcă nu puteam ieși la timp din el, fără a risca distrugerea țării și protectoratul.

De altfel, orice s-ar afirma astăzi, nici un om politic nu a voit să-și asume această răspundere.

Pe plan internațional, atât d-l Mihai Antonescu, cât și eu făceam continuu eforturi să găsim o bază acceptabilă pentru ieșirea din război.

În ce privește ororile, ați văzut, domnule președinte și Onorat Tribunal, și se va vedea mai târziu, când se vor cerceta complet Arhivele, care a fost adevărata mea poziție în ceea ce privește omenia, care trebuie respectată în raporturile cu poporul și cu inamicul.

Se va vedea, de asemenea, câte eforturi făceam zilnic să readuc pe toți, prin sfaturi și sancțiuni, pe calea omeniei, a legii și a dreptății.

Am fost depășit.

Nu arunc nimic pe nimeni.

În Consiliile de Miniștri am afirmat de mai multe ori, "că tot ce s-a făcut bun, sub guvernarea mea, aparține miniștrilor, și că-mi iau răspunderea pentru totce s-a făcut rău, în afară de abuzuri și crime".

Ca șef, este drept să trag consecințele.

Nu aprob însă crimele, mă plec respectuos în fața umbrelor lor și cer iertare acelor care au avut de suferit de pe urma lor.

Domnule Președinte, nu am cerut niciodată nici o favoare, cu atât mai mult când atinge interesele altora.

Nu o cer nici astăzi. Dar cred că este drept ca atunci când sunt eu și alții judecați pentru crime de război, să se țină seama că nu a fost război, de la imperiile asiatice și până astăzi, în care să nu se comită, de multe ori peste capul șefilor, crime odioase, de pe urma cărora au căzut victime mii și mii de ființe omeniești.

Reamintiți-vă, vă rog, ce s-a petrecut în războiul de secesiune a Americii în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, ce s-a petrecut în primii ani ai sec. al XX-lea în războiul bur, când populația luptând în armată ca să-și apere căminele și libertatea a fost considerată ca francțirori și pedepsită cu o cruzime care nu s-a uitat.

Au trecut numai 40 de ani, de când boxerii chinezi, într-o luptă inegală, au fost exterminați împreună cu familiile lor de armatele coalizate a patru mari puteri europene.

În războiul actual, aviația de bombardament și de vânătoare a distrus, contrar legilor războiului și fără scuza necesității sau a lovirii centrelor militare: sate, orașe, spitale, cartiere de muncitori, de pe urma cărora au căzut zeci de mii de victime (bătrâni, femei și copii). Unii au fost omorâți la munca câmpului, fiind mitraliați de avioanele de vânătoare.

Onorat Tribunal, să nu considerăm numai soldații noștri și ofițerii români că au călcat legile războiului și ale umanității. Toți au făcut greșeli în acest război. Sunt greșeli fatale.

- În ce privește aservirea în interesul străinilor, a avuțiilor țării, acuzația este cu totul nedreaptă. Am dat unele indicațiuni care sunt, cred, suficiente pentru a se vedea realitatea.

Starea înfloritoare, abundentă în toate domeniile în 1942, 1943 și primăvara anului 1944, unică în Europa, în acea vreme, face cu prisosință dovada contrarie.

Realitatea este că, dacă nu ar fi fost nemții în țară, aș fi putut, în afară de stofe, bumbac și pielărie, să desființez raționalizarea și cartelele.

Am avut mari investiții în timpul războiului, în agricultură, industrie, comunicații, telefoane, școli, biserici, armată și opere sociale.

Toate au fost acoperite cu veniturile ordinare și cu creditul de 80 miliarde acordat de germani cu dobânda de 3,12% pe 7 și 15 ani, fără a da nici un gaj. În afară de două apeluri la subscripția publică, care au dat circa 30 miliarde, nu am făcut nici un împrumut străin. Din contra, am cumpărat cu 20 și 30% - dacă memoria nu mă înșală - creanțe debitoare românești.

Am redus astfel, în timp de război, caz unic, nu numai în istoria economică a României, cu 26 miliarde stabilizați dintr-o datorie totală de 105 miliarde moștenite.

- Am adus, prin străduințele supraumane ale domnului Mihai Antonescu, 7 vagoane cu aur. Subliniez că până în 1940, în timp de 2,5 de ani de pace, Banca Națională nu reușise să realizeze decât o acoperire în devize și aur, echivalentă cu 16 vagoane.

La 23 august 1944, Banca Națională avea în consecință 23 vagoane aur.

Datorită acestui fapt și a politicii monetare prudente, acoperirea leului ajunsese la 27,1/2 suta, pe când Statutul Băncii Naționale prevede 25 % lată situația monetară. Din ea și din munca ordonată a poporului român decurge adevărata situație economică a țării.

Am pus accentul, în această privință, și pe munca ordonată a muncitorului și țăranului român.

Domnule Președinte, în patru ani de guvernare, spre cinstea muncitorului român, care și cu această ocazie a dovedit înțelepciunea și patriotismul, nu a fost o grevă, nu a fost o manifestare de stradă. Nu am scos în patru ani niciodată armata în contra mulțimii.

Am găsit instalată baioneta, de la licee la universități, de la sate, până în toate instituțiile administrative, de pe toată suprafața țării.

Când regimul legionar a fost lichidat, toate baionetele au fost retrase în cazărmi și nicodată nu au mai fost scoase până în august 1944.

Am fost prezentat în fața dumneavoastră drept dictator.

Dumneavoastră, Onorat Tribunal, știți că de la Cetatea Antică și până astăzi, dictatorii, toți, fără excepție, au exterminat adversarii politici.

Care din adversarii mei politici au fost exterminați de mine ?

Se invocă lipsa Constituției, a Parlamentului și a libertății presei.

Am suspendat, în adevăr, Constituția din 1938. Am făcut-o fiindcă era o Constituție teroristă, care nici nu corespundea cu Constituția discutată, admisă și votată de Consiliul de Miniștri.

Tendința mea era să revin la Constituția democratică.

Dovada o face că am introdus nu numai inamovibilitatea magistraților, dar și aceea a parchetelor.

Care dictator, până la mine, a renunțat la cel mai puternic instrument de constrângere: justiția ? Eu am renunțat. Ceva mai mult, am declarat domnului Prim-președinte al Înaltei Curți de Casație, următoarele: "Domnule Prim-președinte, nu am să îmi permit a vă da decât o singură indicație: să supravegheați să nu se respecte decât legea și conștiința judecătorilor; să nu execute nici ordinele mele".

În privința presei, mărturisesc că nu a fost complet liberă. Dar în care țară se lasă, în timp de război, presa să scrie tot ce vrea ?

Sub guvernarea mea, presa avea latitudinea de a semna publicului tot ce se referea la administrația politică internă și economia națională.

Nu avea însă dreptul să comenteze faptele semnate înainte ca ele să fie anchetate de comun acord cu reprezentantul presei.

Dar dumneavoastră, Domnule Președinte, știți că, din inițiativa domnului Mihai Antonescu, se instalase[ră] în toate satele curii speciale de scrisori, prin care țărani puteau să se adreseze direct mie. Toate reclamațiile sau cererile lor erau cercetate și toți au primit răspunsul semnat de mine.

Nu am avut Parlament. Nici nu puteam avea, fiindcă nu puteam face alegeri, din cauza Mișcării Legionare și mai ales din cauză că granițele erau prăbușite și o treime din țară era cotoptită.

Nici organizațiile politice nu au fost de acord să se facă alegeri, în timpul regimului legionar, fiindcă 100% ar fi învins legionarii.

După rebeliune a venit războiul și nimeni nu poate afirma astăzi că s-ar fi putut face alegeri în timp de război.

Anglia și chiar Rusia au prerogativă Parlamentele lor, a[1] cărăr mandat expira în timpul războiului. Se pot invoca legile penale.

Ele au fost dictate de nevoile de moment. Dar nu au fost executate.

Am arătat-o acestora mai sus.

Sunt măsuri impuse de condițiile excepționale pe care le creează peste tot războiul.

În sfârșit, Onorat Tribunal, cine poate invoca un singur caz, când "dictatorul" Antonescu a scos armata în stradă și a tras în mulțimea agitată de o problemă economică sau politică ?

Pot guvernele democratice care m-au precedat să prezinte o pagină curată în această privință ?

- Poate cineva să afirme că, cu ocazia plebiscitului, alegătorii au fost aduși cu forța, loviți, amenințați, plătiți etc. ?

Poate cineva să afirme că conținutul urnelor a fost mistificat ? Se va spune că votul nu a fost secret. Într-adevăr, dar am făcut-o, și văd că am greșit, pornind de la dorința curată de a face educația caracterelor.

Vroiam ca fiecare să aibă curajul opiniei sale. Dar mi-am dat cuvântul de ostaș că nimeni nu va avea de tras consecința votului său și m-am ținut de cuvânt.

Iată, Domnule Președinte și Onorat tribunal, numai câteva fapte capitale, care să îngăduie să apreciați în ce măsură am fost sau nu dictator. Domnule Președinte și Onorat Tribunal, am terminat.

Îmi îngădui, cu permisiunea D-voastră, să vă reamintesc că Scipione Africanul, după ce a bătut pe Hanibal în Italia, l-a urmărit prin Franța Meridională, a străbătut toată Spania, a trecut în Africa și după ce l-a zdrobit la Zama, a ras de pe glob, pentru totdeauna, cea mai puternică și temută cetate a lumii din acele timpuri: Cartagina.

Prin această strălucită și unică acțiune, Scipione a pus bazele economice și militare pe care Roma antică a clădit cel mai vast imperiu care a existat vreodată.

Ca și Temistocle și Napoleon, ca și mulți alții, care au servit omenirea, într-un fel sau altul, de la Socrate și până astăzi, Scipione, drept răsplăt, a murit în exil și a terminat testamentul său politic cu următoarea sentință:

"Ingrat popor, nu vei avea nici corpul meu".

Departa, Domnule Președinte, de a mă situa în istorie pe același plan cu cei patru oameni reamintiți mai sus, voi spune totuși în testamentul meu politic, dacă voi avea timpul să-l scriu:

"Scump popor român: sunt mândru că m-am născut și am trăit într-o națiune cu îndoită ascendență imperială și cu un trecut de două ori milenar.

Sunt mândru că am avut în viață drept far strălucitor și călăuzitor Coroana de lauri a marelui Traian și sublimul sacrificiu al Regelui Dac.

Sunt onorat că am putut să lupt în patru războaie pentru onoarea ta, scump popor, pentru drepturile tale și pentru libertățile tale.

Sunt fericit să cobor și să mă așez, cu un minut mai devreme, atât alături de martirii și luptătorii noștri de peste veacuri, cât și de aceia ai adversarilor noștri, fiindcă, deși în câmpuri diferite, toți am luptat pentru dreptate și libertatea noastră și pentru înfrângerea tuturor neamurilor care va trebui să vină.

- Domnule Președinte și Onorat Tribunal, s-a dat aci, în fața poporului nostru, a istoriei noastre și a conștiinței universale, un penibil și trist spectacol.

Majoritatea foștilor mei colaboratori au găsit că este de demnitatea lor și a neamului nostru să se desolidarizeze de guvernarea la care au participat.

Eu, Onorat Tribunal, declar solemn, în acest ceas, că în afară de crime și de furturi, mă solidarizez și iau asupra mea toate greșelile pe care, eventual, cu știința sau fără știința mea, le-au făcut.

I. Antonescu
16.V.1946

Procesul Mareșalului Antonescu, Documente II, Editura Saeculum I.O. – Editura Europa Nova, București, 1995; ediție îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă.

18.

1946, mai 17, București. Procura autografă dată de Ion Antonescu avocaților săi pentru susținerea motivelor de recurs și pentru prezentarea cererii de grațiere.

Procură

Împuternicesc pe domnii avocați Bălăceanu și Titus Stoica, separat sau împreună, să redacteze și să susțină motivele de recurs împotriva sentinței de condamnare a subsemnatului dată de Tribunalul Poporului, precum și a prezenta cererea de grațiere în numele meu.

17. V. 1946, București
Certificat semnătura,
C. Bălăceanu, avocat

Ion Antonescu

Procesul Mareșalului Antonescu, vol. 2. documente, Editura Saeculum I.O. – Editura Europa Nova, București, 1995; ediție prefăcută și îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă.

19.

1946 octombrie 30, București. Extras din Raportul Comisiei Contenciosului Electoral al P.N.T., referitor la ingerințele guvernului în pregătirea alegerilor din noiembrie 1946.

EXTRAS

Din Raportul Comisiei Contenciosului Electoral de la P.N.T.

Decretul nr. 560 din 15.VII.1946, care se referă la alegeri, a permis Guvernului să ia măsuri arbitrare, Administrația Statului făcând toate șicanele posibile pentru falsificarea voinței naționale și împiedicarea cetățenilor non-comuniști să-și exercite drepturile politice.

Articolul 14 al Legii Electorale care prevede că întocmirea registrelor se va face prin înscrierea oficială sau la cererea cetățenilor, a acordat Guvernului dreptul de a-i înscrie din oficiu pe cetățenii care, prin serviciul pe care-l au, depind de stat și al căror vot ar putea fi favorabil Guvernului, omițându-i pe cei ce sunt împotriva Guvernului. Cererile celor care sunt împotriva Guvernului nu au fost primite sau dovada existenței lor lipsește; înscrierea în registre nu a fost efectuată din cauza agenților Guvernului, care au supravegheat oficiile de înscriere, împiedicând astfel înscrierea celor ce nu figurează în cataloagele Blocului Partidelor Democratice, sau a celor care nu sunt favorabili Guvernului. Contestațiile făcute în cazul omisiunilor n-au fost primite deoarece cetățenii nu au prezentat cele 16 acte necesare și chiar dacă aceste acte au fost totuși primite n-au fost acceptate din același motiv.

Articolul 12 al Legii Electorale prevede posibilitatea înlocuirii magistraților integri, conform necesităților și delegarea altora.

Articolul 21 al Legii Electorale care se referă la formarea Oficiului Biroului Electoral prevede numirea membrilor și nu alegerea lor.

Articolul 36 al Legii Electorale nu menționează nici numărul alegătorilor, nici pe cel al secțiilor de votare, permițând creșterea numărului lor, punând alegătorii la dispoziția câtorva funcționari desemnați de Guvern.

Pentru a-i împiedica să voteze pe cei bănuți de a fi contra Guvernului, cetățenii au fost șterși de pe liste și aceasta - în majoritatea cazurilor - după ce termenul depunerii contestațiilor trecuse.

Pentru a împiedica orice posibilitate de verificare, listele nu au fost afișate sau afișajul lor s-a făcut într-o manieră defectuoasă, ceea ce a echivalat cu o lipsă totală a publicității. Judecătorii au refuzat să întocmească contestațiile sau chiar le-au respins din cauza numărului mare de dovezi cerute alegătorilor, acte pe care ei nu le puteau aduce.

S-au comis abuzuri, schimbându-se ora și data judecății, fără ca cetățenii să fie înștiințați.

Pentru a împiedica verificarea s-au dat dispoziții privind înscrierea pe liste a funcționarilor publici și particulari din toate instituțiile și fabricile, procedeu abuziv și ilegal, care a dat posibilitatea omiterii persoanelor nedorite și a putut procura Guvernului un mare număr de cărți de alegători, devenite disponibile printr-o dublă înscriere.

NOTĂ

La Botoșani, abuzurile și teroarea au continuat.

Pe 23 octombrie un grup de tineri studenți care distribuiau manifeste a fost atacat de o bandă de comuniști care au început prin a-l insulta pe dl. Iuliu Maniu. Populația indignată s-a năpustit asupra comuniștilor pentru a-i bate, însă grație intervenției comandantului Posa, membru al P.N.Ț., conflictul a fost aplanat. Pentru a se răzbuna, comuniștii au motivat că comandantul Posa a adus insulte Armatei Sovietice și l-au arestat, trimițându-l la Curtea Marțială pentru a fi judecat.

Băieșan Sabin, membru al P.N.Ț., fiind văzut lipind afișe propagandiste electorale pe ziduri a fost urmărit, arestat și dus la Poliția Siguranței. Acolo, timp de o săptămână a fost maltratată și bătut, fiind trimis apoi Tribunalului pentru a fi judecat.

Petre Ștefănescu din satul Puiu, Salcia județul Dâmbovița a fost arestat pe 17 octombrie 1946 de șeful Jandarmeriei Titu, pe motiv că ar fi distribuit un manifest al P.N.Ț. și astăzi se mai află încă în închisoare.

Invalidul de război Bălan D. Gh., membru al partidului nostru, aflându-se la Cercul Militar Fălcișeni la o sărbătoare pe 12 octombrie 1946, a fost bătut de comandantul Garnizoanei Fălcișeni și maltrat timp de două ore de o bandă de comuniști pe motiv că a îndrăznit să vorbească împotriva Guvernului. Toți cei care au vrut să-i sară-n ajutor au fost împiedicați să facă acest lucru.

Pe 29 octombrie 1946 mai mulți tineri, printre care-i menționăm pe: Teofil Năescu, Vasile Haralambie, Alexe Al., I. Popa, Ristea C. Dragne și Ion V. Grigore au fost arestați în satul Braniște, județul Dâmbovița, pentru că au îndrăznit să manifesteze pentru P.N.Ț. strigând: "Trăiască dl. Maniu".

Tinerele Stela Dumitrescu și Zoica Popescu, ambele în vârstă de 15 ani, au fost arestate pentru că au lipit pe ziduri afișe ale P.N.Ț. După sistemul binecunoscut al comuniștilor să-și ascundă abuzurile și ilegalitățile, aceștia au declarat la poliție că tinerele sunt hoațe. Cele două tinere au fost reținute la Circumscripția de Poliție nr. 21.

Invalidul de război Neagu Nicolae ne-a raportat că a asistat pe 29 octombrie la scene de intimidare și de teroare în Gara de Nord din București. Bande de comuniști înarmați terorizau populația, invalizii și vinzătorii ambulanți trăgând focuri de pușcă.

Dragomirescu Maximilian, președintele Organizației de Tineret a P.N.Ț. a circumscripției nr. 25 a fost martor, pe data de 29 octombrie 1946, la o scenă care a avut loc în fața primăriei circumscripției nr. 3, când un grup de comuniști a vrut să ridice cu forța 4 tineri care prezentau cereri de înscriere pe listele electorale. Publicul revoltat a intervenit și i-a salvat. Primarul care a asistat la această scenă a confiscat cele 45 de cereri pe care Mihăilescu Vasile și Lupu Ion le aveau asupra lor, distrugându-le. La fel buletinele și carnetele lor de studenți au fost confiscate fără vreun motiv serios.

Petre Strâmbeanu a fost ridicat de echipele comuniste și nu se mai știe nimic despre soarta sa. Primăria era înconjurată de echipe comuniste care-i supravegheau pe cei care veneau să se înscrie, amenințându-i.

Grosu Tiberiu, președintele Organizației de Tineret a P.N.Ț. din circumscripția nr. 3, la fel a fost martorul scenelor de teroare care s-au petrecut în fața primăriei circumscripției nr. 3 din București. Funcționarii însărcinați cu înscrierea pe liste li induceau în eroare pe cei care veneau să se înscrie, spunându-le că toate înscrierile au fost suspendate. Dezbrăcați, comuniștii care se aflau în local, brutalizau și amenințau persoanele care veneau să se înscrie pentru vot. Grosu Tiberiu a fost urmărit de comuniști, prins și maltrat pe o stradă, putându-se salva numai după intervenția publicului revoltat.

Achim I. Bonu, membru al partidului nostru, ne-a relatat că în seara de 1 noiembrie 1946, în timp ce distribuia manifeste, 2 evrei însoțiți de agenți de poliție l-au urmărit. Poliția i-a arestat apoi pe Sabo Ștefan, Mateescu Costel și Achim Bonu a putut să se salveze. Ceilalți au fost maltratați pe stradă, chiar sub ochii populației indignate.

În seara de 31 octombrie 1946, un grup de circa 12 persoane al tineretului progresist, i-a atacat pe 2 dintre membri: N. T. Marica și Gh. Ciocoiu, pe stradă, pentru că au împărțit manifeste ale P.N.Ț. Cei doi au fost maltratați cu sălbăticie sub ochii înspăimântați ai trecătorilor, care nu puteau interveni. Unul dintre ei, Ciocoiu Gh., a fost arestat și dus la Prefectura Poliției, în timp ce N.T. Marica a reușit să fugă.

Pe 29 octombrie 1946, Ficu Gh. a fost arestat pentru că a îndrăznit să lipească afișe ale P.N.Ț. pe un zid. Timp de 2 zile și 2 nopți, el a fost maltrat și terorizat de comisarul de serviciu al poliției.

Peltechi Anastasie, student, membru al P.N.Ț., ne-a comunicat următoarele: afișe propagandiste aparținând partidelor din Blocul Democratic au fost rupte de necunoscuți în localitatea Baia, județul Constanța; primul, un comunist, împreună cu medicul veterinar al satului, dr. Ionescu, amândoi membri ai Partidului Comunist, au dat ordine ca toți studenții, membri ai P.N.Ț., să fie arestați imediat. Astfel, studenții Onofrei și Croitoru [...] au fost arestați, maltratați și bătuți la poliție. S-au putut elibera numai plătind sume mari de bani.

Dragomirescu Maximilian, membru al partidului nostru, a fost martor pe 1 noiembrie 1946, la o scenă când circa 50 de comuniști coborând dintr-un camion l-au atacat și l-au maltrat pe tânărul Radu Gheorghe, care voia să lipească afișe ale P.N.Ț. pe ziduri. Radu Gheorghe a fost bătut de comuniști care l-au lăsat pe stradă într-o baltă de sânge.

Cristescu Vasile, Sereșanu Luigi, Corpanescu Grigore și Eliade Donci, toți membri ai partidului nostru, au fost martorii unei scene când elevul Marin Mihai de la Școala Schewitz Thierin clasa a VIII-a, a fost arestat pe 2 noiembrie 1946 de 2 indivizi care pretindeau că elevul este un hoț.

Poliția din Turda a arestat 62 de elevs ale Liceului Principesa Ileana pentru că au protestat împotriva arestării d-nei Aurica Dr. Crăciunescu, profesoară, care era foarte populară în toată regiunea și în plus foarte iubită de elevii săi. Arestarea acestei doamne a provocat o puternică indignare printre cei care o cunoșteau ca pe o persoană de o înaltă moralitate și a cărei unică greșeală a fost aceea de a fi fost membră P.N.Ț.. Elevele au observat că profesoara lor nu vine la școală și, aflând că a fost arestată, au mers în grup la poliția locală pentru a cere eliberarea doamnei Crăciunescu. Ajunse acolo, șeful poliției, Augustin Albon, a declarat că sunt toate arestate. 56 de elevs au fost reținute timp de 12 ore, celelalte 8 fiind reținute pentru a fi "anchetate".

Numele acestor eleve sunt: Elena Bălan, Lucia Hulos, Doina Lazăr, Zoica Mocanu, Elisabeta Tarigraschi, Elena Vonica etc. Acest procedeu a indignat profund populația din Turda care a cerut să fie luate măsuri urgente pentru a opri această teroare.

Șeful Serviciului Secret al Ministerului Marinei, Comandantul Levițchi B. a dat dispoziții prin adresa înregistrată cu nr. 4859/A, din 25 octombrie 1946, ca tot personalul care a lipsit la mitingurile din 16, 19 și 20 octombrie, fără un motiv serios, să fie pedepsit. Personalul militar a fost pedepsit cu o zi de închisoare, în timp ce personalul civil a fost pedepsit cu reținerea soldei pe o zi. Tabelele cu numele personalului care a lipsit la mitinguri au fost trimise ulterior ministerului.

Arhiva de Politică Externă a Federației Ruse-Moscova, fond 125, opis 28, mapa 24, dosar 2, limba franceză.

20.

1946 noiembrie 6, București. Memoriul șefilor partidelor Național Liberal, Național Țărănesc și Social Democrat-Independent adresat miniștrilor Afacerilor Externe ai Marii Britanii, S.U.A. și U.R.S.S., privitor la neregulile constatate în organizarea alegerilor care urmau să se desfășoare în luna noiembrie 1946.

A. Excelențelor lor

Ernest Revin, Ministru al Afacerilor Externe al Regatului Unit al Marii Britanii;

James Byrnes, Secretar de Stat al S.U.A.

Viaceslav I. Molotov, Ministru al Afacerilor Externe al U.R.S.S.

Subsemnații Iuliu Maniu, președinte al Partidului Național Țărănesc, Constantin I. Brătianu, președinte al Partidului Național Liberal și C. Titel Petrescu, președinte al Partidului Social - Democrat - Independent, au onoare de a vă adresa memoriul de mai jos care este continuarea celui din 24 octombrie 1946 și care expune metodele și mijloacele folosite de Guvernul Groza cu scopul de a falsifica alegerile din 19 noiembrie 1946.

Le putem împărți în două mari categorii:

1. Am prezentat și în precedentul memoriu probe de necontestat privind falsificarea registrelor electorale:

¹ Cuvânt indescifrabil

Legea, în pofida marilor sale lacune și a dispozițiilor destinate a ușura misiunea unui guvern nepopular, care ar avea interesul să influențeze libertatea alegerilor, prevede totuși că registrul electoral trebuie returnat, după completarea sa, judecătorului circumscripției de care depind alegătorii. Aceste registre astăzi încă se află în mâinile administrației cu două săptămâni înaintea alegerilor. Ele nu sunt sigilate (ștamplate) de către judecător, putând fi modificate continuu, ceea ce s-a întâmplat și la Caracal, reședința județului Romanai, unde s-au șters - după expirarea termenului prevăzut pentru declararea candidaturilor - câteva nume de persoane care erau propuse pe lista candidaților partidelor Național-Tărănesc și Social-Democrat-Independent. Primarul din Caracal a eliberat deja un certificat în acest sens, care a servit adversarilor pentru a contesta autenticitatea listei candidaților Național-Tărăniști și Social-Democrați-Independenți.

La Constanța, prefectul a radiat de pe liste numeroși membri ai partidelor din opoziție, declarându-i nedemni de a candida.

II. Anumite liste ale candidaților opoziției au fost anulate în mod abuziv.

La Câmpulung, reședința unui județ din Bucovina, listele Partidului Național-Tărănesc, Partidului Național-Liberal sau Social - Democrat - Independent au fost anulate pe motivul nedepunerii de către candidați a întregii sume impusă de biroul electoral central. În realitate, acest birou fixase inițial o sumă care a fost plătită cu mult timp înaintea expirării termenului fixat pentru declarea candidaturilor, această sumă fiind majorată în mod arbitrar și fără știrea noastră.

La Bistrița, reședința unui județ din Transilvania, președintele biroului electoral a refuzat să accepte lista candidaților Partidului Național Tărănesc.

Listele P.N.T. și P.N.L. ale județului Caraș au fost anulate sub pretextul că susținătorii n-au fost înscrși în registrul electoral, radiindu-i după prezentarea listei candidaților.

La Pitești, reședința județului Argeș, s-a procedat la fel cu lista candidaților Social-Democrați-Independenți.

La Rădăuți, autoritățile administrative au refuzat să elibereze certificatele alegătorilor celor ce au propus lista Partidului Social-Democrat-Independent, lista fiind anulată.

III. Blocul partidelor de guvernământ a depus în fiecare circumscripție electorală 4 - 6 liste ascunse, destinate să dea dreptul la un număr suplimentar de delegați și asistenți (4 la listă) care se adaugă celor 28 deja existenți pentru fiecare secție de votare. Numărul delegaților guvernului

a ajuns astfel la mai mult de 50 de persoane pe secție, față de 12 - în cel mai bun caz și numai în vreo 40 de județe - numărul delegaților opoziției.

Acești delegați numeroși au rolul de a-i intimida pe alegători și de a constitui birourile secțiilor de votare exclusiv din ei, ceea ce face imposibil controlul operațiilor de votare.

IV. Pe 3 noiembrie 1946, repartizarea alegătorilor și a comisiilor secțiilor de votare a fost afișată în toate birourile electorale. Încă odată legea electorală a fost încălcată (violată).

Numeroase secții de votare au fost create în fabricile și birourile întreprinderilor particulare. Familiile salariaților așa-ziselor întreprinderi au fost repartizate secțiilor de votare speciale ale acestora, la fel ca și zecile de mii de particulari.

Au fost create secții de votare pentru fiecare instituție publică și pentru fiecare categorie de funcționari publici. Prin această metodă s-a urmărit intimidarea celor care vor vota în fabrici sau vor fi prezente echipele de șoc bine cunoscute și controlul funcționarilor fiecărei instituții publice.

La țară, locuitorii numeroaselor sate au fost repartizați la secțiile de votare ale fabricilor, în orașe, în scopul de a-i intimida pe țărani.

V. Secțiile de votare vor fi prezidate de mici funcționari, majoritatea institutori de țară, toți la dispoziția guvernului, cu toate că legea prevede că numai în lipsa unui număr suficient de magistrați, se pot folosi funcționari de grad superior.

VI. Am fost informați și asupra mijloacelor pe care guvernauții le vor utiliza pentru falsificarea rezultatului votului. Certificatele alegătorilor nu vor fi eliberate totuși. Nici o dovadă nu va fi posibilă pentru a controla dacă sunt persoane care au votat de mai multe ori. Aceste mijloace vor fi diferite în funcție de regiuni. Câteodată rezultatul va fi confecționat dinainte. Adevăratul proces-verbal nu va fi deloc elaborat, ba chiar va dispărea pe drum până la biroul electoral central, care-și are sediul în reședința județului ce constituie circumscripția electorală. În alte cazuri, vor fi urmate instrucțiunile Partidului Comunist - aici anexate - referitoare la "urne" duble.

B. VIOLENȚA

Tot ceea ce a făcut anterior n-a fost suficient pentru acest guvern, care vrea cu orice preț să fabrice marea majoritate a comuniștilor în Camera Deputaților.

Membrii cei mai de încredere și cei mai răi ai formațiilor para-militare au fost îmbrăcați în jandarmi și repartizați comandamentelor trupelor de jandarmi și împrăștiați prin toate satele. Chiar în aceeași zi, din

ordinul Comandamentului Superior al Corpului de Jandarmi, au fost declanșate în toată Țara numeroase percheziții sub pretextul că Partidul Național-Tărănesc a ordonat crearea elementelor înarmate care puneau în pericol democrația.

Atașăm în anexe ordinele și instrucțiunile date în acest sens de Comandamentul Jandarmeriei.

Au fost făcute arestări în toată țara; la Râmnicu-Vâlcea, reședința unui județ, au fost arestați președintele Organizației Național-Tărăniste; la Pitești și în tot județul Argeș, arestările au fost foarte numeroase. Au fost arestați și candidați Naționali-Liberali din Dolj și Năsăud și candidați Sociali-Democrați-Independenți la Bihor. Din această cauză lista Partidului Social-Democrat-Independent n-a putut fi depusă.

La Târgoviște bandele comuniste au ocupat Tribunalul, au sechestrat candidații Sociali-Democrați-Independenți, împiedicându-i să-și propună lista.

La Satu-Mare poliția l-a arestat pe primul candidat Social-Democrat-Independent și pe cei care au propus lista, făcând imposibilă declararea candidaturilor.

La Cluj bandele comuniste i-au împiedicat pe Social-Democrați-Independenți să ajungă până la Biroul Electoral Central.

Atacurile împotriva sediilor partidelor noastre și împotriva susținătorilor noștri au fost foarte numeroase și de o violență extremă, cum s-a întâmplat la Cluj.

La București mai mult de 40 de persoane au fost percheziționate, începând cu locuința domnului Maniu.

Se străduiau în realitate să înfricoșeze pe cadrele partidelor din opoziție și prin aceasta pe majoritatea alegătorilor.

Dar rolul acestor elemente de șoc, deghizate în jandarmi, nu s-au redus la percheziții. Ele trebuiau să aresteze orice persoană care făcea propagandă prin orice mijloc și dacă aceasta opunea rezistență, să o ucidă. Ordinea în zona alegerilor ar fi fost menținută de aceste elemente care aveau misiunea de a-i aresta pe delegații și pe asistenții opoziției, de a-i vâna pe susținătorii noștri și de a-i împiedica pe toți acei care ar încerca să se intereseze la secțiile de votare despre securitatea votului și despre dezvoltarea rezultatelor reale ale votării.

Acțiunea acestor bande în uniformă de jandarmi devenea din zi în zi mai violentă. Comandanții Corpurilor de Jandarmi din județe i-au avertizat pe președinții noștri locali că toată propaganda este protejată (județul Teleorman).

Partidele din opoziție n-au putut controla operațiunile de votare, datorită lipsei delegaților și asistenților la secțiile de votare. Candidații și delegații au fost arestați înainte de 19 noiembrie 1946. Urmărirea lor a început încă de pe acum.

Alegătorii au fost terorizați prin toate mijloacele mai sus menționate.

Concluzie

E imposibil ca alegerile să fie deschise și libere.

Am dovedit deja că milioane de cetățeni au fost privați de dreptul de a vota, în timp ce o minoritate va putea vota de mai multe ori.

Metodele teroriste care s-au agravat zi de zi, au împiedicat alegătorii care nu erau simpatizanți ai guvernului, dar aveau dreptul de a-și exercita votul. În același timp, susținătorii guvernului au votat de mai multe ori.

Guvernul a vrut, prin violență și fraudă, să-și fabrice majoritatea parlamentară datorită căreia forma de stat ar fi putut fi schimbată și regimul comunist ar fi fost introdus în România prin forță.

Cele trei mari partide care reprezintă imensa majoritate a țării nu au cerut intervenția unei puteri străine în treburile interne ale țării noastre. Ele au rugat guvernele celor trei puteri, semnatarele Acordului din Crimeea, Potsdam și Moscova, să pună în aplicare deciziile luate care sunt în contradicție cu guvernul român, cu scopul de a asigura poporului român dreptul de a-și alege în mod liber regimul politic care-i convine.

Nu este vorba despre o simplă dispută electorală sau de un rezultat mai mult sau mai puțin favorabil pentru partidele politice aflate în luptă, ci despre chiar viitorul neamului nostru.

Popoarele îndrăgostite de libertate nu pot crede că toate aceste acorduri internaționale și principiile care stau la baza Cartei Națiunilor Unite și Tratatelor de Pace nu au nici o aplicație practică dacă un guvern oarecare poate în mod liber și fără urmări grave, să impună prin forță unei țări regimul care lui i se pare bun.

România îndură astăzi cea mai rea dictatură care se fălește cu cinism cu numele de "Democrație" și vrea să se justifice prin alegerile care au fost deja falsificate.

Poporul român nu poate și nu vrea să accepte această parodie. El face apel la cele trei guverne aliate de a-i veni în ajutor și de a institui în România controlul operațiilor preelectorale și al alegerilor.

Vă rugăm, Excelențele Voastre, să primiți expresia deosebitei noastre considerații.

Președintele
Partidului Național Liberal
Constantin I. Brătianu

Președintele
Partidului Național Țărănesc
Iuliu Maniu

Președintele
Partidului Social-Democrat-Independent
Const. Titel Petrescu

Arhiva de Politică Externă a Federației Ruse - Moscova, fond, 125, opis 28,
mapa 24, dosar 2, limba franceză.

21.

1996 octombrie 21, Moscova. Angajamentul luat de
cercetătorii români, privind folosirea documentelor primite de
la Arhiva Centrală a Serviciului Federal de Securitate al
Federației Ruse.

ANGAJAMENT

privind dreptul de utilizare a materialelor Arhivei Centrale a Serviciului
Federal de Securitate al Federației Ruse

I. În conformitate cu legislația în vigoare a Federației Ruse și cu
normele de drept internațional, noi, reprezentanții Arhivelor Naționale ale
României, Teodor Mavrodin și Margareta Stan, primind copiile după
documentele Arhivei Centrale a F.S.B. al Rusiei (în continuare - Arhivă) din
dosarul de urmărire penală a lui Ion Antonescu (aflat în arhivă); procesele
verbale ale interogatoriului, declarația scrisă cu propria mână și actele de
predare către autoritățile române în anul 1946 (în continuare - materiale) ne
obligăm:

- să nu utilizăm copiile respective în scopuri menite să aducă daune
morale și materiale Arhivei;
- să nu utilizăm copiile respective după documente pentru
desfășurarea unei activități interzise prin dreptul internațional, prin legislația
Federației Ruse, de asemenea a unei activități care încalcă drepturile și

interesele legale ale unor persoane fizice și juridice, aflate sub jurisdicția
Federației Ruse;

- la publicarea materialelor să pretindem celor ce le utilizează
indicarea locului de păstrare a documentelor respective (Arhiva Centrală a
Serviciului Federal de Securitate al Rusiei);

- să purtăm întreaga răspundere pentru denaturarea textelor
documentelor în cursul valorificării (utilizării lor).

II. Arhiva garantează originalitatea materialelor.

Arhiva își rezervă dreptul de a permite utilizarea materialelor
respective de către alte persoane și instituții.

În cazul încălcării condițiilor enumerate mai sus, Arhiva are dreptul
la despăgubirea daunelor morale și materiale pe cale juridică.

Dat în orașul Moscova, la 21 oct. 1996.

Teodor Mavrodin
Margareta Stan

CUPRINS

Motivație	3
Cuvânt înainte	5
Prescurtări	10
Personalitatea lui Ion Antonescu	11
Situația internă și externă a României în perioada 1938-1940	23
Ion Antonescu - Conducătorul Statului român	38
Relația cu Germania. Planurile Marița și Barbarossa	44
Deteriorarea relațiilor cu gardiștii. Rebeliunea legionară	45
Eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord	51
De ce dincolo de Nistru?	52
Relațiile economice româno-germane	60
Noua orientare a României în relațiile externe	65
Continuarea războiului	70
Înlăturarea mareșalului Antonescu	75
Ultima audiență a mareșalului	78
Reacția Germaniei	79
După arestarea lui Ion Antonescu	80
Mareșalul Antonescu anchetat la N.K.V.D.	82
Procesul mareșalului Antonescu	88
România după 23 august 1944	92
În loc de încheiere	98
Lista documentelor	101
Lista fotografiilor	229
Indice de nume	230
Bibliografie	240

Cartea dezvăluie publicului, pentru prima oară, o perioadă necunoscută din biografia marelui Ion Antonescu, aceea a întemnițării la Moscova și a anchetării sale la N.K.V.D.

Lucrarea are la bază documente inedite descoperite în Arhivele moscovite, privind această perioadă, dar și altele legate de epoca după 23 august 1944, vizând activitatea lui Iuliu Maniu și Dinu Brătianu.

Teodor Mavrodin

